

Naročnik

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

OKOLJSKO POROČILO ZA STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050

Izvajalec

Ljubljana, december 2019

Naslov projekta: OKOLJSKO POROČILO ZA STRATEGIJO
PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050

Datum izdelave: maj 2019, dop. avgust 2019, dop. december 2019

Št. naloge: 1371-16 OP

Št. pogodbe: 2550-16-510009

Naročnik: Republika Slovenija
Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska cesta 48
1000 Ljubljana

Izvajalec: Aquarius d.o.o. Ljubljana
Cesta Andreja Bitenca 68
1000 Ljubljana

Direktor: mag. Martin Žerdin

Odgovorni nosilec naloge: mag. Martin Žerdin, univ. dipl. biol.

Sodelavci: Barbara Jerman, univ. dipl. geog. in prof. zgod.
mag. Lea Pačnik, univ. dipl. biol.
dr. Maja Sopotnik, univ. dipl. biol.
mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol.
Kristina Rovšek, mag. inž. kraj. arh.
Maja Sevšek, mag. geog.
Tilen Erjavec, mag. inž. gozd.

Podizvajalec: Sippo d.o.o.
Vegova ulica 8
1000 Ljubljana

mag. Radovan Tavzes, univ. dipl. inž. fiz.

Podizvajalec: Epi Spektrum d.o.o.
Strossmayerjeva 11
2000 Maribor

Boštjan Peršak, univ. dipl. fiz.

Odgovornost po področjih okolja:

Odgovorni nosilec:	mag. Martin Žerdin, univ.dipl.biol.
Poglavje:	Narava
Izdelali:	mag. Martin Žerdin, univ.dipl.biol. dr. Maja Sopotnik, univ. dipl. biol. mag. Lea Pačnik, univ. dipl. biol. mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol.
Poglavje:	Naravni viri
Izdelali:	mag. Radovan Tavzes, univ. dipl. inž. fiz. Barbara Jerman, univ. dipl. geog. in prof. zgod. mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol.
Poglavje:	Kulturna dediščina in krajina
Izdelali:	Barbara Jerman, univ. dipl. geog. in prof. zgod. mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol. Kristina Rovšek, mag. inž. kraj. arh.
Poglavje:	Prebivalstvo in materialne dobrine
Izdelali:	mag. Radovan Tavzes, univ. dipl. inž. fiz. Barbara Jerman, univ. dipl. geog. in prof. zgod. mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol.
Poglavje:	Zdravje ljudi
Izdelali:	mag. Radovan Tavzes, univ. dipl. inž. fiz. mag. Martin Žerdin, univ.dipl.biol. mag. Natalija Libnik, univ. dipl. biol. Barbara Jerman, univ. dipl. geog. in prof. zgod.
Poglavja:	Podnebni dejavniki Zrak Voda
Izdelal:	mag. Radovan Tavzes, univ. dipl. inž. fiz.

KAZALO VSEBINE

1.	NETEHNIČNI POVZETEK	5
2.	UVOD	19
2.1	SPLOŠNO	19
2.2	UČINKOVITOST POSTOPKA CPVO IN OPOZORILA O POTEKU IZDELAVE OKOLJSKEGA POROČILA	20
3.	PREDSTAVITEV SPRS 2050	26
3.1	KLJUČNA DEJSTVA.....	26
3.2	SKLADNOST SPRS 2050 S PRAVNIM REDOM EU.....	27
3.3	POVEZAVA STRATEŠKEGA VREDNOTENJA S PRESOJO VPLIVOV NA OKOLJE	28
3.4	CILJI SPRS 2050	31
3.5	OPIS SPRS 2050	36
3.6	OBDOBJE IZVAJANJA.....	41
4.	STANJE OKOLJA V SLOVENIJI	42
4.1	NARAVNI VIRI	43
4.2	NARAVA.....	70
4.3	PODNEBNI DEJAVNIKI.....	75
4.4	ZDRAVJE LJUDI	80
4.5	PREBIVALSTVO IN MATERIALNE DOBRINE	88
4.6	KULTURNA DEDIŠČINA.....	90
4.7	KRAJINA.....	93
5.	IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO OKOLJSKEGA POROČILA.....	96
5.1	IDENTIFIKACIJA OKOLJSKIH CILJEV	96
5.2	OKOLJSKI CILJI IN KAZALNIKI	99
5.3	METODOLOGIJA OCENJEVANJA VPLIVOV IZVEDBE USMERITEV SPRS 2050 NA OKOLJE	132
5.4	PRESOJA VPLIVOV NA VAROVANA OBMOČJA	141
6.	OCENA SKLADNOSTI CILJEV	142
6.1	OCENA NOTRANJE SKLADNOSTI OKOLJSKIH CILJEV	142
6.2	OCENA SKLADNOSTI CILJEV SPRS 2050 IN OKOLJSKIH CILJEV	146
7.	PRESOJA VPLIVOV IZVEDBE SPRS 2050 NA OKOLJSKE CILJE, OMILITVENI UKREPI IN SPREMLJANJE STANJA	149
7.1	PRESOJA VPLIVOV KONCEPTA IN CILJEV SPRS 2050 NA OKOLJSKE CILJE	149
7.2	CELOVITA PRESOJA VPLIVOV USMERITEV SPRS 2050 PO POSAMEZNIH PODROČJIH OKOLJA	155
7.3	KUMULATIVNI VPLIVI.....	318
7.4	ČEZMEJNI VPLIVI.....	318
8.	ALTERNATIVE	319
8.1	RAZVOJ STANJA BREZ IZVEDBE UKREPOV SPRS 2050	319
9.	MONITORING	325
10.	ZAKLJUČEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE.....	332
11.	LITERATURA IN VIRI.....	334

1. NETEHNIČNI POVZETEK

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (v nadaljnjem besedilu SPRS 2050) je strateški dokument usmerjevalne narave, ki se ne opredeljuje do posameznih konkretnih projektov. Določa vizijo in dolgoročne strateške cilje države ter temeljne usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru do leta 2050 in na tak način postavlja izhodišča prihodnjim akcijskim načrtom za prostorski razvoj na državni, regionalni in lokalni ravni. Podrobnejši ukrepi za doseganje zastavljenih ciljev, aktivnosti, nosilci, roki in sredstva se bodo za srednjeročno obdobje podrobneje opredelili v Akcijskem programu za obdobje do 2030.

SPRS 2050 izhaja iz splošno sprejetih vrednot in norm slovenske družbe, zapisanih v Ustavi Republike Slovenije in iz nje neposredno povzema temeljna vsebinska izhodišča. Sledi tudi temeljnim strateškim usmeritvam in razvojnim ciljem Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030, Vlada RS, december 2017) ter prioritetnim vsebinam oziroma usmeritvam iz Teritorialne agende Evropske skupnosti 2020 (v nadaljnjem besedilu TA2020)¹. Dolgoročni cilji SPRS 2050 in usmeritve za doseganje teh ciljev se nanašajo na spodbujanje policentričnega in uravnoveženega teritorialnega razvoja, spodbujanje celovitega razvoja v mestih, na podeželju in v drugih posebnih regijah, prostorsko/teritorialno povezovanje v čezmejnih in nadnacionalnih funkcionalnih območjih, zagotavljanje globalne konkurenčnosti regije, ki temelji na močnem lokalnem gospodarstvu, boljše teritorialno povezanost za posameznike, skupnosti in podjetja ter upravljanje in povezovanje ekoloških, naravnih-in kulturnih vrednot regije.

Koncept prostorskega razvoja Slovenije podpira krepitev notranje prostorske kohezije države ter razvojno vključevanje Slovenije v evropski prostor in makroregionalne povezave. Predstavlja strateški okvir za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, s katerim uresničujemo vizijo in cilje prostorskega razvoja. Zasnovan je na sočasnem, sinergijskem, integralnem in medsebojno soodvisnem razvoju treh prostorskih sistemov: (1) poselitve, (2) gospodarske javne infrastrukture ter (3) krajine in zelene infrastrukture. Koncept sledi načelom policentričnega razvoja in racionalne organizacije dejavnosti v prostoru, podpira krepitev konkurenčne moči mest in urbanih središč ter hkrati zagotavlja uravnoveženost pogojev za razvoj med različnimi območji, posveča posebno pozornost odmaknjenim in obmejnim območjem ter spodbuja lokalne skupnosti k medsebojnemu sodelovanju in dopolnjevanju preko administrativnih meja in večjo navezavo razvoja območij na prostorske potenciale.

V postopku celovite presoje vplivov na okolje se ugotavlja posledice vplivov v SPRS 2050 načrtovanih usmeritev na okolje in se opredeli do tistih, ki bi bili brez izvedbe omilitvenih ukrepov, zaradi vplivov na okolje ter neskladnosti z okoljskimi cilji lahko nesprejemljivi, in sicer z vidika vseh obremenitev okolja in glede na vse predvidljive vplive na okolje, naravne vire, ohranjanje narave, varstvo človekovega zdravja in kulturno dediščino.

Vplivi izvedbe usmeritev SPRS 2050 na posamezna področja okolja in okoljske cilje so ovrednoteni z uporabo ustreznih meril in, skladno z Uredbo o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (Uradni list RS, št. 73/05), razvrščeni v predpisane velikostne razrede.

Kumulativni vplivi na okolje so v predmetnem Okoljskem poročilu opredeljeni kot vzajemno vplivanje na okolje ob izvajanju ukrepov SPRS 2050 in hkratnem izvajanju ukrepov drugih dejavnosti (na primer: kumulativen vpliv na vodno okolje zaradi rabe vode v hidroelektrarnah in rabo vode v

¹ Territorial Agenda of the European Union 2020 »Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions« - EU Teritorialna agenda 2020; sprejeto na neformalnem sestanku ministrov, pristojnih za prostorski in teritorialni razvoj 19. maja 2011, Gödöllő, Madžarska.

kmetijski proizvodnji). Pri ugotavljanju kumulativnosti so upoštevani sprejeti programi na državni ravni, kumulativnost s plani in posegi pa se bo presojala na hierarhično nižjih nivojih načrtovanja ukrepov za doseganje ciljev SPRS 2050.

SPRS 2050 se navezuje, upošteva in sprejema cilje ter načela prostorskega razvoja iz dokumentov, smernic in priporočil organov Organizacije združenih narodov, Sveta Evrope in Evropske unije, zato ne pričakujemo večjih čezmejnih vplivov, kot so že opredeljeni v trenutnih zakonodajnih dokumentih. Za izvedbo usmeritev SPRS 2050, ki bi vendarle lahko pomembno vplivale na okolje v sosednjih državah, je treba v nadaljnjih fazah priprave projektne dokumentacije izvesti postopek čezmejne presoje vplivov na okolje.

Cilji in usmeritve SPRS 2050 pomenijo logično nadgradnjo obstoječih ciljev Strategije prostorskega razvoja Slovenije iz leta 2004, ki so podali temelje za usmerjanje prostorskega razvoja države. Izvedba usmeritev za doseganje strateških ciljev SPRS 2050 bo v naslednjih desetletjih ugodno vplivala na blaginjo države in prebivalstva. Visoka kakovost življenja bo temeljila na varčni rabi virov, varovanju krajine in ohranjanju dediščine, prebivalstvo bo živelo v tesnem stiku z naravo tako v mestu kot na podeželju, ki bosta povezana z zeleno infrastrukturo. Zagotovljen bo enakopraven dostop do storitev in dobrin, dnevne migracije se bodo občutno zmanjšale, proizvodnja pa bo v veliki meri vezana na lokalne vire.

Splošni omilitveni ukrepi in priporočila, ki predstavljajo pogoj za okoljsko sprejemljivost usmeritev SPRS 2050, in kazalniki za spremljanje stanja, so sledeči:

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (1) Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

SPRS 2050 navaja, da se prometna infrastruktura načrtuje integralno, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtrarno obliko mobilnosti in povezanost / dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami. Pri tem se rešitve prilagajajo problematiki dostopnosti in povezanosti glede na značilnosti in potrebe raznovrstnih območij – na širših mestnih in podeželskih območjih, vključno z odmaknjenimi in gorskimi območji.

SPRS 2050 se ne opredeljuje do trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi oziroma se ne opredeljuje do poteka infrastrukturnih objektov v prostoru na način, da so degradacija tal ter zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov najmanjši možni. To je tudi razumljivo, ker je prioriteta integralnega načrtovanja prometne infrastrukture »razrešitev vprašanj dostopnosti in povezanosti«. Doseganje ciljev trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je treba zagotavljati v postopku umeščanja posameznega prometnega infrastrukturnega objekta v prostor. Prometna infrastruktura se lahko rekonstruira ali gradi na novo ob pogoju, da so izpolnjeni cilji SPRS 2050 in so pri tem degradacija tal ter zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov čim manjši.

Zaradi zagotavljanja trajnostnega upravljanja s tlemi je treba usmeritve za razvoj prometne infrastrukture dopolniti z usmeritvami, ki bodo spodbujali recikliranje in uporabo lastnih odpadnih mineralnih surovin pri gradnji in rekonstrukciji prometne infrastrukture in kar je pomembneje tudi uporabo certificiranih gradbenih materialov iz recikliranih stranskih proizvodov ali odpadnih materialov, ki nastajajo v drugih sektorjih. Pri uporabi gradbenih materialov za prometno infrastrukturo, ki niso primarnega naravnega izvora, je treba upoštevati dejstvo, da:

- gre za uporabo večjih količin gradbenih materialov, predvsem kot gradbena polnila,
- se katere nevarne snovi iz odpadnih materialov trajno mobilizirajo in
- imajo novi gradbeni materiali lahko tudi boljše funkcionalne lastnosti v primerjavi z izvorno naravnimi.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (1) Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **površina in delež površine umetnih zemljišč**, ločeno po pozidanih in nepozidanih umetnih zemljiščih - kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije;
- **površina in delež površine gozdnih površin** - kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije;
- **[OD07] Ravnanje z odpadki**: predelava gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (2) Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak:

/

Kazalnik za spremljanje stanja:

-**[ZR14] Projekcije izpustov onesnaževal zraka**: kazalnik prikazuje podatke o dejanskih izpustih žveplovega dioksida (SO₂), dušikovih oksidov (NO_x), nemetanskih hlapnih organskih spojin (NMVOC), amoniaka (NH₃) in prašnih delcev (PM_{2.5}) v obdobju 2000-2015 ter projekcije teh onesnaževal za leta 2015, 2020, 2025 in 2030. Izpusti so podani v kilotonah (kt).

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (3) Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere površinskih voda,
- je preprečeno odvajanje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture tako, da bi se povečala poplavna ogroženost.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

Energetska infrastruktura naj se umešča v vodno okolje tako, da se:

- stanje površinskih in z njimi povezanih podzemnih voda ne poslabša,
- doseže dobro stanje voda v obdobju, ki je za zadevno vodno telo površinske vode določeno v načrtu upravljanja voda,
- zagotovi na vodnem telesu površinske vode doseganje standardov in ciljev, ki so za območje tega vodnega telesa predpisani v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave, in
- v primeru posega v vodno okolje, ki onemogoča doseganje dobrega stanja voda, zagotovi predhodno odobritev izjeme v skladu s predpisi (člen 4(7) Krovne vodne Direktive 2000/60/ES).

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (3) Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne

dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **[VD12] Kemijsko in ekološko stanje površinskih voda:** kazalnik predstavlja oceno kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda podano v skladu z merili Krovne direktive 2000/60/ES o vodah. V oceno so vključene vse površinske celinske vode, somornice in obalno morje, pri kemijskem stanju tudi teritorialno morje. Osnovna enota za oceno je vodno telo, ki je ločen in pomemben sestavni del površinske vode, kot na primer jezero, vodni zbiralnik, potok, reka ali kanal, del potoka, reke ali kanala ali del obalnega morja.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (4) Ohranjati oziroma zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere vodonosnikov,
- je preprečeno spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne vpliva na vodni režim podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju prometne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

Z namenom, da se zmanjša učinek vplivov na podzemne vode zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je treba s tehničnimi predpisi predvsem v zvezi z izkoriščanjem plitvo ležečih geotermalnih virov ter hidrotermalnih virov nizke entalpije zagotoviti pravila ravnanja v zvezi z:

- izborom najprimernejše lokacije vira geotermalne toplote,
- opredelitvijo občutljivosti vodonosnika na škodljive vplive,
- načinom reinjektiranja medija pri izkoriščanju geotermalnih virov nizke entalpije,
- načinom izkoriščanja toplote iz plitvih vodonosnikov,
- drugimi tehnikami za zmanjšanje pritiskov na obstoječe stanje vodnega okolja na vplivnem območju izkoriščanja geotermalnega vira toplote.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (4) Ohranjati oziroma zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-**[VD15] Količinsko obnavljanje podzemne vode:** kazalnik se prikazuje s količino napajanja plitvih vodonosnikov podzemne vode za hidrološko leto (1. november – 31. oktober) v vseh vodnih telesih podzemne vode za celotno območje Slovenije.

-**[VD11] Kakovost podzemne vode:** kazalnik podaja oceno kemijskega stanja podzemne vode. Za vodno telo podzemne vode se glede na podatke monitoringa vsako leto določi kemijsko stanje, v obdobju poročanja načrtov upravljanja voda (NUV) pa se pripravi tudi ocena za šestletno obdobje poročanja. S kazalnikom se spremlja tudi trende rasti ali zniževanja vsebnosti kemijskih parametrov.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (5) Zagotoviti dobro stanje morskega okolja:

/

Kazalniki za spremljanje stanja:

- so enaki kazalnikom, ki so v X. poglavju *Načrta upravljanja z morskim okoljem 2017-2021* določeni za »KAZALNIKE ZA SPREMLJANJE UČINKOVITOSTI IZVAJANJA PROGRAMA UKREPOV NAČRTA«.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje ciljev (6) Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost ter (7) Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana:

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij, usmeritve za urbani razvoj, usmeritve za razvoj prometne infrastrukture :

Kot je to predvideno iz besedila SPRS 2050, naj se urbani razvoj prednostno umešča na obstoječa, že urbanizirana in razvrednotena območja, v kolikor pa se ni možno izogniti poseganju v neokrnjen prostor, naj se upošteva sledeče:

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v območja naravnih vrednot. Z upoštevanjem usmeritve se bo ohranjalo zvrsti in lastnosti naravnih vrednot.

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v zavarovana območja. V kolikor je poseganje vanje neizogibno, in v kolikor to akt o zavarovanju posameznega območja dopušča, je treba upoštevati usmeritve, izhodišča in pogoje za varstvo zavarovanih območij narave, ki so podani z varstvenimi režimi v sprejetih aktih o zavarovanju. Z upoštevanjem usmeritve se bo zagotavljalo varovanje zavarovanih območij.

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v območja Natura 2000. Z upoštevanjem usmeritve se bo zagotavljalo varovanje povezanosti in celovitosti območij Natura 2000. V kolikor je poseganje vanje neizogibno, se posege in dejavnosti skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16, 47/18) načrtuje na način, da se ohranja ekološke strukture, funkcije in varstveni potencial.

Skladno s ciljem Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (Uradni list RS, št. 2/06): »Povečanje deleža zavarovanih območij različnih kategorij za 10 % – na 22 % površine Slovenije do leta 2014.«, ki še ni bil dosežen, je v prihodnjih letih pričakovati povečanje obsega zavarovanih območij. Zaradi navedenega naj se, v izogib možnim konfliktom in negativnim vplivom na doseganje okoljskih ciljev ohranjanja narave, izogiba umeščanju infrastrukture v območja, ki so predlagana za zavarovanje.

Infrastruktura naj se ne umešča v priobalna in obalna zemljišča. Tovrstni posegi lahko povzročijo bistvene vplive na ekološko stanje vodotokov, zmanjšanje retenzijskih površin, kakor tudi kumulativne vplive na biotsko raznovrstnost območja in ekosistemske usluge območja. Izjema je v skladu s 37. členom Zakona o vodah možna le na podlagi strokovne utemeljitve, da objekta ni mogoče umestiti drugam, ne da bi to povzročilo nesorazmerno visoke stroške. Pri izračunu stroškov je zato treba upoštevati tudi stroške krnitve ekosistemskih uslug v primeru poseganja v priobalni pas. Ob upoštevanju navedene usmeritve bo izračun stroškov bolj korekten in tudi ustrezno uravnotežen. Predvidoma bo manj umeščanja v obalni in priobalni pas, kar bo preprečilo bistvene negativne vplive na biotsko raznovrstnost obalnega in priobalnega pasu.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

1. vetrne elektrarne morajo biti postavljene, načrtovane in vzdrževane tako, da ne poslabšajo stanja ohranjenosti populacij ptic, netopirjev in velikih zveri. Praviloma ni dovoljeno umeščanje polj vetrnih elektrarn na sledečih območjih: zavarovana območja, POV območja, osrčje EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri. Stojišč vetrnic naj se ne načrtuje na območju vhodov v podzemne jame v radiju 10 m ter na območju tlorisov nad znanimi jamskimi rovi. Vetrne elektrarne naj se

prioritetno umešča na tista potencialna območja VE, ki ne obsegajo močno občutljivih območij za ptice.

2. hidroelektrarne se umešča tako, da ni vpliva na prepoznavne značilnosti naravovarstveno pomembnih območij in njihovo biotsko raznovrstnost (območja Natura, Ramsar območja, IBA, območja Unesco, EPO, naravne vrednote, zavarovana območja), da se v čim večji možni meri zagotavlja ohranjanje kvalifikacijskih vrst in HT na območju Natura 2000, ohranjanje vodnih in na vodo vezanih organizmov, ohranjanje habitatov ogroženih in zavarovanih vrst in prednostnih HT na ožjem in širšem območju posega. Zagotoviti je treba prehodnost in povezanost vodotokov za vodne organizme, v čim večji možni meri ohraniti dinamiko reke, prodonosnost, ohranjanje naravne ekosistemske značilnosti pritokov in njihovo naravno strukturo.

Splošna usmeritev: Na območjih Natura 2000 (območja POV in POO) je treba načrtovati dejavnosti in posege v skladu s 7. členom Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, št. 110/04, 59/07, 43/08, 33/13, Odločba US – št. 39/13, 3/14, 21/16). Treba je izvesti presojo sprejemljivosti posega v naravo v skladu z 28. členom Zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – ZON-UPB2, 46/14 – ZON-C). V primeru izvajanja posega je treba predvideti in izvesti vse možne tehnične in druge ukrepe tako, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate še sprejemljiv. Pri tem je treba še zlasti upoštevati varstvene cilje, določene za vsako posamezno območje Natura 2000. Posegi in dejavnosti na zavarovanem območju se morajo izvajati v skladu z akti o zavarovanju in z načrtom upravljanja, v primeru, da ta obstaja.

V primeru, da bodo za zmanjšanje posledic vplivov na varstvene cilje območij Natura 2000 potrebna nadomeščanja naravnih habitatov, bodo vplivi bistveni. V tem primeru bo treba nadomestne habitate opredeliti kot izravnalne ukrepe v smislu 6(4) člena Direktive o habitatih, če bodo izpolnjeni pogoji za izpeljavo postopka prevlade druge javne koristi. V postopku prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave je po ugotovitvi, da naravi manj škodljive alternativne rešitve ne obstajajo, treba dokazati prevlado javne koristi izgradnje HE nad javno koristjo ohranjanja narave. V primeru, ko se druga javna korist ne nanaša neposredno na zdravje ljudi in javno varnost oz. nima koristnih posledic bistvenega pomena za okolje in so na območju prisotne prednostne vrste ali habitatni tipi, je treba pridobiti predhodno mnenje Evropske komisije. Postopek prevlade se izvede pod pogojem, da je možna izvedba ustreznih izravnalnih ukrepov, ki v primeru območij Natura 2000 predstavljajo nadomestitev uničenega habitata oz. habitatnega tipa z enako vsebino in obsegom, ki bo zagotavljal celovito usklajenost in povezanost omrežja Natura 2000.

Usmeritve za razvoj energetskih omrežij:

Umeščanje električnih vodov v prostor pomeni degradacijo tega prostora in potencialno smrtno nevarno oviro za ptice, predvsem zaradi poškodb, ki jih lahko povzročijo trki z elementi daljnovoda in zaradi električnega udara. Pri umeščanju električnih vodov naj se upoštevajo sledeče usmeritve:

- Daljnovodi naj se izognejo POV in IBA območjem, še posebej, če na teh območjih koncentrirano prezimujejo večje skupine ptic, predstavljajo selitvene koridorje ali je območje preletni koridor velikih ptic. V primeru, da se območju ni možno izogniti, naj se izvede kabliranje vodov.
- Priporočljivo je, da se potek daljnovodov načrtuje izven zavarovanih območij, območij Natura 2000 in naravnih vrednot, kakor tudi izven strnjenih gozdnih sestojev.
- Več daljnovodov naj bo speljanih po istem koridorju ali vsaj vzdolž že obstoječih infrastrukturnih koridorjev.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje ciljev (6) Varovati in ohranjanje biotsko raznovrstnost ter (7) Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite

presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov** iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS);
- **sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije** iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS);
- prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (8) Zmanjšati emisije toplogrednih plinov:

/

Kazalnik za spremljanje stanja:

-**[PS03] Izpusti toplogrednih plinov:** kazalnik prikazuje gibanje izpustov toplogrednih plinov v Sloveniji, glavne vire izpustov (po kategorijah in sektorjih) ter primerjavo z državami Evropske unije (EU-28). Prikazovani so izpusti tako za trgovni del (EU ETS) kot tudi izpusti, ki niso del trgovanja. Izpusti so prikazani v enoti Gg CO₂ ekv.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (9) Zmanjšati ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture, usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo, usmeritve za energetska omrežja:

Za prometno infrastrukturo, energetska infrastrukturo in energetska omrežja je treba izdelati smernice, metodologijo in postopke za ravnanje pri zbiranju informacij o ekstremnih vremenskih pojavih ter pri načrtovanju in izvajanju:

- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega omrežja in energetske infrastrukture na poplave,
- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega in energetskega omrežja na snežne padavine in
- ukrepov za izboljšanje odpornosti železniškega in energetskega omrežja na žled.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (9) Zmanjšati ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

-**[PS01] Ocenjena škoda po elementarnih nesrečah:** kazalnik prikazuje ocenjeno škodo po elementarnih nesrečah, ki jo ugotavlja državna ali občinska komisija z neposrednim vpogledom v vsako sredstvo ali drugo dobrino v zasebni in drugi lasti, ki ji je bila prizadejana kakršnakoli škoda. Elementarne nesreče so posledica naravnega pojava (potres, poplava, požar, suša, neurje, toča, pozeba, žled, nestabilnost oziroma plazenje tal in snega, epidemija (množične nalezljive bolezni pri ljudeh), epizootija (množične bolezni pri živalih), škoda zaradi različnih rastlinskih škodljivcev in bolezni, okoljske nesreče in druge nesreče - posledice človekovega delovanja ter ravnanja, ko različni dogodki pri opravljanju neke dejavnosti ali upravljanju sredstev za delo in ravnanju z nevarnimi snovmi uidejo nadzoru ter ogrozijo življenje ali zdravje ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje.

V analizo pridobljenih podatkov so zajeti vzroki za nastanek elementarne nesreče in odstotek ocenjene škode po posameznih vrstah nesreče glede na letni bruto domači proizvod (BDP) Slovenije.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij

Razvoj naselij in umeščanje infrastrukture v prostor naj se izvede tako, da se:

- trajno neposredno ali posredno ne vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- se poselitve in infrastrukture ne umešča na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju poselitve in infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Usmeritve za urbani razvoj

Z urbanim razvojem mest in drugih urbanih naselij naj se:

- trajno neposredno ali posredno ne vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- se ne umešča stanovanj in gospodarske javne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju stanovanj in gospodarske javne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere vodonosnikov,
- je preprečeno spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne vpliva na vodni režim podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju prometne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo

Z namenom, da se zmanjša učinek vplivov na podzemne vode zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je treba v zvezi z izkoriščanjem plitvo ležečih geotermalnih virov ter hidrotermalnih virov nizke entalpije upoštevati sledečih usmeritev:

- pri izkoriščanju geotermalne vode je treba ohranjati kapaciteto, izdatnost in kakovost podzemnega vodonosnika,
- na območju vodovarstvenih območij sistemi brez reinjiciranja niso dopustni,
- objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture na se ne umešča na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

-**[ZD05] Dostop do pitne vode:** kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so vključena v monitoring pitne vode.

-**[VD08] Kakovost pitne vode:** kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Od

mikrobiološke onesnaženosti kazalnik prikazuje fekalno onesnaženost (prisotnost bakterije *E. coli.*), od kemijske onesnaženosti prikazuje kemijske parametre, pomembne za zdravje ljudi (navedene v Prilogi I, Del B, Pravilnika o pitni vodi: kemijski parametri). Poleg neskladnosti vzorcev prikazuje kazalnik tudi število izpostavljenih prebivalcev preseženim koncentracijam pesticidov in nitratov.

-Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode: število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah. Stanje kazalnika pripravi pripravljavec SPRS 2050 na podlagi podatkov, ki jih posredujejo služba Ministrstva za okolje in prostor, pristojna za pripravo predpisov o režimu varstva vira pitne vode na vodovarstvenih območjih.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (11) Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku:

/

Kazalniki za spremljanje stanja:

-[ZR11] Kakovost zraka: kazalnik prikazuje preseganje mejnih vrednosti žveplovega dioksida (SO_2), delcev (PM_{10}), ozona (O_3) in dušikovega dioksida (NO_2) v obdobju 1992–2006.

-[ZR08] Onesnaženost zraka z delci PM_{10} in $PM_{2.5}$: kazalnik prikazuje število dni s preseženo dnevno mejno koncentracijo PM_{10} 50 $\mu g/m^3$, gibanje povprečne letne koncentracije PM_{10} , gibanje povprečne letne koncentracije $PM_{2.5}$ in povprečno izpostavljenost delcem $PM_{2.5}$.

-[ZR07] Onesnaženost zraka z ozonom: kazalnik prikazuje število dni s preseženo ciljno vrednostjo ozona in število ur s preseženo opozorilno vrednostjo ozona v koledarskem letu.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (12) Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- promet ne povzroča čezmerne obremenitve okolja s hrupom,
- promet ne poveča celotne obremenitve s hrupom na območju, na katerem je obremenitev pred posegom nove prometne infrastrukture v okolje čezmerna,
- so zagotovljeni ukrepi varstva pred hrupom za preprečevanje in zmanjšanje hrupa v okolju kot posledice prometa.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (12) Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

-[PR18] Izpostavljenost hrupu zaradi prometa: kazalnik prikazuje izpostavljenost prebivalcev hrupu ob pomembnih cestah ter železniških progah in izpostavljenost na območju poselitvenih območij (Ljubljana in Maribor) zaradi hrupa cestnega ter železniškega prometa ter pomembnejših industrijskih obratov in naprav v obdobju *Ldvn* in v obdobju *Lnoč*.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (13) Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaženjem:

Posodobitev Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. 81/07, 109/07, 62/10 in 46/13) stanju tehnike na področju zunanje razsvetljave ter uvedba učinkovitejšega nadzora nad izvajanjem določb te uredbe. Določbe zgoraj navedene Uredbe bi bilo treba obnoviti in

pri tem upoštevati nedavno izdana EU zelena merila javnih naročil za cestno razsvetljavo in prometno signalizacijo SWD(2018) 494 final. Za posodobitev Uredbe oz. izvedbo splošnega omilitvenega ukrepa je zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor.

Merila za zelena javna naročila EU so zasnovana tako, da javnim organom olajšajo nakup blaga, storitev in del z zmanjšanimi vplivi na okolje. Uporaba meril je prostovoljna, z njihovim prenosom v obnovljeno Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja pa bi postala za uporabo v zunanji razsvetljavi na ozemlju Slovenije obvezujoča.

Merila za uporabo zunanje razsvetljave morajo biti oblikovana tako, da:

- se spodbuja uporaba krmilnih elementov za zatemnitev na vsaj 50 % največje svetlobne moči zunanje razsvetljave,
- se zagotavlja optimizacijo in spremljanje porabe energije posamezne svetlobne naprave v realnem času,
- viri svetlobe ne oddajajo nobene svetlobe nad vodoravno ravnino. Če se nove vire svetlobe namešča na obstoječe drogove, na katerih so svetilke namerno nagnjene, mora upravljavec zunanje razsvetljave zagotoviti dodatno zaščito, da viri svetlobe oddajajo svetlobe nad vodoravno ravnino,
- zaradi zmanjšanja bleščanja najmanj 97% vse svetlobe seva pod kotom 75,5 ° navzdol,
- se spodbuja obvezno zatemnitev na območjih z varovanimi bivalnimi prostori (območja stanovanj in bolnišnic) in
- se za svetilke določi omejitve za delež modre svetlobe (G-indeks).

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **Letna poraba elektrike vseh svetilk, ki so na območju posameznega naselja vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunana na prebivalca**, pri čemer se ugotavlja in vrednoti porabe elektrike posebej za LED sijalke in posebej plinske sijalke.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (14) Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti v prostoru:

/

Kazalniki za spremljanje stanja:

-**[SE03] Indeks človekovega razvoja:** kazalnik prikazuje indeks človekovega razvoja (ang. »*Human Development Index*« / »*HDI*«), ki je pomemben kazalnik kompleksnosti povezanosti dohodka in blaginje ter prepletenosti in medsebojne povezanosti ekonomskih in socialnih politik. Kazalnik kaže blaginjo na treh področjih družbenega razvoja: zdravje (pričakovana življenjska doba ob rojstvu za spremljanje življenjske dobe in zdravstvenih razmer), dohodek oz. dostop do virov, ki ljudem omogočajo dostojen življenjski standard (BDP na prebivalca po kupni moči), izobraženost in znanje (bruto stopnja vključenosti in pismenosti, ki prikazujeta kombinirano stopnjo vpisa na različne ravni izobraževanja oziroma stopnjo pismenosti odraslega prebivalstva).

-**[TU01] Razvoj in razporeditev turizma:** kazalnik prikazuje število ležišč in število prenočitev v obdobju od leta 1992 – 2009.

-**[SE01] Bruto domači proizvod:** kazalnik prikazuje bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči v Sloveniji.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (15) Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti:

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture:

Pri umestitvah pregrad hidroelektrarn v vodno okolje je treba zagotoviti, da se poplavna ogroženost na vplivnem območju hidroelektrarne ne poveča zaradi:

- tveganja za nastanek poplav zaradi neustreznega obratovanja, kot je na primer dogodek sočasnega praznjenja zadrževalnega bazena in pojava visokovodnega vala na vodotoku, in
- tveganja za nastanek poplav zaradi porušitve pregrade.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (15) Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **[ZD24] Delež prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih:** kazalnik prikazuje delež prebivalcev, ki živijo na območjih poplavljanja.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (16) Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Razvoj prometne infrastrukture lahko vpliva na enote in območja kulturne dediščine predvsem z degradacijo krajinskih značilnosti okolice enot kulturne dediščine, poškodovanjem objekta kulturne dediščine, z uničenjem arheoloških ostalin v času izgradnje objektov, z vibracijami, ki lahko povzročajo poškodbe na stavbah kulturne dediščine. V izogib navedenim vplivom je treba upoštevati:

- Infrastrukturni koridorji naj se prednostno ne umeščajo v območja kulturne dediščine.
- Poseg v prostor predstavlja s stališča ohranjanja arheoloških ostalin destruktiven akt (npr. izkopavanje). Treba bo izvesti obsežnejše predhodne arheološke raziskave ter pri umeščanju prometne infrastrukture upoštevati njihove rezultate ter izvesti ukrepe za varstvo arheoloških ostalin.
- Pri umeščanju prometne infrastrukture v prostor ima nadgradnja v okviru obstoječega prometnega koridorja prednost pred novogradnjo.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

Strateške usmeritve za umeščanje hidroelektrarn:

- Temeljno varstveno izhodišče je, da se morajo lokacije mHE in HE izogniti enotam kulturne dediščine, rešitve pa morajo ohranяти varovane lastnosti tangiranih enot kulturne dediščine z upoštevanjem njihovih pravnih režimov varstva oz. odloke o zavarovanju, v primeru tangiranja kulturnih spomenikov.
- Objekte in območja kulturne dediščine je treba varovati pred poškodovanjem ali uničenjem tudi med gradnjo – čez objekte in območja kulturne dediščine ne smejo potekati gradbiščne poti, obvozi, vanje ne smejo biti premaknjene potrebne ureditve vodotokov, namakalnih sistemov, komunalna, energetska in telekomunikacijska infrastruktura, ne smejo se izkoriščati za deponije viškov materialov ipd.
- V okviru podrobnejšega načrtovanja hidroelektrarn in pripadajoče infrastrukture bodo potrebne predhodne arheološke raziskave, po potrebi tudi prilagoditve rešitev prostorskega akta, zaščitna izkopavanja in prezentacija ostalin na mestu odkritja.

Strateške usmeritve za umeščanje vetrnih elektrarn:

- Na območjih posameznih vetrnic in spremljajoče infrastrukture bo predvidoma treba opraviti predhodne arheološke raziskave.
- Temeljno varstveno izhodišče je, da se morajo vetrne elektrarne izogniti zavarovanim območjem in objektom kulturne dediščine, rešitve pa morajo upoštevati ohranjanje varovanih značilnosti dediščine. Če to ni možno, je treba upoštevati varstven režim in usmeritve, da se vpliv prepreči oziroma ustrezno zmanjša.
- Ocenjeno je, da so pri umeščanju posameznih vetrnic prilagajanja (izogibanja) posameznim objektom in območjem dediščine zaradi sorazmerno velikega manevrskega prostora usklajevanja oziroma optimizacije možna. Za omilitve vplivov na podobo dediščine v širšem prostoru se upošteva splošne omilitvene ukrepe za varstvo krajine (glej poglavje Krajina).

Strateške usmeritve za koriščenje sončne energije:

S prostorskimi akti je treba določiti prostorsko izvedbene pogoje na način, da umeščanje sončnih kolektorjev oziroma koncentradorjev na objekte oz. v območja kulturne dediščine in njihova vplivna območja ne bo dopustno oz. predpisati vsakokratno presojo sprejemljivosti in zagotavljanje takšne tehnične rešitve, da varovane značilnosti dediščine ne bodo v ničemer prizadete. Za izvedbo so odgovorni pripravljavci prostorskih aktov. Ustreznost vključenosti preverja v postopku celovite presoje vplivov na okolje Sektor za strateško presojo vplivov na okolje in Ministrstvo, pristojno za kulturo.

Usmeritve za energetska omrežja:

V kolikor širitev in nadgradnja prenosnih in distribucijskih omrežij ni možna po obstoječih trasah vodov in posega v odprt prostor, naj se upošteva sledeče:

- Pri umeščanju novih objektov v prostor naj se upošteva načela varstva kulturne dediščine - predvsem načelo izogibanja objektom in območjem kulturne dediščine, smiselno pa naj se upošteva tudi posamezne varovane značilnosti dediščine.
- Na območjih stojnih mest daljnovodov oziroma vzdolž tras kablovodov se predvidoma izvede predhodne arheološke raziskave ter po potrebi optimizacijo posega, tako da se izogne nepotrebnim posegom v arheološke ostaline.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (16) Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **stanje območij in objektov kulturne dediščine:** kazalnik poleg kvantitativnih podatkov o območjih in objektih kulturne dediščine vsebuje tudi ekspertno mnenje.

Splošni omilitveni ukrepi za doseganje cilja (17) Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike*:

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture:

Za zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba upoštevanje sledečih usmeritev:

- Infrastrukturni koridorji naj se prednostno ne umeščajo v območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni.
- Z ustreznimi tehničnimi ukrepi je treba zagotavljati kakovostno krajinsko sliko s sledenjem naravnim in kulturnim danostim in topografiji območja, še posebej v primeru ko se posega v naravno ohranjena in s kulturno dediščino bogate krajinske enote.
- Pri umeščanju prometne infrastrukture v prostor ima nadgradnja v okviru obstoječega prometnega koridorja prednost pred novogradnjo.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

Strateške usmeritve za umeščanje vetrnih elektrarn:

-Posamezne vetrne elektrarne naj se v okolje umešča tako, da ne bodo vplivale na krajinsko prepoznavna območja in izjemne krajine. Prav tako naj se pri izboru lokacije izogiba vidno izpostavljenim legam (predvsem če so vetrnice v "prvem planu" najbolj frekvenčnih gledišč), naravno ohranjenim krajinam in odprti krajini (travnati, skaloviti).

-Pri umeščanju posameznih stojišč vetrnic in ostale obvezne spremljajoče infrastrukture v potencialna območja za vetrne elektrarne je treba upoštevati: Na lokacijah, kjer so robni deli izjemnih krajin zajeti

v potencialna območja za vetrne elektrarne, zaradi izkoriščanja prostora z ugodnimi vetrovnimi razmerami, je treba posebno pozornost nameniti podrobnejšemu umeščanju vetrnic v prostor. Ukrepi se nanašajo na optimizacijo umestitve posameznih objektov in naprav za izkoriščanje vetrne energije oz. spremljajoče infrastrukture znotraj posameznih potencialnih območij za postavitev vetrnih elektrarn v naslednjih fazah načrtovanja na način, da bodo v čim večji meri ohranjene prepoznavne krajinske značilnosti znotraj posameznih območij ter da bodo spremembe krajinske slike čim manjše oz. take, da bo krajinska podoba območij z vetrnimi elektrarnami čim bolj skladna.

Strateške usmeritve za umeščanje hidroelektrarn:

Prednostno se nove male hidroelektrarne umešča na obstoječe jezove, ki so objekti vodne infrastrukture, namenjeni zadrževanju ali usmerjanje vodnega toka, ob predhodni preveritvi energetskega potenciala vodotoka.

Velike hidroelektrarne: Za zmanjšanje vplivov na krajino in njen razvoj je treba upoštevati predvsem sledeče usmeritve:

- aktivno načrtovanje robov zaježitve, ki omogočajo ohranjanje posameznih krajinskih prvin (npr. ohranjenih delov vodotokov, živic) in vzpostavljanje nadomestnih krajinskih prvin (npr. prodišč, obrežne vegetacije);
- oblikovanje brežin z upoštevanjem okoliških krajinskih značilnosti prostora in omogočanjem rekreacijske rabe prostora ob zaježitvah;
- sonaravno oblikovanje strug in obvodnega prostora pritokov;
- rekreacijske ureditve;
- vrhunsko arhitekturno oblikovanje hidroenergetskih objektov in njihovo vpetost v okoliško krajino in naselja;
- skrbno načrtovanje potekov tras spremljajočih daljnovodov in izvedba ukrepov za čim hitrejšo sanacijo razgaljenih površin na strminah, po možnosti z biološko inženirskimi ukrepi;

Strateške usmeritve za umeščanje sončnih elektrarn:

V prostorskih aktih je treba določiti (ne)dopustnost umeščanja sončnih elektrarn po posameznih enotah urejanja prostora oz. kategorijah namenske rabe prostora. Praviloma naj bo dopustno nameščati sončne elektrarne le na objekte ali na način, vključno s sončnimi koncentratordi, da to ne bo samostojna prostorska ureditev v krajini, temveč del celovite prostorske ureditve (npr. infrastrukturnega, industrijskega objekta, sanacije degradiranih območij).

Usmeritve za energetska omrežja:

Za zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba upoštevati naslednje usmeritve:

- Distribucijska in prenosna omrežja naj se ob širitvi načrtuje izven območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni.
- Prednostno načrtovanje omrežij znotraj obstoječih koridorjev električnih in toplovodnih vodov.
- Z ustreznimi tehničnimi ukrepi je treba zagotavljati kakovostno krajinsko sliko s sledenjem naravnim in kulturnim danostim in topografiji območja, še posebej v primeru ko se posega v naravno ohranjene in s kulturno dediščino bogate krajinske enote.

Za usmerjanje in podrobnejšo določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini je na nižjih ravneh načrtovanja pomembna izdelava krajinskih zasnov, ki vključujejo vrednotenje stanja in načrtovanja varstva ter razvoja elementov prepoznavnosti krajine.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (17) Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in

Ministrstvo za okolje in prostor v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

- **prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka:** Na podlagi prenovljene metodologije v sklopu Ciljno raziskovalnega projekta »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« bodo na novo opredeljene izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter njihovo število in obseg ter dalje določeno njihovo referenčno stanje, ki bodo predmet Akcijskega programa za izvajanje SPRS 2050.

- **dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi:** z izbranim kazalnikom se ugotavlja spremembo dejanske rabe prostora na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi, na podlagi katere se ugotavlja trend spreminjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Avtorji Okoljskega poročila smo prepoznali manko referenčnega stanja kazalnika za spremljanje sprememb dejanske rabe na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi ter manko referenčnega stanja za spremljanje sprememb na ostalih krajinskih območjih. Kot ukrep predlagamo, da se njihovo referenčno stanje določi na podlagi rezultatov Ciljno raziskovalnega projekta »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje) v okviru Akcijskega programa za izvajanje SPRS 2050.

** Krajinska slika se nanaša na posamezno krajinsko enoto, opredeljeno v Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje). Krajinsko sliko enot opredeljujejo krajinski vzorci, ki so obenem glavni nosilci krajinskega značaja. V sklopu Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji so bile krajinske enote ovrednotene na podlagi naravne ohranjenosti, pestrosti, prostorskega reda in harmoničnosti, dodani pa sta bili še merili simbolnega pomena naravnih in kulturnih prvin. Na podlagi vrednotenja je bila opredeljena ocena stanja krajinskih enot, ki je osnova za spremljanje razvrednotenja krajinske slike. Na podlagi rezultatov Ciljno raziskovalnega projekta »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji bodo opredeljeni tudi kriteriji za kakovostno krajinsko sliko.*

2. UVOD

2.1 SPLOŠNO

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050, ki se pripravlja na podlagi 66. – 69. člena ZUREP-2, je krovni okvir razvoja v prostoru in se kot strateški dokument uvršča med programe, katerih ukrepi bodo imeli pomemben vpliv na okolje, zato je treba pred njegovim sprejemom izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje v skladu z Direktivo 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (odločba MOP št. 35409-62/2015/8 z dne 28. 7. 2015). V okviru postopka je treba izvesti tudi presojo sprejemljivosti po predpisih o ohranjanju narave.

V postopku celovite presoje vplivov na okolje se mora presoditi posledice vplivov SPRS na okolje in se opredeliti do tistih vsebin, ki so brez izvajanja omilitvenih ukrepov zaradi vplivov na okolje in/ali neskladnosti z okoljskimi cilji potrebne sprememb/ dopolnitev.

Koraki v okviru postopka celovite presoje vplivov na okolje so prikazani v spodnji tabeli.

Tabela 1: Koraki v postopku celovite presoje vplivov na okolje

Zap. št.	Koraki v postopku celovite presoje vplivov na okolje
1	Seznaničev z osnutkom SPRS 2050
2.	Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila
2.1	Pregled stanja okolja na območju RS
2.2	Določitev okoljskih ciljev presojanja ter kazalcev doseganja teh ciljev
2.2	Oddaja Izhodišč - vključitev ministrstva, pristojnega za okolje, in relevantnih nosilcev urejanja prostora v fazo vsebinjenje
2.3	Dopolnitev Izhodišč
3.	Okoljsko poročilo
3.1	Pregled podatkov o okolju ali delih okolja, na katera vpliva SPRS
3.2	Analiza vplivov na okolje
3.3	Vrednotenje vplivov na okolje
3.4	Predlog omilitvenih ukrepov in spremljanja stanja
3.5	Oddaja Okoljskega poročila
4.	Dopolnitev in razgrnitev Okoljskega poročila
4.1	Javna razgrnitev in javna predstavitev
4.2	Pridobitev mnenj nosilcev urejanja prostora
4.2	Priprava stališč do pripomb oz. mnenj
5.	Dopolnitev SPRS 2050 in Okoljskega poročila po javni razgrnitvi (glede na sprejeta stališča do pripomb)
6.	Pridobivanje mnenj nosilcev urejanja prostora (medresorsko usklajevanje)
7.	Pridobitev odločbe MOP

2.2 UČINKOVITOST POSTOPKA CPVO IN OPOZORILA O POTEKU IZDELAVE OKOLJSKEGA POROČILA

V postopku presoje vplivov na okolje se vplivi ugotavljajo na podlagi okoljskega poročila, ki ga mora zagotoviti pripravljavec programa, torej Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja. Postopek vodi Ministrstvo za okolje in prostor, Sektor za strateško presojo vplivov na okolje (v nadaljevanju MOP, SSPVO). V njem je zagotovljeno tudi sodelovanje vseh resorno pristojnih državnih organov in organizacij ter obveščanje in sodelovanje javnosti.

SPRS je strateški dokument usmerjevalne narave in se ne opredeljuje do novih posegov v okolje, ki so potrebni za izvedbo posameznih usmeritev za doseganje ciljev prostorskega razvoja, ampak za obdobje do leta 2050 določa dolgoročne strateške cilje države in temeljne usmeritve za doseganje ciljev in izvajanja koncepta prostorskega razvoja. SPRS ni akcijski načrt, temveč gre za strateški dokument, ki daje splošne usmeritve prihodnjim akcijskim načrtom za dolgoročni prostorski razvoj na državnih, regionalni in lokalni ravni do leta 2050.

Presoja SPRS obsega dva medsebojno povezana vsebinska sklopa. V prvem vsebinskem sklopu je bilo izdelano Strateško vrednotenje SPRS 2050 (Biotehniška fakulteta, 2019), katerega namen je prispevati k doseganju konsistentnosti in celovitosti dokumenta (ciljev, ukrepov, usmeritev) ter sinergijski povezanosti med ukrepi prostorske ter drugih politik, še posebej tistih, ki lahko ključno vplivajo na zasnovo in prispevajo k izvajanju prostorske politike (prometna, energetska, okoljska, ...). Strateško vrednotenje je podalo usmeritve oz. izhodišča za strateško ocenjevanje vplivov na okolje, ki predstavlja drugi vsebinski sklop. V skladu z zakonodajo za celovite presoje vplivov na okolje je za strateško presojo vplivov na okolje uporabljena metodologija za pripravo okoljskega poročila. Strateškost okoljskega poročila je zagotovljena s povezavami s strateškim vrednotenjem, ki so podrobneje opisane v poglavju 3.3 Povezava strateškega vrednotenja s presojo vplivov na okolje.

Namen skupne izdelave strateškega vrednotenja in strateške okoljske presoje je v preučitvi možnosti za boljšo integracijo prostorskih in okoljskih vsebin ter za predlog metodoloških rešitev, ki bi tako integracijo izboljšali (Biotehniška fakulteta, 2019). S celovito presojo vplivov na okolje se zagotavlja visoka raven varstva okolja in prispeva k vključevanju okoljskih vidikov v pripravo Strategije, zato so bili izdelovalci okoljskega poročila (kot tudi izdelovalci strateškega vrednotenja) vključeni v postopek priprave Strategije že v začetni fazi nastajanja dokumenta. Izdelovalci okoljskega poročila so bili v postopek prenove SPRS vključeni z:

- aktivnim sodelovanjem pri oblikovanju okoljskih izhodišč SPRS 2050 z namenom uskladitve okoljskih in razvojnih ciljev Strategije in integracije okoljskih vsebin v razvojne scenarije SPRS 2050,
- sodelovanjem na javnih posvetovanjih prenove SPRS s pripravo gradiv in razpravo o okoljskih izhodiščih,
- sodelovanjem s fokusnimi skupinami,
- udeležbo in aktivnim sodelovanjem na strokovnih srečanjih/delavnicah za prenovo SPRS, sestankih na medresorski ravni,
- udeležbo in aktivnim sodelovanjem na temo vključitve strateške presoje vplivov na okolje v pripravo SPRS.

V času priprave SPRS 2050 in okoljskega poročila sta se dokumenta sproti usklajevala. Izdelovalci in pregledovalci okoljskega poročila so v procesu presoje Strategije z predlogi in opozorili prispevali k izboljšanju presojanega dokumenta, med drugim z:

- opozorilom o izključenosti izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi v SPRS,

- opozorilom na pomanjkljivo obravnavo kulturne dediščine v poglavju 1.5.4 *Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine*, saj so bile usmeritve opredeljene zgolj za kulturne spomenike in spomeniška območja,
- predlogom za dopolnitev poglavja 1.5.2 *Usmeritve za turistična območja* z navedbo, da lahko na odmaknjenih in obmejnih območjih turizem prispeva k ohranjanju kulturne dediščine,
- predlogom za dopolnitev definicije zelene infrastrukture, saj je le ta usmerjena preveč enostransko v zagotavljanje ekološke povezanosti,
- predlogom za dopolnitev poglavja 5.1.1 *Usmeritve za urejanje in razvoj naselij* z navedbo, ki se nanaša na ohranjanje gozdov v bližini naselij.

Metodologija ocenjevanja vplivov na okolje izvajanja posameznih usmeritev iz SPRS ni enaka metodologijam ocenjevanja akcijskih načrtov. Metodologija ocenjevanja vplivov je usmerjena v ocenjevanje posledic za okolje zaradi razvoja vseh območij v državi in rabe njihovih endogenih prostorskih potencialov (virov). Ker se SPRS ne opredeli in ne navaja podrobneje posegov v okolje zaradi izvajanja posameznih usmeritev za doseganje ciljev prostorskega razvoja države (to je prepuščeno pripravi Akcijskega programa za obdobje od 2020 do 2030), v tem okoljskem poročilu ni ocen o vplivih na okolje za posamezne faze izvajanja usmeritev, kot sta na primer gradnja ali razgradnja objektov in infrastrukture. Prav tako se to okoljsko poročilo opredeljuje le do dolgoročnih oziroma trajnih učinkov posegov v okolje zaradi izvedbe posamezne usmeritve iz SPRS.

V tem okoljskem poročilu so kazalniki stanja okolja, kazalniki za ocenjevanje vplivov posameznih usmeritev iz SPRS in kazalniki za spremljanje stanja okolja kot posledice izvajanja usmeritev iz SPRS izbrani tako, da:

- kazalniki stanja okolja praviloma izražajo stanje celotne obstoječe obremenitve okolja,
- kazalniki za ocenjevanje vplivov ter spremljanje stanja okolja po izvedbi usmeritev SPRS pa praviloma opisujejo dodatno obremenitev (oziroma razbremenitev) okolja zaradi vplivov na okolje, ki jih bo povzročila izvedba posamezne usmeritve SPRS.

V nadaljevanju so predstavljene posamezne aktivnosti v postopku CPVO, iz katerih je razvidno, da so potekala mnoga usklajevanja med različnimi resorji in izdelovalcem okoljskega poročila, kar omogoča osnovno raven kvalitete okoljske presoje.

Faze naloge	Opis aktivnosti	Rezultat / mejnik
Uvedba v delo	Uvodni sestanek z naročnikom in predaja gradiva. Pregled osnutka SPRS. Uskladitev terminskega plana z naročnikom.	Sestanki z naročnikom: 18. 5. 2016, 19. 7. 2016, 19. 9. 2016

2.1 Izvedba vsebinjenja	Določitev okoljskih vsebin in izhodišč za izdelavo okoljskega poročila, in sicer: • okoljskih ciljev, ki se opredelijo glede na določila ratificiranih mednarodnih pogodb, predpisov EU in RS, analize obstoječega stanja ter strateških značilnost sektorskih politik, • meril vrednotenja, ki lahko predstavljajo stopnje odstopanja od kazalcev stanja okolja, stopnje doseganja varstvenih ciljev ali druga merila, ki zagotavljajo ustrezno vrednotenje vplivov, • metodologije ugotavljanja vplivov programov SPRS na okolje, ohranjanje narave, varstvo človekovega zdravja in kulturno dediščino, • način vrednotenja vplivov programov SPRS na okolje, ki mora zagotoviti, da so ugotovljeni vsi pomembni vplivi programa na okolje. • preveritev skladnosti okoljskih ciljev in ciljev strateških razvojnih usmeritev SPRS. Še posebej pozorno so obravnavana sledeča prednostna območja SPRS 2025: vizija prostorskega razvoja in cilji, funkcionalna urbana območja, mesta, prednostna območja za rabo OVE, podeželje in zelena omrežja, morje in obala, obmejna in gorska območja	Vmesno poročilo (II. Del - Poročilo o opredelitvi obsega in vsebine strateške presoje vplivov na okolje) Oddano 19. 7. 2016 Delovni sestanek z naročnikom 23. 3. 2017, kjer so obravnavali okoljska izhodišča: 1. Metodologijo (širitev in nadgradnja), preseganje dihotomije okolje/prostor 2. Vsebino SPVO (kateri cilji, ali je namen integracija, ali ugotavljanje skladnosti, kazalniki, pričakovani rezultati 3. Skladnost SV in SPVO (okoljskih ciljev)
2.3 Zagotovitev integracije okoljskih in prostorskih ciljev v SPRS	Pregled usmeritev in zaključkov strateškega vrednotenja in dogovor o načinu integracije navedenega ob pripravi gradiv v nadaljevanju procesa strateške presoje vplivov na okolje (postopku CPVO).	Uskladitve na sestanku z naročnikom 18. 5. 2016, 19. 7. 2016, 19. 9. 2016, 23. 3. 2017; Dopolnjeno vmesno poročilo SPRS s prilogo (odgovori na vprašanja) interni sestanki;
2.4 Podpora naročniku pri usklajevanju deležnikov SPRS	Sodelovanje na sestankih pripravljavca SPRS. Sodelovanje na sestankih z varstvenimi resorji. Sodelovanje na razpravah za strokovno javnost.	Kontinuirano (do oddaje končnega Poročila o opredelitvi obsega in vsebine strateške presoje vplivov na okolje): Gradivo za predstavitev; Sodelovanje na predstavitvi Modela prostorskega razvoja Slovenije 14. 11. 2017; Sestanek, 20. 12. 2017, na katerem so bila predstavljena okoljska izhodišča varstvenim nosilcem urejanja prostora; Sestanek z naročnikom 30. 11. 2017, na katerem je bil predstavljen preliminaran osnutek SPRS; Sestanki z varstvenimi resorji z namenom predstavitve preliminarne osnutka SPRS 30. 11. 2018, 18. in 21. 12. 2018, 8. 1. 2019

3.1 Izdelava okoljskega poročila in podpora naročniku pri usklajevanju deležnikov SPRS	Sodelovanje na sestankih pripravljavca SPRS. Sodelovanje na sestankih z varstvenimi resorji.	Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 in Dodatek za varovana območja Oddano: 8. 5. 2019 Sodelovanje na predstavitvi osnutka SPRS in okoljskega poročila za SPRS varstvenim nosilcem urejanja prostora 13. 5. 2019; Sprotno usklajevanje dokumentov na sestankih z naročnikom 27. 3. 2019, 11. 4. 2019, 25. 4. 2019, 14. 6. 2019, 30. 7. 2019; 21. 11. 2019 Usklajevalni sestanek z naročnikom in Sektorjem za celovito presojo vplivov na okolje 12. 7. 2019 Usklajevalni sestanki z varstvenimi nosilci urejanja prostora – 28. 8. 2019 in 6. 12. 2019 z Ministrstvom za Kulturo, 9. 9. 2019 z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 11. 9. 2019 z Ministrstvom za zdravje;

V postopku celovite presoje vplivov na okolje je bilo v fazi vsebinjenja izdelano poročilo z naslovom »Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila (Elaborat o opredelitvi obsega in vsebine strateške (celovite) presoje vplivov na okolje)« (Aquarius, 2017). V poročilu so opredeljeni:

- okoljski cilji programa glede na značilnost programa, zlasti njegovo območje in vsebino;
- merila vrednotenja, ki lahko predstavljajo stopnje odstopanja od kazalcev stanja okolja, stopnje doseganja varstvenih ciljev ali druga merila, ki zagotavljajo ustrezno vrednotenje vplivov;
- relevantna okoljska področja, ki se jih presoja;
- metodologija ugotavljanja vplivov.

Predlog poročila »Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila« je bil predstavljen na sestanku z resornimi ministrstvi (20. 12. 2017) in posredovan v mnenje MOP, SSPVO, ki je zaprosilo za mnenje relevantna resorna ministrstva. V skladu z dogovori sestanka z resornimi ministrstvi je bil predlog poročila dopolnjen, med drugim z dopolnitvijo kazalnika za vrednotenje vpliva na kulturno dediščino (upoštevanje stanja kulturne dediščine, ne le števila zavarovanih enot).

Pisno mnenje na »Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila« so posredovali:

- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Osrednja enota (mnenje št. 8-III-97/2-O-18/TK, z dne 2. 3. 2018).
- Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija Republike Slovenije za vode (mnenje št. 35027-2/2018-3, z dne 6. 3. 2018).
- Ministrstvo za zdravje, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (mnenje št. 212b-09/1649-18/NP – 1047615, z dne 12. 3. 2018).

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za kmetijstvo (mnenje št. 350-4/2015/19, z dne 17. 4. 2018).

Po prejemu mnenj so bila »Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila« dopolnjena (dopolnitev marec 2019), pri čemer sta bila med drugim dodana dva nova okoljska cilja, in sicer »Zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja« in »zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti«. Dopolnjen je bil tudi okoljski cilj za površinske vode ter popravljen kazalnik za okoljski cilj »Zmanjšanje izpostavljenosti ljudi hrupu«.

Okoljsko poročilo je bilo v maju 2019 prvič posredovano v mnenje MOP, SSPVO, ki je zaprosilo za mnenje relevantna resorna ministrstva. Mnenje o ustreznosti okoljskega poročila so posredovali:

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za gozdarstvo in lovstvo (mnenje št. 350-4/2015/29, z dne 29. 5. 2019).
- Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija Republike Slovenije za vode (mnenje št. 35027-1/2019-5, z dne 29. 5. 2019).
- Ministrstvo za zdravje, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (mnenje št. 212b-09/1649-19/NP – 1047615-1, z dne 29. 5. 2019).
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Osrednja enota (mnenje št. 8-III-267/2-O-19/TK, z dne 31. 5. 2019).
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za kmetijstvo (mnenje št. 350-4/2015/30, z dne 31. 5. 2019).
- Ministrstvo za kulturo (mnenje št. 350-1/2015/89, z dne 3. 6. 2019).

Po pridobitvi mnenja navedenih deležnikov je bil 12. 7. 2019 izveden usklajevalni sestanek z MOP, SSPVO, z namenom obravnave mnenj resornih ministrstev k okoljskemu poročilu za SPRS 2050. MOP, SSPVO, je v dopisu št. 35409-62/2015, z dne 29. 7. 2019 izdalo zahtevo za dopolnitev okoljskega poročila. Na podlagi dopisa je bilo okoljsko poročilo dopolnjeno (avgust 2019) in posredovano v ponovno mnenje MOP, SSPVO, ki je k pripravi ponovnega mnenja pozvalo relevantna resorna ministrstva. Ponovno mnenje o ustreznosti okoljskega poročila so posredovali:

- Ministrstvo za zdravje, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (mnenje št. 212b-09/1649-19NP – 1047615-11, z dne 9. 8. 2019).
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Osrednja enota (mnenje št. 8-III-267/5-O-19/TK, z dne 13. 8. 2019).
- Ministrstvo za kulturo (mnenje št. 350-1/2015/95, z dne 29. 8. 2019).
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za gozdarstvo in lovstvo (mnenje št. 3401-4/2015/39, z dne 30. 8. 2019).
- Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija Republike Slovenije za vode (mnenje št. 35014-12/2019-5, z dne 2. 9. 2019).

Po pridobitvi ponovnega mnenja deležnikov je MOP, SSPVO, v dopisu št. 35409-62/2015/53, z dne 30. 8. 2019 izdalo zahtevo za ponovno dopolnitev okoljskega poročila. Na podlagi dopisa so bili izvedeni usklajevalni sestanki z resornimi ministrstvi: sestanek z Ministrstvom za kulturo (28. 8. 2019), sestanek z Ministrstvom za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, Direktorat za gozdarstvo in lovstvo (9. 9. 2019) ter sestanek z Ministrstvom za zdravje (11. 9. 2019). Na podlagi dogovorov usklajevalnih sestankov je bilo okoljsko poročilo septembra 2019 dopolnjeno in z namenom neformalnega usklajevanja posredovano v ponovno mnenje resornim ministrstvom. Ponovno je bil izveden tudi usklajevalni sestanek z Ministrstvom za kulturo (6. 12. 2019). Neformalno usklajevanje se je zaključilo v decembru 2019, na podlagi korespondence z deležniki in usklajevalnega sestanka z Ministrstvom za kulturo je bilo okoljsko poročilo ponovno dopolnjeno (december 2019), pri čemer je treba opozoriti, da je zaradi upoštevanja predlogov za izboljšanje okoljskega poročila prišlo do odstopanj pri predlaganih okoljskih ciljih in merilih vrednotenja, navedenih v poročilu »Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila (Elaborat o opredelitvi obsega in vsebine strateške (celovite) presoje vplivov na okolje)«:

- zaradi obravnave gozda v okviru naravnih virov je dopolnjen okoljski cilj 1: »Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi«,
- popravljen kazalnik za vrednotenje vpliva na okoljski cilj 10: »Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah«,
- popravljen kazalnik za vrednotenje vpliva na okoljski cilj 13: »Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem«,
- popravljen kazalnik za vrednotenje vpliva na kulturno dediščino,
- popravljen kazalnik za spremljanje stanja kulturne dediščine,
- popravljen kazalnik za spremljanje stanja krajine.

Dopolnjeno okoljsko poročilo (december 2019) je bilo posredovano v ponovno mnenje Ministrstvu za okolje in prostor, Sektorju za strateško presojo vplivov na okolje.

3. PREDSTAVITEV SPRS 2050

3.1 KLJUČNA DEJSTVA

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je temeljni prostorski strateški akt Republike Slovenije, ki v povezavi s Strategijo razvoja Slovenije in v povezavi z drugimi državnimi razvojnimi akti in razvojnimi cilji EU, določa temeljne usmeritve prostorskega razvoja Slovenije: vizijo, cilje in koncept prostorskega razvoja ter usmeritve za doseganje ciljev.

Tabela 2: Ključna dejstva o SPRS 2050

Odgovornost:	Ministrstvo za okolje in prostor
Ime strategije:	Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050
Postopek odločanja:	Predlog sprejme Državni zbor RS.
Krovni cilj SPRS 2050:	Pripraviti podobo prostora, ki predstavlja idealno situacijo za dobrobit in blaginjo družbe ter kakovost življenjskega in naravnega okolja.
Namen prenove SPRS:	Namen procesa je doseči soglasje o razvojnih izzivih in načinih, kako na izzive odgovoriti usklajeno, kakšen prostorski razvoj do leta 2050 si želimo ter kako najbolj učinkovito zastaviti izvajanje ukrepov za doseganje zastavljenih razvojnih ciljev.
Predmet:	Temeljni dolgoročni prostorsko razvojni dokument Republike Slovenije s cilji, prioritetami in zasnovo prostorskega razvoja do leta 2050, ki bo vključevala izzive prihodnjega razvoja družbe kot podlaga za pripravo Akcijskega programa za izvajanje SPRS.
Obdobje načrtovanja:	Do leta 2050.
Območje:	Republika Slovenija

Strategija izhaja iz splošno sprejetih vrednot in norm slovenske družbe, zapisanih v Ustavi Republike Slovenije, iz nje neposredno povzema temeljna vsebinska izhodišča, ki določajo, da država v skladu z ustavnimi določili skrbi za zdravo življenjsko okolje, varuje naravne in kulturne dediščine, ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje, varuje zemljišča, skrbi za gospodarski, kulturni in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih in lokalno samoupravo.

Dolgoročni cilji in usmeritve Strategije sledijo in uresničujejo temeljne strateške usmeritve in razvojne cilje Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030) (Vlada RS, december 2017), ki je v središče razvojnih prizadevanj postavila cilj »Kakovostno življenje za vse«. Razvojni cilji zdravo in aktivno življenje, dostojno življenje za vse, krepitev nacionalne identitete, gospodarska stabilnost, nizkoogljično krožno gospodarstvo, trajnostno upravljanje naravnih virov, varna in globalno odgovorna Slovenija, so integralna izhodišča, ki jih podpirajo tudi cilji prostorskega razvoja, opredeljeni v tej strategiji.

Slovenski prostor je zaradi svoje lege na preseku raznolikih geografskih območij – mediteranskega, alpskega, dinarsko-kraškega in panonskega izjemno raznolik in pester. Zaradi kakovosti okolja, naravnih in kulturnih vrednot, bližine evropskih gospodarskih in kulturnih središč ter dobre povezanosti z evropskimi prometnimi omrežji je privlačen in je ohranil relativno visoko kakovost bivanja.

Iz Poročila o prostorskem razvoju Slovenije (MOP, 2016), ki podaja temeljne ugotovitve o stanju in trendih v prostoru in kot tak predstavlja strokovno podlago in spremljajoči dokument Strategije, so bili novi izzivi, ki imajo pomemben vpliv na prihodnji prostorski razvoj države. Strategija se odziva na spremenjene mednarodne okoliščine ter socialne in gospodarske trende, ki imajo prostorske in regionalne učinke tako na ravni EU kot v Sloveniji, in sicer:

- demografske spremembe,
- podnebne spremembe z regionalno specifičnimi vplivi,
- zmanjševanje energetske odvisnosti Slovenije od fosilnih goriv in prehod v nizkoogljično družbo,
- globalizacija gospodarstva,
- nova vloga mest,
- zmanjševanje naravne ohranjenosti,
- večja vloga povezovanja v čezmejnem in širšem makroregionalnem prostoru.

3.2 SKLADNOST SPRS 2050 S PRAVNIM REDOM EU

Od leta 1986, to je od širitve Skupnosti na Španijo in Portugalsko, se je močno povečala potreba po izvajanju programov kohezijske politike, katerih cilj je okrepiti ekonomsko in socialno kohezijo na območju Skupnosti. Lizbonska pogodba in tedaj sprejeta strategija EU (Evropa 2020²) pa sta uvedli še tretji vidik kohezije v EU: teritorialno kohezijo. Ukrepi kohezijske politike so upravičeno na podlagi 174. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije „Unija [...] razvija in izvaja tiste svoje dejavnosti, ki vodijo h krepitvi njene ekonomske, socialne in teritorialne kohezije. Unija si še posebno prizadeva zmanjšati neskladje med stopnjami razvitosti različnih regij in zaostalost regij z najbolj omejenimi možnostmi“.

V podporo ciljem EU, opredeljenim v strategiji »Evropa 2020«, so leta 2011 ministri, pristojni za prostorsko načrtovanje in teritorialni razvoj, sprejeli novo Teritorialno agendo Evropske skupnosti 2020 (v nadaljnjem besedilu TA2020)³.

TA2020 je sprejeta kot akcijski politični okvir prostorskega razvoja, ki podpira teritorialno kohezijo v Evropi kot nov cilj Evropske unije (EU), uveden z Lizbonsko pogodbo. Če je cilj teritorialne kohezije doseganje usklajenega in uravnoveženega stanja Evrope, je cilj TA2020 zagotoviti strateške usmeritve za teritorialni razvoj, spodbujati vključevanje teritorialne razsežnosti v različne politike na vseh ravneh upravljanja in zagotoviti izvajanje strategije Evropa 2020 v skladu z načeli teritorialne kohezije.

TA2020 poudarja, da je cilje EU, opredeljene v strategiji »Evropa 2020«, mogoče doseči le, če se upošteva teritorialna razsežnost strategije, saj se možnosti za razvoj različnih regij razlikujejo. TA2020 opredeljuje šest teritorialnih prednostnih nalog za EU, ki lahko prispevajo k uspešnemu izvajanju strategije »Evropa 2020«:

- spodbujanje policentričnega in uravnoveženega teritorialnega razvoja,
- spodbujanje celostnega razvoja v mestih, podeželskih in posebnih regijah,
- teritorialna integracija v čezmejnih in transnacionalnih funkcionalnih regijah,
- zagotavljanje globalne konkurenčnosti regij na podlagi močnih lokalnih gospodarstev,
- izboljšanje teritorialne poveztivosti za posameznike, skupnosti in podjetja, in
- upravljanje ter povezovanje ekoloških, krajinskih in kulturnih vrednot regij.

² EVROPA 2020 Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast; COM(2010) 2020 konč.

³ Territorial Agenda of the European Union 2020 »Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions« - EU Teritorialna agenda 2020; sprejeto na neformalnem sestanku ministrov, pristojnih za prostorski in teritorialni razvoj 19. maja 2011, Gödöllő, Madžarska.

Teritorialne prednostne naloge iz TA2020 naslavlajo cilje iz strategije »Evropa 2020«, ki je program EU za delovna mesta in gospodarsko rast v tem desetletju. Gre za doseganje ciljev pametne, trajnostne in vključujoče gospodarske rasti kot načina za odpravo strukturnih pomanjkljivosti evropskega gospodarstva, za izboljšanje njegove konkurenčnosti in produktivnosti ter ciljev trajnostnega socialno-tržnega gospodarstva.

Kohezijska politika se bo po letu 2020 spremenila oziroma dopolnila. Bistven bo poudarek na podpori evropskih regij, da bi postale bolj inovativne. Večina sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada bo namenjena inovacijam, podpori za mala podjetja, digitalnim tehnologijam in modernizaciji industrije. Sredstva bodo namenjena tudi spodbujanju prehoda na nizkoogljično, krožno gospodarstvo in boju proti podnebnim spremembam, s čimer se bo uresničeval Pariški sporazum⁴.

Za obdobje po letu 2020 je predlagan tudi do zdaj najbolj ambiciozen program za financiranje raziskav in inovacij v EU, Obzorje Evropa⁵, ki pomeni več možnosti za regije, da kar najbolj izkoristijo svoj potencial na področju raziskav in inovacij.

Čeprav je zaradi dopolnjene kohezijske politike po letu 2020 pričakovati tudi nekaj novih poudarkov pri opredelitvi teritorialnih prednostnih nalog za EU z namenom, da njihova rešitev prispeva k uspešnemu izvajanju programov kohezijske politike, se bodo usmeritve za prostorski razvoj tako, kot so opredeljene v TA2020, v bolj ali manj ohranile.

SPRS 2050 sledi prioritarnim vsebinam oziroma usmeritvam iz TA2020.

Cilji SPRS 2050 in usmeritve za doseganje teh ciljev se delno, večinoma pa v celoti nanašajo na spodbujanje policentričnega in uravnoveženega teritorialnega razvoja, spodbujanje celovitega razvoja v mestih, na podeželju in v drugih posebnih regijah, prostorsko/teritorialno povezovanje v čezmejnih in nadnacionalnih funkcionalnih območjih, zagotavljanje globalne konkurenčnosti regije, ki temelji na močnem lokalnem gospodarstvu, boljšo teritorialno povezanost za posameznike, skupnosti in podjetja ter upravljanje in povezovanje ekoloških, naravnih-in kulturnih vrednot regije.

3.3 POVEZAVA STRATEŠKEGA VREDNOTENJA S PRESOJO VPLIVOV NA OKOLJE

Opis povezave med strateškim vrednotenjem (SV) in strateško (celovito) okoljsko presojo (S(C)PVO) je povzet po Vmesnem poročilu (BF, dopolnjeno junij 2017) za Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050.

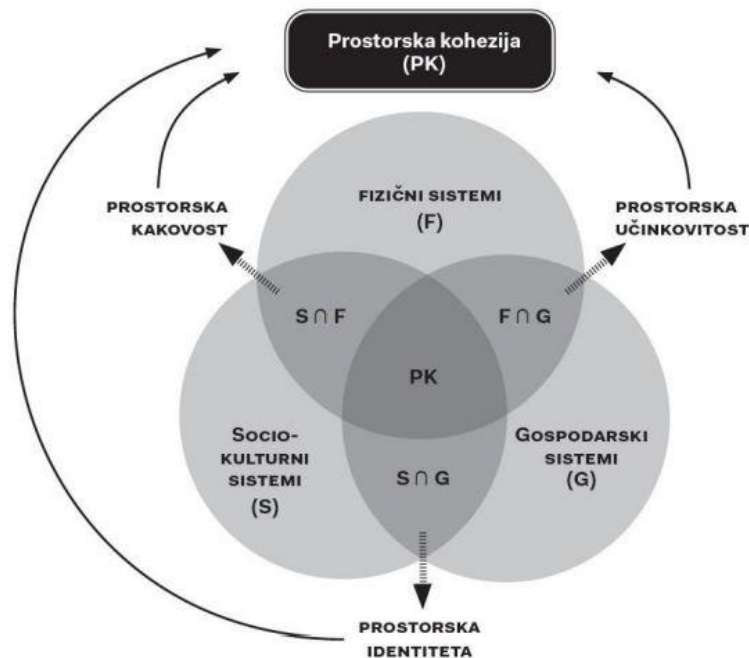
Namen skupne izvedbe strateškega vrednotenja in okoljskega poročila je v preučitvi možnosti za boljšo integracijo prostorskih in okoljskih vsebin ter za predlog metodoloških rešitev, ki bi tako integracijo izboljšali.

Obe presoji imata več stičnih točk, npr. ex-ante pristop, ugotavljanje presekov, ki temelji na matričnem postopku vrednotenja, ter težnja po optimizaciji presojanega dokumenta. Imata pa tudi nekaj ključnih konceptualnih (in vsebinskih) razlik, zaradi katerih morata ostati tako postopkovno kot vsebinsko ločeni entiteti. Osnovni namen SV je prispevati h konsistentnosti in celovitosti SPRS

⁴ Proračun EU: regionalni razvoj in kohezijska politika po letu 2020; http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3885_sl.htm.

⁵ Proračun EU: Komisija predlaga najambicioznejši program za raziskave in inovacije doslej; http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4041_sl.htm.

(ciljev, usmeritev, ukrepov) ter k sinergijski povezanosti med prostorsko ter drugimi politikami. Zlasti slednje je ključno za zagotovitev prostorske kohezije (PK), ki je izhodiščni koncept tako za SV kot tudi za pripravo SPRS. Kohezija je rezultat ravnotežja med posameznimi prostorskimi sistemi (Fizični, Gospodarski, Socialni) v pomembnosti in medsebojnem upoštevanju in kakovosti medsebojnih povezav (presečnost; Pi-prostorska identiteta, Pk-prostorska kakovost in Pu-prostorska učinkovitost) (slika spodaj).

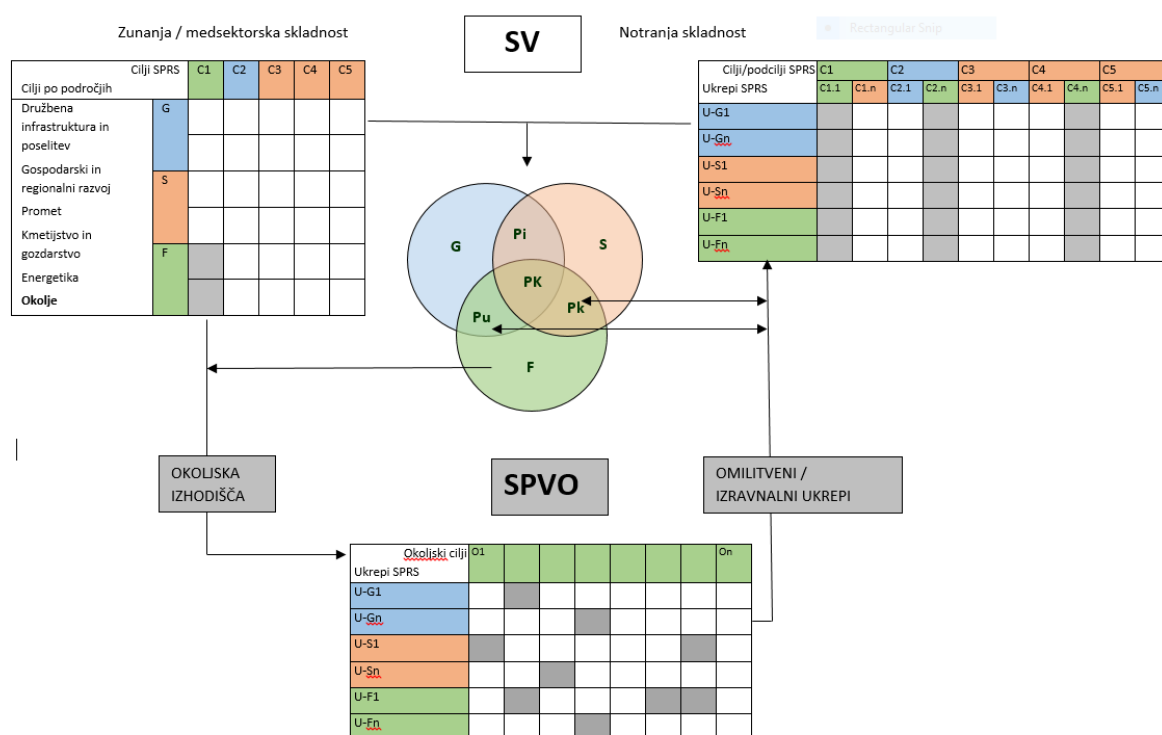
Slika 1: Vennov diagram presečne predstavitve prostorske kohezije po Camagniju (Camagni, 2007)

Tako SV kot Okoljsko poročilo kot vhodni dokument postopka S(C)PVO identificirata presečne vsebine, pri čemer se iščejo rešitve za konfliktno in oblikujejo predlogi za sinergijske povezave. S SV in S(C)PVO se zagotavlja, da SPRS daje prednost takšni razrešitvi nasprotij in dilem v urejanju prostora (aktivnostim, ukrepom), ki se dokažejo kot bolj (sinergijsko) presečne. Predvsem gre za multi-funkcionalne prostorske alternative, s katerimi se izboljša uporaba prostorskih potencialov, oziroma v primeru okolja tiste, ki obenem prispevajo k uresničevanju okoljskih ciljev. Konfliktno presečnosti S(C)PVO rešuje z omilitvenimi ukrepi. Prostorska kohezija torej zahteva, da okolje ostaja entiteta z lastno integriteto in ne more (sme) biti v celoti integrirana s socialnim in/ali gospodarskim sistemom. Potrebe po popolni integraciji ni niti v institucionalnem (postopkovnem) smislu, saj gre za dve različni področji s svojo upravljaljsko strukturo in interventno logiko⁶.

Za strateško vrednotenje je uporabljena presečna metoda, s katero se ugotavlja obseg in vrsta povezav med prostorsko in drugimi politikami (zunanja skladnost) ter med ukrepi in cilji prostorske politike (notranja skladnost). Ugotavlja se, ali je narava teh povezav sinergijska (+) ali potencialno konfliktna (-), ter h kateremu od stebrov prostorske kohezije prispevajo (identiteta, kakovost, učinkovitost).

V Okoljskem poročilu je uporabljena predpisana metodologija, ki je zahtevana v skladu z veljavno zakonodajo za celovite presoje vplivov na okolje (CPVO). Strateškost S(C)PVO oz. OP je zagotovljena s povezavami s SV. Oba pristopa (SV in SPVO) razmerje med prostorom in okoljem pokrijeta celovito; na vseh ravneh in obojesmerno.

⁶ Interventna logika je koncept, ki pojasnjuje notranji vzorčno-posledični mehanizem učinkovanja javne politike (z njeno razlago nosilci urejanja prostora pojasnijo, kako svoje instrumente povezujejo z rešitvami in na kakšni logični podlagi to počno ravno na nek določen način).

Slika 2: Pristopa in povezave med SV in SPVO

Zunanja skladnost se v SV ocenjuje na ravni ciljev politik; 5 splošnih ciljev, kakor so bili opredeljeni v tej fazi SPRS ter cilji ključnih področij (sektorskih politik) kakor so opredeljeni v strateških dokumentih. Matrika je bila pripravljena za vsako od obravnavanih področij; primer za okolje je prikazan spodaj. Zaradi celovitosti obravnave v SV ni bila mogoča ocena skladnosti na ravni ukrepov, ki bi z večjo gotovostjo in stopnjo konkretnosti omogočili identifikacijo konfliktov oz. sinergij. Je pa to v okviru SPVO mogoče narediti za področje okolja.

Tabela 3: Matrika ocen sovplivanja ciljev na področju okolja in prostorskega razvoja

		F	G	S		
	SPRS	C1	C2	C3	C4	C5
	okolje					
F	O2	+	+	+	+	+
	O3	+	+	+	+	+
	O5	+	+	+	+	+
	O6	-	-	+	+	+
	O11	+	+	+	+	+
G	O1	+	+	+	+	+
S	O4	+	+	+	+	+
	O7	+	+	+	O	+
	O8	+	+	+	+	+
	O9	+	+	+	+	+
	O10	+	+	+	+	O

Zgornja preglednica in njene korelacijske izpeljanke⁷ (matrika ocen sovplivanja ciljev na področju prometa in trajnostne mobilnosti ter prostorskega razvoja, na področju kmetijstva gozdarstva in ribištva ter prostorskega razvoja, na področju energetike in rudarstva ter prostorskega razvoja) so izhodišče za ocenjevanje vplivov na okolje, saj opozarjajo na (potencialno) konfliktna razmerja med prostorom in okoljem. V okviru SV je bila med področji okolja in prostora večina ciljev ocenjenih kot skladnih oziroma celo sinergijskih. Kot (potencialno) konfliktna so se pokazala razmerja med ciljem, ki se nanaša na ohranjanje celovitosti (za)varovanih območij, in racionalnim prostorskim razvojem in razvojem (konkurenčnosti) mest. Ukrepi za ohranjanje celovitosti (za)varovanih območij doseganje teh dveh ciljev lahko ovira posebej ker so prostorsko obsežna in imajo v nekaterih primerih stroge varstvene režime oziroma zahtevajo dolgotrajne in zapletene postopke z negotovimi izidi.

3.4 CILJI SPRS 2050

Cilji prostorskega razvoja Slovenije 2050 so opredeljeni ob upoštevanju izhodišč prostorskega razvoja, ključnih prihodnjih izzivov, usmeritev dokumentov na globalni in evropski ravni ter izhodišč nacionalnih javnih politik z identificiranimi vpliv na prostorski razvoj.

Strategija opredeljuje pet strateških ciljev prostorskega razvoja, in sicer:

Strateški cilj 1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj

S prostorskim razvojem ustvarjamo pogoje za doseganje prostorske pravičnosti in prostorske kohezije na območju Slovenije, ki temelji na racionalni organizaciji dejavnosti v prostoru in opremljenosti središč ter dostopnosti, učinkoviti rabi prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru ter povezanosti med vsemi deli Slovenije.

Na celotnem območju Slovenije se z enakomerno in premišljeno razporeditvijo središč policentričnega urbanega sistema dosega učinkovito in primerno dostopnost prebivalcev in gospodarstva do storitev in oskrbe. V širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja ter na območjih razvojnih regij se s sodelovanjem med državo, regionalnimi deležniki, lokalnimi skupnostmi, predstavniki gospodarstva, nevladnih organizacij in prebivalcev vzpostavi procese koordiniranega razreševanja ključnih prostorskih, okoljskih, gospodarskih in družbenih problemov. Regionalni razvoj se navezuje na tiste prostorske potenciale in vire, ki ob njihovi vzdržni in trajnostni rabi nudijo podporo gospodarstvu in socialnemu razvoju, povečujejo odpornost na podnebne spremembe, zmanjšujejo ranljivost prostora, krepijo nacionalno in regionalno identiteto. Na regionalnih prostorskih potencialih in virih temelječ razvoj ustvarja pogoje za večjo zaposljivost v lokalnem okolju, ne povečuje dnevnih migracij med občinami ali izseljevanja prebivalcev.

Prioritete za doseganje cilja:

P1: Izboljšanje učinkovite rabe prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru

- spodbujanje priprave in izvajanja integralnih razvojnih vizij, temelječih na prostorskih potencialih in z upoštevanjem prostorskih omejitev. Z izvajanjem razvojnih vizij se dosegajo sinergije med sektorskimi politikami in njihovimi ukrepi na konkretnih območjih (v okviru regionalnih prostorskih planov);
- integralno načrtovanje naselij, prometnega sistema, gospodarske javne infrastrukture in zelene infrastrukture;
- spodbujanje prehoda na snovno, energetske in prostorsko učinkovitost z: okrepitvijo rabe sekundarnih virov v gospodarstvu za zmanjševanje pritiskov na odpiranje novih območij za rabo naravnih virov; doseganjem energetske učinkovitosti na ravni stavb, sosesk in naselij v okviru

⁷ Preglednice P4.8 – P4.10 v prilogi 4 v dokumentu Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, vmesno poročilo, dopolnjeno junij 2017 (Biotehniška fakulteta)

celovitih (funkcionalnih) prenov; spodbujanjem kaskadne rabe energije (raba viškov energije, ki nastaja pri segrevanju ali hlajenju, s strani drugega uporabnika) ter industrijske simbioze oziroma principov krožnega gospodarstva ter drugih inovativnih in okoljsko sprejemljivih pristopov v okviru razvoja pametnih mest in skupnosti;

- doseganje takih oblik zgoščanja naselij, ki omogočajo ravnotežje med pozidanimi, javnih odprtimi in zelenimi površinami za kvaliteto življenja ter prilagajanje na podnebne spremembe;
- spodbujanje ponovne rabe razvrednotenih zemljišč na urbanih območjih;
- spodbujanje vzpostavljanja skupnostnega pristopa pri preskrbi z energijo, zlasti na podeželju.

P2: Zagotavljanje primerne dostopnosti do storitev splošnega pomena v podporo razvoju različnih vrst območij

- medsektorsko in več-nivojsko koordinirano izvajanje ukrepov za zagotavljanje ustrezne ravni opremljenosti središč v policentričnem urbanem sistemu;
- medsektorsko in več-nivojsko povezovanje za razvoj inovativnih modelov storitev za odmaknjena gorska in obmejna območja, ki podpirajo ohranitev poseljenosti in vitalnosti podeželja.

Strateški cilj 2: Konkurenčnost slovenskih mest

Krepi se razvojna vloga mest, središč v policentričnem urbanem sistemu, tako v nacionalnem okviru kot tudi v čezmejnih in mednarodnih procesih povezovanja. Na tak način mesta prispevajo k gospodarskemu, socialnemu in družbenemu razvoju države.

Slovenska mesta na stičišču treh evropskih makroregij - Alpske, Donavske in Jadransko-jonske so dobro povezana na evropske prometne koridorje. Mesta, ki ležijo na presečišču prometnih koridorjev, imajo vlogo prometnih vozlišč. Okrepiti je treba ključne vstopne točke (gateways) in povezave med njimi ter tako izkoristiti lokacijske prednosti za razvoj države. Pri tem se ohranja visoko kakovost okolja in krajine. Vstopne točke je treba povezati z najpomembnejšimi urbanih vozlišči, velikimi evropskimi mesti in metropolitanskimi območji. Krepi je treba vlogo urbanih območij v obmejnem prostoru, zlasti s kakovostnimi in raznolikimi funkcijami ter infrastrukturo, ki jim bodo omogočila enakovredno vlogo pa tudi prevzemanje vodilne vloge v prostorskem razvoju na čezmejni ravni.

Urbana naselja se bodo osredotočila (prestrukturirala) za razvoj specifičnih področij, ki izhajajo iz njihovih primerjalnih prednosti kot so zlasti lega in infrastruktura, opremljenost s storitvami, dostop do upravljaljskih funkcij najvišje ravni, razpoložljivosti delovne sile in veščin, kakovost bivalnega okolja in kulturne dediščine, bližina podeželskega zaledja. Svojo vlogo v razvoju države bodo nadgradila z načrtovanim in usklajenim razvojem v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja, v okviru katerih bodo s povezovanjem in podporo manjših urbanih naselij imela primerljivo kritično maso pri infrastrukturni opremljenosti in ponudbi storitev, obsegu trga dela ter na drugih ključnih področjih. V okviru širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja se bodo resorji države, razvojne regije, mestne občine in druge lokalne skupnosti dogovorili o usmerjanju urbanega razvoja, zlasti o razporeditvi lokacij za gospodarske dejavnosti (delovna mesta), zagotavljanju stanovanj, integraciji sistemov trajnostne mobilnosti, kakovostni in zanesljivi oskrbi z zeleno energijo in drugimi viri, opremljenosti in dostopnosti do storitev, standardih bivalne kakovosti, ki izhajajo iz kakovosti okolja in krajine, načinov in instrumentov izvajanja ter zagotavljanja virov financiranja projektov, pomembnih za razvoj širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja.

Prioritete za doseganje cilja:

P3: Funkcionalno povezovanje in celovito upravljanje mest

- spodbujanje funkcionalnega povezovanja in strateškega načrtovanja v okviru širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja ter s podeželjem;
- spodbujanje celovitega upravljanja mest s povezovanjem gospodarskih, okoljskih, oblikovalskih, funkcionalnih, tehničnih in tehnoloških vidikov.

P4: Krepitev slovenskih mest v mednarodnem prostoru

- vzpostavitev intermodalnih prometnih vozlišč za potniški in tovorni promet v središčih policentričnega urbanega sistema v navezavi na infrastrukturo, ki omogoča vpetost mest v mednarodne tokove;
- krepitev mest - vstopnih točk in obmejnih urbanih območij v razvojnih strategijah države, zlasti v prometni, izobraževalni, zdravstveni, gospodarski, stanovanjski in okoljski.

P5: Izboljšanje lokacijske privlačnosti mest

- oblikovanje mest v prostore interakcij, inovacij, kulture in skupnostne povezanosti ter socialne kohezije;
- razvoj delovnih okolij in podpornih storitev za pritegnitev delovne sile in njihovih družinskih članov iz tujine, kot so npr. ponudba izobraževanj, mreženje (networking), mednarodne šole, kulturne storitve;
- priprava ukrepov (fiskalnih idr.) ter prenova in reaktivacija slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij;
- zagotavljanje varnega in zdravega življenjskega okolja s prilagajanjem mest na podnebne spremembe;
- zagotavljanje možnosti za zdrav življenjski slog v mestih z vzpostavitvijo kvalitetnega javnega prostora ter zelenih sistemov mest ter sistemov trajnostne mobilnosti.

Strateški cilj 3: Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju

Ustvariti želimo kompaktna, privlačna, zdrava in varna mesta in druga naselja za bivanje, delo, ustvarjanje in prosti čas ter izboljšati trajnostni pristop pri ravnanju z energijo, vodo, zrakom in tlemi v okviru celovitega upravljanja mest in drugih naselij.

Za Slovenijo so značilna mala in srednje velika mesta. S ciljem zmanjšati trend suburbanizacije in izboljšati upravljanje dnevnih migracij v širših mestnih območjih in drugih funkcionalno povezanih območjih se okrepi privlačnost mest za kakovostno življenje, delo in prosti čas za različne starostne skupine. Mesta se bodo preoblikovala v prostore interakcij, inovacij, kulture in skupnostne povezanosti, kjer se funkcionalno prepletajo prostori bivanja, dela in prostega časa ter se povezujejo z okolico in krajino. Povečali bomo kompaktnost mest, pri čemer pa bo pozornost usmerjena k primernim oblikam zgoščanja ter ohranjanju javnih in zelenih površin kot blažilcev vplivov podnebnih sprememb in večje kakovosti bivanja v mestih. Trajnostna mobilnost je osnovni koncept udobne, učinkovite, zdrave in okolju prijazne dostopnosti v mestih, ki ga je treba okrepiti. Mesta so veliki porabniki energije in naravnih virov, zato je treba potrebe uravnotežiti z uvajanjem rešitev krožnega gospodarjenja ter jih vpeti v celovito prenovo in gradnjo na ravni stavb, mestnih predelov in sosesk. K večji privlačnosti mest bodo prispevali dobra arhitektura ter dobro oblikovani in vzdrževani javni prostori in zeleni sistemi mest ter v življenje skupnosti dobro vključena kulturna dediščina. Okrepili bomo strokovno podprto interdisciplinarno načrtovanje mestnega prostora in spodbujali odličnost upravljanja mest skladno z njihovo vlogo v razvoju Slovenije. Podeželska naselja bodo v procesu prestrukturiranja uskladila potrebe po bivanju, delu in razvoju primarnih dejavnosti ter z njimi povezanih dopolnilnih dejavnosti. Večja funkcionalnost podeželskih naselij, ki ohranja tradicijo in kulturno dediščino, ter vpetost v mozaik kulturne in naravne krajine, bo okrepila privlačnost podeželja kot destinacije, zanimive za razvoj turističnih programov. V podeželskih naseljih se ne bo krepilo stanovanjske funkcije, ki bi ta naselja spreminjala v spalna naselja.

Prioritete za doseganje cilja:

P6: Povečanje privlačnosti mest za bivanje

- razvoj mest v prostore interakcij, inovacij, kulture, skupnostne povezanosti in trajnostnega razvoja;
- zagotavljanje kakovostnih in dostopnih stanovanj za različne skupine prebivalstva;
- povečana skrb za opremljenost in prepletanje komplementarnih rab v urbanih območjih v radijih dostopnosti s trajnostno mobilnostjo;
- izboljšanje kvalitete in raznolikosti javnih odprtih in zelenih površin mest ter dostopnosti do zelenih sistemov mest in preko njih do zelenih sistemov regij.

P7: Izvajanje celovite funkcionalne prenove naselij

- okrepitev integralnega pristopa pri načrtovanju, urejanju in upravljanju naselij s povezovanjem gospodarskih, socialnih, kulturnih, oblikovalskih, tehničnih, tehnoloških in okoljskih vidikov;
- spodbujanje zgoščanja naselij v uravnoteženem razmerju z odprtimi in zelenimi površinami naselja v sklopu prilagajanja na podnebne spremembe.
- revitalizacija in reurbanizacija slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij z integracijo trajnostne mobilnosti, krožnega gospodarstva ter energetske učinkovitosti in samooskrbe.

P8: Izboljšanje vitalnosti in privlačnosti podeželja

- okrepitev prenove in reaktivacije slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij v podeželskih naseljih prednostno za kmetijske in druge (dopolnilne) dejavnosti, ki omogočajo povečanje lokalne zaposlenosti in zmanjševanje dnevnih migracij v mesta;
- zmanjšanje negativnih vplivov kmetijske dejavnosti na bivalne kvalitete v naseljih;
- izboljšanje prostorske možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev v podeželskih naseljih in vaseh;
- zagotavljanje okoljsko primernih in cenovno dostopnih oblik komunalne opremljenosti podeželskih naselij;
- zagotavljanje razvoja trajnostnih oblik mobilnosti na podeželju v navezavi na regionalne mobilnostne sisteme za izboljšanje dostopnosti do storitev;
- okrepitev povezovanja med mesti in podeželjem za oskrbo z lokalno pridelano hrano kot elementom sodobnega upravljanja mest in njihove zasnove.

Strateški cilj 4: Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora

Ohranja in razvija se ključne elemente prostorske identitete, ki jo sestavljajo naravne vrednote in biotska raznovrstnost, kulturna dediščina ter krajina. Njihovo preudarno vključevanje v gospodarski in družbeni razvoj prispeva k večjemu ugledu Slovenije kot urejene, privlačne, kreativne, zdrave in zelene države.

Prostorsko identiteto ustvarjajo naravne, krajinske in grajene strukture, ki izstopajo zaradi svojih lastnosti, strukture, položaja, kulturnega ali simbolnega pomena. Slovenija je prepoznavna po velikem deležu naravno ohranjenih območij, izjemnih naravnih vrednotah in kulturni dediščini ter bogatem in raznolikem mozaiku kulturne krajine. Najvrednejši deli se varujejo po predpisih ohranjanja narave in kulturne dediščine, za prostorsko identiteto pa je pomembno tudi upravljanje s prostorom in njegovimi elementi izven varovanih območij. Zato želimo na eni strani okrepiti ohranjanje prostorske identitete v varovanih območjih, na drugi strani pa zagotoviti, da bodo ohranjeni tudi identitetno pomembni deli prostora izven teh območij. Prostorsko identiteto bomo prepoznali in ji dali mesto v vseh javnih politikah in dokumentih ter izobraževalnih programih z namenom krepitev vrednot, odnosa do prostora, zgodovinskega razvoja in domovine ter jo vključevali kot potencial za ustvarjalnost, razvoj in kakovost življenjskega prostora.

Prizadevali si bomo za doseganje večfunkcionalnosti v prostoru, zlasti na tistih področjih, kjer to lahko prispeva k večji odpornosti prostora in omili škodljive vplive naravnih nesreč. Pri projektih, ki spreminjajo prostorska razmerja in s tem vplivajo na prostorsko identiteto ali večfunkcionalnost prostora, bomo okrepili skrb za njihovo umestitev, ohranjanje ekološke povezljivosti ter kakovostno arhitekturo. Na vseh ravneh načrtovanja bomo okrepili prizadevanja, da bo sodoben razvoj družbe prispeval k ustvarjanju prostorskega reda, ohranjanju prepoznavnosti narave in kulturne dediščine ter harmonični podobi krajine.

Prioritete za doseganje cilja:

P9: Prepoznavanje in vključevanje prostorske identitete v razvojne politike ter prostorske dokumente na vseh ravneh

- okrepiti prenovo kulturne dediščine v urbanih območjih in na podeželju ter njeno vpetost v razvoj teh območij;
- ohranitev in vzpostavitev prepoznavnosti podeželske kulturne krajine, zlasti mozaičen preplet podeželskih naselij in vasi ter kmetijske in gozdne krajine;

- povečana skrb za prilagoditev infrastrukturnih in drugih večjih sistemov ohranitvi naselbinske in krajinske prepoznavnosti ter ekološke povezljivosti;
- spodbujanje sektorjev, da v svoje razvojne dokumente vključujejo prostorsko identiteto, zlasti kulturno raznolikost (dediščino), biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost;
- spodbujanje vključevanja prostorske identitete ter naselbinske in krajinske prepoznavnosti v načrtovanja prostorskega razvoja na regionalni in lokalni ravni.

P10: Vzpostavitev in izvajanje integralnih instrumentov v podporo dolgoročni krepitvi prostorske identitete

- izvajanje arhitekturne politike, zlasti javnih urbanističnih, arhitekturnih in krajinsko arhitekturnih natečajev za objekte, ki se investirajo iz javnih sredstev;
- sprejem in izvajanje krajinske politike, zlasti območij krajinske prepoznavnosti in ukrepov za njihovo ohranjanje;
- spodbujanje trajnostne gradnje in prenove;
- oblikovanje instrumentov in pristopov za celostno ohranjanje prostorske identitete ter naselbinske in krajinske prepoznavnosti na območjih naravnih parkov, zavarovanih območjih kulturne dediščine in v mestih.

P11: Izboljšanje zavedanja o pomenu prostorske identitete in načinih vključevanja v razvoj

- povečanje občutljivosti javnega medijskega prostora za vprašanja prostorske identitete;
- vzpostavitev izobraževanja o prostorski identiteti in o načinih vključevanja v razvoj;
- spodbujanje dobrih praks.

Strateški cilj 5: Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe

Krepi se usposobljenost uprav in odločevalcev za pravočasno prepoznavanje sprememb, ki vplivajo na priložnosti za prostorski razvoj, ter za mobilizacijo potrebnih virov in participatornih procesov za strokovno podprte in družbeno sprejemljive odločitve in ukrepe.

Na prostor vplivajo številne zunanje in notranje okoliščine, tako družbene kot naravne. Prostorska politika mora vzpostaviti upravljavsko strukturo, ki ne bo le vodila priprave prostorskih aktov, temveč bo okrepila informirano, s prostorskimi dejstvi podprto odločanje o prostorskem razvoju in povezovalno vlogo, ki jo prostor ima na vseh ravneh. Okrepiti je treba zmožnost zaznavanja problemov in izzivov, ki imajo prostorske učinke, analitično vrednotenje ter zagotavljanje pravočasnega ukrepanja. Podpreti je treba tudi ustrezne temeljne in aplikativne raziskave. Okrepili je treba strateško prostorsko planiranje na vseh ravneh, ki se vpenja v evropske in globalne tokove, se povezuje s sektorskimi politikami in spodbuja krepitev sinergij v prostoru ter gradi na prostorskih potencialih in doseganju več-funkcionalnih rešitev. Pozornost se nameni prenosu izkušenj in znanja med ravnmi ter resorji, stroko ter politiko. Spodbujali bomo razvoj aktivnega državljanstva, ki bo odpiralo možnosti za spremembo navad v podporo izvajanju prostorske politike in trajnostnega razvoja.

Prioritete za doseganje cilja:

P12: Izboljšanje odpornosti prostora

- okrepitev večfunkcionalnega pristopa, še posebno na območjih in področjih, kjer je možno s povezovanjem med sektorskimi politikami doseči sinergije v prostoru;
- okrepljena skrb za zmanjševanje ranljivosti prostora ter izpostavljenosti prebivalstva in infrastrukture tveganjem za nevarnosti;
- vzpostavitev in upravljanje sistema zelene infrastrukture na različnih ravneh v povezavi z zelenimi sistemi regij in naselij ter območji v širšem prostoru;

P13: Krepitev zmožnosti zaznavanja problemov in izzivov ter prepoznavanjem njihovih učinkov na prostor

- okrepitev analitične podpore odločanju o prostorskem razvoju, to je temeljnih, aplikativnih, ciljnih ter interdisciplinarnih raziskav in strokovnih podlag ter kazalnikov za spremljanje stanja prostorskega razvoja;
- povečanje občutljivosti javne uprave za izzive raznolikih območij in sposobnosti za inovativno povezovanje strateškega planiranja z oblikovanjem primernih ukrepov ter spremljanje učinkov;
- vzpostavitev in izvajanje integriranega presojanja učinkov na prostor;

P14: Krepitev strokovne usposobljenosti ter ozaveščanje o prostoru in vlogi urejanja prostora

- razvojem instrumentov za doseganje ciljev prostorske kohezije;
- ozaveščanje o prostoru, zlasti prepoznavanju vloge prostora in sistema urejanja prostora na različnih ravneh za ohranjanje identitete in razvoj države;
- krepitev usposobljenosti prostorskih načrtovalcev;
- okrepljena izmenjava znanj in izkušenj med deležniki na vseh ravneh;
- kontinuirano usposabljanje za aktivno državljanstvo na področju prostorskega razvoja in načrtovanja.

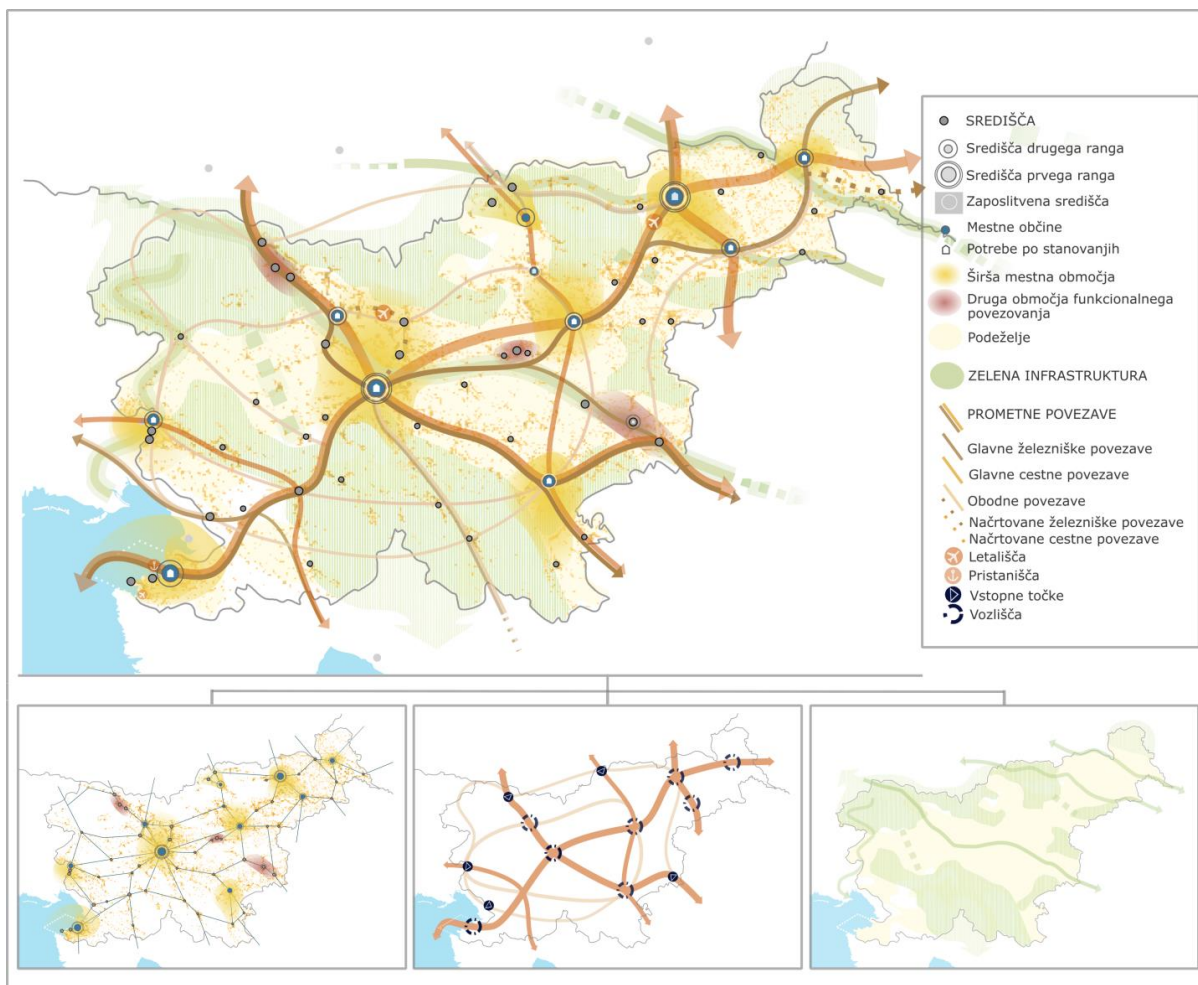
3.5 OPIS SPRS 2050

3.5.1 KONCEPT PROSTORSKEGA RAZVOJA

Koncept prostorskega razvoja podpira krepitev notranje prostorske kohezije države ter razvojno vključevanje Slovenije v evropski prostor in makroregionalne povezave. Predstavlja strateški okvir za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, s katerim uresničujemo vizijo in cilje prostorskega razvoja. Zasnovan je na sočasnem, sinergijskem, integralnem in medsebojno soodvisnem razvoju treh prostorskih sistemov: (1) poselitve, (2) gospodarske javne infrastrukture ter (3) zelene infrastrukture. Pri njihovem načrtovanju in razvoju se hkrati upoštevajo družbeni, gospodarski in okoljski vidiki razvoja ter upošteva utemeljene potrebe posameznih, konkretnih območij.

Koncept prostorskega razvoja vsebuje naslednje elemente:

- razvojne koridorji in vstopne točke,
- policentrični urbani sistem s središči in širšimi mestnimi območji,
- podeželje,
- zeleno infrastrukturo.

Slika 3: Integracija policentričnega urbanega sistema, prometne infrastrukture in zelene infrastrukture v koncept prostorskega razvoja Slovenije (vir: MOP, 2019)

Koncept prostorskega razvoja:

- sledi načelom policentričnega razvoja in racionalne organizacije dejavnosti v prostoru; s podporo razvoju več središč v policentričnem urbanem sistemu se zagotavlja racionalno organizacijo dejavnosti v prostoru, enakopraven dostop do storitev splošnega pomena in gospodarske javne infrastrukture na celotnem območju države in izboljševanje kakovosti bivanja;
- podpira krepitev konkurenčne moči mest in urbanih središč, hkrati pa s sodelovanjem in zagotavljanjem funkcionalnih povezav in interakcij med urbanih središči, naselji znotraj širših mestnih območji in drugih območij funkcionalnega povezovanja ter naselji na podeželju, zagotavlja uravnoteženost pogojev za razvoj med različnimi območji in premagovanje negativnih učinkov oddaljenosti;
- posebno pozornost posveča oddaljenim in obmejnim območjem, oddaljenim od središč I., II. ali III. ravni ter prometnih tokov, in gorskim območjem, kjer so zaradi nadmorskih višin in reliefa omejene razvojne možnosti;
- spodbuja lokalne skupnosti k medsebojnemu sodelovanju in dopolnjevanju preko administrativnih meja ter večjo navezavo razvoja območij na prostorske potenciale (prostorska specializacija).

3.5.2 USMERITVE ZA DOSEGANJE CILJEV IN IZVAJANJE KONCEPTA PROSTORSKEGA RAZVOJA

Zaradi doseganja ciljev in izvajanja koncepta prostorskega razvoja SPRS 2050 v treh sklopih določa usmeritve (instrumente oziroma ukrepe) za dolgoročni prostorski razvoj na državni, regionalni in lokalni ravni, in sicer:

1. sklop usmeritev - splošne usmeritve za prostorski razvoj:

- 1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ,
- 1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ,
- 1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA,
- 1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI,
- 1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA,

2. sklop usmeritev - usmeritve za razvoj/oblikovanje javnih politik:

- 2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE,
- 2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO,
- 2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA,
- 2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI,
- 2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO,
- 2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE,
- 2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA,
- 2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI,
- 2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI,

3. sklop usmeritev – usmeritve za upravljanje in povezovanje in izvajanje strategije:

- 3.1 INSTRUMENTI UVELJAVLJANJA TERITORIALNE KOHEZIJE,
- 3.2 PROSTORSKI INSTRUMENTI,
- 3.3 USMERITVE ZA POVEZAVO MED DRUGIMI (SEKTORSKIMI) IN PROSTORSKIMI INSTRUMENTI,
- 3.4 USMERITVE ZA UPRAVLJAVSKE UKREPE,
- 3.5 USMERITVE ZA UGOTAVLJANJE, DA RAZVOJNI DOKUMENTI POSAMEZNIH PODROČIJ IN DEJAVNOSTI NISO V NASPROTJU S STRATEGIJO,
- 3.6 UKREPI KREPITVE STROKOVNE USPOSOBLJENOSTI,
- 3.7 USMERITVE ZA ORGANIZACIJE IN DELOVNA TELESNA V PODPORO ODLOČANJU

Opis 1. sklopa usmeritev - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ obsegajo splošne usmeritve za naselja ter njihov razvoj in urejanje, usmeritve za podeželska naselja na območju širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja ter usmeritve za naselja, ki se jim določijo območja za dolgoročni razvoj.

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ obsegajo splošne usmeritve za razvoj mest in drugih urbanih naselij, širših mestnih območij ter razvojne koridorje.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA obsegajo usmeritve za gospodarjenje z viri ter razvoj dejavnosti v krajini.

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI obsegajo splošne usmeritve za ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti, prepoznavnosti krajine, izboljšanje ekološke povezljivosti ter zmanjšanje ranljivosti prostora.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA obsegajo usmeritve za območja s specifičnimi značilnostmi, lego ali pomenom, ki zahtevajo celovito medsektorsko pripravo in sočasno izvajanje javnih politik ter usklajen več-nivojski pristop.

Usmeritve za morje in obalo obsegajo usmeritve za razvoj dejavnosti na morju in obali, kot podlago za pripravo pomorskega prostorskega načrta ter vzpostavitev integralnega upravljanja obale.

Usmeritve za posebna področja obsegajo prostorske usmeritve za prehod na nizkoogljično družbo, usmeritve za območja s posebnimi razvojnimi potenciali (kot so npr. turistična, varovana območja ali območja prepoznavnosti krajine).

Opis 2. sklopa usmeritev - usmeritve za razvoj javnih politik

Usmeritve za razvoj javnih politik vključujejo usmeritve za pripravo javnih politik v podporo prostorskemu razvoju in doseganje sinergijskih učinkov izvajanja javnih politik v prostoru, in sicer:

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtrarno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO se nanašajo na razvoj oskrbe z energijo, ki je ena od ključnih potreb gospodarstva in skupnosti v urbanih in podeželskih območjih. Država mora zagotoviti zanesljivo in cenovno pravično oskrbo. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- prednostno rabo obnovljivih virov energije,
- prostorske možnosti za povečanje deleža obnovljivih virov energije,
- prostorske možnosti in omejitve za trajnostno izkoriščanje vetrne energije,
- primernost koriščenja geotermalne energije in toploto okolja,
- prednostno spodbujanje energetske rabe biomase in
- prednostne načine rabe sončne energije.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE se nanašajo na zagotavljanje ohranjanja življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjenimi krajinskimi značilnostmi ter varstvom naravnih vrednot, in usklajeno izvajanje varstvenih ciljev v obstoječih zavarovanih območjih in ustanavljanje novih širših zavarovanih območjih.

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI se nanašajo na prilagajanje obstoječe vojaške infrastrukture novim potrebam, zagotavljanje ustrezne vojaške infrastrukture in njeno razporeditev v prostoru ter ohranjanje primarne rabe območij s strateškim pomenom za obrambo države.

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI se nanašajo na potresno ogrožena območja, na območja, ki so že bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, na območja tveganj zaradi možnosti porušitve visokih pregrad in usmerjajo prostorski razvoj izven ogroženih območij.

Opis 3. sklopa usmeritev – usmeritve za upravljanje in povezovanje in izvajanje strategije

Usmeritve za upravljanje prostora in povezovanje in izvajanje strategije vsebujejo usmeritve za medsektorsko povezovanje in sodelovanje med ravni in med sektorji kot podlago za usklajeno izvajanje strategije na državni, regionalni in lokalni ravni, usmeritve za preseganja potencialnih prostorskih konfliktov in doseganje sinergij na različnih ravneh prostorskega razvoja ter usmeritve za presojo usklajenosti javnih politik s strategijo.

Ker so vplivi na okolje, ki jih povzroča izvajanje usmeritev iz **3. sklopa usmeritev** (usmeritve za upravljanje in povezovanje in izvajanje strategije) **posredni** in so že **zajeti v ocenah vplivov na okolje**, ki jih povzroča izvajanje usmeritev iz 1. in 2. sklopa usmeritev SPRS 2050, v tem okoljskem poročilu v ocenah vplivov na okolje ni posebej izpostavljenih vplivov zaradi izvajanja teh usmeritev.

3.6 OBDOBJE IZVAJANJA

Temeljne usmeritve se pripravijo za dolgoročno perspektivo do leta 2050. Za izvajanje ciljev Strategije v srednjeročnem obdobju bo pripravljen akcijski program za obdobje do 2030, s podrobneje opredeljenimi aktivnostmi, nosilci, roki in sredstvi.

4. STANJE OKOLJA V SLOVENIJI

V spodnji tabeli je pregled razpoložljivih informacij za opredelitev stanja okolja iz evidenc informacijskega sistema okolja ter evidenc in drugih baz, vzpostavljenih pri državnih organih. Podatki iz navedenih evidenc so uporabljeni pri opisu stanja okolja.

V nadaljevanju je izdelana analiza obstoječega stanja za področja okolja, za katera smo na podlagi identifikacije vplivov ugotovili, da bi lahko imelo izvajanje SPRS 2050 nanje pomemben vpliv.

Tabela 4: Zbirke podatkov o stanju okolja in obstoječih obremenitev okolja

Naziv zbirke podatkov, vir podatkov	Upravljevec zbirke	Pojasnila
Atlas okolja http://gis.arso.gov.si/atlasokolja	Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO	Atlas okolja je spletna storitev, ki omogoča z uporabo spletnega brskalnika vpogled v prostorske podatke za območje Slovenije prek interneta. Z njegovo pomočjo Agencija RS za okolje (v nadaljnjem besedilu: ARSO) ponuja vpogled do okoljskih prostorskih vsebin najširšemu krogu uporabnikov.
Geoportal ARSO http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page	Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO	Geoportal ARSO je namenjen brskanju, iskanju in prenosu podatkovnih slojev okoljskih prostorskih vsebin. Podatki se nanašajo na sloje, ki so v pristojnosti ARSO in so na vpogled v Atlasu okolja.
Atlas voda https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=11785b60acdf4f599157f33aac8556a6	Ministrstvo za okolje in prostor, DRSV	Atlas voda je spletna storitev, ki omogoča z uporabo spletnega brskalnika vpogled v vsebine s področja voda, ki so bile izdelane v okviru implementacije EU pravnega reda v Sloveniji (vodne (WFD), poplavne (FD) in morske (MSFD) direktive).
Naravovarstveni atlas http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/	Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO	Naravovarstveni atlas je spletna aplikacija, ki prikazuje podrobnejše vsebine s področja ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot v Sloveniji.
Stanje okolja v Sloveniji http://www.arso.gov.si/	Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO	Poročilo o okolju pripravi ministrstvo, pristojno za področje okolja, v sodelovanju z drugimi ministrstvi vsake 4 leta. Poročilo o stanju okolju pokriva predvsem časovno obdobje od zadnjega podobnega poročila dalje. V poročilu so upoštevani podatki in analize, ki so v času priprave poročila na voljo. Poročilo služi za namen vrednotenja okoljskih politik zadnjega obdobja in kot strokovna podlaga za pripravo naslednjih strateških dokumentov.
Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni	Ministrstvo za okolje in prostor	Območja opredeljuje Strategija prostorskega razvoja Slovenije. To so na državni ravni pomembna krajinska območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi sestavinami.
Izjemne krajine	Ministrstvo za okolje in prostor	Izjemne krajine so krajinska območja, ki imajo posebno vrednost na določenem ozemlju in so zanj značilne. Praviloma gre za manjša območja, nastala kot posledica tradicionalne, največkrat kmetijske rabe prostora, skladne z naravno krajinsko zgradbo in naravnimi procesi.
Register nepremične kulturne dediščine (RKD) http://giskd.situla.org/	Ministrstvo za kulturo, INDOK center	Uradna zbirka podatkov o nepremični kulturni dediščini na območju Slovenije. Podatki registra so dostopni tudi v obliki pravnih režimov varstva dediščine za potrebe prostorskega načrtovanja in posegov v prostor.
Dejanska raba http://rkg.gov.si/GERK/	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in	Dejanska raba je bila vzpostavljena na osnovi interpretacije letalskih posnetkov (DOF) za namene administrativnih kontrol in izdelave katastra trajnih nasadov (vinogradi,

	prehrano	sadovnjaki, hmeljišča in oljčniki). Gre za tipološko delitev vrste rabe glede na stanje dejanske rabe ob zajemu in ločuje kategorije rabe, kot so pozidana in sorodna zemljišča, kmetijska zemljišča, gozdovi, vode ipd.
Talno število http://rkg.gov.si/GERK	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Talno število predstavlja pridelovalno sposobnost zemljišča in je določeno z lastnostmi tal, ki so trajnega značaja. Osnovni parametri za izračun talnega števila so: tekstura tal, razvojna stopnja tal, matična podlaga in vodne razmere. Dobljeno talno število je neodvisno od trenutne vrste rabe (njiva, travnik, sadovnjak, vinograd, gozd) in izkazuje le pridelovalni potencial zemljišča. Podrobneje je mogoče razlikovanje še z upoštevanjem ostalih faktorjev, kot so podatki o klimi, DMR (digitalni model reliefa) in drugih.
Statistični podatki http://www.stat.si/statweb	Statistični urad RS	Statistični urad RS izvaja statistiko in statistično analizo ter obdelavo podatkov v Republiki Sloveniji. Državna statistika zagotavlja podatke o stanju in gibanjih na ekonomskem, demografskem in socialnem področju ter na področju okolja in naravnih virov.

4.1 NARAVNI VIRI

4.1.1. TLA

Tla so vrhnja plast zemeljske skorje med kamninami in površino, pri čemer je izključena podzemna voda, kot je opredeljena v členu 2(2) Okvirne Direktive o vodah 2000/60/ES⁸. Zaradi zelo dolgega obdobja, ki je potreben za nastajanje tal, so tla v bistvu neobnovljiv vir.

Tla so pomemben naravni vir, ki omogoča nastanek/obstoj kopenskih ekosistemov. Kakovostna tla oz. prostor z rodovitnimi tlemi in ustrezno klimo so dragocena naravna danost. Tla človeku omogočajo preživetje, posledično pa posredno vplivajo tudi na razvoj drugih človekovih dejavnosti (mdr. razvoj industrije, umetnosti, kulture idr.). V preteklosti so tla ocenjevali predvsem skozi funkcijo proizvodnje biomase, kar vključuje pridelovanje hrane (v kmetijstvu) oz. biomase (v gozdarstvu). Poleg te za proizvodnjo biomase ključne funkcije, opravljajo tla tudi naslednje za trajnosti razvoj bistvene okoljske funkcije:

- zagotavljajo habitate za podzemno in nadzemno biotsko raznovrstnost,
- filtrirajo in usmerjajo vodni tok do vodonosnikov,
- vežejo in transformirajo onesnažila,
- zadržujejo in vežejo atmosferski CO₂,
- zmanjšujejo pogostost poplav in suše ter tveganje zanje,
- zagotavljajo fizično in kulturno okolje za ljudi in človeške dejavnosti,
- pomagajo uravnati mikroklimo v strnjenih mestnih okoljih, zlasti kadar omogočajo rast rastlinstva, ter
- zagotavljajo estetske funkcije krajine.

Pri degradaciji tal gre za zmanjšanje sposobnosti izvajanja vsaj ene od bistvenih okoljskih funkcij tal. Praviloma je degradacija tal posledica pozidave. Pri postopku pozidave se običajno odstrani vrhnja plast zemljine, ki zagotavlja večino ekosistemskih storitev, povezanih s tlemi. Potem se v spodnjo plast zemljine in/ali dele matične podlage umestijo močni temelji - nosilni elementi, ki nosijo obtežbo stavbe in jo fizično podpirajo, ter infrastruktura. Na ta način se tla običajno ločijo od ozračja, kar

⁸ v skladu z opredelitvijo iz predloga Direktive o varstvu tal (COM(2006) 232 konč.) in Thematic Strategy for Soil Protection COM(2006)231 final.

prepreči infiltracijo deževnice in izmenjavo plinov med tlemi in zrakom. Pozidava tal povzroči tudi neposredno izgubo rodovitnih tal in prsti, če rodovita prst ni ustrezno in ponovno uporabljena drugje. Slednje je zaskrbljujoče zaradi zelo počasnega procesa nastajanja prsti (pedogeneze), saj en centimeter rodovitne prsti nastaja več stoletij.

Trenutne razmere in trendi degradacije tal zaradi pozidave

Približno 75 % evropskega prebivalstva trenutno živi na mestnih območjih, pri čemer se ocenjuje, da se bo ta odstotek do leta 2020 povečal na 80 %⁹. Skupna površina mest v EU se je od sredine 50. let 20. stoletja povečala za 78 %, medtem ko je prebivalstvo naraslo le za 33 %¹⁰. Današnja evropska območja, ki so opredeljena kot „primestna“, imajo enak obseg pozidanih zemljišč kot mestna območja, vendar je tam gostota prebivalstva za polovico manjša¹¹.

Zaradi spremljanja družbeno-okoljskih izzivov, ki jih povzroča degradacija tal, so od leta 2006 na voljo standardizirani podatki Statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) v Evropski uniji, med katerimi so za načrtovanje omilitvenih ukrepov teh vplivov pomembni predvsem kazalniki povečanja umetnih površin, degradacije tal in vpliva kmetijstva na okolje.

V skladu pravili statističnega raziskovanja LUCAS¹² šteje umetno zemljišče za zemljišče, ki se uporablja za stanovanja, industrijske in poslovne namene, zdravstveno varstvo, izobraževanje, negovalno infrastrukturo, ceste in železniška omrežja, rekreacijo (parki in športna igrišča). Pri načrtovanju rabe zemljišč to območje običajno ustreza vsem vrstam rabe zemljišč, razen kmetijskih zemljišč, pol-naravnih območij, gozdov in vodnih teles. Za pozidana tla pa v skladu s statističnim raziskovanjem LUCAS štejejo tla, ki so pokrita z neprepustnim umetnim materialom (kot sta asfalt in beton), na primer s stavbami in cestami. Na umetnem zemljišču je dejansko pozidan le del zemljišča, saj vrtovi, mestni parki in druge zelene površine niso prekrите z neprepustno površino.

Iz rezultatov statističnega raziskovanja LUCAS je na grafih spodnje slike za leto 2015 razvidna razlika med pokrovnostjo tal v Sloveniji in povprečno pokrovnostjo tal v EU28. Na območju Slovenije so bile v letu 2015 naslednje površine tal s pomembnim okoljskim razvojnim potencialom:

- 1.934 km² (9 %) njivske površine,
- 12.380 km² (61 %) gozdne površine,
- 529 km² (3 %) površine z grmičevjem,
- 4.391 km² (22 %) površine s travinjem in
- 186 km² (0,9 %) vodne površine in močvirja.

Značilno za Slovenijo je tudi večji delež gozdnih površin, katerih potencial za opravljanje pomembnih okoljskih funkcij je sicer velik, vendar je ta delež gozdnih površin večji na račun deleža kmetijskih površin, kar je lahko z vidika trajnostnega razvoja vprašljiva prednost.

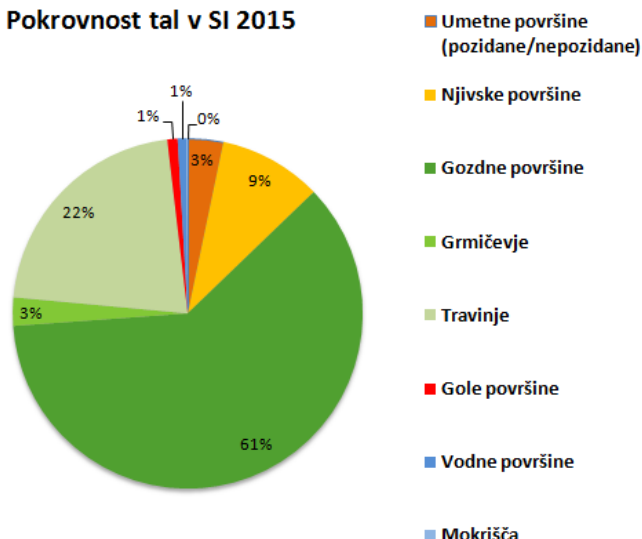
⁹ EEA, 2010c: Evropsko okolje – stanje in napovedi 2010: mestno okolje, Evropska agencija za okolje, København.

¹⁰ EEA, 2006: Urbano širjenje v Evropi – zapostavljeni izziv, poročilo Evropske agencije za okolje št. 10/2006.

¹¹ Piore A., Ravetz, J. in Tosics, I., Peri-urbanisation in Europe: Towards a European Policy to sustain Urban-Rural Futures, University of Copenhagen/Academic Books Life Sciences, 2011, 144 str., ISBN: 978- 87-7903-534-8. http://www.plurel.net/images/Peri_Urbanisation_in_Europe_printversion.pdf.

¹² SWD(2012) 101 final/2; Delovni dokument Komisije: Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali nadomestitev pozidave tal.

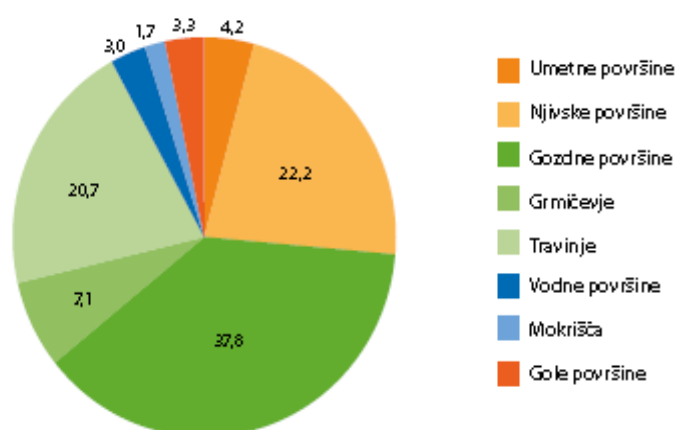
Pokrovnost tal v SI 2015

Slika 4: Pokrovnost tal v Sloveniji v letu 2015

Pokrovnost tal v EU-28

(odstotek skupne površine v letu 2015)

Vir: Eurostat (koda spletnih podatkov: lan_lov_ovw)

Slika 5: Pokrovnost tal na območju EU28

Umetnih površin je bilo v letu 2015 v Sloveniji 663 km² (3 %), kar je za 1 odstotno točko manj kot je povprečje v EU28. Razmerje med nepozidanimi umetnimi površinami in pozidanimi umetnimi površinami v Sloveniji v letu 2015 je okoli 3,5 (2,45 %/0,76 %), kar ne odstopa od povprečja v EU28.

Tudi za obdobje največjega posega v tla zaradi gradnje slovenske cestne infrastrukture Komisija za obdobje do leta 2006 ugotavlja zmerno degradacijo tal v primerjavi z drugimi območji EU, saj v svojem poročilu¹³ ugotavlja:

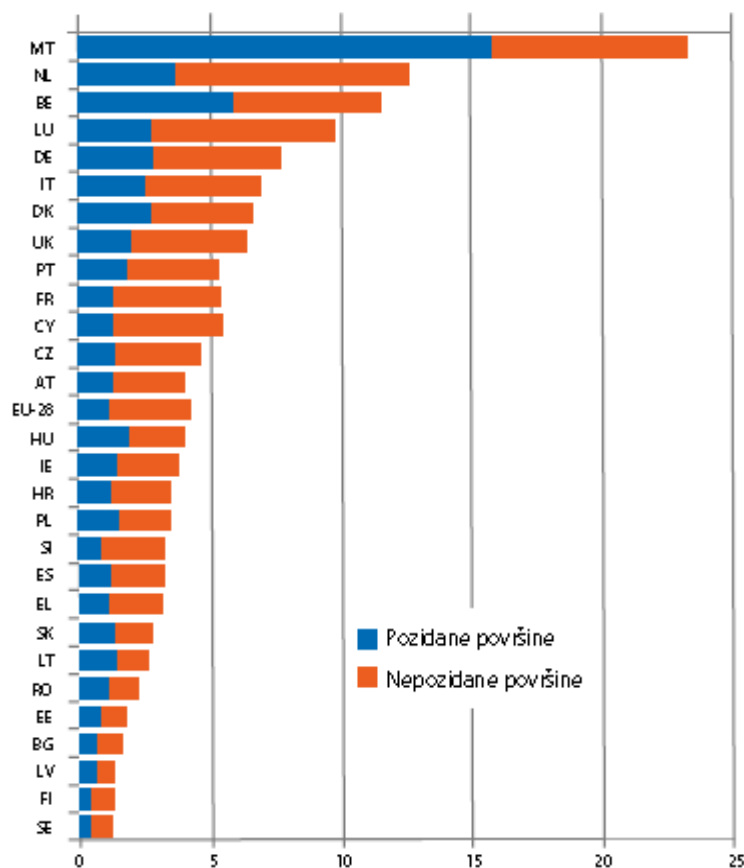
»V Sloveniji – tako kot v večini evropskih držav – prebivalstvo skoraj ne raste, gradbene dejavnosti in raba zemljišč pa rastejo veliko hitreje. Med letoma 1971 in 2007 se je slovensko prebivalstvo povečalo

¹³ Overview of best practices for limiting soil sealing or mitigating its effects in EU-27 - Study contracted by the European Commission, DG Environment – April, 2011.

za 8%, število stanovanj pa se je povečalo za več kot 70%. Povprečna letna pozidava tal med letoma 1996 in 2006 je znašala približno 140 hektarjev na leto (ali 0,7 m² na prebivalca na leto), kar je bilo v primerjavi z drugimi državami zelo zmerno».

Delež umetnih površin glede na skupno pokrovnost tal, 2015

(odstotek celote)

Vir: Eurostat (koda spletnih podatkov: lan_lcv_art)

Slika 6: Delež umetnih površin na območju EU 28

Opazne spremembe v rabi zemljišč

Smeri spremembe rabe zemljišč potekajo v treh bistvenih smereh:

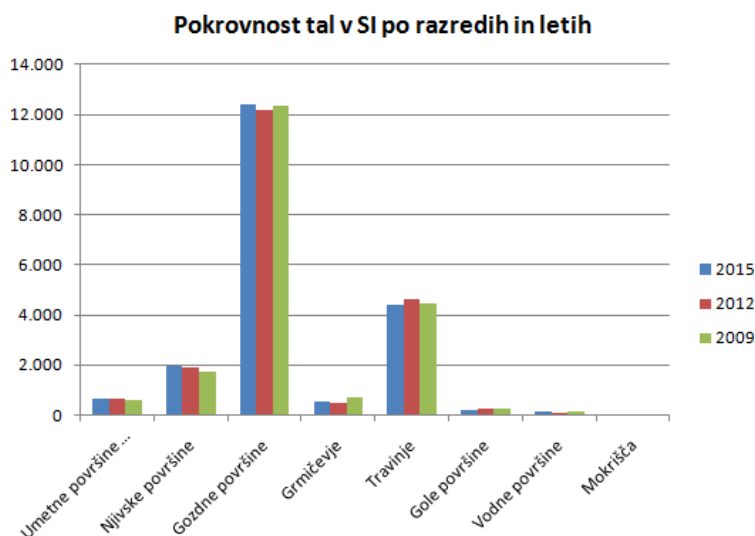
- Negospodarna ter kmetijsko in okoljsko nevzdržna raba in degradacija tal: V smeri intenzivne pozidave, glede na okoljske funkcije visoko vrednih zemljišč. Nadaljuje se najbolj negativen trend pozidave visoko sposobnih tal oz. najboljših kmetijskih zemljišč. Proces poteka predvsem na dnu dolin in ob glavnih prometnih koridorjih ter ob širitvi naselij za potrebe trgovine industrije in stanovanjske gradnje.
- Zaraščanje kmetijskih zemljišč se nadaljuje. Proces je najbolj intenziven v hribovskih območjih z manj ugodnim reliefom ali manj kakovostnimi tlemi.
- Degradacija kulturne krajine, ki je vzpostavljena v stoletjih in je posledica vzdržne rabe naravnih virov, se nadaljuje. Značilna pestrost rabe prostora Slovenije (preplet njivske in travniške rabe ter gozda in druge (pol)naravne krajine) se z zaraščanjem, intenzivno in

razpršeno pozidavo izgublja. Ocenjujemo, da Slovenija s tem izgublja svojo značilno prostorsko identiteto.

Pojav neprestane urbanizacije¹⁴ in spreminjanje krajine v Sloveniji se lahko upravičeno obravnavata kot eden naših glavnih izzivov varstva tal. Ko bodo tla enkrat uničena ali močno degradirana, prihodnjim generacijam še dolgo ne bo mogoče zagotoviti rodovitnih tal. Vplivi urbanizacije tla zelo spreminjajo, zmanjšujejo sposobnost tal opravljanja kmetijskih in okoljskih funkcij, vplivajo na kroženje snovi in energije v okolju in prestavljajo tveganje za zdravje prebivalcev. Fizična odstranitev oz. stalno pokritje površine tal z nepropustnim materialom predstavlja uničenje in trajno zmanjšanje/odpravljanje bistvenih okoljskih funkcij tal.

Urbanizacija je v Sloveniji prostorsko zelo razpršen proces. Spremembe rabe večjih površin so opazne predvsem na obrobju naselij za potrebe industrije in trgovine ter ob trasah velikih infrastrukturnih objektov (avtocest). Skupaj zelo pomembne površine predstavljajo po obsegu majhne, a številne in zelo razpršene individualne gradnje, obnove, širitve in posodobitve objektov in manjše infrastrukture. Brez večjih in številnih sprememb je možno opredeliti samo sklenjena območja večjih gozdov.

Trend stalne degradacije tal, ki jo je povzročila urbanizacija v Sloveniji v obdobju 2009-2015, je opazen iz grafa na spodnji sliki. Delež umetnih površin se povečuje iz 609 km² v letu 2009, na 645 km² v letu 2012 oziroma na 663 km² v letu 2015. Ne glede na urbanizacijo pa se v istem obdobju delež njivskih površin v Sloveniji ne manjša, oziroma se je v obravnavanem obdobju celo nekoliko povečal (iz 1.704 km² v letu 2009 na 1.934 km² v letu 2015).

Slika 7: Pokrovnost tal v Sloveniji v obdobju 2009-2015

Raba tal za kmetijstvo in gozdarstvo

Gozdne površine

V zadnjih stoletjih se je površina gozdov stalno povečevala. Od leta 1875, ko je bilo gozda le 36 %, do 2017 je njegova površina narasla na 58.2 % ozemlja Slovenije. Gozdovi so tako prevladujoča kategorija dejanske rabe tal, a niso enakomerno razporejeni po vsem ozemlju. Največja sklenjena

¹⁴ Urbanizacija je širjenje urbanih območij na sosednje, kmetijske ali (semi)naravne vrste rabe tal, ki zajema celoten spekter vplivov na tla (popolne pozidave, mešanja, zbijanja, onesnaževanja).

območja gozda pokrivajo dinarsko-kraške planote južne in jugozahodne Slovenije ter pobočja Alp na severu in zahodu.

Trend spreminjanja površine gozda pa ni enak v vsej Sloveniji. Površina gozdov se povečuje tam, kjer je gozdov z vidika krajinske pestrosti in krajinskega videza že zdaj veliko, na drugi strani pa se v predelih z intenzivnim kmetijstvom in še posebej v primestnih predelih srečujemo s hudimi pritiski na gozdni prostor, ki postopno, kljub prizadevanjem po ohranjanju gozdov, marsikje vodijo h krčenju že tako pičlih gozdnih ostankov. Ohranjati je treba primeren delež gozdov v krajini, še posebej varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom. Kjer v krajini primanjkuje gozdov in manjših gozdnih prvin, je treba povečati njihovo površino, vključno s posameznim gozdnim drevjem.

V skladu z rezultati statističnega raziskovanja LUCAS se delež gozdnih površin v obdobju 2009-2015 ni opazno spremenil. Zaraščanje oz. sprememba kmetijskih zemljišč v gozdna zemljišča z vidika tal kot dela okolja ne predstavlja nepovratne degradacije tal, saj gre za povratno rabo prostora. Gledano ozko okoljsko in predvsem z ne-kmetijskega vidika, ga lahko ocenjujemo kot pozitiven kazalec. Skozi celovit pogled na spremembe rabe zemljišč in njihove deleže v slovenskem prostoru pa zaraščanje ocenjujemo kot negativen trend prostorskega razvoja. Podatki o deležu gozdov uvrščajo Slovenijo med najbolj gozdnote evropske države. Nadaljnje intenzivno zaraščanje kmetijskih zemljišč je negativen proces, saj ima za posledico propadanje kulturne krajine in siromašenje pestrih seminarnaravnih habitatov, ki nastajajo z izmenjavo kmetijske in gozdne rabe ali ob ekstenzivni kmetijski rabi tal.

Povratne spremembe iz različnih kmetijskih, pa tudi zaraščajočih oz. celo gozdnih površin, so možne in bistveno ne vplivajo na kakovost oz. zmanjševanje obsega talnega vira.

Zaraščanje kmetijskih zemljišč predstavlja poleg degradacije kulturne krajine in krajinske identitete Slovenije še grožnjo zmanjševanja obsega bivalnega prostora. Predstavlja tudi ekonomsko škodo, saj je povratna sprememba gozdnih zemljišč v kmetijska povezana z večjimi stroški urejanja zemljišč. Sprememba kmetijskih v gozdna zemljišča pogojno predstavlja izboljšavo kakovosti tal le v ozkem okoljskem smislu.

Kmetijske površine – njivske površine in površine travinja

Po dejanski rabi tal gozdovom sledijo kmetijska zemljišča. V letu 2015 so kmetijska zemljišča v Sloveniji po dejanski rabi (njivske površine in površine travinja) zavzemala okoli 31 % površine Slovenije. Prevladujejo travniki (22 %) in njive (9 %). Največ njiv je na prodnatih in ilovnatih ravninah v vzhodni in severovzhodni Sloveniji, kar velja tudi za trajne travnike. Vinogradi so nadpovprečno zastopani na Primorskem in na panonskem gričevnatem obrobju ravninskega sveta. Sadovnjaki so najbolj zastopani v gričevjih panonske Slovenije, precej pa jih je še v Ljubljanski in Celjski kotlini.

Kakovost tal

Tla so kot osnovni kmetijski vir glavni predmet zanimanja skupne evropske kmetijske politike. Med statističnima raziskovanjema LUCAS v letih 2009 in 2015 so bili zbrani vzorci tal, da so se lahko opravile meritve kakovosti tal (vsebnost organskega ogljika) in drugih parametrov, kot so tekstura, struktura in prepustnost tal. V tem okoljskem poročilu vplivi na kakovost tal niso ocenjeni, ker se ukrepi (usmeritve) SPRS le posredno nanašajo na aktivnosti, ki bi lahko imele vpliv na kakovost tal.

Degradacija tal zaradi nastajanja odpadkov

Slovenski in skupen evropski cilj je, da naj bi se količine nastalih odpadkov zmanjševale. Tisti odpadki, ki že nastanejo, pa naj bi se pripravili za ponovno uporabo, reciklirali ali kako drugače predelali. Količine odloženih odpadkov se morajo občutno zmanjšati. Odlagali naj bi se samo še tisti

odpadki, za katere z vidika varstva okolja in zdravja ljudi ni mogoče zagotoviti bolj ustreznega ravnanja. Preprečevanje nastajanja odpadkov in ustrezno ravnanje z njimi pripomore k trajnostni rabi naravnih virov.

Na degradacijo tal ima pomemben vpliv nastajanje odpadkov zaradi:

- rabe mineralnih in drugih surovin v tleh pri izdelavi proizvodov, iz katerih po njihovi uporabi nastanejo odpadki, ter
- odlaganja ostankov obdelave odpadkov.

Komunalni odpadki

Degradacija tal zaradi odlaganja ostankov obdelave odpadkov se v Sloveniji izrazito zmanjšuje, kar je razvidno iz grafa spodnje slike, na kateri so prikazane letne količine odloženih ostankov obdelave komunalnih odpadkov¹⁵. Čeprav je letna količina nastajanja komunalnih odpadkov v obdobju v povprečju 1995-2016 narasla za okoli 6 %, se je količina odloženih ostankov obdelave komunalnih odpadkov zmanjšala za več kot 90 %.

Slika 8: Odlaganje komunalnih odpadkov v Sloveniji (Vir: Eurostat)

Gradbeni odpadki in odpadki iz rušenja objektov

Večjega pomena za degradacijo tal pa je raba mineralnih surovin in nastajanje gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov, ki spremljata pozidavo tal. V Sloveniji nastaja letno v povprečju med 200.000 do 700.000 t gradbenih odpadkov in odpadkov zaradi rušenja objektov (navedena letna količina ne vsebuje zemeljskih izkopov, ki nastajajo pri gradbenih delih), odvisno od intenzivnosti izvajanja gradbenih del.

Večji del gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov se predela, pri čemer se za predelavo štejejo vsi postopki, katerih glavni rezultat je, da odpadki služijo koristnemu namenu tako, da nadomestijo druge gradbene materiale¹⁶. Manjši del nastalih gradbenih odpadkov (manj kot 5 %) se odlaga oziroma se uporablja za izdelavo prekrivke odlagališč v zapiranju¹⁷.

¹⁵ Vir: EUROSTAT.

¹⁶ Vir: Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja nastajanja odpadkov (2016).

¹⁷ Vir: Screening template for Construction and Demolition Waste management in SLOVENIA–September 2015; Deloitte SA. Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Iz sestave gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov, prikazane v spodnji tabeli¹⁸, je razvidno, da jih v večjem delu sestavljajo odpadne mineralne surovine – opeke, betoni, keramika, peski in podobno (v povprečju okoli 40 %). Te odpadne mineralne surovine se v glavnem uporabljajo za zasipanje in izravnavanje površin na gradbiščih. To je sicer povsem legitimen način predelave odpadnih mineralnih surovin, ki v skladu z Direktivo 2008/98/ES tudi šteje za doseganje cilja o 70 % deležu predelave teh odpadkov. Vendar pa zasipavanje in izravnavanje zemljišč z gradbenimi odpadki ne nadomeščata rabe izvornih mineralnih surovin pri proizvodnji gradbenih proizvodov, kar bi še dodatno zmanjšalo pritisk na tla zaradi rabe izvornih mineralnih surovin.

S ciljem zmanjšanja degradacije tal zaradi rabe mineralnih surovin pri proizvodnji gradbenih materialov se pričakuje določena pozornost upravnih organov pri pospeševanju upravnih postopkov in ozaveščanju obdelovalcev gradbenih odpadkov takoj po tem, ko bo Komisija določila merila za prenehanje statusa gradbenih odpadkov in odpadkov pri rušenju objektov. Učinkovita uporaba teh meril bo koristila tako okolju kot gospodarstvu.

Tabela 5: Sestava in letna količina nastajanja nenevarnih gradbenih odpadkov (brez zemeljskih izkopov).

Vrsta odpadka / količina (t)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
beton, opeka, ploščice in keramika (odpadki iz skupine 17 01, razen odpadkov 17 01 06*)	151.221	107.971	178.236	186.481	415.985	50.392	61.787
bitumenske mešanice (17 03 02)	4.610	5.989	10.902	6.410	8.809	3.762	10.469
les, steklo in plastika (odpadki iz skupine 17 02, razen onesnaženih odpadkov 17 02 04*)	57.970	64.617	44.192	69.119	162.453	100.476	53.552
kovine, vključno z zlitinami (odpadki iz skupine 17 04, razen 17 04 09* - onesnažene kovine in 17 04 10* - kabli)	11.942	10.991	262.637	12.268	65.312	11.870	10.439
izolirni materiali (17 06 04)	5.855	671	3.140	3.685	860	4.191	3.826
gradbeni materiali na osnovi sadre (17 08 02)	11.945	717	1.453	1.214	1.039	902	786
mešani gradbeni odpadki in odpadki iz rušenja (17 09 04)	54.210	50.437	145.223	99.338	58.193	82.293	24.750
SKUPAJ	297.752	241.392	645.782	378.515	712.650	253.886	165.613

4.1.2. GOZD

Z vidika doseganja ciljev trajnostnega razvoja je gozd pomemben naravni vir, ker je les naravna in obnovljiva surovina, ki jo je mogoče ponovno uporabiti in reciklirati, ter je predvsem podnebju in okolju prijazen, ker zagotavlja skladiščenje organskega ogljika za obdobje najmanj 50 let.

Tako, kot to velja za celotno evropsko gozdno pokrajino, je tudi v Sloveniji gozdna pokrajina mozaik, ki ga je v veliki meri oblikoval človek. V Evropski uniji se gozdovi raztezajo na 182 milijonih hektarov in predstavljajo 5 % svetovnih gozdnih površin. Skupaj gozdovi pokrivajo 43 % površine Evropske Unije, dve tretjini gozdnih površin Evropske unije pa sta v šestih državah članicah (Švedska, Finska, Španija, Francija, Nemčija in Poljska).

Slovenija s svojimi 58,2 % gozdnih površin na nivoju Evropske unije skupaj s Finsko in Švedsko opazno odstopa od povprečja držav članic. V nasprotju s številnimi področji po svetu, kjer je krčenje gozdov še vedno velik problem, se gozdne površine v Evropski uniji povečujejo; med letoma 1990 in 2010 so se povečale za približno 11 milijonov hektarov, predvsem zaradi naravnega širjenja in učinkov pogozdovanja oziroma bolj opuščanja rabe tal za kmetijsko proizvodnjo.

¹⁸ Vir: Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja nastajanja odpadkov (2016).

Pri navajanju ocen o gozdnih površinah v državah članicah se upravičeno postavlja vprašanje, kaj je gozd? Na to, na prvi pogled preprosto vprašanje, ni odgovora, ki bi bil skupen vsem državam članicam. Za izdelavo navedenih ocen EUROSTAT-a o gozdnih površinah v Evropski uniji je uporabljena klasifikacija, ki jo je določila Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, na podlagi katere je „gozd“ zemljišče, ki je vsaj 10 % zastrto z drevjem (ali z enakovredno stopnjo poraščenosti) in ima površino, večjo od 0,5 hektara, drevesa pa morajo v času zrelosti doseči najmanj 5 metrov višine na kraju samem.

Raznoverstnost gozdov v Evropski uniji je odraz njene geografske in podnebne raznoverstnosti (borealni gozdovi, alpski iglasti gozdovi itd.). Njihova porazdelitev je namreč odvisna od podnebja, tal, nadmorske višine in reliefa. Zgolj 4 % gozdov človek ni spreminjal, 8 % gozdov so gozdni nasadi, preostanek pa spada v kategorijo „polnaravnih“ gozdov, ki jih oblikuje človek. Evropski gozdovi so večinoma v zasebni (približno 60 % površin) in v manjšem delu v javni lasti (40 %).

Z okoljskega vidika gozdovi zagotavljajo številne ekosistemske storitve: prispevajo k varovanju tal (pred erozijo), so del vodnega ciklusa ter uravnavajo krajevno (zlasti z evapotranspiracijo) in svetovno podnebje (zlasti s skladiščenjem ogljika).

Kot habitati številnih vrst varujejo tudi biotsko raznoverstnost, z družbeno-ekonomskega vidika pa izkoriščanje gozdov ustvarja vire, zlasti les. Največji delež lesa se v Evropski uniji porabi za proizvodnjo energije (42 %), 24 % ga predelajo na žagah, 17 % v papirni industriji in 12 % v industriji lesnih plošč.

Iz lesa je v Evropski uniji pridobljena približno polovica energije iz obnovljivih virov. Gozdovi zagotavljajo tudi „nelesne“ proizvode (tj. proizvode, ki niso les), med katerimi so živila (jagodičevje in gobe), pluta, smole in olja, v njih pa potekajo tudi nekatere storitve (lov, turizem itd.).

Gozdarski ukrepi Evropske unije

Gozdovi v ustanovnih pogodbah niso posebej omenjeni in posledično Evropska unija nima skupne gozdarske politike. Ta torej ostaja predvsem v pristojnosti držav članic. Vseeno številni ukrepi Evropske unije vplivajo na gozdove na njenem ozemlju in tudi širše, v tretjih državah.

Nova gozdarska strategija EU

Komisija je septembra 2013 v sporočilu z naslovom „Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor“¹⁹ opredelila novo strategijo Unije in predlagala evropski referenčni okvir za oblikovanje sektorskih politik, ki vplivajo na gozdove. Ta strategija ima dva glavna cilja:

- zagotoviti trajnostno upravljanje evropskih gozdov in
- okrepiti prispevek Evropske unije k spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in boju proti krčenju gozdov po svetu.

Namen »Nove gozdarske strategije EU« je postaviti gozdove in gozdarski sektor v središče prizadevanja za prehod na zeleno gospodarstvo in ovrednotiti koristi, ki jih lahko gozdovi trajnostno zagotavljajo, ter obenem zagotoviti njihovo zaščito oziroma trajnostno rabo.

Skupna kmetijska politika kot glavni vir evropskega financiranja za gozdove

¹⁹ Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor - COM (2013) 659.

Približno 90 % sredstev Evropske unije za gozdove izvira iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Ta zagotavlja izvajanje naložb v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje: pogozdovanje in vzpostavitev gozdnih površin; vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov, preprečevanje in odprava škode v gozdovih, ki so jo povzročili požari, naravne in druge hude nesreče, naložbe za izboljšanje odpornosti in okoljske vrednosti gozdnih ekosistemov, naložbe v gozdarsko tehnologijo in predelavo, promocijo in trženje gozdnih proizvodov.

Za Slovenijo pomembnejši drugi ukrepi Evropske unije, povezani z gozdovi

Na ravni Evropske unije je trženje gozdnega reprodukcijskega materiala urejeno z Direktivo 1999/105/ES.

Evropska ureditev za zdravje rastlin je namenjena boju proti širjenju organizmov, škodljivih za gozdove (Direktiva 2000/29/ES).

Pravno zavezujoč cilj energetske politike je, da se do leta 2020 delež energije iz obnovljivih virov v skupni porabi energije poveča na 20 %, zaradi česar bi se moralo povečati povpraševanje po gozdni biomasi (Direktiva 2009/28/ES). V novem okviru podnebne in energetske politike EU do leta 2030 je predvideno povečanje tega deleža celo na 27 %.

Približno 37,5 milijona hektarov gozdov je v Evropski uniji uvrščenih v omrežje Natura 2000 za varstvo narave, vzpostavljeno v okviru okoljske politike Unije. Razumna raba gozdov je del tematskih prednostnih nalog novega programa EU za okolje in podnebne ukrepe (LIFE 2014–2020, Uredba (EU) št. 1293/2013). Strategija EU za biotsko raznovrstnost²⁰ določa še, da bodo do leta 2020 za javne gozdove vzpostavljeni načrti za trajnostno gospodarjenje.

Unija podpira tudi zelena javna naročila²¹, ki lahko spodbujajo povpraševanje po trajnostno pridelanem lesu.

Cilji za gozdove

Z »Novo gozdarsko strategijo EU« so za gozdove za obdobje do leta 2020 opredeljeni naslednji cilji:

- zagotoviti in dokazati, da se z vsemi gozdovi v EU gospodari v skladu z načeli trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in da je prispevek EU k spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in zmanjšanju krčenja gozdov na globalni ravni okrepljen.

Komisija je v letu 2015 sprejela večletni načrt izvajanja »Nove gozdarske strategije EU«²². V njem določa vrsto ukrepov za skladen in usklajen pristop k različnim politikam in pobudam v gozdarskem sektorju. Ta večletni načrt določa referenčni okvir za vse nove ukrepe na različnih področjih, vključno z ukrepi držav članic, če so ti povezani z gozdovi. Osem prednostnih nalog tega večletnega načrta temelji na treh stebrih trajnostnega upravljanja z gozdovi, in sicer socialnem, ekonomskem in okoljskem:

- podpora podeželskih in mestnih skupnosti,
- spodbujanje konkurenčnosti in trajnosti lesnega sektorja, bioenergije in celotnega zelenega gospodarstva,
- ohranjanje odpornosti gozdov v spreminjajočem se podnebj,
- varstvo gozdov in krepitev ekosistemskih storitev,
- informacije o gozdovih in njihovo spremljanje,
- raziskave in inovacije,

²⁰ Strategija EU za biotsko raznovrstnost - COM (2011) 244.

²¹ Javna naročila za boljše okolje - COM (2008) 400.

²² Načrt izvajanja Nove gozdarske strategije EU - SWD (2015) 164.

- sodelovanje za skladno gospodarjenje in boljše razumevanje gozdov in
- gozdovi z globalnega vidika.

Gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji

Gospodarjenje z gozdovi se v Sloveniji izvaja tradicionalno na načelih trajnosti, sonaravnosti in večnamenskosti, kar je opredeljeno v obeh krovnih dokumentih, ki opredeljujeta način gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji, v Resoluciji o nacionalnem gozdnem programu in Zakonu o gozdovih²³.

Z nacionalnim gozdnim programom je opredeljena neprecenljiva vloga gozda k ugodnemu stanju okolja v Sloveniji. Gozd v Sloveniji šteje za najpomembnejši ekosistem, ki prispeva k stabilnosti razmerja med antropogenim in naravnim okoljem. Zagotavljanje stabilnosti gozda kot ekosistema in načrtovano usmerjanje njegovega razvoja je pomembna sestavina dolgoročnih razvojnih ciljev Slovenije.

Čeprav so splošne koristi gozda pri trajnostnem razvoju na ozemlju Slovenije pomembnejše, se njegovega gospodarskega pomena ne sme zanemariti. Tradicija in znanje v slovenskem gozdarstvu in lesni industriji lahko pomembno prispevata k oplemenitenju lesa iz našega gozda in trajno prispevata svoj delež k ustvarjanju dodane vrednosti, predvsem na neurbaniziranih območjih.

Obstoječi zakonodajni in upravljalški okvir gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji zagotavlja, da se bo tudi na podlagi izvajanja ukrepov iz »Nove gozdarske strategije EU« v Sloveniji uspešno in učinkovito nadaljevalo trajnostno upravljanje z gozdovi.

4.1.3. ZRAK

Cilje izboljšanja kakovosti zraka opredeljuje Direktiva (EU) 2016/2284 o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka (direktiva NEC) ter Protokol o zmanjšanju zakisljevanja, evτροφikacije in prizemnega ozona h konvenciji iz leta 1979 o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (Goeteborški protokol). Obvladovanje in zmanjševanje izpustov v zrak je tudi cilj Nacionalnega programa varstva okolja, ki vsebuje več operativnih programov s podobnimi cilji. Njegov namen je zagotoviti boljšo kakovost zunanjega zraka s postopnim zmanjševanjem izpustov SO₂, NO_x, NH₃ v zrak. Zaradi manjših izpustov bi bilo posledično manj prizemnega ozona, zakisovanja in evτροφikacije.

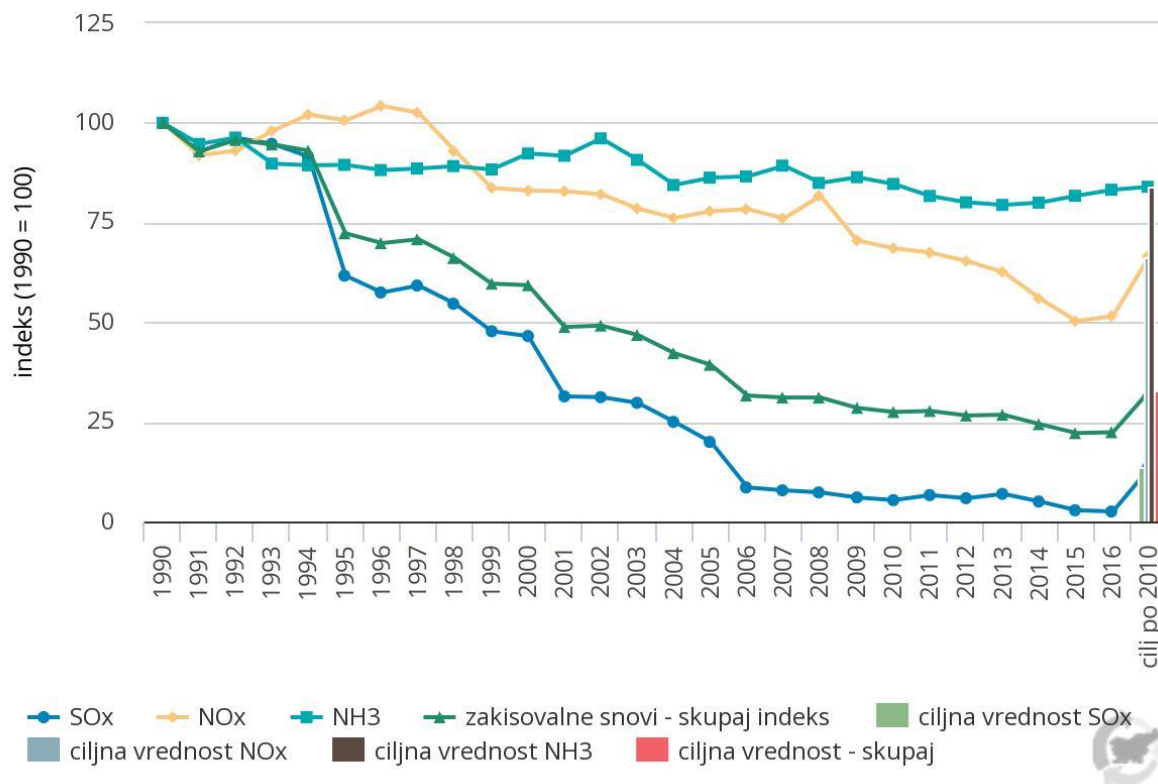
Tabela 6: Odmiki emisij onesnaževal od nacionalnih zgornjih mej emisij v obdobju 2010 – 2012

Odmiki emisij od zgornjih mej	NO _x	NM _{VOC}	SO ₂	NH ₃
Zgornje meje emisij za Slovenijo do leta 2020	45 kt	40 kt	27 kt	20 kt
Zmanjšanje emisij za Slovenijo do leta 2030 glede na emisije v letu 2005	- 65 %	- 53 %	- 92 %	- 15 %
Odmiki v letu 2010	- 1 %	- 14 %	- 64 %	- 13 %
Odmiki v letu 2011	+ 3 %	+ 2 %	- 60 %	- 11 %
Odmiki v letu 2012	0 %	- 2 %	- 62 %	- 12 %

²³ Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (Uradni list RS, š. 111/07) in Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16).

Slovenija relativno dobro ureja emisije onesnaževal, za katera so na podlagi Direktive (EU) 2016/2284 določene zgornje meje emisij, kar je prikazano v zgornji tabeli. Nacionalne zgornje meje izpustov, ki so za leto 2010 za dušikove okside 45 tisoč ton, za žveplov dioksid 27 tisoč ton in za amonijak 20 tisoč ton, ne smejo biti presežene niti po letu 2010. Revizija Goeteborškega protokola in direktive NEC pa do leta 2030 dodatno predpisujejo zmanjšanje izpustov onesnaževal, kar je razvidno iz zgornje tabele.

Izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo

Slika 9: Izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo, v Sloveniji v obdobju 1990-2016
(vir: Državne evidence izpustov onesnaževal zraka, Agencija RS za okolje, 2018)

Kazalec [ZR09] prikazuje gibanje izpustov plinov, ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo in strukturo izpustov posameznega plina glede na vir onesnaževanja v obdobju 1990–2016. Med snovi, ki povzročajo zakisovanje prištevamo žveplove okside (SO_x), dušikove okside (NO_x) in amonijak (NH_3). Dušikovi oksidi in amonijak prispevajo tudi k eutrofikaciji. Skupni izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo so izraženi kot vsota izpustov vseh treh onesnaževal in pomnoženi s pripadajočimi faktorji zakisovanja. Izpusti so podani v ekvivalentu zakisovanja.

Skupni izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo so se v Sloveniji v obdobju 1990-2016 zmanjšali za 78%. Najbolj so se zmanjšali izpusti žveplovih oksidov, kar za 97 %. Izpusti dušikovih oksidov so se zmanjšali za 48 %, izpusti amonijaka pa za 17 %. Izpusti žveplovih oksidov, dušikovih oksidov in amonijaka so bili leta 2016 nižji od predpisanih ciljnih vrednosti, ki ne smejo biti presežene od leta 2010 dalje.

Emisija žveplovih oksidov

Žveplovi oksidi nastajajo pri zgorevanju goriv, ki vsebujejo žveplo. Ti so se v obdobju 1990-2016 zmanjšali za 97 odstotkov. Zmanjšanje je predvsem posledica namestitve razžvepljevalnih naprav v termoelektrarnah (Šoštanj in Trbovlje), uporabe uvoženega premoga z nizko vsebnostjo žvepla

(Ljubljana), uvajanja tekočih goriv z nižjo vsebnostjo žvepla ter nadomeščanja tekočih in trdnih goriv v industriji z zemeljskim plinom.

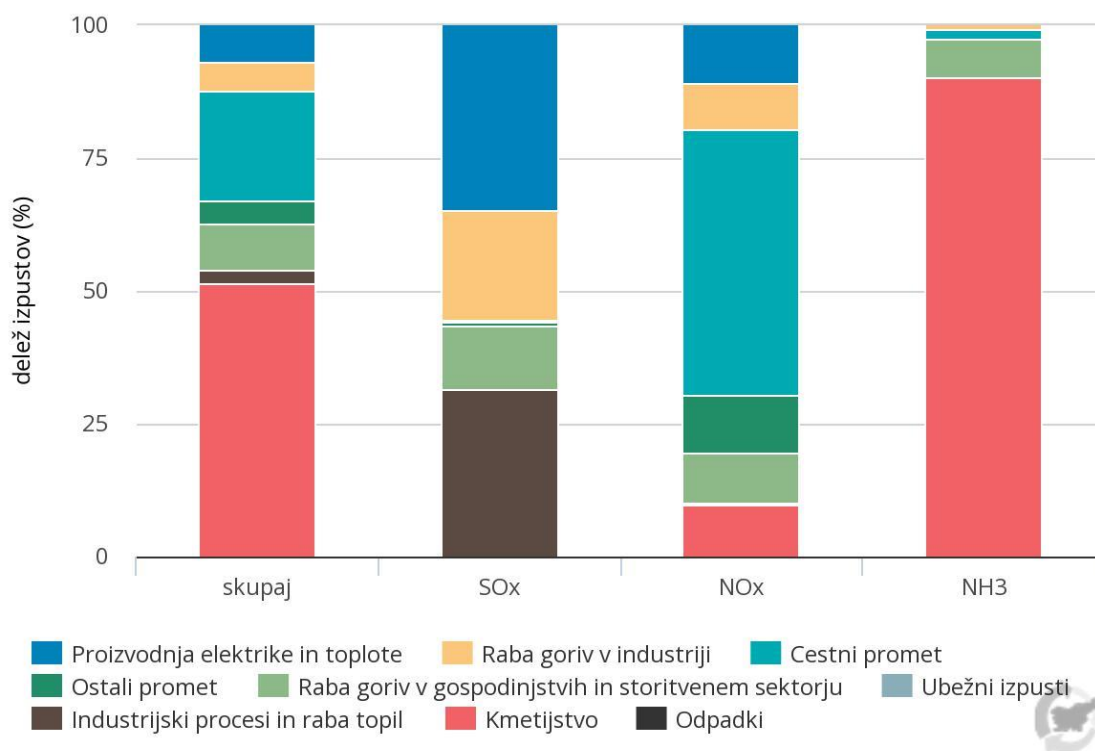
Največji vir izpustov žveplovih oksidov je po podatkih za leto 2016 predstavljal sektor oskrbe z energijo. Proizvodnja električne energije in toplote je k skupnim državnim izpustom žveplovih oksidov prispevala 35 %. Skupni izpusti žveplovih oksidov so bili leta 2016 za 81 % nižji od ciljne vrednosti, ki ne sme biti presežena od leta 2010 dalje. Žveplov oksidi so v izpustih plinov, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo predstavljali 8 %.

Emisija amoniaka

Največji delež v izpustih snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo je leta 2016 predstavljal amonijak. Delež amonijaka je v skupnih izpustih predstavljal 53 %. Glavni vir amonijaka je kmetijstvo, prispeva kar 90 % k skupnim državnim izpustom amonijaka. Izpusti amonijaka so bili v letu 2016 glede na leto 1990 nižji za 17 %. Znižanje izpustov je predvsem posledica manjšega števila glav živine. Izpusti amonijaka so bili leta 2016 za 8 % nižji od ciljne vrednosti, ki ne sme biti presežena od leta 2010 dalje.

Emisija dušikovih oksidov

Delež izpustov dušikovih oksidov je v skupnih izpustih snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo v letu 2016 predstavljal 39 %. Glavni vir izpustov dušikovih oksidov je v letu 2016 predstavljal cestni promet (50 %), sledita oskrba z energijo in ostali promet (11 %). Glede na leto 1990 so se izpusti NO_x zmanjšali za 48 %, najbolj v prometu zaradi strožjih emisijskih standardov za motorna vozila, izvajanja ukrepov v termoelektrarnah in toplarnah, pa tudi zaradi zamenjave goriv in izboljšanja procesov izgorevanja v industriji. Vrednosti izpustov dušikovih oksidov so bili v letu 2016 za 17 % nižji od ciljne vrednosti, ki ne sme biti presežena od leta 2010 dalje.

Slika 10: Struktura izpustov snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo v Sloveniji po sektorjih v letu 2016 (vir: Državne evidence izpustov onesnaževal zraka, Agencija RS za okolje, 2018)

Celotna emisija snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo

Slovenija je v letu 2016 z vrednostjo 1,0 kg izpustov snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo na prebivalca presegala povprečje EU-28. V skupini držav EU-28 se je v letu 2016 Slovenija uvrščala na 13. mesto.

Druga dejstva in izvajanje ukrepov v zvezi z emisijami

Za doseganje ciljnih vrednosti so bili sprejeti ukrepi na področju izboljšanja energetske učinkovitosti, zamenjave trdih fosilnih goriv z zemeljskim plinom in obnovljivimi viri energije, uvajanje strožjih emisijskih standardov za motorna vozila, dosledno izvajanje okoljske zakonodaje, predvsem na področju celovitega preprečevanja in nadzora nad industrijskim onesnaževanjem (uporaba najboljših razpoložljivih tehnologij) ter spodbujanje dobre kmetijske prakse.

Izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje škodujejo zdravju ljudi ter povzročajo škodo na vodnih ekosistemih, gozdovih, pridelkih ter zgradbah, predvsem zaradi pospeševanja rjavenja (korozije). Negativni učinki zakisovanja so odvisni od potenciala zakisovanja za posamezno onesnaževalo in lastnosti posameznih ekosistemov in materialov. Najmočnejši zakisovalni učinek ima amonijak, ki prispeva tudi k učinku evtrofikacije. Prekomerno kopičenje hranilnih snovi v vodah (evtrofikacija) lahko povzroči zmanjšanje in spremembo bioraznoverstnosti.

Izpusti NO_x prispevajo tudi k nastanku prizemnega ozona, ki nastaja pri zapletenih foto-kemičnih reakcijah v spodnjih plasteh atmosfere ob povečanem sončnem sevanju, predvsem v poletnih mesecih in pri ljudeh povzroča bolezen dihal.

Izpusti NO_x, SO_x in NH₃ poleg zakisovanja in evtrofikacije povzročajo tudi nastanek prašnih delcev, ki vplivajo na večjo pogostost bolezni dihal. NO_x, SO_x in NH₃ imenujemo tudi sekundarni trdni delci oziroma predhodniki trdnih delcev PM₁₀, ki se kot posledica fizikalno-kemičnih reakcij preoblikujejo v trdne delce s premerom 10 µm ali manj.

Izpusti delcev v zrak

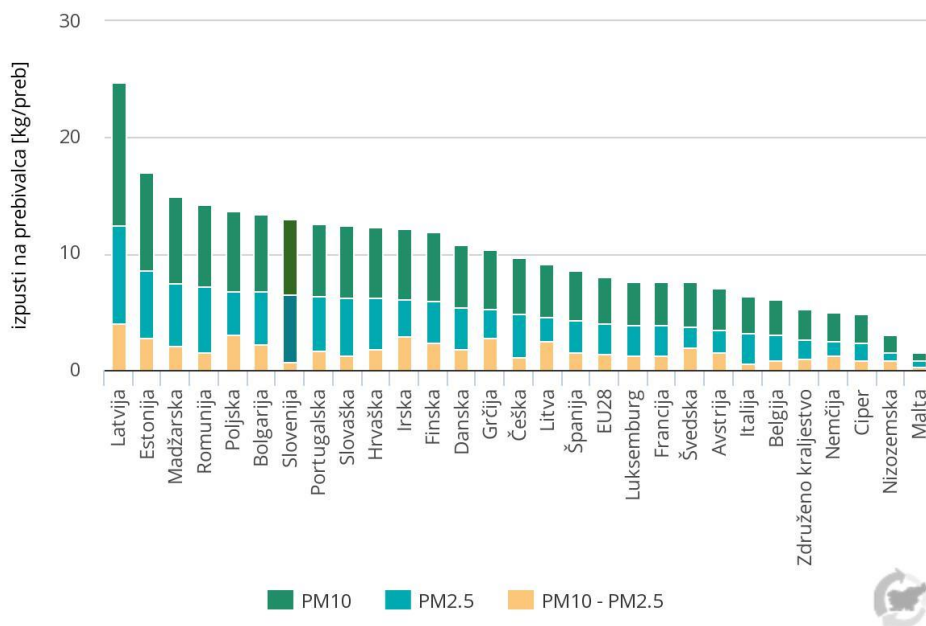
Kazalec [ZR15] prikazuje gibanje izpustov vseh prašnih delcev (Total Suspended Particles -TSP), primarnih delcev manjših od 10 µm (PM₁₀) in primarnih delcev manjših od 2,5 µm (PM_{2,5}) v zrak v obdobju 2000-2016, ter strukturo delcev glede na različne vire onesnaževanja. Glede na izvor ločimo primarne in sekundarne delce. Primarni delci izvirajo iz virov na površini, medtem ko so sekundarni delci posledica različnih pretvorb v onesnaženi atmosferi. Delci so lahko naravnega izvora (cvetni prah, prah, morska sol, dim gozdnih požarov, meteorski prah, vulkanski pepel...) ali antropogenega izvora (posledica izpustov iz energetskih objektov, industrije, prometa, kmetijstva, individualnih kurišč). Glede na izvor so delci različne kemijske sestave, oblike in fizikalnih stanj.

Izpusti primarnih delcev manjših od 10 µm (PM₁₀) so se v obdobju 2000-2016 povečali za 12%. Izpusti primarnih delcev, manjših od 2,5 µm (PM_{2,5}) so se v enakem obdobju povečali za 17 %. Izpusti vseh prašnih delcev (TSP) v zrak so se povečali za 7 % glede na leto 2000. Glavni vir izpustov delcev je raba goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju.

Protokol o zmanjšanju zakisljevanja, evtrofikacije in prizemnega ozona (Goeteborški protokol) h Konvenciji o onesnaževanju zraka preko meja na velike razdalje (CLRTAP) in Direktiva (EU) 2016/2284 o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka (direktiva NEC) predpisujeta zmanjšanje izpustov primarnih delcev PM_{2,5} za 25 % po letu 2020 glede na vrednosti izpustov v letu 2005.

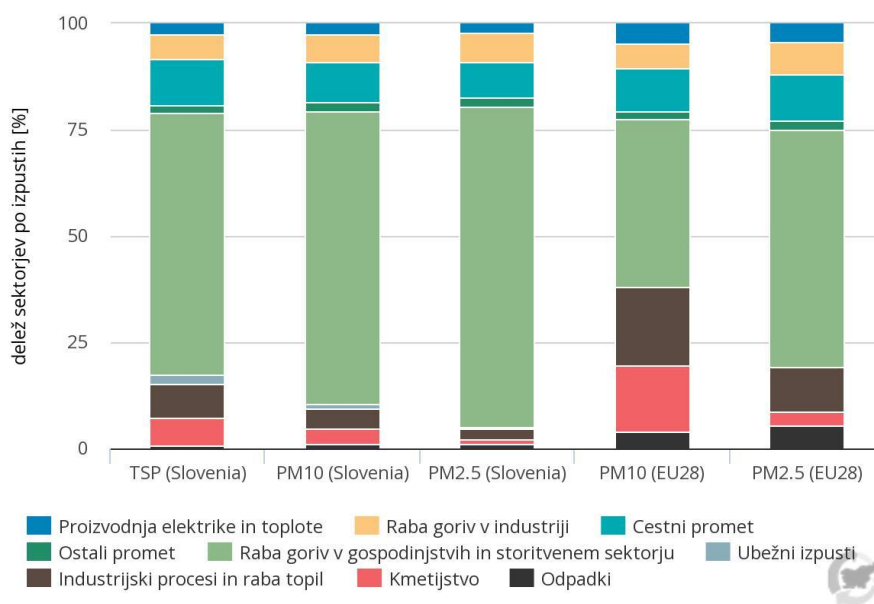
Izpusti delcev (TSP, PM₁₀, PM_{2,5}) se v obdobju 2000-2016 najbolj zmanjšali v industrijskih procesih in rabi topil, pri ubežnih izpustih, pri proizvodnji elektrike in toplote, kmetijstvu in ne-cestnem

prometu. V enakem obdobju so se izpusti delcev najbolj povečali v cestnem prometu in rabi goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju. Na povečanje izpustov delcev iz gospodinjstev je vplivala tudi ugodnejša cena lesa v primerjavi z drugimi energenti za ogrevanje.

Slika 11: Izpusti delcev v Sloveniji v obdobju 1990-2015 (vir: Air pollutant emissions data viewer (LRTAP Convention), Evropska okoljska agencija; Eurostat, 2018)

Glavni vir delcev je raba goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju, sledi cestni promet. Največji delež so v letu 2016 k izpustom delcev $PM_{2.5}$ prispevala mala kurišča (75 %), predvsem zaradi uporabe lesa v neučinkovitih, starih kotlih na trdna goriva ali v drugih napravah z neoptimalnim zgorevanjem lesne biomase. Delež tega vira z manjšanjem delcev narašča, kar pomeni, da med izpusti iz zgorevanja lesne biomase prevladujejo delci $PM_{2.5}$.

Slika 12: Struktura izpustov delcev v Sloveniji po sektorjih v letu 2016 (vir: Državne evidence izpustov onesnaževal zraka, Agencija RS za okolje, 2018; Air pollutant emissions data viewer (LRTAP Convention), Evropska okoljska agencija, 2018)

Slovenija se je z vrednostjo 6,5 kg primarnih delcev PM10 na prebivalca v letu 2016 uvrstila na 7. mesto med državami EU-28.

Za zmanjšanje izpustov PM10 v Sloveniji so po Operativnem programu varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM10 predvideni naslednji ukrepi:

- zmanjševanja izpustov iz kurilnih naprav na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- zmanjševanja izpustov iz cestnega prometa na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- zmanjševanja izpustov iz industrijskih virov;
- zmanjševanje izpustov, ki nastajajo pri gradbenih delih.

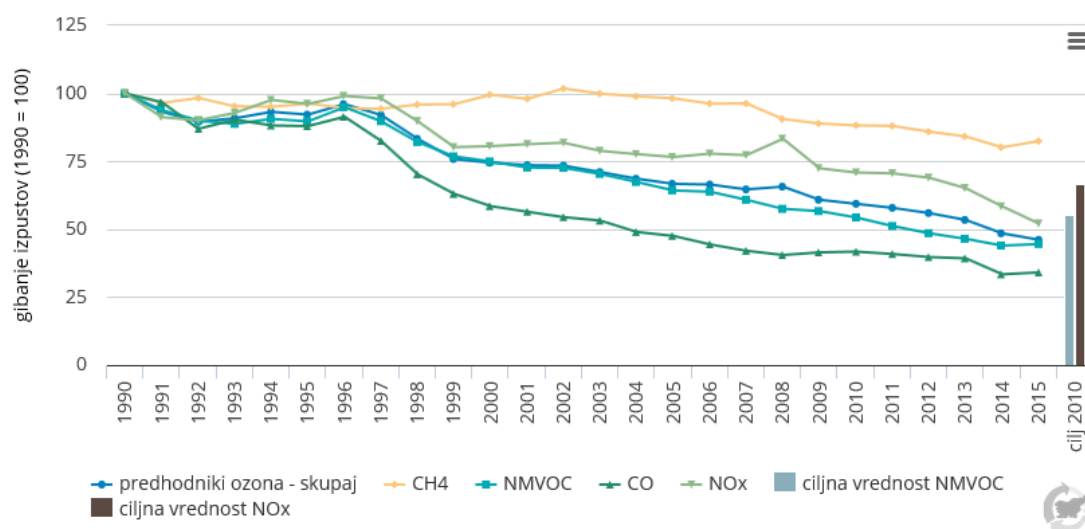
Ukrepi za zmanjšanje izpustov primarnih in sekundarnih delcev PM10 v zunanjem zraku so izboljšanja energetske učinkovitosti in procesov zgorevanja, zamenjave trdih fosilnih goriv z zemeljskim plinom in obnovljivimi viri energije, uvajanje strožjih emisijskih standardov za motorna vozila, dosledno izvajanje okoljske zakonodaje.

Primarni trdni delci PM10 so trdni delci s premerom 10 µm ali manj, ki so neposredno izpuščeni v zrak (PM10). Med sekundarne trdne delce PM10 oziroma predhodnike trdnih delcev PM10 pa uvrščamo NO_x, SO_x in NH₃, ki se kot posledica fizikalno-kemičnih reakcij preoblikujejo v trdne delce s premerom 10 µm ali manj.

Vdihavanje delcev lahko povzroči pogostejše in težje bolezni dihal, bolezni srca in ožilja, kar povečuje možnost prezgodnje smrti. V zadnjem obdobju se večina raziskav usmerja v proučevanje vpliva drobnih delcev na zdravje ljudi. Tem manjši so delci, bolj nevarni so za zdravje ljudi, saj prodrejo globlje v dihalne poti. Delci večji od 10 µm se ustavijo v zgornjih dihalnih poteh (nos, obnosne votline), manjši od 10 µm pa potujejo v spodnje dihalne poti. Delci manjši od 2,5 µm prodrejo globoko v pljuča.

Izpusti predhodnikov ozona

Kazalec [ZR10] prikazuje gibanje izpustov plinov, ki povzročajo nastanek prizemnega ozona v obdobju 1990–2015 in strukturo izpustov posameznega plina glede na vir onesnaževanja. Predhodnik ozona je snov, ki prispeva k nastajanju prizemnega (troposferskega) ozona. Med predhodnike ozona prištevamo: dušikove okside (NO_x), ogljikov oksid (CO), metan (CH₄) in nemetanske hlapne organske snovi (NMVOC).

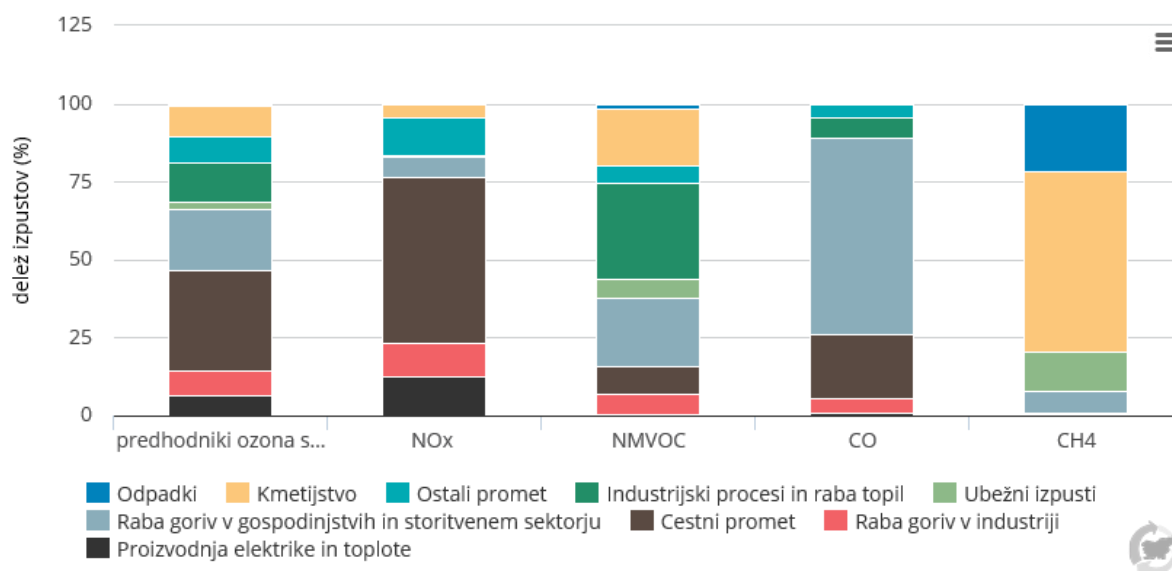
Slika 13: Izpusti predhodnikov ozona v Sloveniji v obdobju 1990-2015 (vir: Državne evidence izpustov onesnaževal zraka, Agencija RS za okolje, 2017)

Izpusti vseh predhodnikov ozona so se od leta 1990 do leta 2015 zmanjšali za 54 %. Izpusti dušikovih oksidov so se zmanjšali za 48 %, ogljikovega oksida za 66 %, nemetanskih hlapnih organskih snovi za 55 % ter metana za 18 %. Izpusti so se zmanjšali predvsem zaradi uvajanja strožjih emisijskih standardov za motorna vozila, kar je prispevalo k občutnem zmanjšanju izpustov dušikovih oksidov in ogljikovega oksida iz cestnega prometa, ki je glavni vir predhodnikov ozona. Izpusti dušikovih oksidov in nemetanskih hlapnih organskih snovi so bili leta 2015 nižji od predpisanih ciljnih vrednosti, ki ne smejo biti presežene od leta 2010 dalje.

Glavni vir skupnih izpustov predhodnikov ozona je bil v letu 2015 promet (41 %), sledi raba goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju (20 %). Prispevek ostalih sektorjev je manjši.

V letu 2015 je bil glavni vir izpustov dušikovih oksidov promet (65 %). K izpustom ogljikovega oksida je največ prispevala raba goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju (63 %). Glavni vir izpustov metana je kmetijstvo (58 %). Industrijski procesi in raba topil so največji vir nemetanskih hlapnih organskih spojin (31 %).

Slovenija sodi med države z višjimi izpusti predhodnikov ozona na prebivalca. V letu 2015 se je Slovenija s 43 kg izpustov predhodnikov ozona na prebivalca uvrstila na 9. mesto med državami EU28. Povprečje izpustov v EU28 je bilo 36 kg/prebivalca.

Slika 14: Struktura izpustov delcev v Sloveniji po sektorjih v letu 2015 (vir: Državne evidence izpustov onesnaževal zraka, Agencija RS za okolje, 2017)

Za doseganje zastavljenih ciljev so bili sprejeti ukrepi na področju izboljšanja energetske učinkovitosti, uvajanje strožjih emisijskih standardov za motorna vozila, znižanja vsebnosti topil v barvah, čistilih in drugih izdelkih ter dosledno izvajanje okoljske zakonodaje, predvsem na področju celovitega preprečevanja industrijskega onesnaževanja (uporaba najboljših razpoložljivih tehnologij) in omejevanja onesnaževanja iz velikih kurilnih naprav.

Predhodniki ozona v veliki meri prispevajo k nastajanju prizemnega (troposferskega) ozona. Ker je ta močan oksidant, škodljivo vpliva na zdravje ljudi in ekosistemov. Visoke koncentracije prizemnega ozona lahko pri ljudeh negativno vplivajo na dihalni sistem, zlasti pljuča, povzročajo pa tudi škodo na listih, znižujejo odpornost rastlin na bolezni ter zmanjšujejo količino pridelkov.

4.1.4. VODA

Na ozemlju Slovenije se srečujejo štiri pokrajine: Alpe, Dinarsko gorstvo, Panonska nižina in Sredozemlje, kar daje Sloveniji veliko pokrajinsko pestrost, pestro geološko sestavo tal in razgiban relief. Ta pestrost se med drugim odraža na vseh pojavnih oblikah površinske vode, od hudournikov, manjših vodotokov, potokov in rek do ponikalnic, izvirov, jezer in morja.

Na območju Slovenije imamo dve vodni območji: vodno območje Jadranskega morja in vodno območje Donave. Vodno območje Donave zavzema 81 % površine Slovenije, slaba petina površja pa pripada vodnemu območju Jadranskega morja. Osnovni hidrogeografski enoti delimo po osrednjih rekah na porečja Mure (Pomurje), Drave (Podravje) in Save (Posavje) s Kolpo (Pokolpje) ter povodje Soče (Posočje) in povodje jadranskih rek.

Površinska voda

Dobro kemijsko stanje je določeno za 96 % vodnih teles površinskih voda, slabo kemijsko stanje pa za pet vodnih teles morja zaradi tributilkositrovih spojin. V splošnem slovenske površinske vode niso obremenjene s prednostnimi oz. prednostno nevarnimi snovmi.

V obdobju 2009 – 2015 je za 59 % vodnih teles površinskih voda ocenjeno, da dosegajo dobro ekološko stanje. Hidromorfološka spremenjenost in splošna degradiranost sta glavna vzroka za zmerno ali slabše ekološko stanje površinskih voda. V primerjavi s preteklim obdobjem 6 % več vodnih teles dosega dobro stanje.

Ekološko stanje površinskih voda

V obdobju 2009 – 2015 je za 59 % vodnih teles površinskih voda ocenjeno, da dosegajo vsaj dobro ekološko stanje in s tem izpolnjujejo cilje vodne direktive, 38 % vodnih teles ne dosega dobrega ekološkega stanja, 3 % vodnih teles ostaja neocenjenih. Za vodna telesa, ki ne dosegajo dobrega ekološkega stanja, predstavljata najobsežnejšo obremenitev hidromorfološka spremenjenost skupaj s splošno degradiranostjo, ki je prepoznana, bodisi kot edini vzrok bodisi skupaj z drugimi obremenitvami, na 83 % vodnih teles, ki ne dosegajo dobrega ekološkega stanja. Hidromorfološka spremenjenost in splošna degradiranost sta široka in medsebojno povezana dejavnika, katerih vplivov na stanje združb rib in bentoških nevretenčarjev se ne da ločiti. Hidromorfološka spremenjenost vključuje neposredne antropogene spremembe vodotokov: regulacije, utrjevanje bregov, odstranjeno obrežno rastje, pregrade idr., splošna degradiranost pa spremembe v zaledju vodotoka zaradi poselitve, kmetijstva in industrije.

Obremenjenost s hranili in organskimi snovmi je v manjši meri vzrok za nedoseganje ciljev vodne direktive. V obdobju 2009 – 2015 18 % vodnih teles še ne dosega dobrega ekološkega stanja zaradi prekomerne obremenjenosti s hranili in 12 % vodnih teles zaradi obremenjenosti z organskimi snovmi. Glavni viri obremenitev vodotokov s hranili in organskimi snovmi so spiranje s kmetijskih površin ter izpusti komunalnih in industrijskih odpadnih voda.

V Sloveniji so najslabše ocenjena vodna telesa porečja Mure, kjer 86 % vodnih teles ne dosega dobrega ekološkega stanja, večinoma zaradi več obremenitev skupaj: prekomerne obremenjenosti s hranili in organskimi snovmi, hidromorfološke spremenjenosti in splošne degradiranosti. Pogost problem v tem delu Slovenije je preseganje mejnih vrednosti za nekatera posebna onesnaževala, saj je na nekaterih pritokih Mure določeno zmerno ekološko stanje tudi zaradi preseganja mejnih vrednosti za S-metolaklor, kobalt in terbutilazin, kar sovпада s kmetijsko dejavnostjo v tem delu Slovenije. Tudi v porečju Drave in na območju srednje Save več kot polovica vodnih teles ne dosega dobrega ekološkega stanja, vodilna vzroka sta hidromorfološka spremenjenost in splošna degradiranost skupaj z obremenjenostjo s hranili. V obdobju 2009 – 2015 je najbolje ocenjeno ekološko stanje jadranskih rek, vodotokov porečja Soče in zgornje Save, kjer več kot tri četrtine vodnih teles dosega vsaj dobro ekološko stanje.

V obdobju ocenjevanja ekološkega stanja 2009 – 2015 je narejen opazen napredek pri zmanjšanju deleža neocenjenih vodnih teles v primerjavi z obdobjem 2006 – 2008, tako da v zadnjem obdobju ostajajo neocenjena le umetna vodna telesa in kandidati za močno preoblikovana vodna telesa morja, za katere še nimamo razvitih metodologij vrednotenja. Poleg razvoja novih metodologij za ocenjevanje bioloških elementov kakovosti je v teku tudi nadgradnja obstoječih metodologij, kar pomeni, da v tem času še ne moremo primerjati ekološkega stanja med različnimi obdobji in ocenjevati napredka v ekološkem stanju za posamezna vodna telesa površinskih voda.

Kemijsko stanje površinskih voda

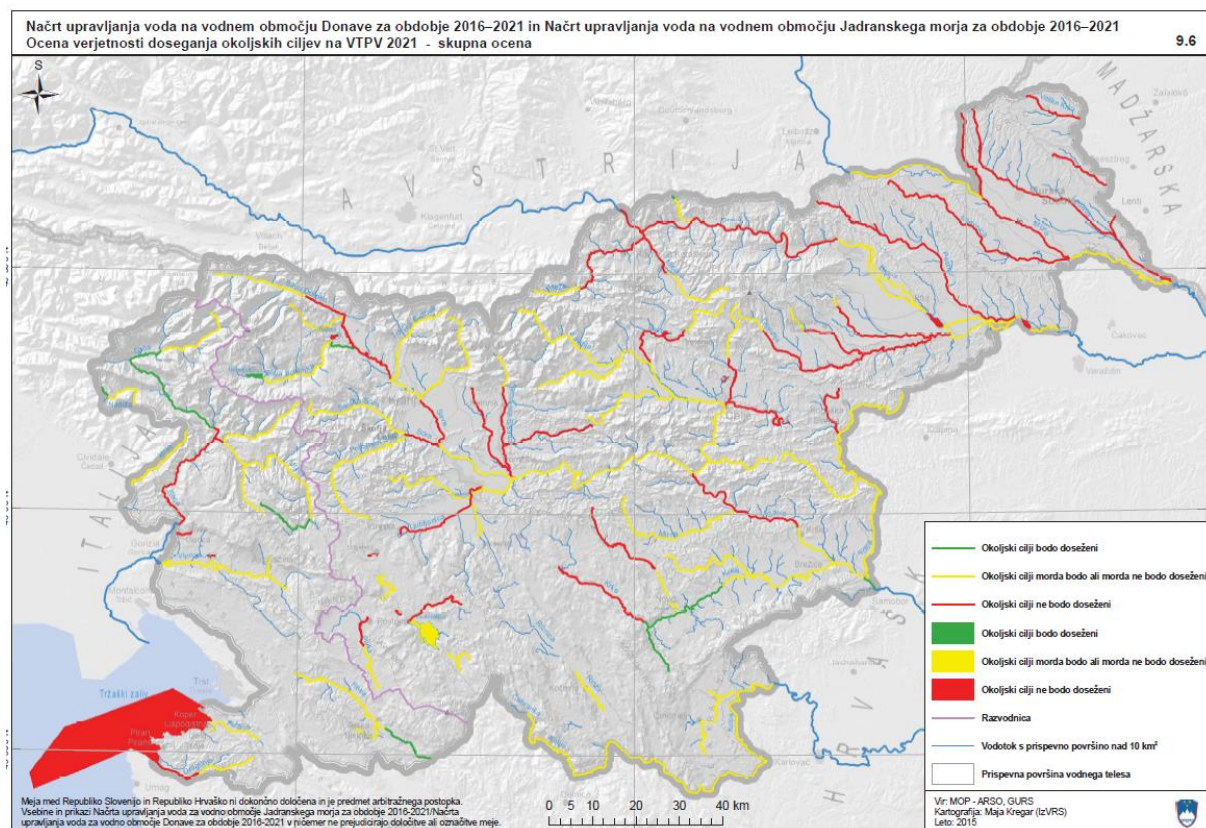
Dobro kemijsko stanje v obdobju 2009–2013 je ugotovljeno za 149 (96 %) vodnih teles površinskih voda, za pet vodnih teles (3 %) je ugotovljeno slabo kemijsko stanje, eno vodno telo (Škocjanski zatok) ni ocenjeno. V primerjavi z oceno kemijskega stanja v obdobju 2006–2008 se je kemijsko stanje površinskih voda v obdobju 2009–2013 izboljšalo na dveh vodnih telesih, kar pomeni izboljšanje kemijskega stanja za 1 % vodnih teles površinskih voda. Slabo kemijsko stanje imajo vsa vodna telesa obalnega morja in teritorialno morje, kar je bilo ugotovljeno že za obdobje 2006–2008. Razlog za slabo kemijsko stanje je preseganje okoljskega standarda kakovosti za tributilkositrove spojine, ki so se uporabljale kot biocidi v premazih za zaščito ladij pred obraščanjem z algami.

Ocena kemijskega stanja površinskih voda glede na vsebnost živega srebra v organizmih je prikazana posebej. Živo srebro se prenaša na velike razdalje z atmosfersko depozicijo in je v Evropi splošno prisotno v organizmih v površinskih vodah v koncentracijah, ki presegajo okoljski standard za organizme. V Sloveniji so spremljali živo srebro v organizmih na 26 merilnih mestih, tako na meddržavnih profilih, na območjih brez vpliva človekovega delovanja kot tudi na rudniških območjih. Preseganje okoljskega standarda so ugotovili na 23 merilnih mestih, le na treh merilnih mestih okoljski standard 20 µg/kg ni bil presežen. Za vodna telesa površinskih voda, na katerih ni bil izveden monitoring vsebnosti živega srebra v organizmih, je bilo kemijsko stanje glede na vsebnost živega srebra v organizmih določeno ekspertno na podlagi rezultatov modeliranja atmosferske depozicije živega srebra EMEP (Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution). Slabo kemijsko stanje glede na vsebnost živega srebra v organizmih je ocenjeno za 150 vodnih teles površinskih voda, dobro kemijsko stanje je ugotovljeno za 3 vodna telesa, 2 vodni telesi sta neocenjeni.

Za načrt upravljanja na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021²⁴ in za Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021²⁵ (v nadaljnjem besedilu: NUV) je izdelana ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev na vodnih telesih površinskih voda ob pogoju, da se bodo v obdobju 2016–2021 izvedli ukrepi iz Programa ukrepov upravljanja voda.

²⁴ Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021; oktober 2016.

²⁵ Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021; oktober 2016.

Slika 15: Ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev na vodnih telesih površinskih voda v letu 2021 - skupna ocena.

Program ukrepov upravljanja voda za izvedbo ciljev, opredeljenih v NUV, je Vlada Republike Slovenije sprejela v oktobru 2016²⁶. Predstavlja nabor temeljnih in dopolnilnih ukrepov za doseganje okoljskih ciljev voda na vodnih telesih površinskih in podzemnih voda, ki so razdeljeni v tri skupine (t.i. temeljni ukrepi »a«, temeljni ukrepi »b« in dopolnilni ukrepi).

Temeljni ukrepi »a« so ukrepi, ki se že izvajajo na podlagi veljavne zakonodaje in urejajo področje voda, varstva okolja, ohranjanje narave in ribištva. Ukrepi izhajajo iz slovenske zakonodaje za področja varstva površinskih in podzemnih voda, urejanja voda, rabe površinskih in podzemnih voda in ekonomskih instrumentov. Gre za ukrepe skupne vodne politike, ki so se v skladu z določili Okvirne vodne Direktive 2000/60/ES upoštevali pri pripravi NUV.

Temeljni ukrepi »b« so ukrepi, ki se še ne izvajajo v celoti glede na zahteve veljavne zakonodaje in dopolnjujejo oziroma nadgrajujejo aktivnosti izhajajoče iz temeljnih ukrepov »a« ter odpravljajo prepoznane pravne, upravne, administrativne ali strokovno raziskovalne vrzeli.

Dopolnilni ukrepi so ukrepi, ki so potrebni zaradi doseganja dobrega stanja voda. Ukrepi so za vodna telesa površinskih voda in vodna telesa podzemnih voda opredeljeni na podlagi ocene verjetnosti, da okoljski cilji leta 2021 ne bodo doseženi.

²⁶ Program ukrepov upravljanja voda; oktober 2016.

Podzemna voda

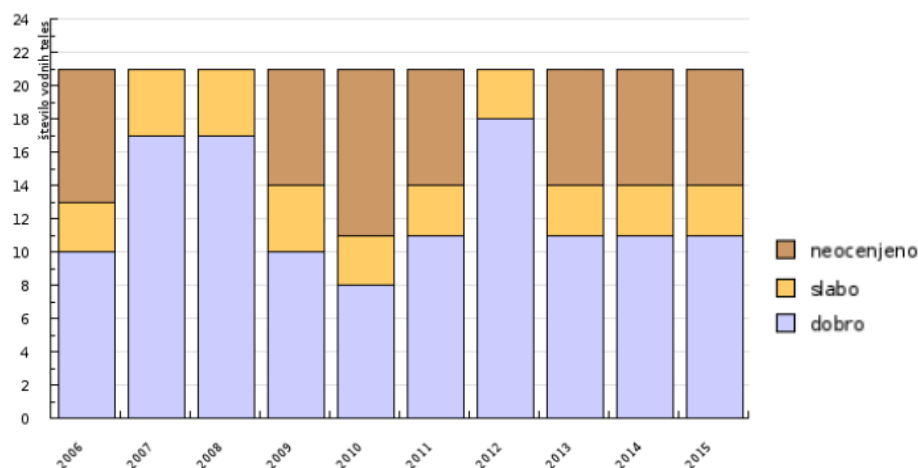
V ravninskih delih rečnih dolin prevladujejo vodonosniki z medzrnsko poroznostjo, pogosto imenovani aluvialni vodonosniki. Obremenitve teh vodonosnikov so zaradi intenzivnih človekovih dejavnosti, kot so kmetijstvo, industrija, promet, gosta poseljenost in odlagališča odpadkov, največje.

V alpskih predelih in na Krasu prevladujejo vodonosniki s kraško in razpoklinsko poroznostjo. Ti vodonosniki, predvsem kraški, so zelo ranljivi, vendar so v Sloveniji pretežno naravno zaščiteni. Večina vodonosnikov s kraško in razpoklinsko poroznostjo je v hribovitih, manj poseljenih območjih, ki so poraščena z gozdovi.

Kakovost podzemne vode

Kemijsko stanje vodnih teles podzemnih voda za obdobje 2009–2013: Slabo kemijsko stanje je določeno za vodna telesa, ki jih sestavljajo vodonosniki z medzrnsko poroznostjo, in sicer Savinjska, Dravska in Murska kotlina. Raven zaupanja ocene kemijskega stanja za ta vodna telesa je visoka. Vzrok za slabo kemijsko stanje teh vodnih teles je nitrat in v primeru Dravske kotline tudi atrazin. V vseh treh vodnih telesih je bil ugotovljen statistično značilen trend zniževanja vsebnosti nitrata, zaradi česar bi lahko vodna telesa sčasoma dosegla dobro kemijsko stanje.

Kemijsko stanje vodnih teles podzemne vode v Sloveniji za obdobje 2006–2015 je prikazano na spodnji sliki.

Vir: Enotna zbirka podatkov monitoringa kakovosti voda, Agencija RS za okolje, 2016

Slika 16: Kemijsko stanje vodnih teles podzemne vode (VTPodV) po letih v obdobju 2006–2015

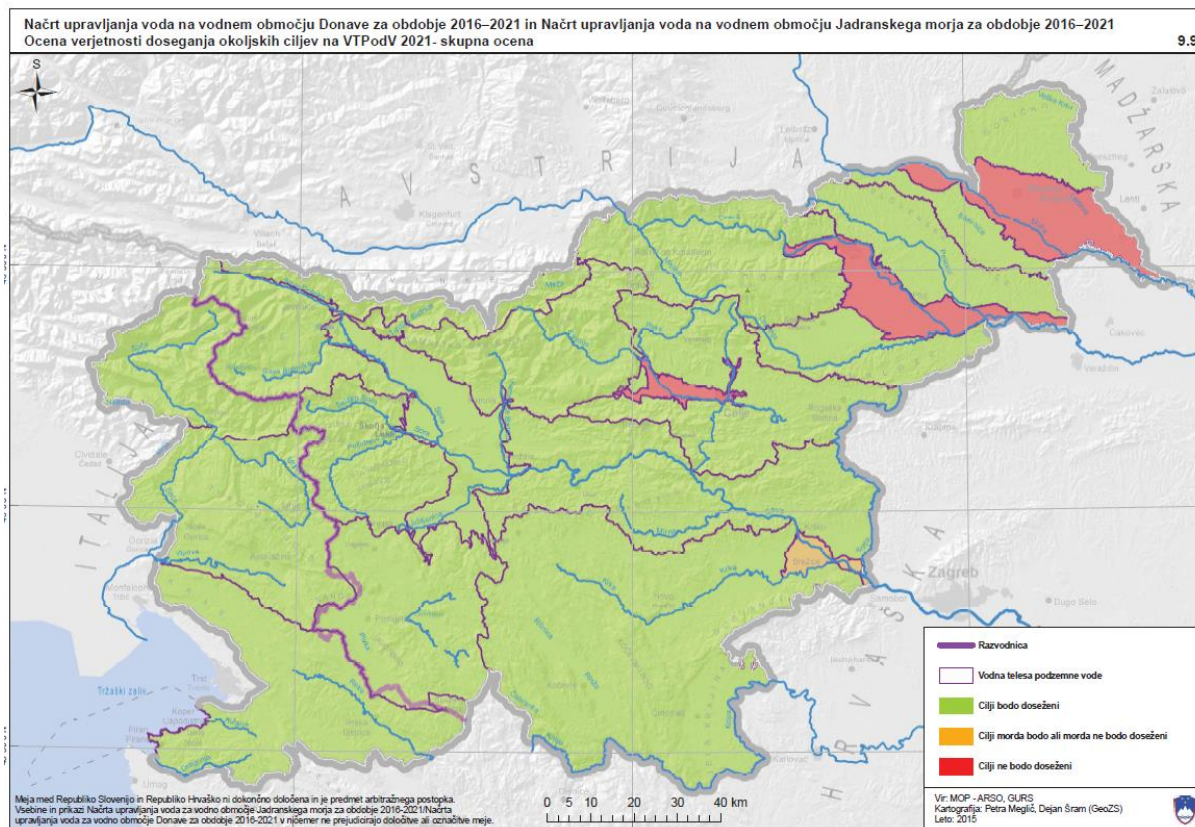
Količinsko obnavljanje podzemne vode

Najmanjše obnovljene količine in hkrati tudi največje časovne spremenljivosti pri letnem obnavljanju podzemne vode v plitvih vodonosnikih so ocenjene v telesih podzemne vode severovzhodne Slovenije. V zadnjem desetletju je bilo povprečno napajanje vodonosnikov na območju Goriškega za več kot 10-krat manjše od napajanja vodonosnikov v Julijskih Alpah. Poleg tega velikega prostorsko spremenljivega napajanja vodonosnikov pa je v zadnjem desetletju značilna tudi velika časovna spremenljivost. Indeksi letnega napajanja glede na povprečje obdobja 1981–2010 dosegajo velik razpon letnih količin napajanja, kar kaže na veliko količinsko občutljivost podzemnih voda v plitvih vodonosnikih Slovenije.

Skupna obnovljiva količina podzemne vode je bila v plitvih vodonosnikih Slovenije v hidrološkem letu 2016 pod povprečjem obdobja 1981–2010. Največja negativna odstopanja od povprečja obdobja

1981–2010 so bila v hidrološkem letu 2016 v vodnih telesih Murske kotline in Vzhodnih Slovenskih goric, drugod pa odstopanj skoraj da ni bilo.

Za načrta upravljanja na vodnem območju Donave in na vodnem območju Jadranskega morja je izdelana ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev na vodnih telesih podzemne vode ob pogoju, da se bodo v obdobju 2016–2021 izvedli ukrepi iz Programa ukrepov upravljanja voda. Iz ocene na spodnji sliki je razvidno, da je doseganje okoljskih ciljev na vodnih telesih podzemne vode ogroženo predvsem zaradi izvajanja kmetijske proizvodnje.

Slika 17: Ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev na vodnih telesih podzemne vode v letu 2021- skupna ocena.

Morsko okolje

Direktiva 2008/56/ES Evropskega Parlamenta in Sveta o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Morska direktiva) je bila sprejeta v letu 2008. Cilj te direktive je doseganje dobrega okoljskega stanja evropskih morij do leta 2021, države članice pa so morale v ta namen do leta 2015 sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi bodo dosegle ali ohranile dobro stanje morskega okolja.

V skladu z Morsko direktivo je bil leta 2017 sprejet Načrt upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2017 - 2021²⁷. Načrt upravljanja z morskim okoljem vključuje:

- presojo stanja morskih voda, kar vsebuje opis bistvenih lastnosti in značilnosti morskega okolja, določitev ciljev in določitev dobrega stanja morskega okolja, določitev antropogenih pritiskov na morsko okolje ter socioekonomsko analizo morskega okolja,
- program monitoringa morskih voda ter

²⁷ Načrt upravljanja z morskim okoljem 2017–2021; maj 2017.

- program ukrepov za doseganje dobrega stanja morskega okolja.

Program ukrepov je v Načrtu upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2017 – 2020 pripravljen tako, da se navezuje na 11 deskriptorjev, ki določajo dobro stanje morskega okolja. V programu ukrepov so obravnavane dejavnosti, ki povzročajo različne pritiske in posledično vplive zaradi onesnaževanja iz virov na kopnem, onesnaževanja z odpadki, mikrobiološkega onesnaževanja, potencialnih razlitij nafte zaradi nesreč in dolgotrajnega onesnaževanja zaradi ladijskega prometa ter razpršenega onesnaževanja zaradi kmetijske dejavnosti, ki povzročajo fizične izgube naravnih območij v obrežnem pasu, fizične poškodbe morskega dna in povečujejo podvodni hrup. Poleg tega so zajeti vplivi komercialnega ribolova in vnosa tujerodnih vrst.

Prva ocena stanja morskega okolja

Stanje morskega okolja se v Načrtu upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2017 – 2021 opisuje z 11 deskriptorji: biotska raznovrstnost, tujerodne vrste, ribji stalež za komercialne vrste rib in lupinarjev, elementi morskih prehranjevalnih spletov, evtrofikacija, neoporečnost morskega dna, hidrografski pogoji, onesnaženje okolja, onesnaževala v ribah in drugi morski hrani, podvodni hrup in morski odpadki. Za opis vsakega izmed deskriptorjev so predpisana merila in kazalniki. Izhodišča meril in kazalnikov določa sklep Komisije o merilih in metodoloških standardih na področju dobrega okoljskega stanja morskih voda (2010/477/EU).

Ocene stanja morskega okolja, izbori kazalnikov in ciljev so bili pripravljeni večinoma na osnovi skupih obstoječih podatkov, nekaterih dodatnih raziskav in na osnovi obstoječega znanja in študij, kar pa ni zagotovilo visoke zanesljivosti ocen. Tako na primer celovita ocena stanja *biotske raznovrstnosti* ni podana zaradi pomanjkanja podatkov. Trenutno je stanje vrst opredeljeno na nivoju slovenskega morja, še najbolj so raziskane plitve obalne vode, ki so zelo produktivne in za katere je značilna visoka biodiverziteteta. Za habitate trdno dno infralitorala in cirkalitorala, sedimentno dno infralitorala in cirkalitorala in habitatni tip v vodnem stolpu je ocenjeno dobro stanje tako porazdelitve kot tudi velikosti in stanja habitatov, medtem ko je stanje habitatov kamnito dno v bibavičnem pasu in sedimentno dno v bibavičnem pasu za vsa tri merila ocenjeno kot slabo. Kot slabo je ocenjeno tudi stanje habitatov meduze v vodnem stolpu.

Prav tako zaradi pomanjkanja podatkov ni podana celovita ocena stanja morskega okolja glede na prisotnost *tujerodnih vrst*. Na podlagi obstoječih podatkov in prvega vrednotenja stanja morskega okolja je bilo ocenjeno, da je stanje tujerodnih vrst v slovenskem morju dobro in stabilno ter so prisotne v takšnem številu in razsežnosti, da ne ogrožajo avtohtonih vrst, ne spreminjajo habitatov in ne slabijo genske avtohtone populacije. Kljub temu se nakazuje možnost, da so ocene stanja precenjene, saj so v bližnji okolici (Jadransko in Sredozemsko morje) zaznali znatno več tujerodnih vrst.

Ocene *ribjih staležev gospodarsko pomembnih vrst* so bile opravljene na regionalni ravni, sprejete pa v okviru Znanstveno svetovalnega odbora (Scientific Advisory Committee; SAC) Generalne komisije za ribištvo v Sredozemlju (General Fisheries Commission for the Mediterranean; GFCM). Stanje morskega okolja glede stanja staleža gospodarsko pomembnih vrst je ocenjeno kot slabo, saj je bilo ugotovljeno, da je stalež morskega lista (*Solea solea*) v prelovu, stalež sardele (*Sardina pilchardus*) in sardona (*Engraulis encrasicolus*) pa je v celoti izkoriščen, stanje staleža ostalih vrst še ni bilo določeno. Celovite ocene okoljskega stanja ni mogoče podati, ker je to smiselno pripraviti na ravni regije.

Vpliv na spremembe *morskih prehranjevalnih spletov* imajo številni antropogeni pritiski, predvsem ribištvo ter tudi evtrofikacija, gradnja podvodnih struktur, klimatske spremembe in vnos tujerodnih vrst. Dobro oceno stanja z visoko zanesljivostjo opredeljuje biomasa mezozooplanktona, na drugi strani klobučnjaške meduze opredeljujejo slabo oceno stanja s srednjo stopnjo zanesljivosti. Zaradi pomanjkanja podatkov in znanja o prehranjevalni ekologiji ključnih vrst in trofičnih ravni ni bilo mogoče podati celostne ocene okoljskega stanja.

Onesnaženje s hranili oziroma evτροφikacija je antropogenega izvora. Največ emisij dušika prihaja iz kopenskih virov, kot so komunalne in industrijske odplake, kmetijstvo, urbanizacija obalnih območij ter množični turizem. Prva ocena stanja morskega okolja je pokazala, da je stanje slovenskega morja glede stopnje evτροφikacije dobro, čeprav vrstna sestava fitoplanktona, makroalg in morskih cvetnic ponekod kaže čezmerno obremenitev obalnega pasu morja s hranili. Zaradi pomanjkanja historičnih podatkov o koncentracijah hranilnih snovi v slovenskem morju bo treba stanje primerjati z ostalimi območji severnega Jadrana.

V največji meri k poškodbam *morskega dna* prispevata morsko ribištvo (ribarjenje s stoječimi in pridnenimi vlečnimi mrežami) in pomorski promet (sidranje, resuspenzija sedimenta, poglobljanje plovnihi poti). Na podlagi obstoječih podatkov in prvega vrednotenja stanja morskega okolja glede na poškodbe morskega dna je bilo ugotovljeno, da obseg poškodb morskega dna zaradi človekovih dejavnosti v slovenskem morju ni zanemarljiv in je stanje slabo. Kljub znatnim poškodbam morskega dna je bilo ugotovljeno, da je stanje bentoških združb dobro, vendar ocena velja le za del obalnega pasu (sedimentno dno infralitorala). Celovita ocena stanja glede na neoporečnost morskega okolja še ni mogoča zaradi pomanjkanja podatkov.

Edino območje v slovenskem morju, za katerega se lahko trdi, da je v njem prišlo do trajnih sprememb *hidrografskih pogojev* nekoliko večjih razsežnosti, je notranji del Koprškega zaliva, čemur botrujejo spremembe cirkulacije sveže morske vode in spremenjen režim vnosa sladke vode in hranil. Trajno spremenjenih habitatov, ki bi presegali 0,5 km², je malo in obsegajo posamezna območja v Piranskem zalivu (marine, kopališča). Zaradi pomanjkanja podatkov celovita ocena stanja glede na hidrografske razmere še ni mogoča.

Emisije *onesnaževal* in nevarnih snovi so posledica različnih dejavnosti ljudi ter so evidentirane iz kopenskih virov neposredno ali z vnosi rek (industrija, urbanizacija, kmetijstvo). Drugi viri na morju pa so onesnaženje iz ladij, terminali na morju (nafta, plin), odvzemi mineralnih snovi in atmosferska dispozicija. Glede na koncentracijo navedenih onesnaževal je stanje okolja ocenjeno kot slabo zaradi preseženih koncentracij tributilkositrovih spojin (TBT). Koncentracije drugih onesnaževal so pod vrednostmi, ki bi lahko negativno vplivale na organizme. Celovita ocena stanja za onesnaženje morskega okolja z onesnaževali ni mogoča zaradi pomanjkanja podatkov.

V največji meri k onesnaženju morskega okolja z onesnaževali in posledično k *prisotnosti onesnaževal* v *morskih organizmih* prispevajo pomorski promet, turizem, industrija, poselitev ter kmetijstvo v obalnih občinah. Ugotovljeno je bilo, da onesnaževala v morskih organizmih, namenjenih prehrani ljudi in ulovljenih v slovenskem morju, ne presegajo vrednosti koncentracij onesnaževal, ki bi bile lahko škodljive za zdravje ljudi, zato je stanje ocenjeno kot dobro, vendar pa je zanesljivost ocene srednja. Celovita ocena stanja za onesnaževala v ribah in drugi morski hrani še ni mogoča, saj je za zanesljivo oceno stanja na voljo premalo podatkov za ulovljen živež v slovenskem morju.

Ekosistemu obalnih voda in morja škodujejo količine *morskih odpadkov* in njihove lastnosti, torej trdni odpadki antropogenega izvora. Največ odpadkov je iz plastičnih materialov, izvirajo pa tako iz aktivnosti na prostem (poselitev, turizem, industrija) kot na morju (ribištvo, marikultura, pomorski promet). Ocena je pokazala, da se odpadki na obali in morskem okolju pojavljajo v taki meri, da je zaznana preobremenjenost okolja, pri čemer je opazen trend zmanjševanja odpadkov na obali. Celovita ocena stanja onesnaženosti morskega okolja s trdimi odpadki človekovega izvora v tem trenutku ni mogoča, saj je za zanesljivo oceno stanja na voljo premalo podatkov.

Na obremenjevanje morskega okolja s *podvodnim hrupom* v slovenskem morju pomembno vplivajo pomorski promet, turizem ter pristanišča in marine, medtem ko so glavni viri obremenitev morskega okolja z impulznim hrupom predvsem sonarji in gradbeni posegi v obalnih vodah ter poselitev. Prva ocena stanja morskega okolja glede na obremenitev s podvodnim hrupom ni opredeljena, saj začetne meritve podvodnega hrupa ne zagotavljajo potrebnih podatkov. Kljub temu so prve meritve

podvodnega hrupa v slovenskem morju pokazale, da so vrednosti podvodnega kontinuiranega hrupa dokaj visoke in da neposredno vplivajo na vedenjske značilnosti morskih organizmov.

V okviru Načrta upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2017 – 2020 sta opredeljeni naslednji izjemi za doseganje ciljev dobrega stanja morskega okolja:

- ribji stalež za komercialne vrste rib (deskriptor D3): Slovenija glede na obseg morskega gospodarskega ribolova nima vidnega vpliva na stanje ribjih staležev, prav tako je izvedla vse ukrepe za zmanjšanje navedene dejavnosti. Slovenija tako sama z nacionalnimi ukrepi ne more doseči dobrega stanja oziroma okoljskih ciljev na področju ribjih staležev, zato je nujno aktivno skupno ukrepanje na ravni subregije oziroma regije;
- onesnaženje okolja s tributilkositrovimi spojinami in živim srebrom (deskriptor D8): ocenjeno je, da je stanje morskega okolja zaradi vsebnosti TBT kljub ukrepom za zmanjševanje in postopno odpravo TBT slabo, zaradi naravnih razmer, ki ne dopuščajo pravočasnega izboljšanja stanja okolja. V morskem okolju so bile zaznane prekomerne vsebnosti živega srebra, ki je v veliki meri posledica starih bremen. Ocenjuje se, da je stanje okolja slabo, zaradi naravnih razmer, ki ne dopuščajo pravočasnega izboljšanja stanja okolja;

V skladu z Direktivo 2008/56/ES se vsebine Načrta upravljanja z morskim okoljem posodablajo v 6-letnih ciklih, in sicer gre za posodobitev v naslednjih rokih:

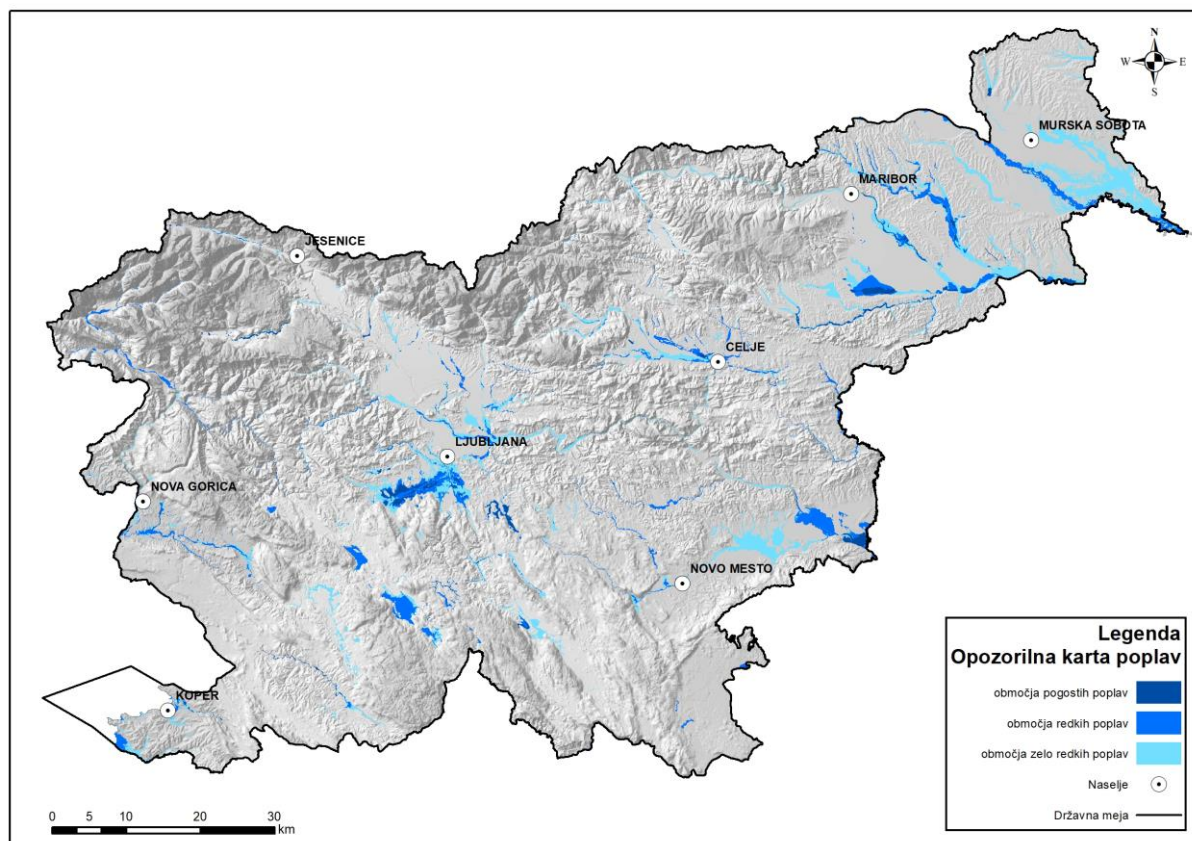
- presoje stanja morskih voda v letu 2018²⁸, kar vsebuje opis bistvenih lastnosti in značilnosti morskega okolja, določitev ciljev in določitev dobrega stanja morskega okolja, določitev antropogenih pritiskov na morsko okolje ter socioekonomsko analizo morskega okolja,
- program monitoringa morskih voda v letu 2020,
- program ukrepov za doseganje dobrega stanja morskega okolja v letu 2022.

Poplavna območja

Poplave ogrožajo več kot 3000 km² oziroma slabih 15 % površine ozemlja. Kar polovica poplavnih območij je v porečju Save, 40 % v porečju Drave in 4 % v Posočju. Ogrožene so predvsem hudourniške grabe, dolinska dna in marsikje pozidane aluvialne ravnice. Manj obsežne so poplave, ki nastanejo zaradi plimovanja morja, ter kraške poplave. Na delu poplavnih območij je prišlo do spreminjanja travnikov in pašnikov v obdelovalne površine, ponekod pa so se poplavna območja tudi pozidala. Leta 1991 je živelo na območju običajnih poplav 7 % prebivalcev Slovenije, na območjih tako imenovanih velikih poplav pa prebiva četrtina ljudi (ARSO, 2014).

Beleži se tudi dviganje morske gladine, in sicer 1 mm/leto. V obdobju 1960–2006 je višina morja 306-krat dosegla točko poplavljanja, 300 cm. Do pogostih poplav morja prihaja večinoma v jesensko-zimskem času, občasno tudi spomladi, število poplav se povečuje. Poplavno območje je najobsežnejše v občini Piran, ob izjemnih poplavih je v obalnih občinah ogroženih 2,5 % prebivalstva (ARSO, SOER. Poročilo o stanju okolja v Evropi 2010 – prispevki Slovenije).

²⁸ Posodobitev presoje stanja morskih voda v pristojnosti RS za deskriptorje kakovosti D5 (eutrofikacija), D8 (onesnaževala), D10 (odpadki) in D11 (podvodni hrup); februar 2019.

Slika 18: Opozorilna karta poplav (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

Znotraj prvega cikla izvajanja poplavne Direktive 2007/60/ES, katere namen je vzpostavitev okvirja za oceno in obvladovanje poplavne ogroženosti s ciljem zmanjšanja škodljivih posledic poplav na zdravje ljudi, okolje, kulturno dediščino in gospodarske dejavnosti, je Slovenija pripravila in sprejela dokument Predhodne ocene poplavne ogroženosti²⁹, določila območja pomembnega vpliva poplav, za njih pripravila karte poplavne nevarnosti in karte poplavne ogroženosti ter izdelala Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti³⁰.

V letu 2016 se je pričelo izvajanje drugega cikla izvajanja poplavne Direktive 2007/60/ES. Prva izmed aktivnosti je pregled in posodobitev dokumenta Predhodne ocene poplavne ogroženosti in posodobitev in preveritev obstoječih območij pomembnega vpliva poplav ter določitev morebitnih novih območij pomembnega vpliva poplav.

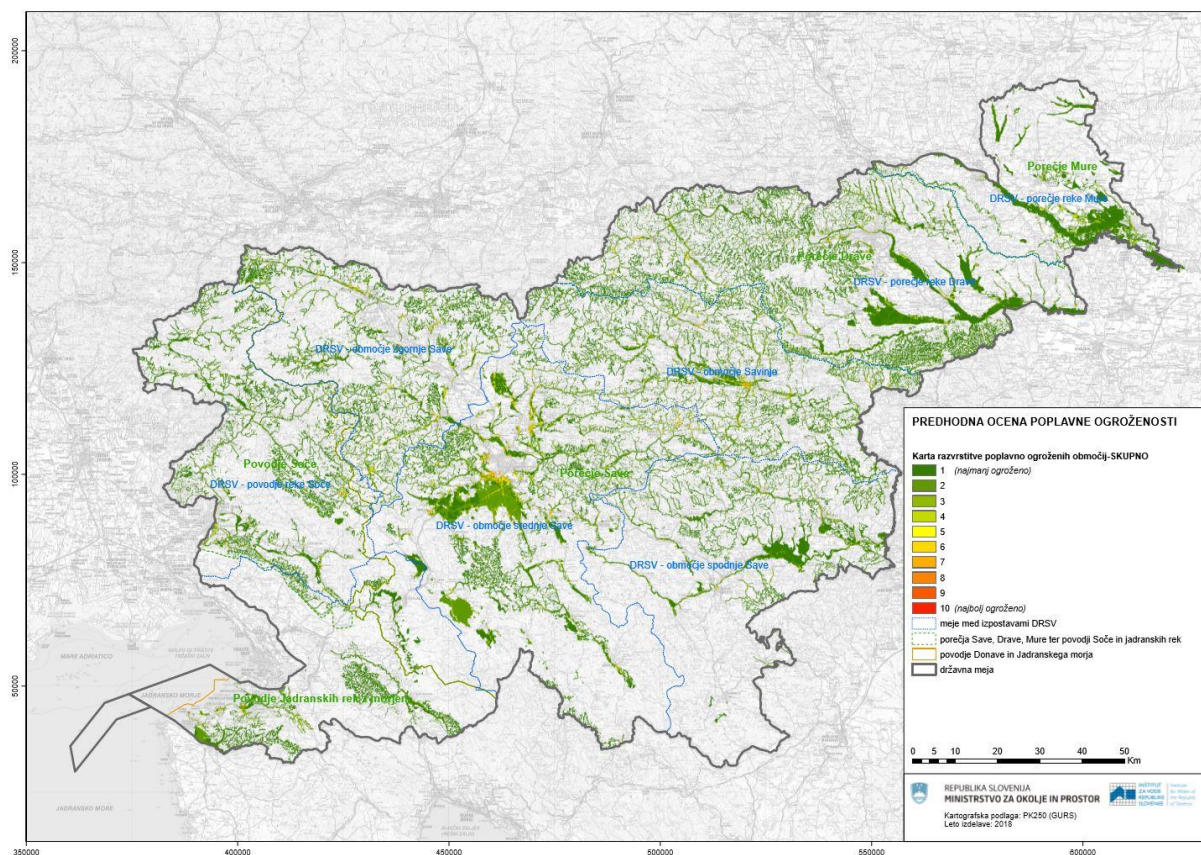
Posodobljena Predhodna ocena poplavne ogroženosti (izdelana v letu 2019) poleg informacij iz prve ocene (iz leta 2011) vsebuje tudi:

- nove in dodatne evidence ter opise poplavnih dogodkov z različnimi tipi škodnih posledic (za obdobje poplav po letu 2011);
- nadgrajeno analizo maksimalnih pretokov v RS;
- dodatne grafične predstavitve zabeleženih poplav v preteklosti;
- preveritev vpliva podnebnih sprememb na karakteristike poplav oz. na poplavno ogroženost v Sloveniji in
- preveritev in nadgradnjo določitve območij pomembnega vpliva poplav (razširitev obstoječega nabora območij pomembnega vpliva poplav).

²⁹ Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS, december 2011.

³⁰ Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 (NZPO SI); julij 2017.

Glede na šest kategorij ranljivosti (zdravje ljudi, kulturna dediščina, okolje, gospodarske dejavnosti, socialna in gospodarska javna infrastruktura) in ostale posodobitve se je pregledalo in analiziralo 53 obstoječih območij pomembnega vpliva poplav ter določilo oz. predlagalo 21 novih oz. dodatnih območij pomembnega vpliva poplav s strani MOL in 12 novih oz. dodatnih območij s strani lokalnih skupnosti ter DRSV. Posodobljen nabor torej vključuje 86 območij pomembnega vpliva poplav, ki so prikazana na spodnji karti (MOP, 2019).

Slika 19: Posodobljena Predhodna ocena poplavne ogroženosti – 2019.

4.2 NARAVA

Biotska raznovrstnost

Za Slovenijo sta značilni izjemno veliki biotska raznovrstnost, tako na vrstni kot na ekosistemski in genski ravni. Na našem ozemlju se stikajo štiri biogeografska območja: Alpe, Dinarsko gorstvo, Panonska nižina, Sredozemlje. Temu primerna je tudi raznolikost v podnebju in tipih tal. Velika biotska raznovrstnost je tako predvsem posledica konvergence različnih vrst podnebja, geološke strukture ter velikih višinskih razlik, v veliki meri pa je povezana tudi s tradicionalno kmetijsko rabo. Tu bivajo vrste z zelo različnimi areali (vzhodnoevropske, evrazijske, zahodnoevropske, mediteranske in številne endemne vrste zahodnih Dinaridov). Zelo številčno je vrstno bogastvo med nevretenčarskimi skupinami, med vretenčarskimi pa je na tem območju prisoten pomemben (vitalen) del populacij nekaterih evropsko oz. svetovno ogroženih karizmatičnih vrst.

Ocenjuje se, da je okrog 60 % okolja naravnega ali polnaravnega, vključno s krajinami in površinami, s katerimi se je v preteklosti gospodarilo tradicionalno in kjer so bile dejavnosti že dolgo opuščene (MOP, 2010). Sorazmerno dobro so ohranjeni naravni in polnaravni ekosistemi, značilni pa so tudi precej veliki sklenjeni in dobro ohranjeni gozdni sestoji z vitalnimi populacijami velikih sesalcev (rjavi medved, volk, ris). V svetovnem merilu se lahko Slovenija ponaša z eno najvišjih podzemeljskih biotskih pestrosti in je z 58 % površinsko zastopanostjo z gozdovi (ki so vrstno zelo dobro ohranjeni) ena najbolj gozdnatih evropskih držav (MOP, 2010). Klimatsko vegetacijo na več kot 90 % ozemlja Slovenije bi predstavljali gozdovi, vendar je človekova aktivnost močno vplivala na oblikovanje primarne krajine. Zaradi sekanja gozdov, rabe tal za kmetijske namene, izsuševanja mokrišč, urbanizacije in drugih aktivnosti je površina naravnih ekosistemov močno zmanjšana na račun novih ekosistemov, vezanih predvsem na kmetijsko krajino, in s temi povezanih habitatnih tipov (Hlad in Skoberne, 2001). V Sloveniji je bilo evidentiranih 514 naravnih in antropogenih habitatnih tipov, glede na tretji nivo palearktične klasifikacije (Jogan in sod., 2004).

Na ozemlju države živi okoli 26 tisoč vrst živih bitij, številčne ocene vseh potencialnih vrst se gibljejo med 45 tisoč in 120 tisoč vrst. Od tega je 800 živalskih in 66 rastlinskih vrst endemičnih.

Za Slovenijo je opisanih 3.266 različnih domorodnih taksonov praprotnic in semenk, osnovni značaj pa jim dajejo alpski in srednjeevropski floristični elementi ter panonske, dinarske in sredozemske vrste. Vrstno bogastvo je povezano predvsem s pestrostjo habitatnih tipov, ta pa je pogojena z različnimi dejavniki, od naravnogeografskih (razpon nadmorskih višin, obsevanost s soncem, geološka zgradba) preko florogenetskih do čisto antropoloških (intenzivnost vpliva na naravo, urbanizacija, ekstenzivnost kmetovanja...). Znatno večjo pestrost kot v osrednjem in vzhodnem delu Slovenije kažejo predeli zahodne Slovenije (večji del Alp in slovenski submediteran s Krasom in delom Istre), kjer je na približno 140 km², kolikor obsegajo 4 kvadranti, ki skupaj tvorijo osnovno polje, v glavnem 800 ali več taksonov (MOP, 2010). Pojavljajo se številne endemične rastline (66 taksonov, 22 je značilnih samo za območje Slovenije), ki rastejo na zelo majhnem območju in nikjer drugje po svetu. Za več kot 25 rastlinskih vrst ne moremo več potrditi njihovega uspevanja pri nas, zato veljajo v Sloveniji za izumrle. Trend izumiranja ogroženih vrst je opazen v slovenski Istri, na skrajnem vzhodu Slovenije v poplavnem območju Mure, na skrajnem vzhodnem delu slovenskega porečja Save (Prilipe, Jovsi, Dobrava), pa tudi v zahodnih Karavankah in v severnih odrastkih dinarskega sveta. Rahla koncentracija izumiranja ogrožene flore je opazna tudi na območju Pohorja in Slovenskih Goric. Po drugi strani so kvadranti z navidezno izboljšanim stanjem bolj razpršeni po Sloveniji z nekaj neizrazitimi zgostitvami v zgornjem Posočju, vzhodnih Kamniških Alpah in v Beli Krajini (Jogan, 2007).

Stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov

Zadnje poročilo o stanju ohranjenosti vrst in habitatnih tipov je bilo izdelano leta 2013 in obsega ocene za 199 vrst in 60 habitatnih tipov. Od tega je v alpski regiji 45 habitatnih tipov in 149 vrst, v celinski regiji 39 habitatnih tipov in 178 vrst, v mediteranski regiji pa 5 habitatnih tipov in 4 vrste.

Končno stanje ohranjenosti za HT:

- 43 % vseh HT ima ugodno stanje ohranjenosti
- 28 % vseh HT je v neugodnem stanju ohranjenosti
- 28 % vseh HT je v slabem stanju ohranjenosti
- pri 1 % vseh HT stanja ni bilo možno oceniti.

V Sloveniji je najboljše stanje ohranjenosti obalnih in priobalnih habitatnih tipov ter habitatnih tipov goličav. Glede na to, da je pritisk na območje obale in morja dokaj velik, se zdi ugodna ocena morskih, obalnih in priobalnih habitatnih tipov protislovna. Vendar te ocene temeljijo na dejstvu, da je večina območij s temi habitatnimi tipi zavarovanih in je njihovo dobro stanje dolgoročno zagotovljeno. Na slabo stanje ohranjenosti habitatnih tipov sladkih voda, travišč ter barij in močvirij kažejo pritiski in grožnje, ki so bili opredeljeni med podajanjem posameznih ocen. Med njimi so bile najpogostejše aktivnosti človeka povezane s športom in prostim časom, spreminjanjem hidrografskih značilnosti območja, odvažanjem peska in proda iz vodotokov, spreminjanjem in opuščanjem rabe kmetijskih zemljišč ter naravno sukcesijo.

Končno stanje ohranjenosti za vrste:

- 29 % vseh vrst ima ugodno stanje ohranjenosti
- 40 % vseh vrst je v neugodnem stanju ohranjenosti
- 11 % vseh vrst je v slabem stanju ohranjenosti
- pri 20 % vseh vrst stanja ni bilo možno oceniti.

Več kot polovica vrst ima končno oceno stanja ohranjenosti »neugodno« ali »slabo«. Stanje ohranjenosti vrst lahko povežemo s slabim stanjem ohranjenosti habitatnih tipov. V Sloveniji je glede na ocene najbolj zaskrbljujoče stanje rakov, dvoživk, plazilcev in členonožcev. Med najpogostejšimi grožnjami in pritiski na vrste so spremembe hidrografskih značilnosti, spremembe rabe kmetijskih zemljišč, urbanizacija ter onesnaževanje in izsuševanje zemljišč.

Ohranitveno stanje je bilo v osnutku poročila z leta 2015 ocenjeno za 244 vrst ptic, od tega je bilo za 19 vrst ptic izdelana ocena za obdobja gnezdenja in prezimovanja. Stanje ohranjenosti populacij vrst ptic:

- stanje 18 % populacij vrst se izboljšuje
- stanje 22 % populacij vrst se slabša
- stanje 20 % populacij vrst je stabilno
- stanje 10 % populacij vrst je nestabilno
- stanje 30 % populacij vrst je neznano.

Ugotovljeno je bilo, da se stanje pri 18 % populacij vrst izboljšuje in da je pri 20 % populacij vrst stanje stabilno, medtem ko se pri 20 % populacij vrst stanje slabša, pri 10 % populacijah vrst pa je bilo stanje ocenjeno kot nestabilno. Najbolj zaskrbljujoče je stanje nekaterih ptic kmetijske krajine zaradi intenzifikacije kmetijstva, v nekaterih primerih pa tudi opuščanja rabe. Najbolj problematična je intenzifikacija kmetijstva, še zlasti zgodnja košnja, pretirano gnojenje, zmanjševanje deleža travnikov in mokrišč, s čimer se krčita obseg in kakovost habitatov. To se npr. odraža na upadajočih populacijskih trendih kosca in repaljščice. Negativen trend pri populacijah ptic je zabeležen tudi zaradi siromašnja mozaične kulturne krajine (npr. izginjanje mejic, grmišč) in izginjanje travniških sadovnjakov. Problematično je tudi zaraščanje oziroma opuščanje rabe suhih travnikov, s čimer se zmanjšuje habitat kotorne, rjave cipe in vrtnega strnada. Med gozdnimi vrstami ptic izstopa problematika gozdnih kur (gozdni jereb, divji petelin) ter belohrbtega in triprstega detla. Ključen vzrok upadanja populacij v primeru navedenih vrst je krčenje in fragmentacija habitata. Populacije gozdnih kur upadajo zaradi zaraščanje košenic, planin, gozdnih robov, krčenja in degradacije značilnega habitata, neusklajenosti z lovskimi upravljavskimi načrti in motenj, ki jih povzročata množični turizem in rekreacija. Upadanje populacij belohrbtega in triprstega detla je posledica krčenja habitata, ki ga predstavljajo gozdovi z velikim deležem odmrle lesne mase. Neugodno ohranitveno stanje je bilo

zabeleženo tudi pri več vrstah, vezanih na sladkovodne habitate in mokrišča. Najbolj zaznaven vpliv oziroma posledice so pustile regulacije nižinskih rečnih odsekov in njihovih pritokov. Z regulacijo brežin se so se zmanjšale gnezdilne možnosti breguljke in vodomca, s spremembo rečne dinamike navadne čigre, rečnega galeba in vodomca, z degradacijo prodišč pa malega deževnika in malega martinca. Zaraščanje mrtvic in izsuševanje mokrišč je neugodno vplivalo na vrste trstič.

Varovana območja

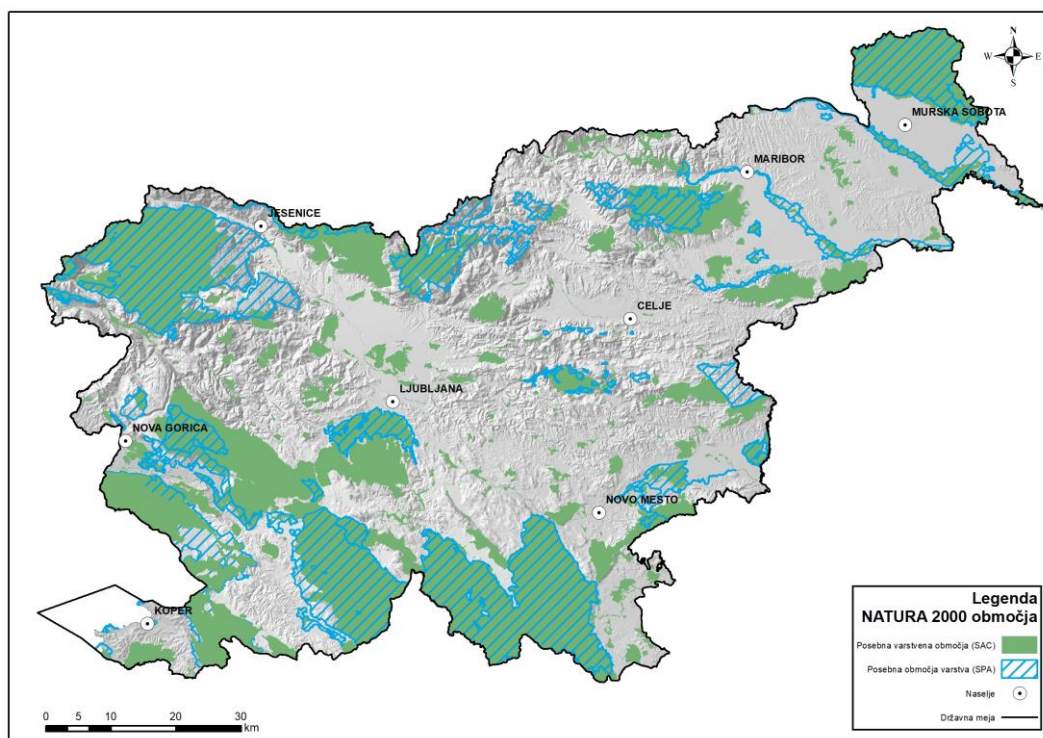
Slovenija ima 355 območij Natura 2000, od tega je 324 območij določenih na podlagi direktive o habitatih; 31 območij pa na podlagi direktive o pticah. Območja so določena z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16, 47/18). Območja zajemajo 37,46 odstotkov površine Slovenije. Območja se pretežno prekrivajo, saj je več kot polovica površin, predlaganih na podlagi direktive o habitatih, znotraj predlaganih posebnih varstvenih območij pa po direktivi o pticah. Gozdovi pokrivajo 71 % površine območij Natura 2000, nad gozdno mejo je 5 %, kmetijskih zemljišč in zemljišč v zaraščanju je 23 %, vode je 1 %, pozidanega pa je 2 % površine (<http://www.natura2000.si/>).

Trenutno imamo v Sloveniji: 1 narodni park, 3 regijske parke, 46 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 56 naravnih rezervatov in 1164 naravnih spomenikov. Zavarovanih je 270184 ha, kar je 13,33 % površine Slovenije (stanje junij 2019).

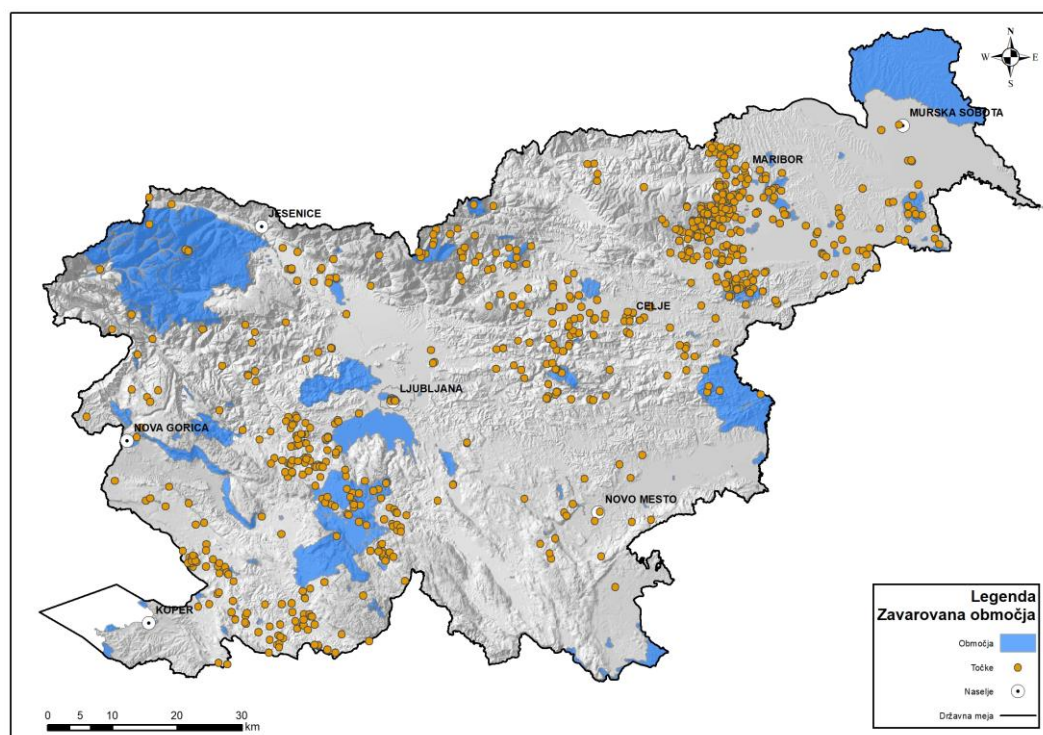
(<http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/>).

Območja v Sloveniji, uvrščena med Ramsarska mokrišča so: Cerkniško jezero z okolico (ID 1600), Sečoveljske soline (ID 586) in Škocjanske jame (ID 991). Glavni cilj Ramsarske konvencije je zagotoviti ohranjanje mokrišč, predvsem tistih mednarodnega pomena, s smotno rabo, mednarodnim sodelovanjem in zavarovanjem.

Škocjanske jame so bile zaradi svojega izjemnega pomena za naravno svetovno dediščino 1986 leta vpisane na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine (referenčna številka 390). So edinstven naravni spomenik na območju matičnega Krasa, kjer je reka Reka na stiku fliša z apnencem v zemeljski zgodovini izoblikovala izjemen splet jam, udornic, ponorov in enega največjih podzemnih kanjonov v Evropi. Tak status (Unesco) imajo po novem še Starodavni in prvinski bukovi gozdov Karpatov in drugih regij Evrope (gozdna rezervata Pragozd Krokar in Snežnik-Ždrecle).

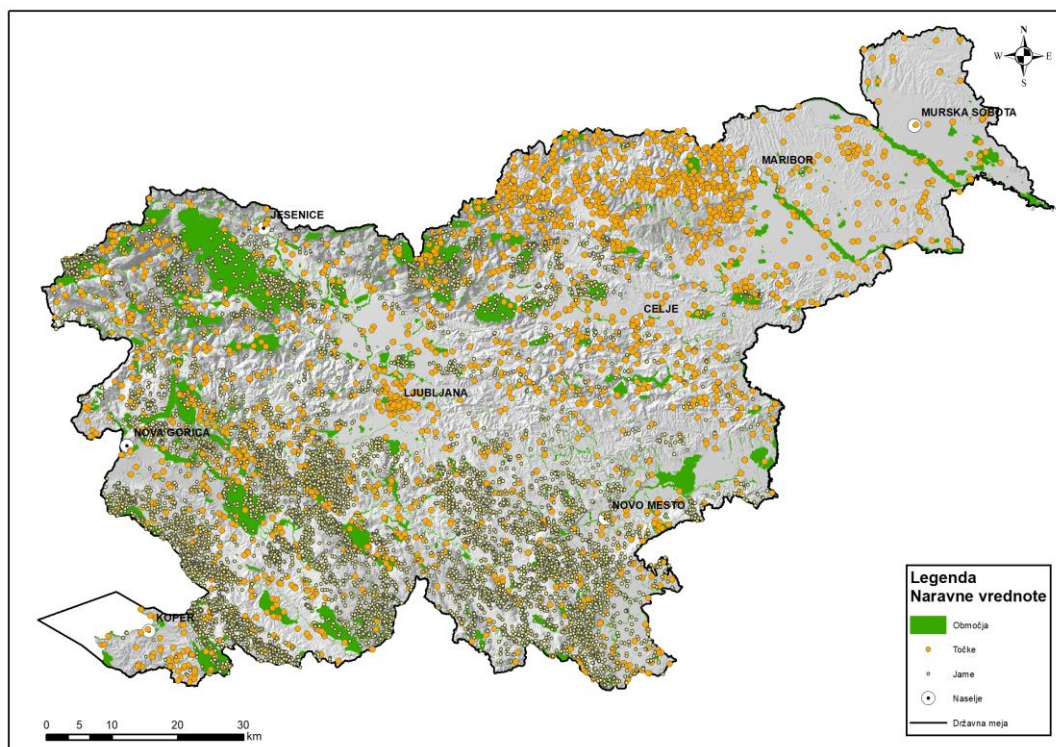
Slika 20: Prikaz območij Natura 2000 (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

Slika 21: Prikaz zavarovanih območij (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

Naravne vrednote

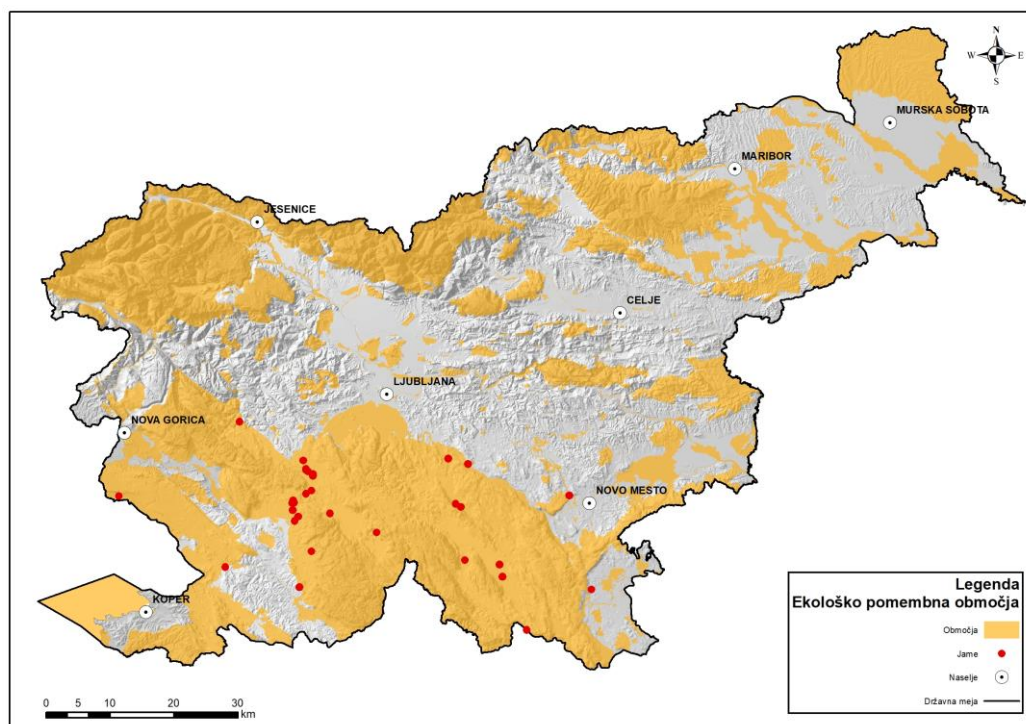
Trenutno imamo v Sloveniji 5283 naravnih vrednot in 12148 jam - naravnih vrednot (ARSO, citirano 17. 7. 2019). Skupna površina vseh poligonov znaša 2471,78 km² kar znaša 12,19 % površine države. Površinsko največji sta geomorfološki naravni vrednoti planota Pokljuka in planota Jelovica, sledijo pa naravna struktura Nanos in Kraški rob.

Slika 22: Prikaz naravnih vrednot (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

Ekološko pomembna območja

V Sloveniji je določenih 305 ekološko pomembnih območij in 32 jam, ki so razglašena kot ekološko pomembna območja. Ekološko pomembna območja imajo skupno površino 1336022,9 ha, kar znaša 65,9 % površine Slovenije. Največjo površino obsegajo EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri, Julijske Alpe in Kočevsko.

Slika 23: Prikaz ekološko pomembnih območij (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

4.3 PODNEBNI DEJAVNIKI

Prilagajanje podnebnim spremembam

Orodja za oceno bodočega podnebja in ranljivosti okolja na podnebne spremembe so različni klimatski modeli (vir: Podlage za pripravo ocene tveganj in priložnosti... , 2014; Osnutek Nacionalnega strateškega okvirja za prilagajanje podnebnim spremembam, 2016). Medvladni odbor za podnebne spremembe (IPCC, 2013) je v svojem petem poročilu podrobno predstavil scenarije podnebnih sprememb za 21. stoletje, od svetovne ravni do posameznih regij. Rezultati simulacij tako Evropi kot Sloveniji napovedujejo znaten dvig temperature zraka do konca stoletja. Na letni ravni sega razpon od manj kot 2 °C za najbolj mil scenarij do okoli 5 °C za scenarij brez blaženja podnebnih sprememb. Poletja se bodo verjetno ogrela nekoliko bolj kakor zime. Predvidena sprememba količine padavin je bolj negotova, a z verjetnim povečanjem v hladni in zmanjšanjem v topli polovici leta. Skladno s tem lahko pričakujemo daljša in izrazitejša obdobja poletne vročine in suše.

Za Slovenijo je značilna izjemno velika podnebna pestrost, saj se na zelo majhnem območju izmenjujejo ali prepletajo trije zelo različni podnebni tipi: submediteranski, alpski in celinski tip podnebja. Zaradi velike podnebne pestrosti je odziv posameznih podnebnih regij na globalno ogrevanje različen.

Temperatura zraka se je v obdobju 1961–2011 od vseh podnebnih spremenljivk najbolj opazno spremenila. Porast temperature je po celi Sloveniji statistično značilen, v povprečju se je v obravnavanem obdobju temperatura dvignila za 1,7 °C. Trend je bil prostorsko in časovno neenoten, različen tudi po letnih časih. Pomladi in poleti se je izrazit dvig temperature začel šele v sredini osemdesetih let prejšnjega stoletja. Pozimi je trend zaznaven v celotnem obravnavanem obdobju, medtem ko je jesenska temperatura zraka do konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja najprej padala, nato pa je začela naraščati. Najbolj se je zrak ogrel poleti. Poleti, pozimi in na letni ravni se je vzhodni del Slovenije ogreval nekoliko bolj od zahodnega.

Podobno kot povprečna temperatura zraka sta se zvišala tudi oba dnevna temperaturna ekstrema: najnižja in najvišja temperatura zraka. Stopnja ogrevanja je pri obeh spremenljivkah primerljiva s stopnjo trenda povprečne temperature. Prav tako kot pri povprečni temperaturi, je tudi pri obeh ekstremnih temperaturah zaznati manjšo razliko v ogrevanju med vzhodom in zahodom države.

Zaradi sprememb temperaturnih ekstremov so opazne tudi spremembe temperaturnih podnebnih kazalcev. Znatno se je povečalo število toplih dni (ko dnevna najvišja temperatura preseže 25 °C) poleti in pomladi, na severovzhodu države pa tudi jeseni. Poleti se je po vsej Sloveniji povečalo tudi število vročih dni (ko dnevna najvišja temperatura preseže 30 °C). Zelo vročih dni (ko najvišja dnevna temperatura preseže 35 °C) je v našem podnebjju zelo malo, zato povečanje števila teh dni ni statistično značilno.

V hladni polovici leta nas zanimajo hladni ekstremni dnevi: hladni (z dnevno najnižjo temperaturo zraka pod 0 °C), mrzli (z dnevno najnižjo temperaturo pod –10 °C) in ledeni dnevi (z dnevno najvišjo temperaturo pod 0 °C). Ravno nasprotno kot pri vročih ekstremih pri hladnih ekstremih zaznavamo upad števila dni. Hladni dnevi predstavljajo sicer blag ekstrem, ki pa je zelo pomemben zaradi velikega vpliva na vegetacijo, predvsem spomladi (zmrzali), ko po večini Slovenije opazimo statistično značilen trend upadanja takih dni. Pozimi imamo hladnih dni v Sloveniji veliko in marsikje tudi globalno ogrevanje ni bistveno spremenilo njihovega števila. Se je pa to število bistveno zmanjšalo predvsem na Gorenjskem, z izjemo visokogorja. Tudi jeseni se je število hladnih dni v severovzhodni polovici Slovenije statistično značilno zmanjšalo.

Z izjemo visokogorja so mrzli in ledeni dnevi omejeni na zimsko sezono. Število mrzlih dni se je znatno in statistično značilno zmanjšalo v vzhodni Sloveniji, na Kredarici in v Ratečah, medtem ko je sprememba ledenih dni manjša in statistično značilna le na nekaterih postajah. Na Kredarici se število

mrzlih dni pozimi ni spremenilo, se je pa precej zmanjšalo število takih dni jeseni. Prav tako je na Kredarici značilen upad jesenskih ledenih dni.

Za razliko od temperature zraka spremembe padavin niso tako enoznačne. Medletna spremenljivost padavin je mnogo večja kot pri temperaturi zraka, zato je dolgoletne spremembe (signal podnebnih sprememb) težje zaznati. Na letni ravni se je višina padavin statistično značilno zmanjšala marsikje v zahodni polovici države. Hitrost sprememb je bila v obdobju 1961–2011 med 2 in 4 % na desetletje, na nekaterih postajah tudi več. Tako se je v obravnavanem obdobju povprečna letna višina padavin ponekod zmanjšala za več kot 20 %. V vzhodni polovici države je na letni ravni sicer zaznati negativen trend v višini padavin, vendar ta nikjer ni statistično značilen.

Bolj pestra slika v trendu padavin se pokaže na sezonski ravni. Spomladi je na vseh postajah zaznati trend zmanjševanja višine padavin, vendar je ta statistično značilen le na Obali, v južnem Posočju in na podaljšku jugovzhodnega roba Kamniško-Savinjskih Alp. Poleti je trend zmanjševanja padavin opazen v jugozahodni polovici države, vendar je statistično značilen le na dinarski pregradi. Proti severu in severovzhodu pa se ponekod pojavlja tudi signal povečevanja poletne višine padavin, vendar ta ni statistično značilen. Jeseni spremembe višine padavin niso nikjer statistično značilne. Na zahodu, severozahodu, jugu in skrajnem severovzhodu opazimo signal zmanjševanja višine padavin, medtem ko je v osrednji in vzhodni Sloveniji opaziti signal povečevanja višine jesenskih padavin. Tudi pozimi je trend spremembe padavin statistično značilen le na eni sami postaji v Goričkem, čeprav je zaznan upad padavin v severni polovici države kar znaten (do 9 % na desetletje). V južni polovici države je signal upada zimskih padavin bistveno manjši, na nekaterih postajah dinarske pregrade pa je trend celo pozitiven.

Hidrološke analize in študije kažejo na porast visokih voda v zadnjih dveh desetletjih. V skladu s to opaženo spremembo je pričakovati, da so se spremenili tudi padavinski ekstremi. Najbolj očitne spremembe v teh padavinskih ekstremih so opazne poleti, ko se po vsej državi, z izjemo severozahodne Slovenije, višina teh ekstremov zmanjšuje, na velikem deležu postaj osrednje in vzhodne Slovenije tudi statistično značilno. Na nekaterih postajah je hitrost zmanjševanja dvodnevni ekstremnih padavin zelo velika, tudi do 10 % na desetletje. Spomladi in pozimi je prostorska slika sprememb dvodnevni ekstremov bolj pestra. Spomladi je ravno obratno kot poleti, najmočnejši signal zmanjševanja dvodnevni ekstremnih padavin je na severozahodu Slovenije, proti jugu in vzhodu pa se na številnih postajah celo obrne v rahlo pozitivnega – naraščanje dvodnevni ekstremnih padavin. Jeseni signal sprememb dvodnevni padavinskih ekstremov ni nikjer statistično značilen. V večjem delu države je opazno rahlo povečevanje dvodnevni ekstremnih padavin. Tudi pozimi spremembe dvodnevni ekstremnih padavin niso statistično značilne na nobeni postaji. Zopet pa je opaziti, da je na severu in severozahodu države signal bolj negativen (zmanjševanje ekstremov), medtem ko je na jugu in jugozahodu države trend spreminjanja ekstremov pozitiven.

Podobno sliko kot dvodnevni padavinski ekstremi kaže tudi analiza padavinskih dogodkov, ko v enem dnevu pade vsaj 20 mm padavin. Spomladi in poleti se število takih dni zmanjšuje povsod po državi, vendar te spremembe niso statistično značilne. Spomladi je signal zmanjševanja manjši (le do pol dneva na desetletje) in ni statistično značilen. Poleti je signal zmanjševanja dni z vsaj 20 mm padavin večji, na nekaterih postajah je viden upad za en do dva dneva na desetletje. Signal zmanjševanja je statistično značilen na nekaterih postajah v zahodni polovici države. Jeseni je na zahodu države še vedno zaznati signal zmanjševanja števila dni z vsaj 20 mm padavin, vendar ta signal ni statistično značilen. Nasprotno v vzhodni polovici države ni zaznati trenda zmanjševanja takšnih dni, na nekaterih postajah ima celo nasproten predznak. Pozimi je signal na severozahodu države spet negativen (zmanjševanje števila dni z vsaj 20 mm padavin), medtem ko se drugod po Sloveniji pozimi število dni z vsaj 20 mm padavin ne spreminja.

Za velik del Slovenije je v hladni polovici leta značilna snežna odeja. Ta je zelo pomemben element vodne bilance in ima velik vpliv tudi na nekatere gospodarske dejavnosti. Z višanjem temperature se spreminja tudi višina snežne odeje. Spremembe so relativno velike in statistično značilne tako v skupni višini novozapadlega snega v sezoni, kot v sami višini snežne odeje. V obeh primerih so

spremembe statistično značilne povsod na dinarsko-alpski pregradi in v severni Sloveniji. Izjema so le nekatere nižinske postaje južne in vzhodne Slovenije ter seveda Primorske, za katero snežna odeja ni značilna. Spremembe so največje na postajah v sredogorju, kjer se je v preteklosti pomemben delež padavinske vode zbiral v snežni odeji in predstavljal zalogo za pozne pomladanske in zgodnje poletne dni. Znatne spremembe te vodne zaloge vplivajo na pretočne režime nekaterih naših rek, saj je vpliv snega na pretočni režim vedno manjši.

Dejavniki, ki vplivajo na podnebje, se delijo na naravne in antropogene, pri čemer so slednji prispevali večji delež k trenutnim podnebnim spremembam in zelo verjetno bo tako tudi v prihodnje. S pomočjo določenih predpostavk o gibanju prebivalstva in ekonomsko-gospodarskem razvoju družbe lahko prek izpustov toplogrednih plinov in drugih posegov v okolje ocenimo človekov vpliv na podnebje v prihodnosti. Na tej podlagi lahko določimo možne scenarije podnebnih sprememb.

Podrobni scenariji ekstremnih dogodkov za Slovenijo so še v pripravi. Kljub temu pa vsaj za nekatere ekstremne vremenske dogodke lahko z večjo gotovostjo govorimo o spremembah. Skladno z oceno podnebnih sprememb v Sloveniji (Podnebne spremembe... , 2014) lahko za Slovenijo do sredine stoletja pričakujemo:

- ob višji temperaturi zraka hudo vročino poleti,
- večjo spremenljivost temperature in padavin poleti,
- več močnih padavinskih dogodkov (na splošno več vodne pare v ozračju),
- večje izhlapevanje,
- okrepitev hidrološkega cikla – kroženja vode
- pogostejše zdajšnje stoletne poplave (krajšanje povratne dobe ekstremnih padavin)
- zelo verjetno znatno povečanje pogostosti poletne suše
- verjetno povečanje števila dni z ugodnimi razmerami za nastanek poletnih neurij

Ocena podnebnih sprememb do leta 2050 (Podnebne spremembe... , 2014) kaže predvsem naslednje:

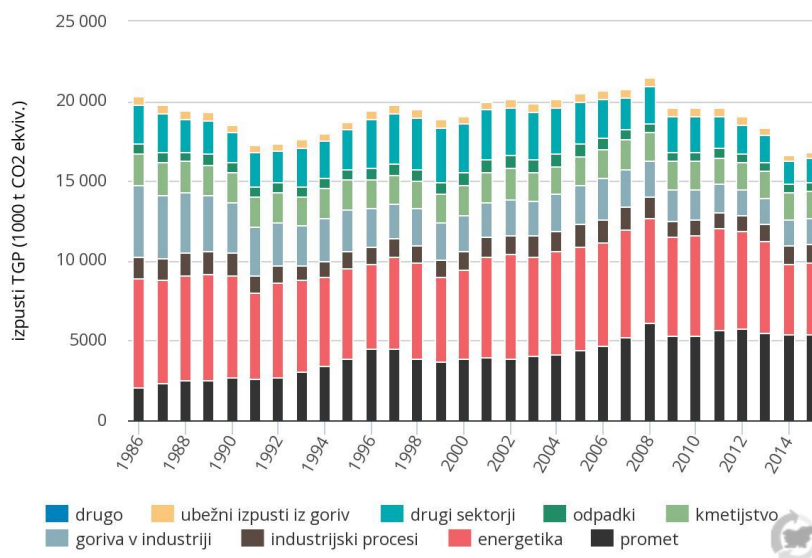
- glede na podnebne scenarije v prihodnosti se bo vsa Slovenija še naprej ogrevala. Do sredine stoletja se bo letna povprečna temperatura povišala za 1,0 - 2,5 °C po vsej državi. Najmanj se bodo ogrele pomladi, in sicer od 0,5 do 1,5 °C. Ostali letni časi se bodo ogreli nekoliko več, od 1 pa do 2,5 °C;
- za padavine podnebni scenariji kažejo precej večjo negotovost kot za temperaturo. Letna višina padavin naj bi ostala bolj ali manj nespremenjena. Spremembe naj bi bile v intervalu od -5 % do +5 %;
- podobno pomladi in jeseni lahko pričakujemo tako zmanjšanje kot povečanje količine padavin. Pozimi in poleti pa je signal spremembe padavin bolj gotov. Pozimi je bolj verjetno povečanje količine padavin, poleti pa je vsaj za južno polovico države zelo verjetno zmanjšanje količine padavin.

Blaženje podnebnih sprememb

Vse države Evropske skupnosti so dosegle cilj iz prvega obdobja Kjotskega protokola. Stare članice (EU-15) so imele skupen cilj zmanjšati izpuste toplogrednih plinov za 8 % v obdobju 2008-2012 glede na izpuste v izhodiščnem letu. Ta cilj so presegle za slabe 4 %. Vse nove države članice pa so dosegle svoje Kjotske cilje brez dokupov, pri čemer so cilj najbolj presegle Baltske države. Skupno so države članice (EU-28) znižale svoje izpuste glede na izhodiščno leto za 19 % brez upoštevanja ponorov in mednarodnih kreditov. Slovenija je za dosego kjotskega cilja uporabila največje dovoljene ponore in svoj cilj – 8 % presegla za 3 %.

Skupni izpusti toplogrednih plinov v Sloveniji so leta 2015 dosegli 16.831 Gg (gigagram= 1000 ton ali kiloton) ekvivalenta CO₂. To je 17,4 % pod vrednostjo v izhodiščnem letu 1986 vendar 1,3 % več kot v letu 2014. K zvišanju izpustov sta najbolj prispevala sektor energetika (2,6%) in sektor raba goriv v

gospodinjstvih in komercialnem sektorju (6,9 %). Nekoliko nižji izpusti, kot v letu 2014 pa so bili zabeleženi v industriji in kmetijstvu.

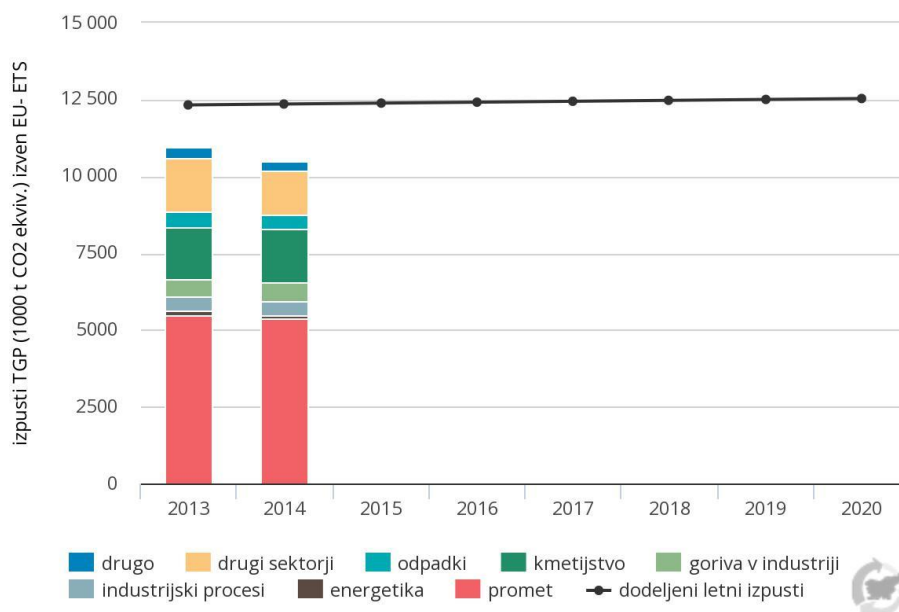

Slika 24: Letni izpusti toplogrednih plinov po sektorjih v Sloveniji v obdobju 1986-2015 (vir: Kazalci okolja v Sloveniji..., 2017)

V skupnem deležu izpustov TGP ima v Sloveniji največji prispevek CO₂ (v letu 2015 kar 80,8 %). CO₂ nastaja predvsem pri zgorevanju goriva in iz industrijskih procesov. Sledi metan (12,1 %), ki večinoma izvira iz odpadkov in kmetijstva, ter didušikov oksid (4,9 %), ki prav tako nastaja v kmetijstvu. Opazni so tudi izpusti didušikovega oksida iz cestnega prometa. Izpusti F-plinov, med katere sodijo fluorirani ogljikovodiki (HFC), perfluorirani ogljikovodiki (PFC) in žveplov heksafluorid (SF₆), so zelo majhni, vendar zaradi visokega toplogrednega učinka njihov prispevek k segrevanju ozračja ni zanemarljiv (2,3 %).

V Sloveniji so v letu 2015 gozdovi prekrivali več kakor 58 % površine in so pomemben vir zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov. Izračunani ponori zaradi spremembe rabe tal in gozdarstva so precejšnji; leta 2015 so bili -5.629 kiloton CO₂ ekv. Kljub pomembnosti gozdov, kot ponorov CO₂, pa države članice za znižanje izpustov do 2020 teh ponorov ne bodo mogle uveljavljati.

Za doseganje ciljev EU do leta 2020 je pomembna delitev na izpuste, ki so vključeni v ETS in na tiste izven ETS. Izpusti znotraj ETS, kamor so vključeni vsi večji proizvajalci elektrike in toplote ter vsa energetska potratna industrija, se bodo zniževali zaradi zmanjševanja razpoložljivih emisijskih kuponov, ki bodo vsako leto na razpolago na dražbah. V letu 2015 so se izpusti iz teh naprav v Sloveniji znižale za 0,1 % glede na predhodno leto. Za Slovenijo so predvsem pomembni izpusti, ki niso vključeni v emisijsko trgovanje in na katere države zato lahko vplivajo z ukrepi in politikami na teh področjih. Ti izpusti ne smejo preseči dodeljenih količin izpustov iz Odločbe št. 406/2009 in Sklepa št. 634/2013. Za Slovenijo je ta omejitev v letu 2015 12.384 Gg CO₂ ekv. Slovenski izpusti v tem letu so bili 10.722 Gg CO₂ ekv., kar je 13,4 % nižje od najvišjih dovoljenih izpustov za to leto.

Slika 25: Izpusti toplogrednih plinov izven trgovanja EU ETS, po sektorjih, Slovenija, 2013-2020 (vir: Evidence TGP, Agencija RS za okolje (2017) ; Poročilo o izpolnitvi obveznosti 2005-2014, REK (2017))

Med sektorji izven ETS je najpomembnejši promet, ki je v letu 2015 prispeval 50,0 % vseh izpustov. Znotraj prometnega sektorja večino izpustov prispeva cestni promet, v letu 2015 kar 99,1 %. Izpusti iz prometa so močno naraščali do leta 2008, ko so bili že 39% višji kot v 2005. Z nastopom gospodarske krize so v letu 2009 močno upadli in nato znova narasli v letih 2011 in 2012. V obdobju 2013 - 2015 so se izpusti iz prometa ponovno nekoliko zmanjšali, kar je možno pripisati večji okoljski ozaveščenosti ter rabi trajne mobilnosti, kljub temu pa so bili izpusti v letu 2015 še vedno za 21,0 % višji, kot leta 2005.

Naslednji pomembni vir je kmetijstvo, ki je prispevalo 16,3 % izpustov. V letu 2015 so se v primerjavi s prejšnjim letom povečali za 2,1 %, vendar so bili še vedno za 1,7 % nižji kot leta 2005. Vzrok za nižje izpuste je predvsem intenziviranje živinoreje in s tem zmanjšanje števila glav živine ter boljše ravnanje z gnojem v prašičereji.

S 14,1 % deležem so izpusti zaradi rabe goriv v gospodinjstvih in v komercialno-institucionalnem sektorju tretji najpomembnejši vir izven ETS. Ti izpusti so bili v letu 2015 sicer za 6,9 % višji kot leto poprej, vendar za kar 42,5 % nižji kot leta 2005. Na to zmanjšanje v zadnjih letih precej vplivajo bolj mile zime, pa tudi povečana raba lesa za ogrevanje, saj se izpusti CO₂ iz biomase ne upoštevajo. Vsi ostali viri, ki še prispevajo k izpustom izven ETS so še: preostala raba goriv v industriji (9,3 %), ravnanje z odpadki (4,9 %), preostali procesni izpusti (1,2 %) ter drugo (ubežne emisije, preostanek energetike... 3,0 %).

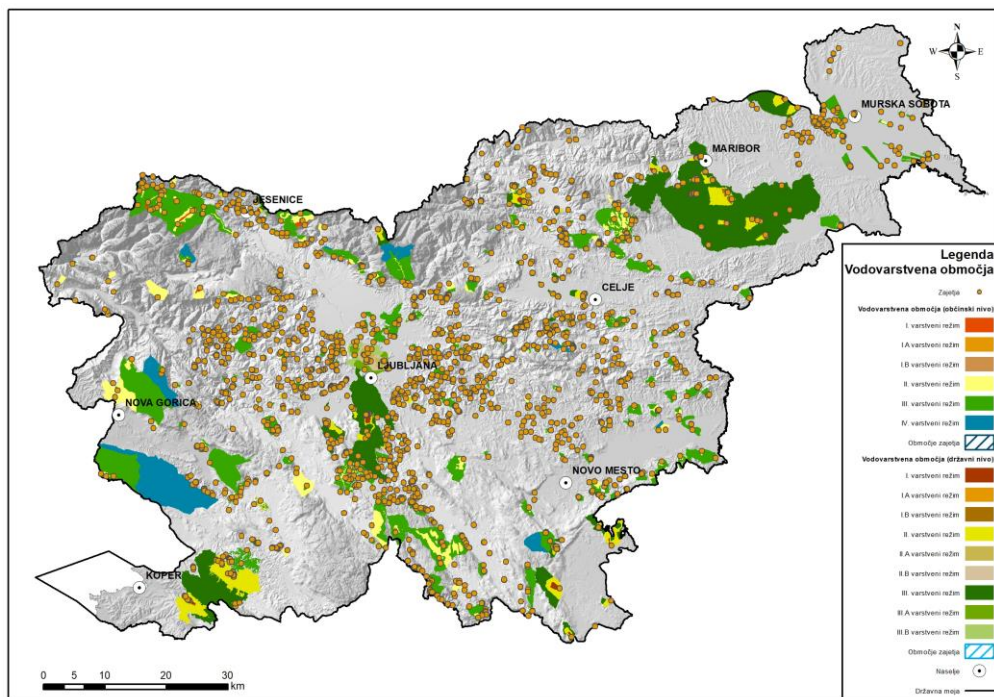
Skladno z Operativnim programom ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v obdobju do leta 2020 so indikativni sektorski cilji zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za promet naslednji:

- hitro rast emisij je treba zaustaviti in zagotoviti zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 9 % do leta 2020 glede na leto 2008 z uveljavljanjem ukrepov trajnostne mobilnosti,
- trend naraščanja emisij toplogrednih plinov iz prometa je treba obrniti tako, da se emisije toplogrednih plinov nadalje ne bodo povečale za več kot 18 % do leta 2030 glede na leto 2005, kar pomeni zmanjšanje za 15 % do leta 2030 glede na leto 2008,
- v ukrepe za doseganje ciljev iz Strategije je treba vgraditi vizijo nadaljnjega zmanjšanja emisij do leta 2050 za 90 %.

4.4 ZDRAVJE LJUDI

4.4.1 PITNA VODA

Glavni vir pitne vode v Sloveniji je podzemna voda, ki zagotavlja večino potrebnih količin.

Slika 26: Prikaz vodovarstvenih območij (vir podatka: Geoportal ARSO, 2019)

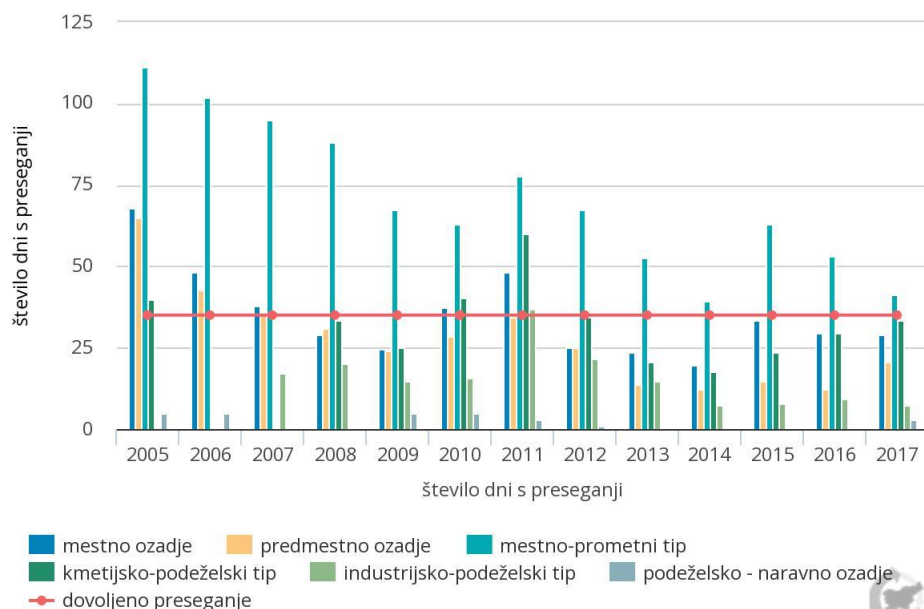
Za vodne vire v javni porabi so v Sloveniji sprejeta ali predlagana vodovarstvena območja, ki pokrivajo približno 4.491 km². To je približno 22 % oziroma ena petina slovenskega ozemlja. Še večjo površino zavzemajo potencialni vodni viri. Površina ozemlja z zajetimi in potencialnimi vodnimi viri predstavlja več kot polovico slovenskega ozemlja. Pri posegih na vodovarstvena območja se upošteva veljavne občinske odloke ali državne uredbe in Pravilnik o kriterijih za določitev vodovarstvenega območja (Uradni list RS, št. 64/04, 5/06, 58/11, 15/16), v katerih so opredeljeni tudi varstveni režimi.

4.4.2 KAKOVOST ZRAKA

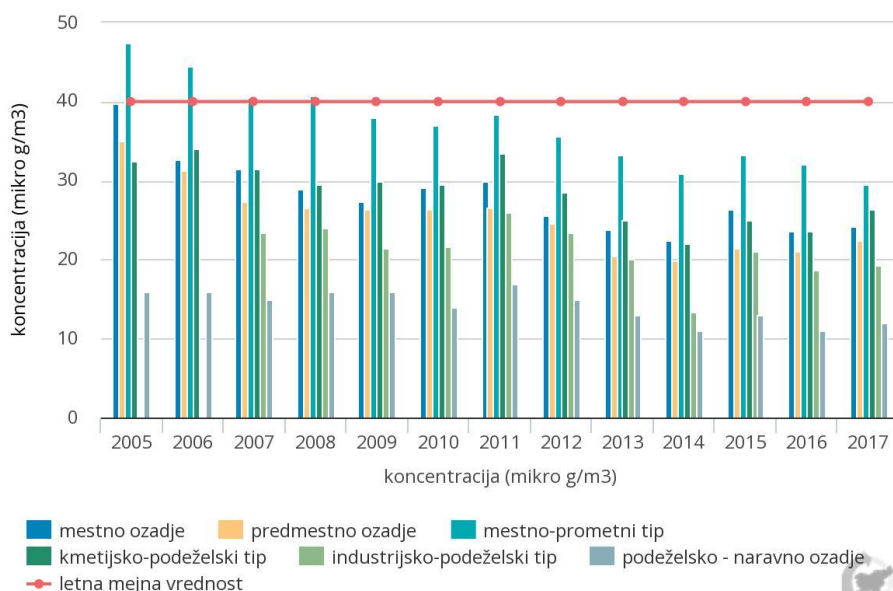
V Sloveniji predstavlja največji problem onesnaženje zraka z delci (PM₁₀) ter ozonom v poletnem času. Poleg tega se na degradiranem območju Mežiške doline občasno pojavljajo povišane koncentracije svinca. Meritve PM₁₀ kažejo občasna preseganja mejnih vrednosti na celotnem ozemlju Slovenije, še posebej pa v notranjosti, kjer v zimskem obdobju nastajajo dolgotrajne temperaturne inverzije. Analiza virov PM₁₀ kaže, da je vzrok onesnaženja z delci večinoma uporaba kurilnih naprav, predvsem v prometno bolj obremenjenih urbanih središčih (Ljubljanska kotlina), v slabo prevetrenih kotlinah pa so vzrok onesnaženja tudi izpusti iz prometa ter industrijskih virov (Zasavska in Celjska kotlina). K onesnaženju zaradi ozona, ki je izrazitejši na Primorskem, bistveno prispeva daljinski transport iz Padske nižine v Italiji.

Vsota prekoraitcev v letu 2017 je na desetih merilnih mestih v celinski Sloveniji (štiri merilna mesta so tipa mestno-prometni, tri mestno ozadje, dva kmetijsko-podeželsko in eno predmestno ozadje) presegla število 35, ki je dovoljeno za celo leto. V primerjavi z letom 2016 je bilo v letu 2017 dovoljeno število preseganj preseženo manjkrat, izmerjene maksimalne dnevne ravni delcev PM₁₀ pa

so bile na večini merilnih mest bistveno višje v letu 2016. Najvišje dnevne ravni PM₁₀ so izmerili januarja in v prvih dneh februarja, ko je prevladovalo stabilno in hladno vreme z izrazitimi temperaturnimi obrati. Največ - 57 preseganj je bilo leta 2017 izmerjenih na novem merilnem mestu v Celju na Mariborski cesti, ki je prometno zelo obremenjeno. Na merilnih mestih na Primorskem, kot običajno, dopustno število prekoračitev dnevne mejne vrednosti ni bilo preseženo. Letna mejna vrednost za delce PM₁₀ v letu 2017 na nobenem merilnem mestu ni presegla mejne vrednosti.

Slika 27: Število dni s preseženo dnevno mejno koncentracijo PM₁₀ 50 µg/m³ (lahko presežena največ 35-krat v koledarskem letu) (vir: Kazalci okolja v Sloveniji..., 2019)

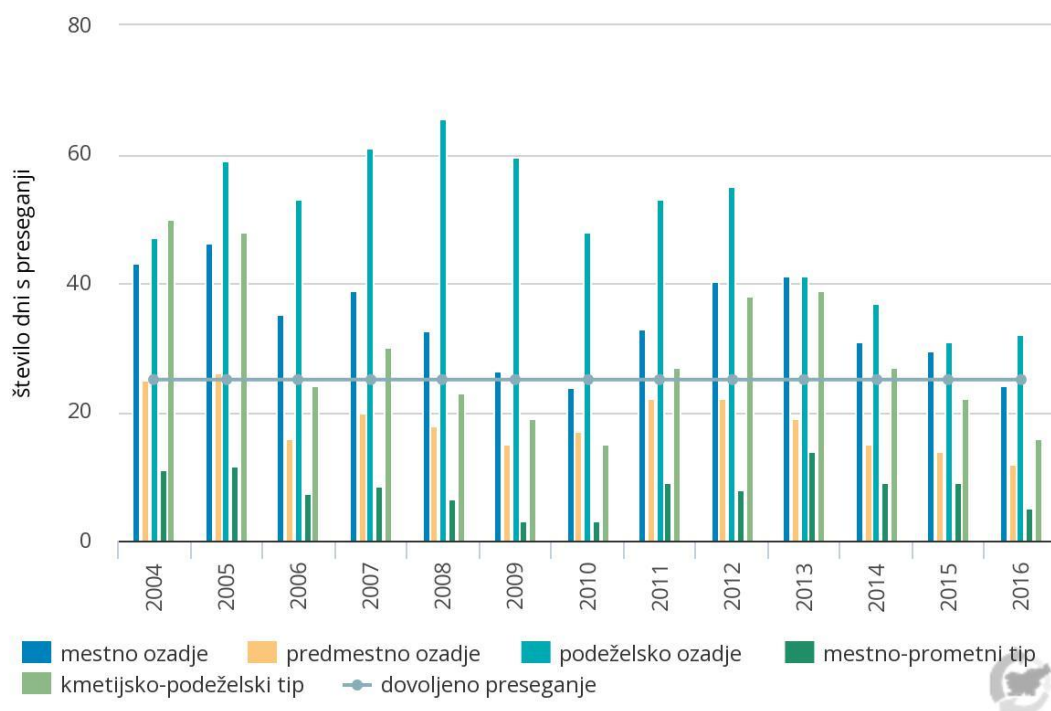
Slika 28: Gibanje povprečne letne koncentracije PM₁₀ (letna mejna vrednost je 40 µg/m³) (vir: Kazalci okolja v Sloveniji..., 2019)

Za delce PM_{2,5} je določena le letna mejna vrednost, kar je ugodno glede na specifične nacionalne okoliščine Slovenije. V Sloveniji se z povišanimi ravni delcev srečujemo predvsem v hladni polovici

leta, letno povprečje pa zniža z delci manj onesnažen zrak v topli polovici leta. Od začetka meritev in tudi v letu v 2017 na nobenem od štirih merilnih mest mejna vrednost za delci PM_{2,5} ni bila prekoračena. Letni trendi ravni delcev PM_{2,5} kažejo, da nivoji onesnaženosti ostajajo na približno istem nivoju. Kazalnik povprečne izpostavljenosti za PM_{2,5} je znašal leta 2017 na merilnem mestu v ne izpostavljenem mestnem okolju 22 µg/m³ (LJ Biotehniška) in 19 µg/m³ (MB Vrbanski). Obveznost glede stopnje izpostavljenosti znaša za leto 2017 20 µg/m³ in je bila v letu 2017 presežena na merilnem mestu Ljubljana Biotehniška fakulteta.

Na podeželju so koncentracije PM₁₀ bistveno nižje. Na lokaciji Iskrba, ki predstavlja naravno ozadje, v letu 2015 nismo zabeležili niti enega preseganja dnevne mejne vrednosti. Največ 85 preseganj je bilo leta 2015 izmerjenih na prometnem merilnem mestu Ljubljana Center. Povprečne letne koncentracije delcev PM₁₀ so bile na skoraj vseh merilnih mestih leta 2015 višje kot leta 2014.

Raven onesnaženosti zraka z ozonom je v zadnjih letih na večini merilnih mest, tudi na podeželju in v višjih legah, nad ciljno in dolgoročno naravnano vrednostjo, medtem, ko je bila opozorilna vrednost zaradi manj sončnih in vročih poletij presežena le na Primorskem in ponekod v višjih legah. Zaradi ugodnejšega vremena za nastanek ozona in transporta ozona in njegovih predhodnikov iz severne Italije beležimo najvišje koncentracije ozona na območju Primorske. V letu 2015 je bila ciljna vrednostjo za ozon največkrat presežena v Kopru (62 dni) in v Novi Gorici (48 dni), v Ljubljani je bila presežena 30 dni, na območju Murske Sobote 22 dni.

Slika 29: Število dni s preseženo ciljno vrednostjo za ozon v slovenskih krajih (vir: Zbirka podatkov avtomatskih meritev državne mreže za spremljanje kakovosti zraka (DMKZ), Agencija RS za okolje, 2018)

4.4.3 OBREMENITEV S HRUPOM

Obremenjenost okolja s hrupom je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja. in pomembno okoljsko vprašanje, saj je na razpolago vedno več informacij o škodljivih posledicah dolgotrajne izpostavljenosti povečanim ravnom hrupa na zdravje in počutje ljudi. Izpostavljenost hrupu lahko povzroča razdraženost, moti spanec, vpliva na kognitivne funkcije šoloobveznih otrok, sproža

fiziološke odzive na stres in povzročča kardiovaskularna obolenja pri osebah, kronično izpostavljenih hrupu.

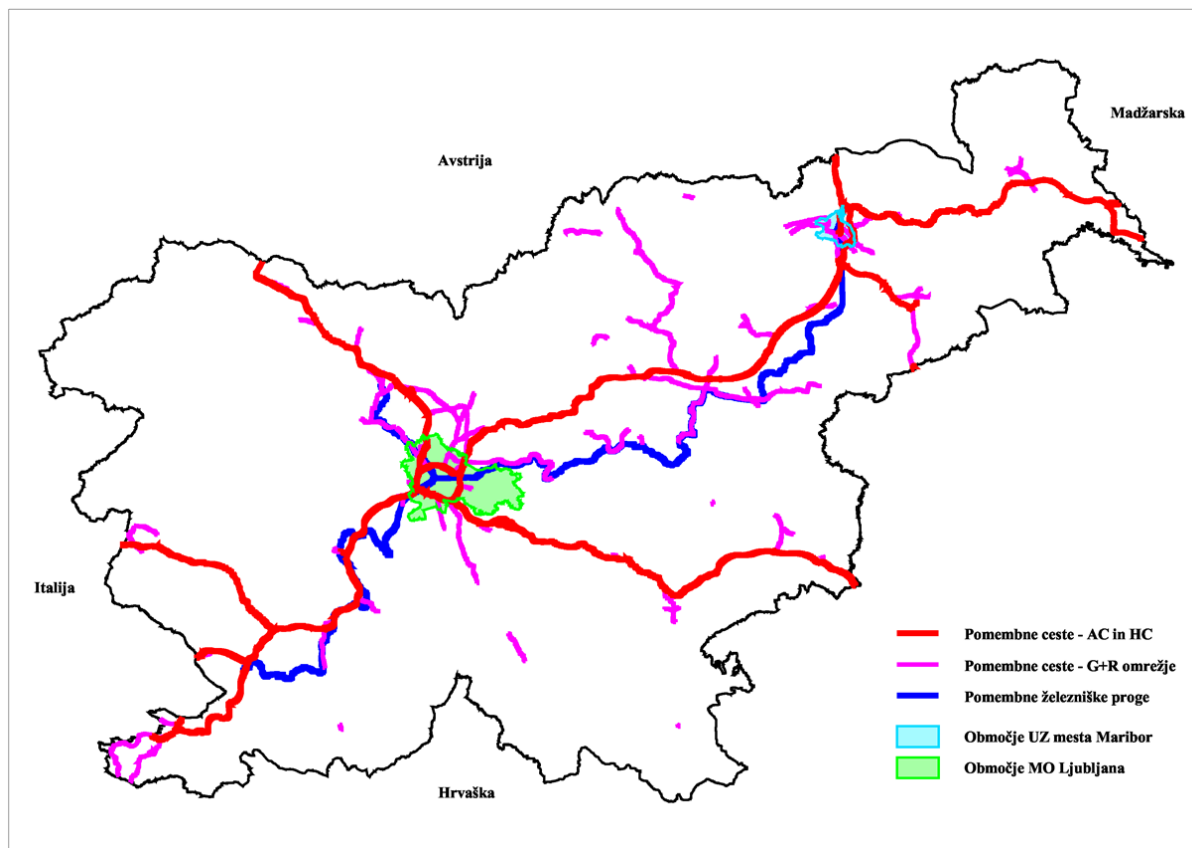
Obremenjenost okolja in prebivalcev s hrupom je problem, s katerim se srečujejo in se z njim sistematično ukvarjajo vse industrializirane države. V vseh razvitih državah so isti tudi prevladujoči viri hrupa: to so cestni in železniški promet, zračni promet, industrijska in gradbena dejavnost ter različne aktivnosti prebivalcev v prostem času. Cestni in železniški promet obremenjujeta zaradi svoje razširjenosti in stalne prisotnosti največ prebivalcev. Problematiko hrupa zaradi cestnega in železniškega prometa v državni lasti se rešuje na strateški ravni, ki upošteva tako obstoječo obremenjenost okolja s hrupom na ravni države kot celote, pri načrtovanju ukrepov pa upošteva tudi bodoče stanje zaradi sprejetih meddržavnih in državnih usmeritev na področju urejanja prometa.

Reševanje prekomerne obremenjenosti okolja s hrupom v skladu z Direktivo 2002/49/ES in z njo usklajenimi slovenskimi predpisi ne glede na vir hrupa poteka v naslednjih korakih:

- analiza obstoječega stanja in identifikacija najbolj obremenjenih območij (strateško kartiranje hrupa),
- priprava, sprejetje in izvedba akcijskih načrtov varstva pred hrupom na državni in lokalni ravni,
- spremljanje izvedbe in učinkovitosti akcijskega načrta.

Zavezanec za izvedbo vseh navedenih aktivnosti je upravljavec vira hrupa. V Sloveniji je za državne ceste in železnice Ministrstvo za infrastrukturo, za meddržavne ceste DARS d.d., za poselitvena območja mestne uprave pristojnih občin; obveza RS kot članice EU pa je, da o strateških aktivnostih na tem področju zbira podatke za vso državo in poroča Evropski Komisiji v skladu z zahtevami Direktive.

Obstoječe stanje okolja je povzeto po rezultatih strateškega kartiranja hrupa v letih 2011 in 2012. Te so izdelane na osnovi na evropski ravni usklajenih in predpisane vsebine vhodnih podatkov in uporabljenih računskih metod. Območja strateških kart so prikazana na spodnji sliki, osnovni podatki o obravnavanih območjih in virih hrupa in njihovih upravljavcih so v spodnji tabeli.

Slika 30: Območja strateških kart hrupa v letu 2011, 2012 (Epi Spektrum d.o.o., 2016)

Tabela 7: Obravnavani odseki cest, železnic in obravnavana poselitvena območja v 2. fazi strateškega kartiranja hrupa v Sloveniji (Epi Spektrum d.o.o., 2016)

Vir hrupa	Upravljalac	Leto obravnave	Datum izdelave	Območje obravnave	Dolžina, površina
Pomembne ceste	DARS d.d.	2011	maj 2014	celotno AC omrežje	607 km
	MI – ceste	2011	dec. 2013	170 cestnih odsekov	637 km
Pomembne železnice	MI – železnice	2012	jan. 2015	8 odsekov	289 km
Poselitvena območja	MO Ljubljana	2012	apr. 2014	občina	27.499 ha
	MO Maribor	2011	maj 2014	UZ mesta Maribor	3.938 ha

Obravnavane so vse avtoceste in hitre ceste v skupni dolžini 607 km, pomembni odseki državnih cest v skupni dolžini 637 km, pomembni odseki železniških prog v skupni dolžini 289 km in poselitveni območji: MO Ljubljana in območje UZ mesta Maribor. V vplivnem območju skupne širine 1.500 m na vsako stran od vseh obravnavanih cestnih in železniških odsekov in je bila ob meddržavnih cestah obremenitev s hrupom ocenjena pri 118.510 stavbah z varovanimi prostori, v katerih je bilo stalno prijavljenih 548.620 prebivalcev, ob državnih cestah pri 130.270 stavbah (639.740 prebivalcev), ob železniških progah pri 63.140 stavbah (409.700 prebivalcev), na območju MO Ljubljana pri 38.210 stavbah (267.930 prebivalcev) in na območju UZ mesta Maribor pri 12.920 stavbah (90.240 prebivalcev). Ocenjeno je, da je bila na ta način obremenjenost okolja s hrupom ocenjena za približno 57% vseh prebivalcev v Sloveniji.

Po podatkih Evropske agencije za okolje (EEA 2014), ki upošteva rezultate druge faze strateškega kartiranja hrupa do leta 2012, je na območju Evropske Unije celodnevni obremenitvi nad 55 dB(A) zaradi cestnega prometa izpostavljenih 125 milijonov ljudi, zaradi železniškega prometa 14 milijonov, zaradi letalskega prometa 4 milijone, zaradi industrijskih virov na poselitvenih območjih pa približno en milijon ljudi. V Sloveniji je v tem razredu celodnevne obremenitve s hrupom ob pomembnih meddržavnih in državnih cestah izpostavljenih 195 tisoč ljudi, ob pomembnih železniških progah 45 tisoč ljudi.

Zbirni podatki o številu preobremenjenih prebivalcev v Sloveniji v spodnji tabeli. Podatki o izpostavljenosti prebivalcev hrupu so izvedeni iz podatkov o obremenjenosti posamezne stavbe in o številu v tej stavbi prijavljenih prebivalcev in se nanašajo izključno na stalno prijavljene prebivalce. Število je ocenjeno posebej a) za vse pomembne ceste in železnice v Sloveniji ne glede na njihov potek in b) na obeh poselitvenih območjih za prometnice z znanimi prometnimi podatki, ne glede na to, ali gre za pomembne ali za lokalne ceste in za vse železniške proge. Dejansko skupno število vseh preobremenjenih prebivalcev je zato manjše od aritmetične vsote vseh hrupu preveč izpostavljenih prebivalcev za posamezni kazalec hrupa.

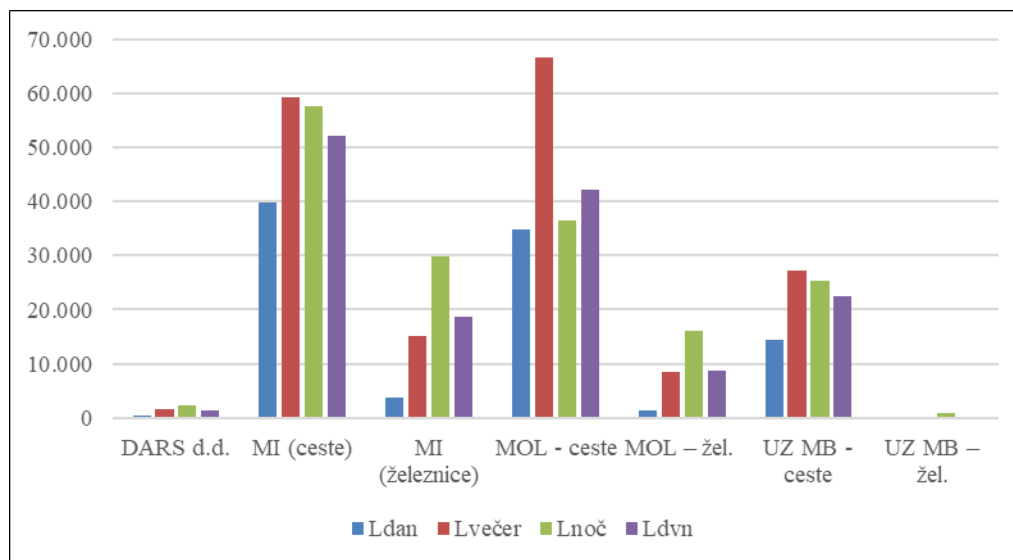
Za poselitveni vzorec v Sloveniji sta značilna razpršena pozidava na podeželju in blokovska gradnja v večjih naseljih. Povprečno število prebivalcev v posamezni stavbi na podeželju je zato bistveno manjše kot v naseljih, kar ima za posledico, da je število s hrupu preveč izpostavljenih prebivalcev izrazito povečano na območju večjih naselij, še posebej na območjih s strnjeno blokovsko pozidavo neposredno ob prometnicah. Podatki o mejno in kritično hrupu izpostavljenih prebivalcih so prikazani v nadaljevanju.

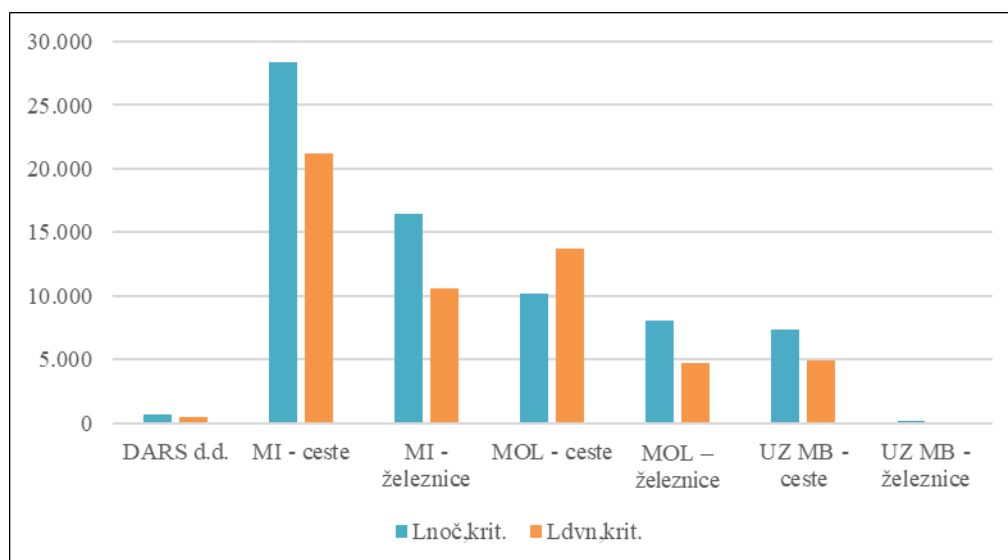
Tabela 8: Število s hrupu preveč izpostavljenih preobremenjenih prebivalcev v Sloveniji (v 1000)

Vir hrupa	Upravljalac	Mejne vrednosti				Kritične vrednosti	
		L _{DAN}	L _{VEČER}	L _{NOČ}	L _{DVN}	L _{NOČ}	L _{DVN}
Ceste	DARS d.d.	0,4	1,5	2,2	1,2	0,7	0,4
	MI – ceste	39,9	59,4	57,6	52,1	28,4	21,2
Železnice	MI – železnice	3,6	15,2	29,7	18,7	16,4	10,6
Poselitvena območja	MOL – ceste	34,8	66,6	36,5	42,2	10,2	13,7
	MOL – železnice	1,3	8,3	16,0	8,6	8,1	4,7
	UZ MB – ceste	14,3	27,2	25,2	22,4	7,4	4,9
	UZ MB – železnice	0,0	0,1	0,7	0,3	0,2	0,0
	UZ MB – skupno	14,1	27,7	25,8	22,8	7,9	5,1

Podatki v tabeli kažejo, da je v vseh obdobjih dneva največ hrupu izpostavljenih prebivalcev na območjih ob državnih cestah (v večernem času več kot 59.000) in da je njihovo število veliko tudi na obeh poselitvenih območjih (Ljubljana 66.000, Maribor 27.000), ob pomembnih železnicah (30.000) in neprimerno manjše ob meddržavnih cestah (2.200). Pri tem je pomembno poudariti, da ti se podatki nanašajo na vse avtoceste in vse prometnice na poselitvenih območjih, medtem ko pri državnih cestah in glavnih železniških progah znaten del cest in prog, ki niso opredeljene kot pomembne, ni upoštevan, pričakovana obremenitev okolja ob njih pa je ravno tako velika.

Število kritično hrupu izpostavljenih prebivalcev je daleč največje ob državnih cestah (28.400) in železnicah (16.400), veliko pa je kritično hrupu izpostavljenih prebivalcev tudi na obeh poselitvenih območjih (Ljubljana 13.700, Maribor 7.900).

Slika 31: Število hrupu preveč izpostavljenih prebivalcev v Sloveniji – mejne vrednosti

Slika 32: Število hrupa preveč izpostavljenih prebivalcev v Sloveniji – kritične vrednosti

Ukrepi v zvezi z varstvom okolja pred hrupom obstoječih virov hrupa so povezani z znatnimi finančnimi sredstvi, pri tem pa je osnovno vodilo poraba praviloma omejenih sredstev za izvedbo ukrepov za zmanjšanje obremenjenosti okolja s hrupom in izpostavljenosti prebivalcev na s hrupom preobremenjenih območjih. Pomembno pri tem je tudi, da so pri načrtovanju in izvedbi teh ukrepov na ravni posameznega zavezanca in na ravni celotne države upoštevani enaki kriteriji. Celovita strategija zmanjšanja hrupa ob obstoječi in predvideni prometni infrastrukturi je v Evropski uniji opredeljena na ravni posamezne države članice, pristopi v različnih državah pa niso enotni. V članicah, kjer so strategijo za zmanjšanje hrupa prometa sprejeli kot zakonsko obvezo in sprejeli ustrezne podzakonske predpise in smernice, so ukrepi na vseh ravneh že v polnem teku.

4.4.4 ELEKTROMAGNETNO SEVANJE

V Sloveniji je s predpisi urejen nadzor elektromagnetnih polj nizkofrekvenčnih virov EMS v frekvenčnem območju med 0 in 10 kHz, nazivne napetosti nad 1 kV. Upravljalci virov EMS morajo zagotoviti prve meritve po zagonu novega ali rekonstruiranega vira sevanja, občasne meritve pa vsako peto koledarsko leto za nizkofrekvenčni vir sevanja.

Meritve, ki so jih v okolici nizko in visokofrekvenčnih virov elektromagnetnih sevanj do sedaj izvedle pooblaščenice ustanove v Sloveniji kažejo, da obremenitev naravnega in življenjskega okolja z elektromagnetnimi sevanji nikjer ne presega mejnih vrednosti, ki jih določa Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/96 in 41/04-ZVO-1). Rezultati meritev ozadja obremenjenosti okolja v letu 2006 ter merilne kampanje v slovenskih občinah v obdobju 2005-2008 kažejo, da je tipična obremenjenost naravnega in življenjskega okolja z EMS v Sloveniji majhna, saj največje izmerjene vrednosti dosežejo do 3% mejne vrednosti.

Vzpostavljen register podatkov sevalnih obremenitev virov na osnovi prvih meritev in obratovalnega monitoringa elektromagnetnih sevanj v naravnem in življenjskem okolju, ki jih izvajajo pooblaščenice ustanove za zavezanca oz. lastnike ali upravljalce virov sevanja skladno s predpisi. Meritve, ki so jih v okolici nizko in visokofrekvenčnih virov elektromagnetnih sevanj kažejo, da obremenitev naravnega in življenjskega okolja z elektromagnetnimi sevanji nikjer ne presega mejnih vrednosti.

V letu 2006 so bile izvedene meritve ozadja obremenjenosti okolja z EMS visokih frekvenc v območju od 80 – 3.000 MHz (radiodifuzija, mobilna telefonija, ...) na območju mesta Ljubljane, Maribora, delno Kopra in še na petih lokacijah po Sloveniji. Meritve so izvedene v selektivnih frekvenčnih

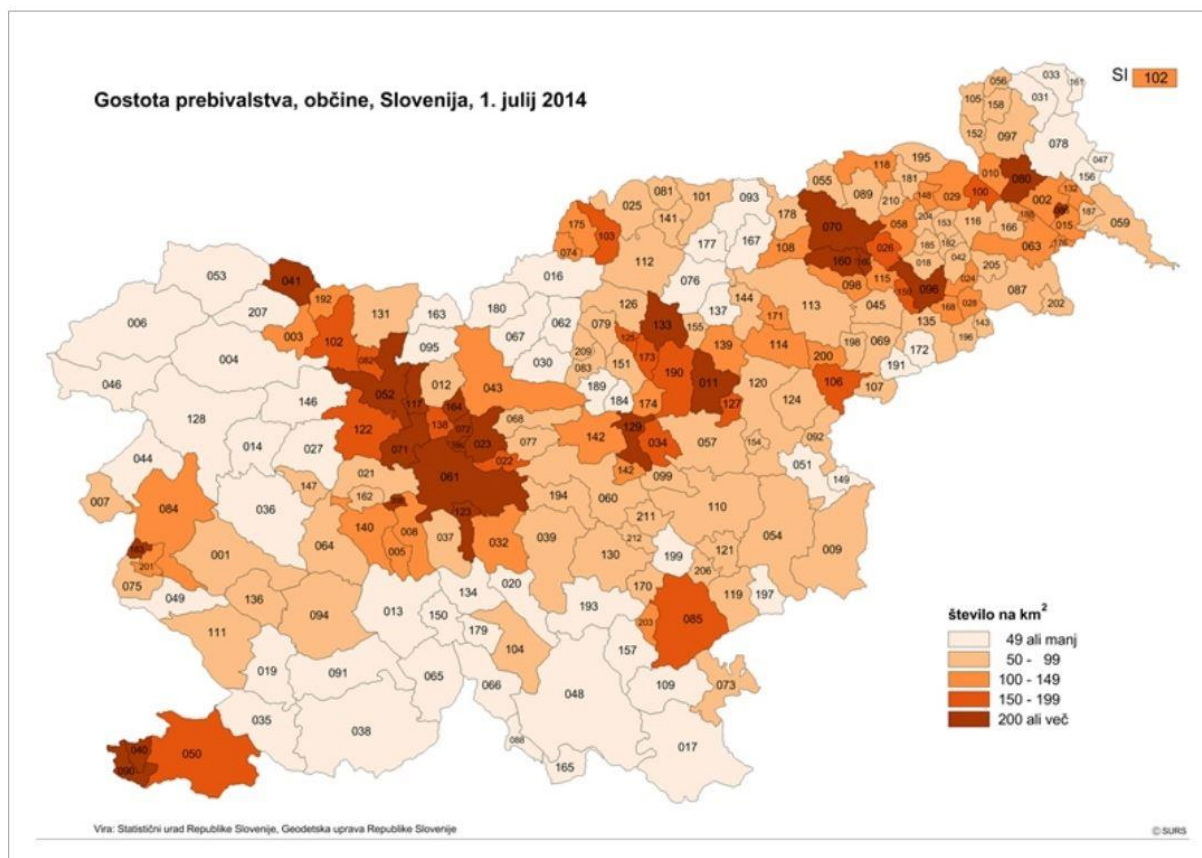
območjih po pasovnih širinah glavnih virov v okolju (radijske frekvence, televizijske frekvence, GSM2, DCS3, in UMTS4). Rezultati izkazujejo, da je obremenjenost naravnega in življenjskega okolja z EMS skoraj v vseh primerih majhna, saj največje izmerjene vrednosti dosegajo le okrog 3% mejne vrednosti. V merilno kampanjo je na podlagi prispelih prijav na Skupnost ter Združenje občin Slovenije do danes vključenih preko 60 občin iz različnih regij Slovenije. Rezultati meritev merilne kampanje v obdobju 2005-2008 kažejo, da obremenitve naravnega in življenjskega okolja z elektromagnetnimi sevanji ne presegajo zelo strogih mejnih vrednosti. Povprečne sevalne obremenitve so namreč le redko presegle 1 % dovoljene mejne vrednosti.

Nizke izmerjene vrednosti sevalnih obremenitev do sedaj pa še ne pomenijo, da so te povsod nizke, saj je jakost EMS v okolju izredno dinamičen pojav, na katerega vplivajo številni dejavniki, spreminja pa se tako časovno kot krajevno. Za ugotavljanje sevalnih obremenitev na določenem območju zato praktično ni druge možnosti, kot meritve EMS.

Inštitut za neionizirna sevanja je leta 2014 izvedel trajne meritve magnetnega polja v bližini 220 in 400 kV daljnovodov. Namen meritev je bil ugotoviti dejanske sevalne obremenitve naravnega in življenjskega okolja na šestih lokacijah, ki so v javnosti večkrat omenjene kot problematične z vidika zaznavanja tveganja. Rezultati opravljenih trajnih meritev so pokazali, da so v primerih, ko se daljnovodi nahajajo več kot 60m od lokacije izvajanja trajnih meritev, njihovi prispevki zanemarljivi in primerljivi ali manjši od sevalnih obremenitev, ki jih v svoji okolici povzročajo hišne inštalacije in drugi električni porabniki v objektih.

4.5 PREBIVALSTVO IN MATERIALNE DOBRINE

Za Slovenijo je značilna razpršena in redka poselitev. Prebivalstvo je zgoščeno v večjih urbanih središčih, reliefno razgibana območja s slabšimi naravno-geografskimi pogoji in prometno težje dostopna območja pa so redkeje poseljena. Projekcija prebivalstva EUROPOP2015 (imenovana srednja varianta) kaže, da se bo število prebivalcev Slovenije do leta 2025 še povečevalo, nato pa bo začelo upadati. Tako se bo število prebivalcev s sedanjih 2,06 milijona povečalo do leta 2025 na okoli 2,08 milijona, nato pa bo počasi upadalo in se do leta 2080 znižalo na 1,94 milijona (vir: Statistični urad RS).

Slika 33: Gostota prebivalcev po občinah (vir: Statistični urad RS)

V letu 2014 sta v Sloveniji na kvadratnem kilometru površine živela povprečno 102 prebivalca. Med občinami so razlike v poselitvi zelo velike, saj so občine po površini in tudi po številu prebivalcev zelo različne. Leta 2014 je bila najgostejše naseljena občina Ljubljana, sledili sta ji občini Maribor in Izola. Najredkeje naseljena občina je bila občina Solčava s komaj 5 prebivalci na km² površine. Med statističnimi regijami je bila najredkeje naseljena primorsko-notranjska regija; v tej regiji je na kvadratnem kilometru površine živelo povprečno 36 prebivalcev (vir: Statistični urad RS).

Družbena blaginja v Sloveniji se stalno izboljšuje. Stopnja človekovega razvoja je visoka, moški in ženske pa imajo skoraj enak dostop do zdravja, dohodka in izobrazbe, čeprav je porazdelitev družbene moči med spoloma še vedno neenakomerna. Slovensko gospodarstvo se postopno približuje povprečni razvitosti Evropske unije, kljub upočasneni rasti BDP od leta 2008 do 2016. Padec dodane vrednosti je bil najbolj izrazit v predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu in trgovini. Poslabšanje razmer na trgu dela vpliva na padec zasebne potrošnje (vir: ARSO, 2016), vendar se zaradi gospodarske rasti v letu 2017 stanje močno izboljšuje. Trenutna brezposlenost (2019) je 4,8 % (vir: Statistični urad RS).

Turizem

Po upadu števila turistov in turističnih zmogljivosti v Sloveniji ob osamosvojitveni vojni se turizem od leta 1992 glede na število razpoložljivih ležišč za turiste, predvsem pa glede na število turističnih prenočitev v Sloveniji krepi. Leta 2009 so turisti na njim namenjenih 91.332 ležiščih prespali 8.302.231 noči, kar pomeni, da so bila ležišča povprečno zasedena četrtno leta (91 noči). V primerjavi z letom 2008 se je povečalo število ležišč, zaradi gospodarske krize pa se je rahlo zmanjšalo število prenočitev.

Tudi delež tujih turistov vseskozi narašča. Razmerje med domačimi in tujimi gosti se je po letu 2000 spremenilo v prid tujih gostov. Delež nočitev tujih gostov se je povečal od 40 % v letu 1992 na 58 % v letu 2008.

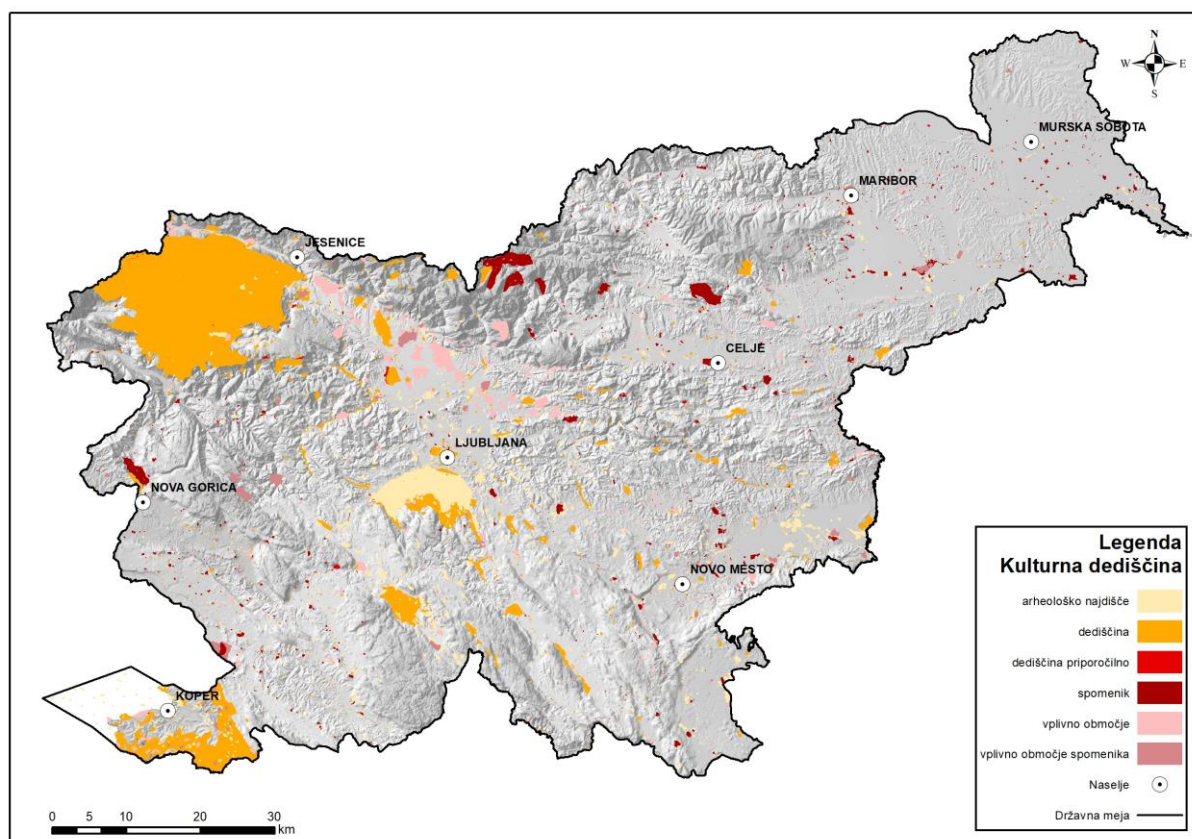
Sezonska variabilnost turističnega prometa je zelo izrazita, saj je število prenočitev vseh turistov v avgustu kot najbolj obiskanem mesecu skoraj štirikrat večje kot novembra, ko je najmanj nočitev. Izrazita koncentracija turistov je v poletni sezoni, ki traja približno tri mesece, od sredine junija do sredine septembra. Največ turistov je v tem obdobju v slovenskih obmorskih krajih (slaba tretjina vseh turističnih prenočitev), le nekaj manj pa v gorskih in zdraviliških, medtem ko se v zimskih mesecih največ gostov zadržuje v zdraviliških in gorskih krajih.

Število ležišč, predvsem pa število prenočitev v obravnavanem obdobju (1992–2009) vseskozi narašča. Največ prenočitev je v poletnih mesecih, ko je največ turistov v obmorskih krajih, le nekaj manj pa v gorskih in zdraviliških krajih. V zimskih mesecih po številu prenočitev prednjačijo zdraviliški kraji (vir: ARSO, 2016).

4.6 KULTURNA DEDIŠČINA

Celostno ohranjanje dediščine se uresničuje v razvojnem načrtovanju in ukrepih države, pokrajin in občin, tako da dediščino ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena vključujejo v trajnostni razvoj. V Registru kulturne dediščine Ministrstva za kulturo je bilo julija 2019 (stanje na dan 5. 7. 2019) zavedenih 32.449 enot dediščine. Število registriranih enot kulturne dediščine se v zadnjih letih povečuje, predvsem število enot registriranih arheoloških najdišč.

Trije spomeniki (Plečnikove Žale, Partizanska bolnišnica Franja, Spominska cerkev sv. Duha na Javorci) imajo znak evropske dediščine, še dva (prazgodovinska kolišča na Igu na Ljubljanskem barju, dediščina živega srebra v Idriji) sta vpisana na Unescov seznam svetovne dediščine v kategoriji kulturne dediščine.

Slika 34: Enote kulturne dediščine glede na režim varstva kulturne dediščine na območju Slovenije (vir podatka: Register nepremične kulturne dediščine (eVRD), MK (stanje podatkov na dan 5. 7. 2019))

Stanje na področju kulturne dediščine je zaskrbljujoče, od leta 2002 je namreč izgubljenih najmanj 830 enot kulturne dediščine, od tega največ enot profane stavbne dediščine (668 enot oz. 6 % vse profane stavbne dediščine, 24 enot oz. 3 % naselbinske dediščine ter skupaj 18 enot oz. 1 % sakralno-profane in sakralne dediščine). Takšnemu stanju botrujejo naravni pojavi (potresi, požari, poplave), vojne, gradnja objektov (infrastrukturnih in drugih), ureditve in drugi posegi v prostor ter nevzdrževanje ali uničevanje (vir: MK, 2018). V nadaljevanju je podan opis ogroženosti dediščine po posameznih zvrsteh dediščine, povzet po Oceni stanja nepremične kulturne dediščine v Sloveniji 2011 (ZVKDS).

Arheološka dediščina

V splošnem je stanje arheološke dediščine slabo. Najbolj so ogrožene arheološke ostaline v urbanih ali urbanizirajočih se naseljih, zaradi vedno bolj pogostih posegov pod zemljo (gradnja garažnih hiš, novogradnje, rekonstrukcije objektov, gradnja infrastrukture). To še posebej velja za naselja z velikimi

interesi po gradnji (Obala, turistični kraji v notranjosti) in za mesta z visoko gostoto izjemno dragocene arheološke dediščine (Ljubljana, Ptuj, Celje, Kranj, Koper, Ajdovščina), kjer se arheološke ostaline pri gradnji novih infrastrukturnih objektov rešujejo zgolj s predhodnimi raziskavami. Še najmanj je ogrožena arheološka dediščina v gozdovih, saj se večinoma ohranja »in situ«. Ogroža jo gradnja gozdnih vlak, pogozdovanje, nasipavanje in deponiranje odpadnega materiala. Arheološka najdišča na kmetijskih zemljiščih so ogrožena z običajnimi kmetijskimi dejavnostmi, kot so globoko oranje, mulčenje, hidromelioracije, komasacije, nasipavanje in v zadnjem času uporaba agresivnih gnojil in zaščitnih sredstev. Na območjih najboljših kmetijskih zemljišč arheološka dediščina praviloma ni ogrožena zaradi gradenj, razen kadar gre za infrastrukturne posege, ki so praviloma linijskega značaja. Drugače je na drugih kmetijskih zemljiščih, še posebej, če so občine naklonjene spremembam namembnosti. V večini primerov so posledica takšnih sprememb in kasnejših posegov izkopavanja, kar pomeni dokončno uničenje arheološkega najdišča. V odprtem prostoru je arheološka dediščina znatno ogrožena tudi s širitvijo naselij in z gradnjo večjih infrastrukturnih vodov (gradnje in obnove kanalizacije ter plinovodnega omrežja) predvsem tam, kjer gradnja ne poteka v skladu z načeli preventivne arheologije.

Stavbna dediščina

Stanje stavbne dediščine v celoti, ne glede na njeno lokacijo ali njeno zvrst, je odvisno od zavesti in materialnega stanja lastnikov. Velik problem ohranjanja stavbne dediščine je neustrezno in nezadostno vzdrževanje še ohranjenih struktur, ki jih ogrožajo tudi potresi in ujme, kot so poplave ali orkanski veter. Od stavbne dediščine je najbolj ogrožena podeželska stavbna dediščina (stanovanjske hiše oz. domačije, gospodarska poslopja, kot so hlevi, kašče, sušilnice, kozolci, sušilnice za sadje, mlini, žage, ...). Razlog za to je spremenjen način življenja (zahteve po višjem bivanjskem standardu) in kmetijske proizvodnje tam, kjer kmetijstvo še ni bilo v celoti opuščeno (strožji sanitarni predpisi, uporaba sodobne mehanizacije, gnojil in zaščitnih sredstev itd.). V slabo ohranjenost stavbne dediščine na podeželju vodi tudi otežena dostopnost do nekaterih objektov in s tem povezana zahtevnost vzdrževanja in obnove. Posebej močno so ogrožene domačije oz. posamezne stavbe, ki so nenaseljene in slabo vzdrževane. Narašča odstranjevanje objektov stavbne dediščine kot tudi degradacija prostora z nedovoljenimi posegi in z manj zahtevnimi objekti zlasti na območjih kulturne krajine. Kritično stanje je na starejših podeželskih cerkvah, hitro propadajo tudi grajske stavbe, ki nimajo pravih lastnikov ali pa ti nimajo sredstev za njihovo vzdrževanje, obnovo ali revitalizacijo. V primerjavi s stavbno dediščino na podeželju je stanje stavbne dediščine v mestih in drugih večjih naseljih (oziroma urbana stavbna dediščina) nekoliko manj zaskrbljujoče. Kritično je ogrožena industrijska stavbna dediščina, kjer gre praviloma za načrte rušenja in novogradenj ali propadanje. Memorialna dediščina je ogrožena zaradi sprememb v družbeno-političnem sistemu in s tem povezanimi spremembami lastništva zemljišč (na katerih spomeniki stojijo), ali pa je podvržena naglemu propadanju zaradi izpostavljenosti atmosferskim vplivom in slabega materiala, vplivom vlage in zmrzali ter praviloma zaradi pomanjkanja tudi najosnovnejšega vzdrževanja. Najbolj redno vzdrževana je sakralna dediščina, zato je tudi njeno materialno stanje na splošno kar dobro, velik problem pa ostaja obnova opreme sakralnih prostorov (slike, fresko poslikava, leseni in kamniti oltarji ipd.). Slabše vzdrževane oz. nestrokovno vzdrževane so kapelice, ki pa z vidika ohranjanja avtentičnih lokacij, kot enega pomembnejših elementov njihovega varovanja, niso ogrožene. V slabšem stanju je tudi vrtnoarhitekturna dediščina, kateri se posveča premalo pozornosti. Veliko parkov in vrtov ni vzdrževanih niti se z njimi ne ravna kot z elementi kulturne dediščine, dokumentira se zgolj stanje propadanja.

Kulturna krajina, naselbinska dediščina

Kulturna krajina je med najslabše prepoznanimi deli kulturne dediščine in zato tudi največkrat pod vplivom neprimernih posegov. Na eni strani je ogrožena predvsem zaradi urbanizacije in pozidave vmesnih con med mestom in podeželjem, ki v ničemer ne upoštevata krajevnih značilnosti rabe prostora in gradnje, na drugi pa zaradi zmanjševanja števila prebivalcev, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, opuščanja tradicionalne kmetijske rabe, opuščanja teras, živic, suhozidov, značilnih pomožnih objektov (kamnite hiške ali kozolci) in drugih oblik degradacij krajine, vključno s spreminjanjem vodnatosti in višine podtalnice, erozijo, podori, plazovi in podobnim. Poleg širitve poselitvenih območij predstavlja poseben vidik ogroženosti kulturne krajine turistični razvoj, ki ne upošteva načel trajnosti oziroma ne temelji na ohranjanju naravnih vrednot in kulturne dediščine.

Ogrožena so tudi območja naselbinske dediščine, kjer je običajno želja investorjev po odstranitvi objektov in novi gradnji. Naselbinsko dediščino ogrožajo tudi vse bolj številni nekontrolirani posegi, kot so pozidave vrtov z raznimi prizidki, garažami in drugimi nezahtevnimi oz. enostavnimi objekti, zaradi česar se postopoma izgublja razmerja med pozidanim in nepozidanim prostorom in s tem bistvene tipološke in morfološke značilnosti območij. Dodatno je naselbinska dediščina degradirana z neustreznimi adaptacijami in rekonstrukcijami stavbnega tkiva. Tradicionalne naselbinske zasnove se z novogradnjami zunaj jeder vse bolj briše, parcelacija ne sledi tradicionalnemu vzorcu razporejanja posameznih stavbnih enot v celoto, nizanje stavb v ulice ali sorodne skupine ne izhaja iz tradicionalne sheme rasti. Kljub temu je velik del jeder naselij še dovolj dobro ohranil prvobitno podobo in jih je večina evidentiranih kot območja naselbinske dediščine.

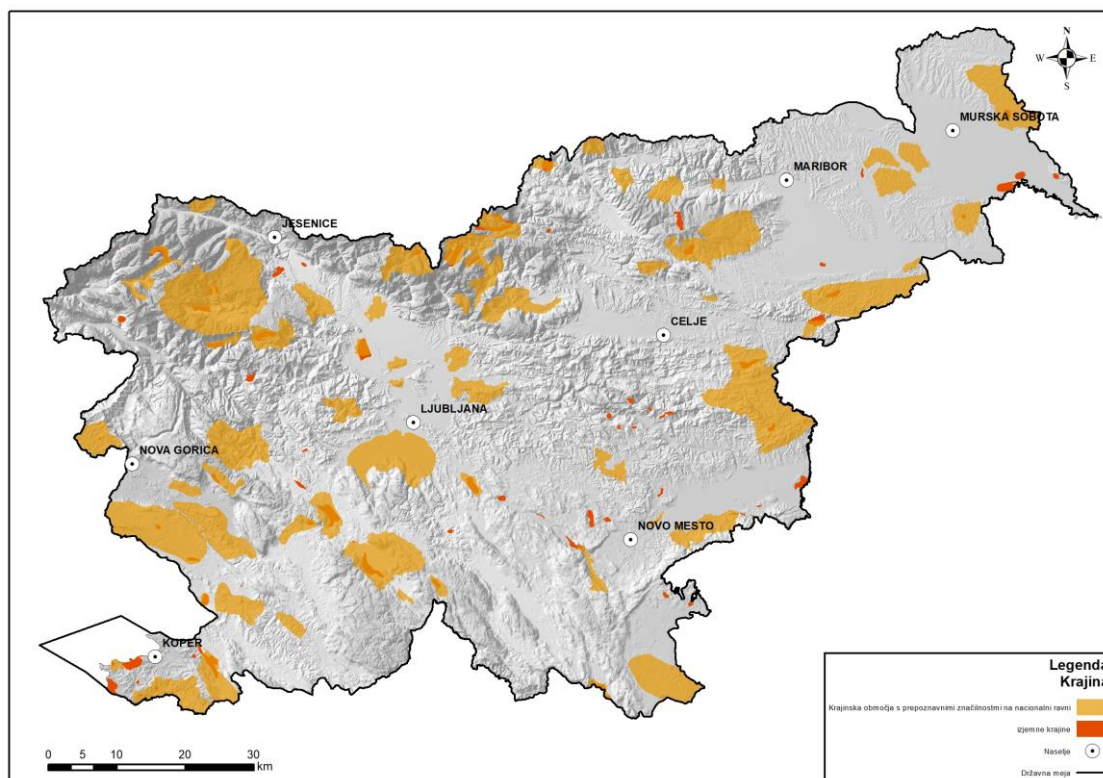
4.7 KRAJINA

Slovenske krajine so po svojih morfoloških značilnostih zelo pestre, kar je posledica naravnih razmer, predvsem razgibane geomorfologije in različnih podnebnih območij ter človekovih vplivov, tj. zlasti dosedanje rabe prostora, zgodovinskega razvoja in različnosti kulturnih okolij. Za slovenske krajine je zato značilna velika pestrost in raznolikost krajinskih vzorcev. V Sloveniji razlikujemo pet osnovnih krajinskih območij, ki jih opredeljuje predvsem podnebje: alpske krajine, krajine predalpskega sveta, krajine panonskega sveta, krajine kraškega sveta notranje Slovenije ter primorski svet.

Slika 35: Krajinske regije Slovenije (Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, vir: <http://www.krajinskapolitika.si/>)

Poseben status imajo izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni. Na območju Slovenije je opredeljenih 93 območij izjemnih krajin in 60 krajinskih območij prepoznavnih značilnosti, ki jih določa Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni so območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi sestavinami, zlasti pa so to območja izjemnih krajin z redkimi ali enkratnimi vzorci krajinske zgradbe in prostorsko poudarjena kulturna dediščina z visoko pričevalno oziroma spomeniško vrednostjo, v kombinaciji z izjemnimi oblikami naravnih prvin oziroma naravnimi vrednotami.

Slika 36: Območja izjemnih krajin in krajinska območja prepoznavnih značilnosti (vir podatka: MOP)

Stanje slovenskih krajin se na določenih območjih odlikuje po pestrosti, visoki stopnji naravne ohranjenosti in ohranjenosti kulturnih sestavin krajine, na drugih območjih pa so opazna tudi mnoga razvrednotenja. Pospešen razvoj se je v zadnjih desetletjih stopnjeval, od pospešenem razvoju tehnologij, intenzifikaciji kmetijstva, depopulaciji posameznih kmetijskih območij, razmahu turizma ter drugih procesih, pa so vplivi na prostor čedalje večji. Ti se odražajo v izgubi prostorskih značilnosti, v povečani enoličnosti in v zmanjševanju naravnih ter kulturnih značilnosti, pogosto pa tudi v porušenem ekološkem ravnotežju. Najbolj opazna dejavnost, ki vodi v spreminjanje funkcijske in morfološke podobe slovenskih krajin, je kmetijstvo, in sicer zlasti zaradi polarizacije, ki jo označuje večanje razlik med krajinami, v katerih so pridelovalne tehnologije razvijajo k večji produktivnosti, in krajinami, v katerih se pridelava opuša zlasti zaradi za pridelavo in uvajanje sodobnih tehnoloških postopkov, neugodnih naravnih razmer. Ekstenzifikacija kmetijstva vodi v ozelenjevanje, ogozdovanje, depopulacijo do propada arhitekturne dediščine. V ravninskih delih se pojavlja intenzifikacija kmetijstva z agromelioracijami, hidromelioracijami ter specializacijo kmetijske dejavnosti. Krajinska zgradba postaja nečitljiva in razdrobljena na več medsebojno funkcionalno neodvisnih delov tudi zaradi umeščanja infrastrukturnih objektov (avtoceste, plinovodi, daljnovodi, železniški koridorji) (Kante, 2018). Prav tako je ena od ključnih dejavnosti, ki spreminjajo podobo slovenskih krajin poselitev oziroma razpršena pozidava (tako v okolici večjih mest kot na podeželju) ter zgoščevanje pozidave ob avtocestnem omrežju in regionalnih središčih. V zadnjih obdobjih je vse bolj opazen trend naseljevanja nekmečkega prebivalstva na podeželje, podeželska naselja se posledično širijo izven nekdanjih vaških jeder, pojavljajo se nove arhitekturne prvine, s čimer se izgublja tradicionalni podeželski videz naselja. Podobne spremembe vnaša v prostor tudi turistična dejavnost, saj z gradnjo nove turistične infrastrukture in opuščanjem kmetijske dejavnosti, nekdanja podeželska območja izgubljajo pestrost. Na podobo krajin vplivajo tudi manjša razvrednotenja, kot so na primer nesanirani ali slabo urejeni kamnolomi, gramoznice in glinokopi, pretirano regulirani vodotoki, neustrezni gradbeni posegi v obliki velikih vkopov in nasipov ter neustrezno izvedene uravnave zemljišč. Poleg tega so še vedno zelo pogosti nelegalni posegi v prostor, ki pogosto vodijo v še dodatna razvrednotenja krajinskega prostora.

Obseg in značilnosti sprememb izjemnih krajin v zadnjih dvajsetih letih ter ugotavljanje povezav z načini njihovega upravljanja in vzpostavitvijo primerov dobrih praks upravljanja in ravnanja z izjemnimi krajinami v slovenskem prostoru, ob siceršnji odsotnosti celovitega monitoringa, izpostavlja magistrsko delo z naslovom »Spremembe izjemnih krajin Slovenije v povezavi z načini njihovega upravljanja« (Kante, 2018), po katerem so v nadaljevanju povzete ključne ugotovitve. Delo na podlagi meril, opredeljenih v raziskovalni nalogi Inštituta za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete ter Urada RS za prostorsko planiranje, z naslovom »Strategija varstva krajine v Sloveniji« (Ogrin in sod., 1996), določa kazalnike za evidentiranje sprememb, ki so se v izjemnih krajinah pojavile v zadnjih dvajsetih letih. Na 40 pilotnih primerih izjemnih krajin (izbranih glede na zastopanost vseh petih krajinskih makroregij ter prisotnosti/odsotnosti varovanih območij), terenskega ogleda le-teh ter fotointerpretacije DOF posnetkov, je bilo ugotovljeno obstoječe stanje, preteklo stanje omenjenih območij pa je bilo ugotovljeno na podlagi fotointerpretacije DOF posnetkov preteklih let. V raziskavi niso bila obravnavana vsa območja s seznama izjemnih krajin, zajete pa so bile vse tipološke skupine ter vseh pet krajinskih regij, s čimer je bilo zagotovljeno, da so zastopane vse najpomembnejše in opredelilne značilnosti krajinske zgradbe Slovenije. Kvalitativna raziskava je temeljila na subjektivnih in težje merljivih podatkih, pri čemer so bile evidentirane spremembe interpretirane z razvrstitvijo v tri kategorije, ki so razkrivale stanje izjemnih krajin, in sicer: (1) evidentirane spremembe so pozitivno vplivale na lastnosti, ki opredeljujejo krajino kot izjemno, (2) sprememb ni bilo evidentiranih / spremembe so bile evidentirane, vendar niso bistveno vplivale na lastnosti, ki opredeljujejo krajino kot izjemno, (3) spremembe so bile evidentirane in so bistveno (negativno) vplivale na lastnosti, ki opredeljujejo krajino kot izjemno. Vse obravnavane krajine so se uvrstile v kategorijo (2), saj so bile na vseh izjemnih krajinah spremembe opažene, vendar niso bistveno vplivale na lastnosti, ki opredeljujejo krajino kot izjemno. Poleg kvalitativne analize je bila v nadaljevanju dela izvedena tudi kvantitativna analiza sprememb dejanske rabe na obravnavanih območjih (med letoma 2002 in 2017) ter analiza sprememb, razvidnih iz digitalnih ortofoto posnetkov (od leta 1994 dalje), na podlagi katere so bili ugotovljeni trendi sprememb izjemnih krajin. V okviru kvantitativne raziskave so bila izbrana območja izjemnih krajin razvrščena v dve glavni kategoriji glede na prevladujoč proces evidentiranih sprememb dejanske rabe tal. Območja izjemnih krajin so bila razvrščena na podlagi tega, katera kategorija dejanske rabe tal ter evidentiranih sprememb zavzema večji delež, na podlagi slednjega pa je bilo naknadno ugotovljeno ali trend spreminjanja izjemnih krajin vodi v proces ekstenzifikacije ali v intenzifikacije. Za proces intenzifikacije je značilno povečevanje intenzivnosti obdelave kmetijskih zemljišč (spreminjanje gozdnih površin v obdelane, travniških površin v njive ter povečevanje sklenjenosti njivskih površin), širjenje industrijskih, obrtnih in storitvenih dejavnosti, pojav novogradenj izven strnjene pozidave, intenzivna suburbanizacija ter vnašanje novih arhitekturnih prvin. Za ekstenzifikacijo je značilno zmanjševanje obsega kmetijske pridelave, ozelenjevanje in opuščanje kmetijske dejavnosti, kar vodi v zaraščanje obdelovanih površin (ogozdovanje) ter fizično propadanje naselij in tradicionalne stavbne dediščine. Rezultati raziskave so pokazali, da je večina izjemnih krajin v Sloveniji podvržena ekstenzifikaciji (63 % izjemnih krajin), opazno je opuščanje kmetijskih zemljišč in povečevanje deleža gozda. Proces intenzifikacije je bil evidentiran v 19 % izjemnih krajin, na 15 % izjemnih krajin so bile evidentirane manjše spremembe, ki se nanašajo na obravnavane procese, za 3 % izjemnih krajin pa podatkov o evidentiranih spremembah, ki se nanašajo na obravnavane procese, ni dostopnih (Kante, 2018).

Za vzdrževanje in ohranjanje krajinskih območij na ravni države ni vzpostavljenih mehanizmov, prav tako ni vzpostavljenega spremljanja stanja v prostoru in evidenc. Ta območja se ohranjajo v sklopu varstva narave – zavarovana območja, spodbujanja razvoja podeželja (kmetijstvo) – subvencioniranje ali varstveni režimi, varstva kulturne dediščine – dediščinske kulturne krajine in v okviru upravljanja voda – omejitve za poseganje v obvodni prostor.

5. IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO OKOLJSKEGA POROČILA

5.1 IDENTIFIKACIJA OKOLJSKIH CILJEV

Okoljski cilji za SPRS so opredeljeni na podlagi analize:

- možnih okoljskih vplivov, ki jih lahko povzroči izvajanje ključnih ukrepov za doseganje ciljev SPRS (poglavje 3.5),
- obstoječega stanja okolja (poglavje 4) in
- prevzetih obveznosti določenih v ratificiranih mednarodnih pogodbah in predpisih Evropske unije ter strateških dokumentih Republike Slovenije in zakonodajnih aktih (poglavje 5.2.3).

5.1.1 IDENTIFIKACIJA OKOLJSKIH VPLIVOV, KI JIH LAHKO POVZROČI IZVEDBA

V tabeli 9 je prikazan pregled možnih vplivov na okolje zaradi izvajanja posameznih ukrepov za doseganje ciljev SPRS. V desnem stolpcu je prikazano, ali bo na posamezno področje okolja opažen takšen vpliv, da ga je treba celovito presoјati.

Tabela 9: Pregled možnih pomembnih vplivov SPRS 2050 na okolje

Področje okolja	Opredelitev možnih vplivov	Presoja področja DA/NE
Naravna vira: tla in gozd	- Prostorski razvoj vpliva na degradacijo tal ter zmanjšuje ohranjenost in odpornost gozdov. - Prostorski razvoj ni možen brez trajne spremembe rabe tal. Zmanjšujejo se površine gozdnih in kmetijskih zemljišč zaradi širjenja urbanih površin. Z ustreznim prostorskim razvojem se lahko ključno prispeva zmanjševanju degradacije tal. - Pozitiven vpliv na ohranjanje dobrega stanja tal in gozdov zaradi načrtovane trajnostne rabe naravnih virov (usmeritve v ponovno uporabo, vzdržno in inovativno rabo ter tudi kvalitetno rabo lokalnih virov, boljše izkoriščenosti infrastrukture ipd) - Pozitiven vpliv zaradi vzpostavitve zelene infrastrukture in racionalizacije razporejanja dejavnosti v prostoru.	DA
Zrak	- Prostorski razvoj vpliva na zmanjšanje izpustov onesnaževal zraka. - Pozitiven vpliv zaradi priprave politike in izvajanje ukrepov za izboljšanje kakovosti zraka v mestnih okoljih. - Zaradi načrtovanega razvoja prometne infrastrukture, podpore razvoju vozlišč za intermodalnost in so-modalnost v funkcionalnih urbanih območjih, razvoja logističnih centrov in navezav na gospodarska središča v funkcionalnih urbanih območjih lahko pride do zmanjšanja izpustov onesnaževal zraka.	DA
Voda	- Prostorski razvoj vpliva na kemijsko in ekološko stanje površinskih voda, kemijsko ter količinsko stanje podzemnih voda in na dobro stanje morskega okolja. - S širitvijo naselij se na območju posameznega vodnega telesa povečujejo količine odpadne komunalne vode in povečuje raba podzemne vode zaradi večje potrebe po pitni vodi. - S prostorskim razvojem se lahko večajo hidromorfološke obremenitve na vodah zaradi pritiska pozidave na vodna in priobalna zemljišča, na poplavna območja ter na območja kopalnih voda ter njihova prispevna območja. Z ustreznim	DA

	prostorskim razvojem se lahko ključno prispeva k zmanjševanju hidromorfoloških obremenitev na vodah ter zmanjševanju poplavne ogroženosti.	
Narava (biodiverziteta, območja z naravovarstvenim statusom)	- Prostorski razvoj vpliva na kemijsko in ekološko stanje površinskih vod ter kemijsko in količinsko stanje podzemnih vod, kar lahko posredno vpliva na biodiverziteto. - Prostorski razvoj lahko vpliva na območja z naravovarstvenim statusom (predvsem na celovitost in funkcionalnost zavarovanih območij in Natura 2000 območij ter na zvrst in lastnosti naravnih vrednot). - Prostorski razvoj lahko vpliva na habitate zavarovanih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. - Možne so motnje in spremembe v življenjskem habitatu prostoživečih živali (hrup, prisotnost človeka, objekti). - Ohranjanje prepoznavnih naravnih sestavin okolja in razvoj parkov ima pozitiven vpliv. - Pozitiven vpliv predstavlja tudi demonstracija življenja v sožitju z naravo ter ekosistemske storitve vključene v gospodarski razvoj.	DA
Podnebne spremembe (blaženje in prilagajanje)	- Prostorski razvoj lahko vpliva na zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov zaradi ukrepov spodbujanja ponovne uporabe virov (blaženje podnebnih sprememb), ustrezne prometne politike (usmerjanje cestnega na železniški promet), rabe virov energije, ki ne povzročajo emisij toplogrednih plinov - Z ustreznim prostorskim razvojem se lahko ključno prispeva k prilagajanju na podnebne spremembe, zmanjševanju ranljivosti ter krepitvi odpornosti. Na primer prilagajanje turizma (npr. slabše snežne razmere vodijo k razvoju dopolnilnih dejavnosti v smučarskih centrih) ali kmetijstva (npr. uveljavitev drugačnega načina kmetijske obdelave, uvajanje novih kultur), usmerjanje poselitve izven poplavnih območij itd.	DA
Zdravje ljudi	KAKOVOST ZRAKA - Skrb za izboljšanje kakovosti zraka v mestih predstavlja pozitiven vpliv. - Zaradi razvoja prometne in energetske infrastrukture (daljinsko ogrevanje) bo v urbanih območjih privedlo do pozitivnih vplivov na kakovost zraka in s tem zdravja ljudi. - Zaradi pričakovanih krajših oskrbovalnih/proizvodnih verig (npr. na področju oskrbe s hrano in energije), se zmanjša število in dolžina potrebnih prevozov in s tem količina izpušnih plinov, kar pozitivno vpliva na kakovost zraka in s tem zdravja ljudi. OBREMENITEV S HRUPOM - Racionalen in učinkovit prostorski razvoj ter optimizacija javnega prometa lahko trajno zmanjšata obremenitev okolja s hrupom. - Zaradi razvoja infrastrukture lahko v primeru neustrezno načrtovanega prostorskega razvoja lokalno pride do povečane obremenitve okolja s hrupom. ELEKTROMAGNETNO SEVANJE (EMS) - Upoštevanje predpisanih standardov o EMS načeloma zagotavlja za zdravje ljudi sprejemljivo uporabo potencialnih virov EMS. - Možni so predvsem negativni vplivi zaradi načrtovanja elektroenergetskih objektov (daljnovodi, transformatorske postaje, bazne postaje, itd.) SVETLOBNO ONESNAŽENJE - Upoštevanje predpisanih standardov o svetlobnem	DA DA DA DA

	onesnaževanju zagotavlja sprejemljivo raven svetlobnega onesnaževanja. - Predvideno omejevanje nočne osvetljenosti prostora v naseljih predstavlja pozitiven vpliv.	DA
	PITNA VODA - Možen je negativen vpliv na ustreznost in izdatnost pitne vode v primeru neustreznega prostorskega razvoja na vodovarstvenih območjih.	NE
	VIBRACIJE - Imajo pomemben vpliv za izbor natančne lokacije posameznih objektov, v fazi celovite presoje vplivov na okolje pa jih še ni možno identificirati.	NE
Prebivalstvo in materialne dobrine	- Na kakovost bivalnega okolja bistveno vplivajo sistemi poselitve in infrastrukture ter intenzivni načini gospodarjenja z naravnimi viri. - Poudarek SPRS je na večjem povezovanju in sodelovanju za razreševanje specifičnih prostorsko-razvojnih problemov, kar pozitivno vpliva na prebivalstvo in materialne dobrine. - Predvidena promocija Slovenije kot zelene, aktivne, zdrave, podpora lokalnemu razvoju in turističnemu razvoju mest lahko pozitivno vpliva na dobrobit prebivalstva. - Prepoznan je vpliv h kvaliteti življenja zaradi krajših oskrbovalnih/proizvodnih verig in posledično zmanjšane potrebe po večkrat dnevni mobilnosti (prihranek časa, manjša izpostavljenost nesrečam v prometu ipd.). - S prostorskim razvojem se lahko večajo pritiski na prebivalstvo in materialne dobrine zaradi poplavne ogroženosti. Hidromorfološke obremenitve na vodah zaradi pritiska pozidave na vodna in priobalna zemljišča ter na poplavna območja lahko vplivajo na razred poplavne ogroženosti posameznega območja. Z ustreznim prostorskim razvojem se lahko ključno prispeva k zmanjševanju hidromorfoloških obremenitev na vodah ter s tem k zmanjševanju poplavne ogroženosti.	DA
Kulturna dediščina	- S prostorskim razvojem se večja pritisk na enote kulturne dediščine. Z upoštevanjem veljavne zakonodaje bodo vplivi v okviru zakonsko predpisanih mej. - Pričakovano je trajni pozitiven vpliv zaradi skrbi za ohranjanje prepoznavni kulturnih sestavin okolja, prenove kulturne dediščine in njenega vključevanja v življenje skupnosti.	DA
Krajina	- Prostorski razvoj lahko vpliva na krajinske in vidne značilnosti prostora. - Pozitiven vpliv SPRS z vidika skrbi za kvalitetno arhitekturo objektov in infrastrukture v javni lasti ter podobo mest in podeželskih naselij, skrb za ustvarjanje prostorskega reda, ohranjanje dediščine prostora in harmonične podobe krajine. - Z umeščanjem novih dejavnosti v prostor se spremenijo vidne in krajinske značilnosti prostora. Z upoštevanjem obstoječih krajinskih vzorcev, izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi vpliv ne bo pomembno negativen.	DA

Čezmejni vplivi

Direktiva 2001/42/ES o celoviti presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje od držav članic zahteva, da opredelijo in se posvetujejo o čezmejnih učinkih načrtovanja planov in programov (tj. tistih, ki utegnejo vplivati na druge evropske države).

5.2 OKOLJSKI CILJI IN KAZALNIKI

Za opredelitev pomembnih okoljskih ciljev so uporabljene prevzete obveznosti, določene v ratificiranih mednarodnih pogodbah ali predpisih Evropske unije ter v nacionalnih strateških dokumentih in zakonodajnih aktih. Povezava področij okolja in okoljskih ciljev z okoljskimi plani, programi in politikami je razvidna iz tabele 12.

5.2.1 OKOLJSKI CILJI

Tabela 10: Okoljski cilji za SPRS 2050

Pomembni okoljski cilji:	
Okoljski cilj 1	Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi
Okoljski cilj 2	Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak
Okoljski cilj 3	Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda
Okoljski cilj 4	Ohranjati oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode
Okoljski cilj 5	Zagotoviti dobro stanje morskega okolja
Okoljski cilj 6	Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost
Okoljski cilj 7	Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana
Okoljski cilj 8	Zmanjšati emisije toplogrednih plinov
Okoljski cilj 9	Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe
Okoljski cilj 10	Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah
Okoljski cilj 11	Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku
Okoljski cilj 12	Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu
Okoljski cilj 13	Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z elektromagnetnim sevanjem in svetlobnim onesnaževanjem
Okoljski cilj 14	Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru
Okoljski cilj 15	Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti
Okoljski cilj 16	Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine
Okoljski cilj 17	Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi

značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike³¹

5.2.2 KAZALNIKI

Kazalnike v spodnji tabeli (11) smo opredelili na podlagi izbranih okoljskih ciljev. Prednostno smo iskali kazalnike, ki so merljivi in je hkrati v Sloveniji že vzpostavljeno spremljanje njihovega stanja. To so tisti kazalniki, za katere se rezultati na nivoju države sistematično zbirajo, obdelujejo in se o njih poroča. Pri izboru kazalnikov stanja okolja smo se tako oprli na tiste, s katerimi se že meri stanje okolja v Sloveniji v sklopu omrežja EIONET-SI, ki je bilo vzpostavljeno zaradi poročevalskih obveznosti Slovenije do Evropske okoljske agencije. Spletišče Kazalci okolja v Sloveniji nudi dostop do preko 180 kazalcev (kazalnikov), ki s pomočjo grafov in komentarjev kažejo smer okoljskega razvoja v Sloveniji.

Tabela 11: Okoljski cilji in kazalniki za SPRS 2050

Področje okolja	Pomembni okoljski cilji SPRS	Kazalniki za vrednotenje	Razpoložljivost kazalnikov
1. Naravna vira: tla in gozd	Okoljski cilj 1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi	Površina in delež površine umetnih zemljišč ločeno po pozidanih in nepozidanih umetnih zemljiščih	Kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS ³²) v Evropski uniji
		Površina in delež površine gozdnih površin	Kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) v Evropski uniji
		Predelava gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov	Ravnanje z odpadki [OD07]
2. Zrak	Okoljski cilj 2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak	Letna količina izpustov onesnaževal v zrak	Projekcije izpustov onesnaževal zraka [ZR14] Izpusti snovi, ki povzročajo zakisovanje in evtrofikacijo [ZR09] Izpusti predhodnikov ozona [ZR10] Izpusti delcev v zrak

³¹ Krajinska slika (ali podoba) se nanaša na posamezno krajinsko enoto, opredeljeno v Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje). Krajinsko sliko enot opredeljujejo krajinski vzorci, ki so obenem glavni nosilci krajinskega značaja. V sklopu Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji so bile krajinske enote ovrednotene na podlagi naravne ohranjenosti, pestrosti, prostorskega reda in harmoničnosti, dodani pa sta bili še merili simbolnega pomena naravnih in kulturnih prvin. Na podlagi vrednotenja je bila opredeljena ocena stanja krajinskih enot, ki je osnova za spremljanje razvrednotenja krajinske slike. Na podlagi rezultatov CRP naloge in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov bodo opredeljeni tudi kriteriji za kakovostno krajinsko sliko.

³² Podatki o rabi in pokrovnosti tal iz statističnega raziskovanja LUCAS se uporabljajo za spremljanje širjenja urbanih območij in produktivnosti umetnih površin (glede na BDP).

Področje okolja	Pomembni okoljski cilji SPRS	Kazalniki za vrednotenje	Razpoložljivost kazalnikov
			[ZR15]
3. Voda (površinske in podzemne vode)	Okoljski cilj 3: Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda	Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda	Kemijsko in ekološko stanje površinskih voda [VD12]
	Okoljski cilj 4: Ohranjati oz. zagotavljati dobro kemijsko in količinsko stanje podzemne vode	Kemijsko in količinsko stanje podzemnih voda	Kakovost podzemne vode [VD11]
	Okoljski cilj 5: Zagotavljati dobro stanje morskega okolja	Stanje morskega okolja	Stanje morskega okolja po posameznih deskriptorjih stanja morskega okolja
4. Narava (biodiverziteta, območja z naravovarstvenim statusom)	Okoljski cilj 6: Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost	Ohranitveno stanje populacij zavarovanih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst	Sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS). Sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS).
	Okoljski cilj 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana.	Fragmentacija območij z naravovarstvenim statusom	Prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom so javno dostopni na spletni strani ARSO.
5. Podnebni dejavniki	Okoljski cilj 8: Zmanjšati emisije TGP	Letna količina izpustov toplogrednih plinov	Izpusti toplogrednih plinov [PS03]
	Okoljski cilj 9: Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe	Infrastruktura in naselja na poplavnih območjih	Območja pomembnega vpliva poplav, opozorilna karta poplav (Geoportal ARSO)
6. Zdravje ljudi (pitna voda, kakovost zraka, hrup, EMS, svetlobno onesnaženje)	Okoljski cilj 10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah	Število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah	Vodovarstvena območja (Geoportal ARSO)

Področje okolja	Pomembni okoljski cilji SPRS	Kazalniki za vrednotenje	Razpoložljivost kazalnikov
	Okoljski cilj 11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku	Prekomerna onesnaženost zunanjega zraka	Kakovost zraka [ZR11] Onesnaženost zraka z delci PM ₁₀ in PM _{2,5} [ZR08] Onesnaženost zraka z ozonom [ZR07]
	Okoljski cilj 12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu	Izpostavljenost prebivalcev hrupu zaradi izvajanja SPRS (prevladujoči vpliv na obremenitev okolja s hrupom je predvsem posledica cestnega in železniškega prometa)	Število hrupu preveč izpostavljenih prebivalcev v strnjenih naseljih v Sloveniji Izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu na podlagi rezultatov kartiranja hrupa
	Okoljski cilj 13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaženjem	Površina zemljišč pod visokonapetostnimi daljnovodi	Površina zemljišč pod visokonapetostnimi daljnovodi
7. Prebivalstvo in materialne dobrine	Okoljski cilj 14: Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru	Družbena blaginja (dostop do zdravja, dohodka in izobrazbe) Razvoj gospodarstva in turizma	Indeks človekovega razvoja [SE03] Razvoj in razporeditev turizma [TU01] Bruto domači proizvod [SE01]
	Okoljski cilj 15: Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti	Ocena poplavne ogroženosti	Površine območij poplavne ogroženosti
8. Kulturna dediščina	Okoljski cilj 16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine	Vpliv na lastnosti in celovitost kulturne dediščine	Vključenost celostnega ohranjanja kulturne dediščine v ciljih, konceptu prostorskega razvoja in usmeritvah za doseganje ciljev in izvajanje koncepta

Področje okolja	Pomembni okoljski cilji SPRS	Kazalniki za vrednotenje	Razpoložljivost kazalnikov
9. Krajina	Okoljski cilj 17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike	Vpliv na lastnosti in celovitost izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni	Prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka Dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi

5.2.3 PREVZETE OBVEZNOSTI, DOLOČENE V RATIFICIRANIH MEDNARODNIH POGODBAH IN PREDPISIH EVROPSKE UNIJE TER STRATEŠKIH DOKUMENTIH REPUBLIKE SLOVENIJE IN ZAKONODAJNIH AKTOV

V tabeli so predstavljene pomembne okoljske politike, programi, plani in zakonodajni akti ter njihov namen in cilj. V zadnjih dveh stolpcih je predstavljena povezava z relevantnimi področji okolja in okoljskimi cilji.

Tabela 12: okoljske politike, programi, plani in zakonodajni akti, ki so bili podlaga za določitev okoljskih ciljev SPRS 2050

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
Evropski dokument	VII. okoljski akcijski program Unije do leta 2020 »Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta, november 2013«	VII. okoljski akcijski program Unije do leta 2020 zagotavlja splošen okvir za okoljsko politiko do leta 2020, pri čemer opredeljuje devet prednostnih ciljev, ki jih morajo doseči države članice, in sicer: 1. varovanje, ohranjanje in izboljšanje naravnega kapitala Unije, 2. spreminjanje Unije v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo, 3. varovanje državljanov Unije pred pritiski ter tveganji za zdravje in dobro počutje, ki so povezani z okoljem, 4. povečanje koristi okoljske zakonodaje Unije, 5. izboljšanje zbirke znanja in podatkov za okoljsko politiko Unije, 6. zagotovitev naložb za okoljsko in podnebno politiko ter odpravljanje okoljskih posledic 7. izboljšanje vključevanja okoljskih vidikov in usklajenosti politike, 8. krepitev trajnosti mest v Uniji, 9. povečanje učinkovitosti Unije pri spopadanju z mednarodnimi okoljskimi in podnebnimi izzivi.	Naravni viri Zrak Podnebni dejavniki Voda Narava Zdravje ljudi	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13
Nacionalni dokument	Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (ReNPVO) (Uradni list RS, št. 2/06)	ReNPVO določa ključne okoljske cilje in prednostne naloge, ki temeljijo na oceni stanja okolja in prevladujočih trendov. Naloge in cilji morajo biti izpolnjeni pred iztekom programa, če ni določeno drugače. ReNPVO je izhodišče za okoljsko razsežnost Strategije razvoja Slovenije, ki opredeljuje vizijo prihodnosti Slovenije ter usmeritve in ukrepe za	Naravni viri Zrak Podnebni dejavniki Voda Narava Zdravje ljudi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		realizacijo te vizije do leta 2013. Cilji in ukrepi so opredeljeni v okviru štirih področij, in sicer: podnebne spremembe, narava in biotska raznovrstnost, kakovost življenja ter odpadki in industrijsko onesnaževanje. Osnovni cilji po posameznih področjih so: – poudariti podnebne spremembe kot pomembni izziv, v naslednjih letih in zmanjšati emisije toplogrednih plinov ter tako prispevati k dolgoročnemu cilju stabiliziranja koncentracij toplogrednih plinov v ozračju, kakor tudi zmanjšati emisije snovi, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča; – zaščititi in ohraniti naravne sisteme, habitate, prosto živeče živalske in rastlinske vrste, s ciljem ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti, genske pestrosti in nadaljnje degradacije tal; – prispevati k visoki ravni kakovosti življenja in socialni blaginji državljanov z zagotavljanjem okolja, v katerem raven onesnaženosti ne učinkuje škodljivo na zdravje ljudi in okolje, in z vzpodbujanjem trajnostnega razvoja v mestih ter še posebej zagotoviti ukrepe za vzpostavitev dobrega stanja površinskih in podzemnih voda ter za trajnostno ravnanje in upravljanje z vodami, ki vključuje skrb za vodne bilance in za smotrno uporabo vode kot naravnega vira; – ravnanje z odpadki in poraba obnovljivih in neobnovljivih naravnih virov, ki omogočajo trajnostno proizvodnjo in potrošnjo, pripomorejo k zmanjševanju onesnaženja okolja in porabe energije tako, da ne preseže nosilne zmogljivosti okolja.		
Evropski dokument	Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov COM(2005) 670 fin, december 2005	Strateški pristop za doseg trajnejše rabe naravnih virov mora sčasoma izboljšati učinkovitost virov in zmanjšati negativni okoljski vpliv rabe sredstev, da bodo splošni okoljski dosežki potekali vzporedno z rastjo. V praksi to pomeni zmanjšanje okoljskega vpliva rabe virov z	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		istočasnim izboljšanjem produktivnosti virov v celotnem gospodarstvu EU. Obnovljivi viri energije tako tudi ne bodo prekomerno izkoriščeni. Strategija poudarja pomen vključevanja okoljskih vprašanj v druge politike, ki vplivajo na okoljske vplive rabe naravnih virov.		
Nacionalni dokument	Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16 in 61/17 – GZ)	Zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja morajo biti zahteve varstva okolja vključene v pripravo in izvajanje politik ter dejavnosti na vseh področjih gospodarskega in socialnega razvoja. Zakon ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja. Cilji varstva okolja so zlasti: 1. preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja, 2. ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja, 3. trajnostna raba naravnih virov, 4. zmanjšanje rabe energije in večja uporaba obnovljivih virov energije, 5. odpravljanje posledic obremenjevanja okolja, izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja in ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti, 6. povečevanje snovne učinkovitosti proizvodnje in potrošnje ter 7. opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi.	Naravni viri Zrak Podnebni dejavniki Voda Narava Zdravje ljudi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Evropski dokument	COM (2010) 2020 konč. - Strategija EVROPA 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast je vizija socialnega tržnega gospodarstva Evrope za 21.	Komisija je v sporočilu z naslovom „Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast“ poudarila, da so za evropski prostor pomembni socialna kohezija, bolj zeleno gospodarstvo, izobraževanje in inovacije.	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
	stoletje; COM (2011) 571 - Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri	Strategija trajnostne rabe naravnih virov je sestavni del Strategije vplivov, ki jih povzroča raba naravnih virov v rastočem gospodarstvu – koncept, imenovan »razklop«. V praksi to pomeni naslednji cilj: "zmanjšanje okoljskega vpliva rabe virov z istovrstnim izboljšanjem učinkovitosti izkoriščanja virov v celotnem gospodarstvu EU. Obnovljivi viri energije tako tudi ne bodo prekomerno izkoriščeni." Za doseg tega cilja strategija vključuje ukrepe za: - izboljšanje našega razumevanja in znanja o evropski rabi virov, njenih negativnih okoljskih vplivih ter njihovem pomenu v EU in po svetu, - razvoj orodij za spremljanje in poročanje o napredku v EU, državah članicah in gospodarskih sektorjih, - spodbujanje uporabe strateških pristopov in postopkov v gospodarskih sektorjih ter državah članicah in spodbujanje za razvoj podobnih načrtov in programov ter - povečanje ozaveščenosti interesnih skupin in državljanov o pomembnem negativnem okoljskem vplivu rabe virov.		
Evropski dokument	Direktiva sveta z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (91/676/EGS)	Cilja te direktive sta: - zmanjšati onesnaževanje voda, ki ga povzročajo nitrati iz kmetijskih virov in - preprečiti nadaljnje onesnaževanje take vrste.	Voda	3, 4, 10
Evropski dokument	Tematska strategija za varstvo tal – COM(2006)231	Strategija upošteva različne funkcije, ki jih tla lahko opravljajo, različnost in kompleksnost tal ter številne različne degradacijske procese, ki so jim lahko podvržena. Strateški cilj je varstvo in trajnostna raba tal, ki temelji na naslednjih vodilnih načelih: - preprečevanje nadaljnje degradacije tal in ohranjanje funkcij tal, kadar se tla uporabljajo in so funkcije tal izkoriščene ter tla delujejo kot odtočni kanal/receptor	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		učinkov človekovih dejavnosti ali okoljskih pojavov; - sanacija degradiranih tal do stopnje funkcionalnosti, ki je skladna vsaj s sedanjo in predvideno rabo tal.		
Nacionalni dokument	Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov (sprejet na 94. redni seji vlade RS z dne 30. 6. 2016)	Glavni namen programa je, da Slovenija z njegovim izvajanjem sledi strateškim usmeritvam evropskih politik, ki ob poudarjanju preprečevanja nastajanja odpadkov dajejo prednost pripravi odpadkov za ponovno uporabo in njihovemu recikliranju pred energetske predelavo odpadkov, predelavi odpadkov pa prednost pred njihovim odstranjevanjem, če in kjer je to najboljša možnost z vidika varstva okolja, ob upoštevanju tehnične izvedljivosti in ekonomske smiselnosti.	Naravni viri	1
Nacionalni dokument	Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 -»Zagotovimo si hrano za jutri« (ReSURSKŽ) (Uradni list RS, št. 25/11)	Zagotavljanje prehranske varnosti s stabilno pridelavo varne, kakovostne in potrošniku dostopne hrane Povečanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva in živilstva Trajnostna raba proizvodnih potencialov in zagotavljanje s kmetijstvom povezanih javnih dobrin Skladen in socialno vzdržen razvoj podeželja (v sodelovanju z drugimi politikami)	Naravni viri	1
Nacionalni dokument	Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 (sprejem na Vladi RS 12.6.2014)	OPERATIVNI CILJI: - zagotoviti 350.000 ha trajno varovanih kmetijskih zemljišč: - povečati oziroma ohraniti obseg proizvodnje z izgradnjo novih namakalnih sistemov na 5.000 ha kmetijskih površin; - povečati samooskrbo z zelenjavo na 50 %, samooskrbo s prašičjim mesom na 70 %, povečati odkup krušne pšenice, namenjene za prehrano na 130.000 t in povečati ekološko pridelavo, ki jo bo izvajalo 5.000 kmetij na 55.000 ha. (izbrani) Strateški in razvojni cilj:	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		- ohranitev obsega vinogradniških površin, - ohranjanje identitete kulturne krajine in povezovanje oljke in oljčnega olja s turizmom, - dosegati 3 % svetovni delež pridelave hmelja in stabilizirati proizvodnjo v smislu količinsko in kakovostno trajne ponudbe za trg, Predvideni so tudi ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe.		
Evropski dokument	Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor (COM(2013)659 končno z dne 20. septembra 2013)	Strategija za gozdove in gozdarski sektor je bila sprejeta, ker ne obstaja skupna gozdarska politika EU ali vodilni okvir za vprašanja v zvezi z gozdovi. Ker se zaradi rastočega števila politik EU večajo potrebe po gozdovih, je bilo treba uskladiti sektorske politike. Namen te strategije je postaviti gozdove in gozdarski sektor v središče prizadevanja za prehod na zeleno gospodarstvo in ovrednotiti koristi, ki jih lahko gozdovi trajnostno zagotavljajo, ter obenem zagotoviti njihovo zaščito. Cilji za gozdove do leta 2020: Zagotoviti in dokazati, da se z vsemi gozdovi v EU gospodari v skladu z načeli trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in da je prispevek EU k spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in zmanjšanju krčenja gozdov na globalni ravni okrepljen, torej: - prispevati k uravnoteženju različnih funkcij gozda, zadovoljevanju povpraševanja in zagotavljanju ključnih ekosistemskih storitev; - zagotoviti podlago, ki omogoča, da sta gozdarstvo in celotna vrednostna veriga gozdov konkurenčna in da aktivno prispevata h gospodarstvu, ki temelji na rabi biomase.	Naravni viri	1
Nacionalni dokument	Zakon o gozdovih (ZG) (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99)	Zakon ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
	– ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZdavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16)	ciljem, da se zagotovijo trajnostno sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij.		
Nacionalni dokument	Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (Poročilo o izvajanju Nacionalnega gozdnega programa do 2014, Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa)	Nacionalni gozdni program (NGP) je temeljni strateški dokument, namenjen določitvi nacionalne politike trajnostnega razvoja gospodarjenja z gozdovi. Glavna načela NGP so usmerjena v ohranitev gozda ter zagotavljanje večnamenske vloge, ki vključuje okoljski, socialni in gospodarski vidik. Na podlagi sedanjega stanja ter postavljenih ciljev vsebuje dolgoročno vizijo gospodarjenja, ki poleg razvojnih usmeritev ožjega gozdarskega sektorja opredeljuje povezave tudi s področja varstva okolja in ohranjanja narave, gospodarskih sektorjev, povezanih s predelavo lesa ter z vsemi drugimi, ki so interesno povezani z gozdom in gozdnim prostorom. S sistemom prostorskega načrtovanja, v katerem se določa namenska raba zemljišč, so gozdovi vključeni v prostorske načrte na nacionalni in lokalni ravni. Za upravljanje z gozdovi kot naravnim virom je razvit sistem gozdnogospodarskega načrtovanja.	Naravni viri	1
Nacionalni dokument	Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020	Operativni dokument za povečanje konkurenčnosti celotne gozdno-lesne vrednostne verige. Dokument opredeljuje les kot strateško surovino Slovenije. Cilji: - Ustvarjanje trga za lesne proizvode in storitve, - Povečanje poseka in negovanosti gozdov, skladno z načrti za gospodarjenje z gozdovi, - Povečanje količine in predelave lesa na višjih zahtevnostnih stopnjah z novimi tehnologijami, - Nova delovna mesta,	Naravni viri	1

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		- Rast dodane vrednosti na zaposlenega v lesnopredelovalni panogi.		
Nacionalni dokument	Gozdnogospodarski in lovsko upraviteljski načrti območij (2011-2020)	Po zakonu o gozdovih se lastninska pravica na gozdovih izvršuje tako, da je zagotovljena njihova ekološka, socialna in proizvodna funkcija. Lastnik gozda mora zato gospodariti s svojim gozdom v skladu z gozdnogospodarskim in gozdnogojitvenim načrtom. Z načrti se ureja raba gozdnega prostora, namenska raba gozda in vplivi okolja, ki so posledica turizma (neurejene peš poti, vožnja z motokros motorji, vožnja z avtomobili, vožnja z motornimi sanmi, jahanje s konji po brezpotju, neprimerni čas in oblika sečnje).	Naravni viri	1
Nacionalni dokument	Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010-2020 (AN OVE) (posodobitev v pripravi)	Razvoj ciljev OVE do leta 2020 s pogledom do 2030, doseganje najmanj 25 % OVE v končni rabi energije. AN OVE navaja možne lokacije za izrabo OVE.	Naravni viri Podnebni dejavniki	1, 8
Nacionalni dokument	Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014 – 2020	Cilji: - Izboljšanje energetske učinkovitosti za 20 % do leta 2020, kar pomeni, da raba primarne energije v letu 2020 ne bo presegla 7,125 mio. ton (glede na leto 2012 se ne sme povečati za več kot 2 %). - Obveznost, da se vsako leto prenovi 3 % površine državnih stavb. - Zagotoviti, da bodo vse nove stavbe, ki so v lasti in uporabi javnih organov, skoraj nič-energijske od leta 2018, v drugih sektorjih pa od leta 2020. Povezava s SPRS: - energetska prenova kot del funkcionalne prenove, - določitev prednostnih območij za funkcionalno prenovalo, ki vključuje tudi energetske prenovalo, - trajnostni urbani razvoj – vključiti prenovalo državnih stavb.	Naravni viri Podnebni dejavniki	1, 8
Nacionalni dokument	Energetski koncept Slovenije (v pripravi)	Vizija : - do leta 2055:	Naravni viri Podnebni dejavniki	1, 8

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov vezanih na rabo energije za vsaj 80 % glede na raven iz leta 1990. - do leta 2035: Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov vezanih na rabo energije za vsaj 40 % glede na raven iz leta 1990. Povezava s SPRS: - določitev prednostnih območij za obnovljive vire energije; - usmeritve v podporo izvajanja trajnostne mobilnosti, v povezavi s prednostnim območjem: funkcionalna urbana območja in podeželje in zeleni sistemi; - usmeritve za vzpostavitev energetskega sistema za učinkovito organizacijo daljinskega ogrevanja, v povezavi s prednostnim območjem: funkcionalna urbana območja in podeželje in zeleni sistemi.		
Evropski dokument	Direktiva 2016/2284/EU o nacionalnih zgornjih mejah emisij Göteborgski protokol h Konvenciji Ekonomske komisije OZN za Evropo o onesnaževanju zraka na velike razdalje prek meja za zmanjšanje zakisovanja evτροφikacije in prizemnega ozona	Zgornje meje emisij onesnaževal zraka so za posamezno državo članico za obdobje do leta 2030 določene z Direktivo 2016/2284/EU o nacionalnih zgornjih mejah emisij, v katerem so posodobljena in preverjena pomembna zdravstvena tveganja in vplivi na okolje, ki jih povzroča onesnaženost zraka v Uniji. S sprejemom te Direktive se je pravo Unije tudi uskladilo z novimi mednarodnimi obveznostmi po pregledu Göteborgskega protokola leta 2012. Direktiva 2016/2284/EU je glavni zakonodajni steber Unije za izpolnitev dolgoročnega cilja Unije za doseganje takih ravni kakovosti zraka, ki ne povzročajo pomembnih vplivov in tveganj za zdravje ljudi in okolje. Direktiva 2016/2284/EU o nacionalnih zgornjih mejah emisij razveljavlja in nadomešča trenutni režim Unije za letno omejitev nacionalnih emisij onesnaževal zraka, kot so opredeljene v Direktivi 2001/81/ES. S tem zagotavlja, da se bodo nacionalne zgornje meje emisij iz Direktive 2001/81/ES od leta 2010 naprej za SO₂, NO_x, NMHOS in	Zrak	2

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		NH ₃ uporabljale do leta 2020, in določa nove nacionalne obveznosti glede zmanjšanja emisij, ki se bodo uporabljale od leta 2020 in 2030 dalje za SO ₂ , NO _x , NMHOS, NH ₃ , delce (PM _{2,5}) in metan (CH ₄), ter vmesne ravni emisij teh istih onesnaževal za leto 2025.		
Evropski dokument	Direktiva 2008/50/ES	Direktiva 2008/50/ES določa cilje glede kakovosti zunanjega zraka, z namenom da bi se izognili škodljivim učinkom na zdravje ljudi in okolje kot celoto, jih preprečili ali zmanjšali. Emisija onesnaževal ne sme povzročiti, da so presežene mejne oziroma ciljne vrednosti za SO ₂ , NO _x , PM ₁₀ , PM _{2,5} in druga onesnaževala (NO ₂ , Pb, CO, benzen, ozon, HOS in NH ₃).	Zrak, Zdravje ljudi	2, 11
Evropski dokument	Program „Čist zrak za Evropo“	Komisija v svojem programu „Čist zrak za Evropo“ poudarja, da se je v Evropi kakovost zraka v zadnjih desetletjih občutno izboljšala. Vendar onesnaženost zraka ostaja glavni okoljski dejavnik, povezan z boleznimi, ki bi jih lahko preprečili, in s prezgodnjo smrtnostjo v EU, hkrati pa še vedno zelo negativno vpliva na velik del evropskega naravnega okolja. Po podatkih OECD bo „onesnaženost zraka v mestih do leta 2050 postala glavni okoljski vzrok umrljivosti po vsem svetu, pred onesnaženo vodo in pomanjkanjem sanitarnih storitev“.	Zrak, Zdravje ljudi	2, 11
Nacionalni dokument	Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM ₁₀	V zvezi z izpolnjevanjem zahtev iz Direktive 2008/50/ES, ki določa, da morajo države članice sprejeti programe ukrepov, s katerimi zagotovijo, da koncentracije PM₁₀ v zunanjem zraku ne presegajo mejnih vrednosti, je bil sprejet Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM₁₀. Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM₁₀ določa nosilce in daje izhodišča za pripravo, sprejem in izvedbo podrobnejših načrtov ukrepov z namenom, da se zagotovi varstvo zdravja ljudi na območjih, kjer so mejne vrednosti koncentracij PM₁₀ presežene. Podrobnejši načrti ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti prebivalstva škodljivim vplivom delcev v	Zrak, Zdravje ljudi	2, 11

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		zunanjem zraku je Vlada RS sprejela v obliki Odlokov o načrtu za kakovost zraka za Mestne Občine Kranj, Celje, Novo Mesto, Maribor, Murska Sobota in Ljubljana ter za območje Zasavja.		
Evropski dokument	Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam (COM (2013) 216 končni)	Splošni cilj prilagoditvene strategije za EU je prispevati k boljši odpornosti Evrope na podnebne spremembe. To pomeni krepitev pripravljenosti in zmogljivosti za odziv na učinke podnebnih sprememb na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter ravni EU, razvoj skladnega pristopa ter izboljšanje usklajevanja.	Podnebni dejavniki	8, 9
Evropski dokument	Odločba št. 406/2009 o prizadevanju držav članic za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, da do leta 2020 izpolnijo zavezo Skupnosti za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov	Odločba 406/2009/ES določa najmanjši prispevek držav članic za doseganje zaveze zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v Skupnosti v obdobju 2013–2020 za emisije toplogrednih plinov, ki so vključene v to odločbo, ter pravila za določitev teh prispevkov in za oceno v zvezi s tem. Obveznost zmanjšanja emisij toplogrednih plinov iz Odločbe 406/2009/ES se nanaša na: - emisije iz rabe goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju, - emisije iz rabe goriv v prometu, - emisije iz rabe goriv (v malih in srednje velikih podjetjih v industriji in energetiki), - ubežne emisije iz energetike, - procesne emisije iz industrijskih postopkov, - rabo topil in drugih proizvodov, - emisije iz kmetijstva, - emisije iz ravnanja z odpadki. Cilj Slovenije do leta 2020 je, da se emisije toplogrednih plinov ne bodo povečale za več kot 4 % glede na leto 2005 oz. da bodo leta 2020 manjše od vrednosti 12.117 kt CO₂ ekv. Obveznost zmanjšanja emisij toplogrednih plinov se ne nanaša na obdobje do leta 2020, ampak ima Slovenija tudi pravno obvezujoče letne cilje, saj emisije	Podnebni dejavniki	8, 9

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		toplogrednih plinov v obdobju 2013–2020 ne smejo biti večje od ciljnih letnih emisij določenih z linearno trajektorijo do cilja v letu 2020.		
Nacionalni dokument	Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020	V postopku sprejemanja je tudi predlog Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020, ki obveznosti zmanjšanja emisij toplogrednih plinov iz Odločbe 406/2009/ES porazdeli med posameznimi sektorji, in ukrepe za doseganje ciljev zasnuje tako, da bi zagotovili čim nižje stroške podnebne politike tudi v daljšem časovnem obdobju.. Indikativni sektorski cilji zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, ki doseganje ciljev iz Odločbe 406/2009/ES omogočajo, so naslednji: - v prometu zaustaviti hitro rast emisij, da se ne bodo povečale za več kot 18 % do leta 2030 glede na leto 2005 (kar pomeni zmanjšanje za 15 % do leta 2030 glede na leto 2008) z vizijo zmanjšanja emisij do leta 2050 za 90 %; - v široki rabi zmanjšanje za 66 % do 2030 glede na leto 2005 z vizijo brezogljične rabe energije v sektorju do leta 2050; - v kmetijstvu je cilj obvladovanje emisij TGP na ravni do največ +6 % do leta 2030 glede na leto 2005 ob hkratnem povečanju samooskrbe Slovenije s hrano; - v industriji zmanjšanje emisij za 32 % do 2030 glede na leto 2005 z vizijo zmanjšanja do leta 2050 za 90 %; - pri ravnanju z odpadki zmanjšanje za 57 % do leta 2030 glede na leto 2005; z vizijo zmanjšanja emisij do leta 2050 za 90 %; - v energetiki (zgorevanje goriv in ubežne emisije) cilj, da se emisije ne povečajo za več kot 27 % do leta 2030 z vizijo brezogljične oskrbe z energijo do leta 2050.	Podnebni dejavniki	8, 9
Evropski dokument	Okvir podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030 (COM(2014) 15 final)	Okvir podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030 temelji na: - podnebnem cilju najmanj 40-odstotnega zmanjšanja	Podnebni dejavniki	8, 9

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		domačih emisij toplogrednih plinov na ravni gospodarstva do leta 2030 v primerjavi z letom 1990, - zavezujočem cilju na ravni EU najmanj 27-odstotnega deleža porabe energije iz obnovljivih virov v EU do leta 2030, - najmanj 27-odstotnem okvirnem cilju na ravni EU za izboljšanje energijske učinkovitosti leta 2030 in - 15-odstotnem cilju za medsebojne povezave elektro-energetskih sistemov.		
Evropski dokument	Direktiva o vodah 2000/60/ES	Direktiva 2000/60/ES določa ukrepe za doseganje strateškega cilja dobrega ekološkega stanja voda v letu 2015.	Vode	3, 4
Evropski dokument	Direktiva 2008/56/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Morska direktiva)	Direktiva 2008/56/ES določa okvir, znotraj katerega morajo države članice najpozneje do leta 2020 sprejeti potrebne ukrepe za "Dosego ali ohranitev dobrega okoljskega stanja morskega okolja", kar je povezano tudi s prepovedjo odmetavanja odpadkov v morje.	Vode	5
Nacionalni dokument	Načrt upravljanja z morskim okoljem 2017–2021 (maj 2017)	Načrt upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2017 - 2020 vključuje: - presojo stanja morskih voda, kar vsebuje opis bistvenih lastnosti in značilnosti morskega okolja, določitev ciljev in določitev dobrega stanja morskega okolja, določitev antropogenih pritiskov na morsko okolje ter socioekonomsko analizo morskega okolja, - program monitoringa morskih voda ter - program ukrepov za doseganje dobrega stanja morskega okolja.	Vode	5
Evropski dokument	Direktiva 2008/105/ES o standardih kakovosti površinskih voda	Ta direktiva določa okoljske standarde kakovosti za prednostne snovi in nekatera druga onesnaževala, kot je določeno v Direktivi 2000/60/ES, s ciljem doseganja dobrega kemijskega stanja površinskih voda ter v skladu z določbami in cilji Direktive 2000/60/ES o preprečevanju emisije snovi v vode z odvajanjem odpadne vode.	Vode	3

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		Z implementacijo predpisa, ki v slovenski pravni red prenaša Direktivo 2008/105/ES, se v zvezi s cilji doseganja dobrega ekološkega stanja voda do leta 2015 urejajo: - merila za vrednotenje kemijskega stanja površinskih voda - okoljski cilji o opustitvi oziroma prenehanju izpuščanja nekaterih snovi v vodno okolje.		
Evropski dokument	Direktiva Sveta 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi	Direktiva 98/83/ES ureja kakovost vode, namenjene za prehrano ljudi. Voda je zdravstveno ustrezna in čista, če je brez mikroorganizmov, parazitov in brez snovi, ki lahko zaradi količine ali koncentracije predstavljajo morebitno nevarnost za zdravje ljudi. Cilj te direktive je varovanje zdravja ljudi pred škodljivimi vplivi vsakršnega onesnaženja vode, namenjene za prehrano ljudi, z zagotavljanjem, da je zdravstveno ustrezna in čista.	Zdravje ljudi - pitna voda	10
Evropski dokument	Direktiva 2006/118/ES o varstvu podzemne vode pred onesnaženjem in poslabšanjem stanja	Direktiva 2006/118/ES o varstvu podzemne vode pred onesnaženjem in poslabšanjem stanja določa posebne ukrepe za preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja podzemne vode v skladu z Direktivo 2000/60/ES. Ti ukrepi zlasti vključujejo: - merila za ocenjevanje dobrega kemijskega stanja podzemne vode - merila za določitev in obračanje pomembnih in stalno naraščajočih trendov ter za opredelitev izhodiščnih točk za obračanje trendov. Cilj: "Dobro kemijsko stanje podzemne vode mora biti doseženo do leta 2015".	Vode Zdravje ljudi - pitna voda	4, 10
Evropski dokument	Direktiva 2007/60/ES o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti (Poplavna direktiva)	Direktiva predpisuje čezmejna pogajanja glede obvladovanja poplavne ogroženosti in vsebuje pomembne obveze za povečanje preglednosti in vključevanje državljanov.	Vode Prebivalstvo in materialne dobrine	3, 14

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		Cilj direktive o obvladovanju poplavne ogroženosti je zmanjšati ogroženost in škodljive posledice poplav v Evropski uniji.		
Nacionalni dokument	Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 (julij 2017)	Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 vsebuje: - ocene poplavne ogroženosti za območja upravljanja voda; - karte poplavne nevarnosti in karte poplavne ogroženosti; - opis ciljev v zvezi z obvladovanjem poplavne ogroženosti; - povzetek ukrepov in njihovo prednostno razvrstitev, - analizo stroškov in koristi.	Vode Prebivalstvo in materialne dobrine	3, 14
Nacionalni dokument	Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15)	Namen Zakona o vodah je doseganje dobrega stanja voda in drugih, z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti.	Vode Zdravje ljudi - pitna voda	3, 4, 5, 10
Nacionalni dokument	Načrt upravljanja z vodami – NUV (Uredba o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS št. 61/11, 49/12, 67/16)	Načrta upravljanja z vodami za vodni območji Donave in Jadranskega morja v obdobju 2016 – 2021 vsebujeta: - opis značilnosti območij površinskih in podzemne vode, - opis pomembnih obremenitev na vode, - karte mrež za monitoring stanja in karte s prikazom rezultatov monitoring stanja, - seznam okoljskih ciljev za površinske vode, podzemne vode in zavarovana območja, - povzetek ekonomske analize rabe vode, - povzetek programa ali programov ukrepov za doseganje okoljskih ciljev, in - povzetek izvedenih ukrepov za obveščanje javnosti in javnih posvetovanj. Glavni okoljski cilji za vodna telesa površinskih voda je: - preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in	Vode	3, 4, 5

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda do leta 2021. Pri tem se na doseganje dobrega kemijskega stanja voda navezujejo tudi cilji za zmanjšanje onesnaževanja s prednostnimi snovmi in odpravo emisij prednostno nevarnih snovi z namenom doseganja koncentracij, ki so blizu vrednostim naravnega ozadja. Okoljski cilj za vodna telesa podzemne vode je: - doseči njihovo dobro kemijsko in količinsko stanje do leta 2021.		
Evropski dokument	Direktiva Sveta 79/409/EGS o ohranjanju prosto živčih ptic	Direktiva je vzpostavila obsežen sistem varstva za vse prostoživeče vrste ptic v Uniji. Direktiva priznava, da je izgubljanje in degradiranje habitatov največja grožnja ohranjanju ptic v Uniji. Zato veliko pozornost posveča ohranjanju habitatov ogroženih vrst ptic. Države članice morajo za vse vrste ptic iz <i>Dodatka I</i> direktive in za vse redno pojavljajoče se migratorne vrste ptic, ki so potrebne varstva, oblikovati <i>posebna območja varstva</i> (<i>Special Protection Area - SPA</i>), imenovana tudi območja Natura 2000. Države članice so na SPA območjih dolžne zagotavljati, da so populacije varovanih vrst ptic v ugodnem stanju.	Narava	6, 7
Evropski dokument	Direktiva Sveta 92/43/EEC o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živčih živalskih in rastlinskih vrst	Direktiva o habitatih v drugem odstavku 6. člena nalaga državam članicam od dneva pristopa k Evropski uniji, da preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja Natura 2000 določena, če bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive. Ta določba velja za predloge posebnih varstvenih območij (SCI), določenih v skladu s kriteriji in postopkom iz Direktive o habitatih (5. odstavek 4. člena).	Narava	6, 7
Evropski dokument	Evropska strategija za biotsko raznovrstnost do 2020 (COM(2011) 244	Ta strategija uresničuje dve pomembni zavezi, in sicer zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti v EU do leta 2020 ter zaščititi, oceniti in obnoviti biotsko raznovrstnost in storitve ekosistemov v EU do leta 2050.	Narava	6, 7

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		Cilj te strategije je zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in slabšanje ekosistemov v Evropski uniji do leta 2020 z opredelitvijo šestih prednostnih ciljev: - Cilj 1: ohranjanje in obnavljanje narave. - Cilj 2: ohranjanje in izboljševanje ekosistemov in njihovih storitev (obnova najmanj 15% poškodovanih območij). - Cilj 3: zagotavljanje trajnostnega kmetijstva, gozdarstva in ribištva. - Cilj 4: zagotovitev trajnostne rabe ribolovnih virov. - Cilj 5: boj proti invazivnim tujerodnim vrstam, ki danes ogrožajo 22% domorodnih vrst EU. - Cilj 6: ukrepi za preprečitev upadanja biotske raznovrstnosti.		
Evropski dokument	Bernska konvencija (Bern, 1979)	Konvencija o varstvu prosto živečega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov na območju Evrope. Glavni cilj je ohranitev prostoživečega evropskega živalstva in rastlinstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov.	Narava	6
Evropski dokument	Ramsarska konvencija (Ramsar, 1971)	Ramsarska konvencija – države podpisnice so se zavezale, da bodo: - uvrščale mokrišča na seznam mokrišč mednarodnega pomena in ohranjala ter vzdrževala njihovo ekološko ravnovesje; - vključevale ohranitev mokrišč v nacionalne razvojne programe in načrtovale celostno upravljanje povodij ob spoštovanju načela trajnostne rabe; - podpirale razvojno politiko ohranjanja mokrišč na svojem ozemlju z razglášanjem zavarovanih območij in podpirale strokovno usposabljanje raziskovalcev in upravljavcev mokrišč; - sodelovale z drugimi pogodbenicami na področju mejnih mokrišč in hidroloških sistemov ter v skupnih razvojnih projektih na mokriščih.	Narava	6, 7
Evropski dokument	Konvencija o varstvu Alp (Alpska konvencija, 1991)	Alpska konvencija – glavni cilj je ohranitev Alp kot življenjskega prostora za človeštvo, živalstvo in	Narava Ohranjanje krajine	6, 7, 17

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		rastlinstvo. Okvirna konvencija je bila sprejeta s strani Evropske unije in osmih držav pogodbenic (Avstrija, Nemčija, Francija, Italija, Liechtenstein, Monako, Slovenija in Švica). Alpska konvencija je bila podpisana leta 1991 in jo sestavljajo Okvirna konvencija, protokoli in dve deklaraciji. V veljavo je stopila leta 1995 in prispeva k ohranjanju kvalitete in posebnih značilnosti Alp, ne ozirajoč se na državne meje ter spodbuja mednarodno sodelovanje		
Nacionalni dokument	Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B in 46/14)	Predpis vzpostavlja celovit sistem ohranjanja narave, katerega namen je varstvo naravnih vrednot in ohranitev sestavin biotske raznovrstnosti. Opredeljuje predmete varstva, načine in ukrepe varstva, organiziranost na področju varstva narave, financiranje varstva narave, programiranje in načrtovanje varstva narave in druge vsebine, potrebne za učinkovito varstvo narave. Med predmete varstva na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki so območno določeni oziroma določljivi, se uvrščajo habitatni tipi, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju, habitatni zavarovanih in mednarodno varovanih vrst, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (v nadaljevanju: območja Natura 2000), ki tvorijo evropsko ekološko omrežje. Predmeti varstva so tudi ogrožene, zavarovane in mednarodno varovane prosto živeče rastlinske in živalske vrste.	Narava	6, 7
Nacionalni dokument	Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020 (MOP, april 2015)	Osnovni namen programa je opredeliti izvajanje obveznosti varstva posebnih varstvenih območij - območij Natura 2000, ki jih nalagata Sloveniji Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih, kar pomeni ohraniti in povečati biotsko pestrost v območju EU z omogočanjem trajnostnega razvoja. Del tega cilja je spodbujati tradicionalno sobivanje ljudi in narave. Naloge programa so zlasti: - podrobneje opredeliti varstvene cilje in ukrepe na	Narava	7

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		območjih Natura; - opredeliti pristojne sektorje in odgovorne nosilce za izvajanje varstvenih ukrepov; - omogočiti horizontalne povezave s strateškimi načrti in razvojnimi programi Vlade; - izkoristiti priložnosti območij Natura 2000 za lokalni oz. regionalni razvoj, delovna mesta in gospodarsko rast, upoštevajoč gospodarske, socialne in demografske značilnosti ter načela trajnostnega razvoja; - pripraviti pregled manjkajočih raziskav, ekspertiz in podatkov za vključevanje v programe raziskav.		
Nacionalni dokument	Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (2002-2012) (MOP, 2001) Analiza doseganja ciljev strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Zavod Symbiosis, 2012	To je strateški dokument, ki ga je s sklepom dne 20. 12. 2001 sprejela Vlada in določa za obdobje 2002–2012 sklop specifičnih ciljev in usmeritev za usklajeno izvajanje ukrepov, ki prispevajo k doseganju treh glavnih ciljev Konvencije o biološki raznovrstnosti. Ti cilji so: - ohranjanje biotske raznovrstnosti, - trajnostna raba njenih sestavin, - poštena in pravična delitev koristi genskih virov.	Narava	6, 7
Evropski dokument	Direktiva 2002/49/ES o ocenjevanju in urejanju okoljskega hrupa	Osnovni cilj Direktive je določiti skupni pristop z namenom preprečevanja in zmanjševanja škodljivih učinkov obremenjevanja okolja s hrupom in zagotavljanja podlag za uvajanje ukrepov za zmanjšanje emisije hrupa glavnih virov hrupa zlasti cestnih in železniških vozil, cestne in železniške infrastrukture, zračnih plovil, opreme, ki se uporablja na prostem ter industrijske opreme ter premičnih strojev.	Zdravje ljudi - Obremenitev s hrupom	12
Nacionalni dokument	Operativni program varstva pred hrupom, ki ga povzroča promet po pomembnih železniških progah in pomembnih cestah prve faze zunaj območja MOL, za obdobje 2012 – 2017	Cilj Operativnega programa varstva pred hrupom je, da se z vidika obremenjevanja okolja s hrupom izboljša kvaliteta življenja ljudi, ki živijo na območjih v bližini prometno najbolj obremenjenih železniških prog in cestnih povezav.	Zdravje ljudi - Obremenitev s hrupom	12
Nacionalni	Akcijski načrt za izvajanje	Glavni namen je zagotoviti zdravo okolje za razvoj otrok	Zdravje ljudi	11, 12, 14

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
dokument	Strategije RS za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2014 – 2020	in mladostnikov, ki so ranljiva skupina, zmanjševanje izpostavljenosti dejavnikom iz okolja (hrup, onesnažen zrak, kemikalije ipd.) in zagotoviti okolje, ki podpira zdrav življenjski slog (gibanje, zdrava hrana lokalno pridelana). Pri načrtovanju prostora s stališča varovanja zdravja ljudi je treba upoštevati sledeče: Urbani vrtovi, minimalni delež urejenih zelenih površin v urbanih središčih, rekreacijskih površin, kopališč, oddaljenost stanovanjskih območij, vzgojno-izobraževalnih zavodov od prometnic in drugih virov onesnaževanja okolja	Prebivalstvo in materialne dobrine	
Evropski dokument	Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine - Malteška konvencija (MEKVAD), Uradni list RS, št. 24/1999)	Konvencija se nanaša na celostno varstvo arheološke dediščine. Opredeljena je povezava med ohranjanjem arheološke dediščine in prostorskim načrtovanjem. Konvencija nalaga vsaki pogodbenici, da: - si bo prizadevala, da bodo zahteve arheologije in urejanja prostora usklajene in povezane med seboj, in bo zato zagotovila sodelovanje arheologov pri politiki urejanja prostora in različnih fazah urejanja prostora; - bo zagotovila sistematična posvetovanja med arheologi in urbanisti oziroma tistimi, ki skrbijo za urejanje prostora, zato da bi omogočila spremembo izvedbenih načrtov, ki bi utegnili škoditi arheološki dediščini ter dovolj časa in sredstev za izvedbo ustrezne znanstvene študije na kraju samem in za objavo izsledkov; - bo zagotovila, da bodo v presojah vplivov na okolje in odločitvah, sprejetih na tej podlagi, v celoti upoštevani arheološka območja in njihov položaj v prostoru; - bo poskrbela, da bodo deli arheološke dediščine, ki so bili najdeni med izvedbo posegov v prostor, če je le mogoče, ohranjeni tam, kjer so (in situ); - bo zagotovila, da bodo arheološka območja dostopna javnosti in da ureditev dostopa, ki je potrebna za sprejem večjega števila obiskovalcev, ne bo škodovala arheološkim in znanstvenim lastnostim teh območij in	Ohranjanje kulturne dediščine	16

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		njihove okolice. Cilj: "Arheološka območja in njihov položaj v prostoru je treba v programih in politikah ter prostorskem umeščanju posegov upoštevati v celoti. Deli arheološke dediščine, ki so bili najdeni med izvedbo posegov v prostor, morajo biti ohranjeni tam kjer so (in situ), če je le mogoče."		
Evropski dokument	Konvencija o varstvu stavbne dediščine Evrope - Granadska konvencija (Uradni list SFRJ, št. 4-11/1991; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Sveta Evrope, Ženevskih konvencij in dodatnih protokolov o zaščiti žrtev vojne in mednarodnih sporazumov s področja kontrole oborožitve, za katere so depozitarji tri glavne jedrske sile, Uradni list RS, št. 14/1992)	Konvencija utrjuje koncept celostnega varstva stavbne dediščine (spomenikov, stavbnih celot, spomeniških območij). Vsaka pogodbenica se je s konvencijo zavezala: - da bo opravljala ustrezen nadzor in izvajala pooblastila, kot jih zahteva pravno varstvo takih objektov; - da bo preprečevala poškodovanje, propadanje ali rušenje zavarovanih nepremičnin. Politika celostnega varstva stavbne dediščine, ki so jo dolžne sprejeti pogodbenice: - vključuje varstvo stavbne dediščine kot bistveni cilj urejanja prostora in urbanizma; - spodbuja programe za obnovo in vzdrževanje stavbne dediščine; - omogoča, da varstvo, oživljanje in izboljševanje stavbne dediščine postanejo pomembna lastnost politike na področju kulture, varstva okolja in urejanja prostora; - v postopkih urejanja prostora in urbanizma spodbuja, kjer je to le mogoče, tudi varstvo in uporabo objektov, katerih pomen sicer sam po sebi ne opravičuje zavarovanja, vendar so ti objekti pomembni kot del mestnega ali podeželskega okolja in kot prvina kakovosti življenja; - spodbuja uporabo in razvoj tradicionalnih znanj in materialov, ki so bistveni za prihodnost stavbne dediščine. Cilj: "Varstvo stavbne dediščine kot bistveni cilj urejanja	Ohranjanje kulturne dediščine	16

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		prostora in urbanizma".		
Evropski dokument	Deklaracija iz Davosa, »Za kakovostno kulturo gradnje («Baukultur») v Evropi«; Konferenca ministrov za kulturo, 20. – 22. januar 2018, Davos, Švica;	Deklaracija poudarja vlogo kulture kot osrednjo v kakovosti našega življenjskega okolja. Opominja nas, da stavbe ustvarjajo prostor za kulturo, hkrati pa so tudi same njen odraz. Izpostavlja skupno odgovornost politike in družbe v grajenem okolju in zato zahteva, da se oblikuje skupna in celovita evropska politika za doseganje kakovostnega grajenega okolja. Zagotavljanje kakovostnega razvoja že zgrajenih naselij in skrbnega ravnanja s krajino sta dva izmed osrednjih izzivov, s katerimi se soočata današnja družba in kultura gradnje prihodnosti. Cilji vključujejo tako kulturno dediščino kot sodobno arhitekturo ter gradnjo.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Evropski dokument	Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje (Priporočila Odbora ministrov za države članice o Evropski strategiji kulturne dediščine za 21. stoletje, CM/Rec(2017)1)	Strategija izpostavlja novo vlogo kulturne dediščine v Evropi in daje smernice za spodbujanje dobrega in na sodelovanju vseh temelječega upravljanja dediščine, pri čemer upravljanje obsega prepoznavanje, vrednotenje in upravljanje v ožjem pomenu. Razširja inovativne pristope, ki prispevajo k izboljšanju okolja in kakovosti evropskih državljanov. Postavlja izzive, priporoča ukrepe in poudarja primere dobrih praks, ki jih naj upoštevajo vsi deležniki – vlade, lokalne skupnosti, civilna družba, gospodarstvo in strokovnjaki.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Evropski dokument	Sklepi Sveta z dne 21. maja 2014 o kulturni dediščini kot strateškem viru za trajnostno Evropo (Ur. L. EU, št. 2014/C 183/08)	Prepoznan pomen kulturne dediščine kot strateškega vira, ki preči skoraj vsa področja delovanja. Pred Evropsko komisijo in države članice je postavil nalogo, da kulturno dediščino kot celoto upoštevajo v svojih politikah in strategijah ter povečajo vlogo kulturne dediščine v trajnostnem razvoju.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Evropski dokument	Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju podvodne kulturne dediščine (MKVPKD) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/08)	Konvencija priznava pomen podvodne kulturne dediščine kot integralnega dela kulturne dediščine človeštva in kot posebno pomemben element v zgodovini ljudstev, narodov in njihovih medsebojnih odnosov v zvezi z njihovo skupno dediščino. Namen konvencije je zagotoviti in okrepiti varovanje podvodne kulturne dediščine v korist človeštva v skladu z določbami	Ohranjanje kulturne dediščine	16

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
Evropski dokument	Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 5/08)	konvencije. Podpisnice konvencije priznavajo, da so pravice do kulturne dediščine del pravice do udeležbe v kulturnem življenju, kakor je opredeljena v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, priznavajo odgovornost posameznikov in skupnosti za kulturno dediščino, poudarjajo, da sta človekov razvoj in kakovost življenja cilj ohranjanja kulturne dediščine in njene trajnostne uporabe ter sprejmejo potrebne ukrepe za uporabo določb konvencije glede vloge kulturne dediščine pri graditvi mirne in demokratične družbe ter trajnostnem razvoju in spodbujanju kulturne raznovrstnosti, in bolj usklajenega sodelovanja med vsemi javnimi, institucionalnimi in zasebnimi dejavniki.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Nacionalni dokument	Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017 (ReNPK14-17) (Uradni list RS, št. 99/13)	Resolucija opredeljuje, da sta ohranjanje kulturne dediščine in njena trajnostna uporaba nezamenljiv prispevek k človekovemu razvoju in kakovosti življenja. Z upoštevanjem vloge kulturne dediščine pri graditvi vključujoče demokratične družbe in s poudarjanjem kulturne raznovrstnosti ter trajnostnega razvoja bistveno razširjamo koncept varstva, ki je prešlo od varstva posamičnih kulturnih spomenikov, organiziranega v okviru profesionalnih institucij in s ciljem fizične zaščite pred propadanjem in spremembami, k ohranjanju širših območij, nosilcev kulturne in prostorske identitete, da bi končno uveljavili kulturno dediščino kot vir za gospodarski, družbeni in lokalni razvoj, ki zahteva preseganje resornih politik in vključevanje v področne strategije, aktivno ustvarjanje priložnosti za finančne investicije iz različnih virov in partnerstvo z lokalnimi skupnostmi. Cilj programa: S spoštovanjem kulturne dediščine bogatiti sodobno življenje, povečati dostopnost kulturnih vsebin, kakovostno ohranjati in prezentirati kulturno dediščino, povečati prepoznavnost dediščine in prispevati	Ohranjanje kulturne dediščine	16

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		h gospodarskemu razvoju območij.		
Nacionalni dokument	Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11, 90/12, 111/13, 32/16)	Zakon določa varstvo dediščine kot ohranjanje materialnih in vsebinskih lastnosti predmetov, skupin predmetov oziroma objektov ali območij, skrb za njihovo celovitost in neokrnjenost ter poudarjanje in zagotavljanje pomena, ki ga imajo kot bistvena sestavina sodobnega življenja. Temeljna vsebina in cilji varstva dediščine so: - vzdrževanje in obnavljanje dediščine ter preprečevanje njene ogroženosti; - zagotavljanje materialnih in drugih pogojev za uresničevanje kulturne funkcije dediščine, ne glede na njeno namembnost; - zagotavljanje javne dostopnosti dediščine ter omogočanje njenega proučevanja in raziskovanja; - preprečevanje posegov, s katerimi bi se utegnile spremeniti lastnosti, vsebina, oblike in s tem vrednost dediščine; - skrb za uveljavljanje in razvoj sistema varstva dediščine.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Nacionalni dokument	Arhitekturna politika Slovenije, »Arhitektura za ljudi«, avgust 2017	Z dokumentom se uveljavlja evropska kulturna politika s področja arhitekture in postavlja okvir za dolgoročno razpravo o nacionalni arhitekturni politiki. Arhitekturna politika ima štiri temeljne cilje: kakovostna arhitektura, pametna rast, trajnostni razvoj in vključujoča arhitektura. Javni interes na področju arhitekture obsega dvig kakovosti življenja in življenjskega okolja ter uveljavljanje trajnostnega razvoja, socialne kohezije in kulturne identitete. Zagotavlja se ga z arhitekturnim, krajinskoarhitekturnim, urbanističnim in prostorskim načrtovanjem ter z oblikovanjem interierjev ob upoštevanju prostora kot omejene dobrine, vključno z ohranjanjem okolja in kulturne dediščine.	Ohranjanje kulturne dediščine	16
Evropski dokument	Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini (MEKK)	Konvencija se nanaša na krajine, ki jih štejemo za izjemne, ter tudi običajne ali degradirane krajine. S	Ohranjanje krajine	17

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
	(Uradni list RS, št. 74/03)	konvencijo je vsaka pogodbenica zavezana: - da bo krajine zakonsko priznala kot bistveno sestavino človekovega okolja, kot izraz raznovrstnosti skupne kulturne in naravne dediščine ljudi ter temelj njihove istovetnosti; - da bo oblikovala in izvajala krajinsko politiko, katere cilji so varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine na podlagi sprejemanja posebnih ukrepov; - da bo določila postopke za sodelovanje javnosti, lokalnih in regionalnih skupnosti ter drugih zainteresiranih strani pri opredeljevanju in izvajanju krajinske politike; - da bo krajino vključila v svojo politiko regionalnega in urbanističnega načrtovanja ter v svojo kulturno, okoljevarstveno, kmetijsko, socialno in gospodarsko politiko in tudi v vse druge politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino. Cilji konvencije so: - spodbujanje varstva, upravljanja in načrtovanja krajin; - vzpostavljanje evropskega sodelovanja pri reševanju vprašanj, povezanih s krajino.		
Evropski dokument	Priporočilo Odbora ministrov državam članicam (Sveta Evrope) o celostnem varstvu kulturne krajine kot delu politike urejanja krajine (Recommendation No. R (95) 9)	Priporočilo predstavlja izhodišče za razširitev koncepta celostnega ohranjanja na področju varstva (kulturne) krajine. Dokument državam članicam priporoča tesnejše vključevanje politike varstva krajine v prostorsko načrtovanje in v kmetijsko-gozdarske politike. Priporočilo obravnava ohranjanje kulturne identitete življenjskih skupnosti ljudi v povezavi z varstvom in povečevanjem območij kulturne krajine.	Ohranjanje krajine	17
Nacionalni dokument	Strategija razvoja slovenskega turizma 2012 - 2016 (RNUST)	V RNUST opredeljena vizija razvoja slovenskega turizma. V letu 2016 bo turizem v Sloveniji v celoti temeljil na trajnostnem razvoju in bo kot zelo uspešna gospodarska panoga nacionalne ekonomije ključno prispeval k družbeni blaginji in ugledu naše države v svetu. Slovenija	Prebivalstvo in materialne dobrine	14

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		bo razvita turistična destinacija s sodobno, raznoliko in visoko kakovostno turistično ponudbo, temelječo na inovativnih in kakovostnih integralnih turističnih proizvodih ter storitvah z visoko dodano vrednostjo in ciljem zadovoljstva turistov. Z atraktivnimi in raznolikimi turističnimi proizvodi bo postala zaželena destinacija tudi za turiste z oddaljenih trgov. Cilj razvoja slovenskega turizma je povečati obseg turistične dejavnosti (turistični promet: prihodki in dobiček iz naslova opravljanja gostinske in turistične dejavnosti, število turistov, število prenočitev).		
Nacionalni dokument	Slovenska industrijska politika - SIP (Vlada RS sprejela dne 6.2.2013)	Vizija Slovenske industrijske politike je, da bo preko izboljšanja poslovnega okolja, podpore podjetništvu in inovacijam ter preko razvoja perspektivnih tehnoloških in industrijskih področij, ki odgovarjajo na družbene izzive, ustvarila pogoje za kontinuirano prestrukturiranje obstoječe industrije v energetske, materialne, okoljske in družbeno učinkovite industrije znanja in inovativnosti za nova, trajnejša in kvalitetnejša delovna mesta ter večjo vpetost v mednarodne tokove poslovanja. To je tudi glavni cilj SIP, ki se odraža v zvišanju dodane vrednosti na zaposlenega (produktivnosti) in povečanju števila delovnih mest za visoko izobražene in poklicno usposobljene kadre vseh generacij. Prostorski vidik zagotavljanja uspešnosti SIP: lokacije in dostopnost poslovnih con ter povezanost z logističnimi središči, kakovost opremljenosti (npr. energija in digitalne komunikacije, komunalna oprema), povezava industrijskih con z omrežji naselij.	Prebivalstvo in materialne dobrine	14
Nacionalni dokument	Zakon o blagovnih rezervah (Uradni list RS, št. 96/09-UPB2, 83/12)	Vzpostavitev sistema preskrbe in oblikovanje državnih blagovnih rezerv, iz katerih država črpa vire za zagotavljanje potreb osnovne preskrbe prebivalcev in vzdrževanje ustrezne stopnje preskrbljenosti v času trajanja motenj in nestabilnosti na trgu.	Prebivalstvo in materialne dobrine	14

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		Državne blagovne rezerve v razmerah varnostnih groženj in ne-samozadostnosti pri preskrbi z osnovnimi živili in neživilskimi proizvodi, ki so nujno potrebni za življenje ljudi in za zagotavljanje ključnih dejavnosti družbe tako predstavljajo eno izmed temeljnih orodij zagotavljanja družbene in posameznikove socialne ter ekonomske blaginje in varnosti. Prostorski vidik: Potrebne so prostorske kapacitete, ustrezna raven infrastrukture, kriterij središč ni nujen, vendar je v primeru lokacij izven središč lahko problem kakovost infrastrukture (primer Ortnek), v primeru lege v središčih, pa je lahko problem širitve stanovanjskih območij v bližino skladišč (primer skladišč naftnih derivatov v Zalogu) – neusklajeno načrtovanje, ni možnosti za širitev skladišč.		
Nacionalni dokument	Strategija razvoja Slovenije do leta 2030, december 2017	Osrednji cilj SRS je zagotoviti kakovostno življenje za vse. Uresničuje se preko uravnoveženega gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja, ki ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Kakovost življenja za vse prebivalke in prebivalce Slovenije se bo kazala v: - boljših priložnostih za delo, izobraževanje in ustvarjanje, - bolj dostojnem, varnem in aktivnem življenju v zdravem in čistem okolju, - aktivnejšem vključevanju v demokratično odločanje in soupravljanje družbe. Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so: • vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba, • učenje za in skozi vse življenje, • visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse,	Prebivalstvo in materialne dobrine	14

Tip dokumenta	Okoljske politike, programi, plani, zakonodajni akti	Namen in cilj	Povezava z relevantnimi področji okolja	Povezava z okoljskimi cilji (zaporedna št. cilja)*
		• ohranjeno zdravo naravno okolje in • visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.		

Legenda:

* Okoljski cilji:

- 1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi
- 2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak
- 3: Preprečiti poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda
- 4: Ohranjati oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode
- 5: Zagotoviti dobro stanje morskega okolja
- 6: Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost
- 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana
- 8: Zmanjšati emisije toplogrednih plinov
- 9: Zmanjšati ranljivost energetske infrastrukture na podnebne spremembe
- 10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah
- 11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku
- 12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu
- 13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z elektromagnetnim sevanjem in svetlobnim onesnaženjem,
- 14: Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru
- 15: Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti
- 16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine
- 17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike

5.3 METODOLOGIJA OCENJEVANJA VPLIVOV IZVEDBE USMERITEV SPRS 2050 NA OKOLJE

5.3.1 METODOLOGIJA OCENJEVANJA VPLIVOV SPRS 2050 NA OKOLJE

Metodologija ugotavljanja in vrednotenja vplivov je pripravljena na podlagi ekspertnega mnenja. Vplivi izvedbe usmeritev SPRS 2050 na posamezna področja okolja in okoljske cilje so ovrednoteni z uporabo ustreznih meril in, skladno z Uredbo o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (Uradni list RS, št. 73/05), razvrščeni v naslednje velikostne razrede:

- razred A: ni vpliva oziroma je vpliv pozitiven;
- razred B: vpliv je nebitven;
- razred C: vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov;
- razred D: vpliv je bistven;
- razred E: vpliv je uničujoč;
- razred X: ugotavljanje vpliva ni možno.

Ocene posledic izvajanja SPRS 2050 velikostnega razreda A, B in C pomenijo, da so vplivi izvajanja na uresničevanje okoljskih ciljev sprejemljivi. Ocenjeni posledici izvajanja SPRS 2050 velikostnega razreda D in E pomenita, da vplivi izvajanja na uresničevanje okoljskih ciljev niso sprejemljivi.

V okviru presoje vplivov na kulturno dediščino se načeloma presoja tudi vpliv na arheološke ostaline izven registriranih arheoloških najdišč. Vpliva na arheološke ostaline glede na naravo plana (državni strateški dokument) ni mogoče oceniti, vpliv na arheološke ostaline se presoja na nižjem nivoju strateških in izvedbenih prostorskih aktov.

V nadaljevanju so opisani kazalniki in merila vrednotenja za razvrščanje v velikostne razrede po posameznih pomembnih delih okolja.

Opis vrednotenja (ocenjevanja) za posamezna področja okolja in okoljske cilje

- **Naravna vira: tla in gozd**

Kazalniki z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi

Kazalnik	Velikostni razredi
Umetne površine – pozidane in nepozidane (omejevanje nastajanja novih umetnih površin preprečuje degradacijo tal)	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne vpliva na degradacijo tal oziroma na zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov ter omogoča trajnostno upravljanje s tlemi oziroma z gozdovi. B – vpliv je nebitven: načrtovan prostorski razvoj predstavlja dodatne pritiske na tla kot neobnovljiv naravni vir ali na gozd kot obnovljiv naravni vir, vendar ti ne bodo bistveni.
Prednostna območja gozdnih površin (z integracijo prednostnih območij gozdnih površin v SPRS je večja verjetnost zagotavljanja racionalne rabe gozdnih zemljišč)	
Predelava gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov (večji kot je delež predelanih odpadkov manjša je degradacija tal zaradi potreb po mineralnih surovinah in deponijskem prostoru oziroma prostoru za zasipavanje gradbenih odpadkov)	C – nebitven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj bi lahko pomenil obsežno degradacijo tal ali zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov; upoštevati je treba omilitvene ukrepe. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni

	preobsežno degradacijo tal ali zmanjšanje ohranjenosti in odpornosti gozdov. E – uničujoč vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni uničujoč vpliv na tla in gozd. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

- **Zrak**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak

Kazalnik	Velikostni razredi
Letna količina izpustov onesnaževal v zrak iz posameznih sektorjev (energetika, promet, industrijski procesi, predelovalna dejavnost, široka raba, kmetijstvo) <i>(Kumulativni vplivi vseh ukrepov iz SPRS ne smejo povzročiti, da letna količina vseh izpustov ne ogrozi za posamezno onesnaževalo doseganje zgornje meje emisije, ki je določena v Operativnem programu doseganja nacionalnih zgornjih mej emisij onesnaževal zunanjega zraka)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne povečuje emisij onesnaževal v zrak, za katere je določena nacionalna zgornja meja emisije; emisija onesnaževal se bo zaradi izvedbe ukrepov zmanjšala. B – vpliv je nebistven: obstaja možnost, da se z načrtovanim prostorskim razvojem emisija onesnaževal, za katere je določena zgornja meja emisije, poveča, vendar ne toliko, da bi to povzročilo preseganje zgornje vrednosti, ki je določena v Operativnem programu. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: obstaja možnost, da se z načrtovanim prostorskim razvojem emisija onesnaževal, za katere je določena zgornja meja emisij, toliko poveča, da bi to povzročilo preseganje zgornjih vrednosti, ki so določene v Operativnem programu; za zmanjšanje emisij je treba predvideti omilitvene ukrepe, ki zagotavljajo, da zgornje vrednosti emisije, določene v Operativnem programu, ne bodo presežene. D – vpliv je bistven: z načrtovanim prostorskim razvojem se emisija onesnaževal, za katere so določene zgornje meje emisij, toliko poveča, da bi to povzročilo preseganje zgornjih vrednosti, ki so določene v Operativnem programu. E – vpliv je uničujoč: z načrtovanim prostorskim razvojem se emisija onesnaževal, za katere so določene zgornje meje emisije, poveča v obsegu, ki občutno presega zgornje vrednosti, ki so določene v Operativnem programu. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

- **Voda**

Kazalniki z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za 3., 4. in 5. okoljski cilj:

- Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda,
- Ohranjati oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode,
- Zagotoviti dobro stanje morskega okolja.

Kazalnik	Velikostni razredi
Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda <i>(prostorski razvoj ne sme vplivati na slabšanje ekološkega stanja/potenciala in kemijskega stanja voda)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne predstavlja pritiska na površinske vode, podzemno vodo ali stanje morskega okolja. B – nebistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj lahko pomeni dodatne pritiske na površinske vode, podzemno vodo ali stanje morskega okolja, vendar njihovo stanje oziroma potencial ne bo poslabšan. C – nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj lahko pomeni poslabšanje stanja površinskih, podzemnih vod ali morskega okolja; upoštevati je treba omilitvene ukrepe. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni poslabšanje stanja površinskih, podzemnih vod ali morskega okolja. E – uničujoč vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni uničujoč vpliv na vode ali morsko okolje: po izvedbi ukrepov bo stanje voda ali morskega okolja slabo. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.
Kemijsko in količinsko stanje podzemnih voda <i>(prostorski razvoj ne sme vplivati na slabšanje kemijskega in količinskega stanja podzemnih voda)</i>	
Stanje morskega okolja <i>(prostorski razvoj ne sme poslabšati stanja morskega okolja)</i>	

- **Narava**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 6: Varovati in ohraniti biotsko raznovrstnost

Kazalnik	Velikostni razredi
Ohranitveno stanje populacij zavarovanih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst <i>(vpliv na ohranitveno stanje populacij ogroženih in zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst zaradi izvajanja s SPRS načrtovanega razvoja)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne vpliva na biodiverziteto in naravovarstveno pomembna območja ali pa je vpliv pozitiven. B – nebistven vpliv: izvajanje SPRS ne vpliva bistveno na biodiverziteto in na naravovarstveno pomembna območja. C – nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj ob izvedbi omilitvenih ukrepov ne vpliva bistveno na biodiverziteto in na naravovarstveno pomembna območja. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj bistveno vpliva na biodiverziteto in na naravovarstveno pomembna območja. E – uničujoč vpliv: izvajanje SPRS uničujoče vpliva na biodiverziteto in na naravovarstveno pomembna območja; omilitveni ukrepi niso možni. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana

Kazalnik	Velikostni razredi
Fragmentacija območij z naravovarstvenim statusom <i>(usmeritve k ohranjanju povezanosti zelene infrastrukture pozitivno vplivajo na območja z naravovarstvenim statusom)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne vpliva na območja z naravovarstvenim statusom ali pa je vpliv pozitiven. B – nebistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne vpliva bistveno na območja z naravovarstvenim statusom. C – nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj ne bo bistveno vplival na območja z naravovarstvenim statusom ob izvedbi omilitvenih ukrepov. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj bistveno vpliva na območja z naravovarstvenim statusom. E – uničujoč vpliv: načrtovan prostorski razvoj uničujoče vpliva na območja z naravovarstvenim statusom; omilitveni ukrepi niso možni. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

- **Podnebni dejavniki**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 8: Zmanjšati emisije TGP

Kazalnik	Velikostni razredi
Zmanjšanje letne količine izpustov toplogrednih plinov iz posameznih sektorjev (promet, energetika, industrija, kmetijstvo, ravnanje z odpadki, široka raba) <i>(načrtovano zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov iz posameznih sektorjev ne sme biti manjše od zmanjšanja, ki je opredeljeno v Operativnem programu zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: izvajanje SPRS zmanjšuje emisije toplogrednih plinov bolj, kot je to predvideno v Operativnem programu zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020. B – vpliv je nebistven: zaradi izvajanja SPRS se bo emisija toplogrednih plinov zmanjšala, vendar ne bolj, kot je to predvideno v Operativnem programu zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: zaradi izvajanja SPRS se bo, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, emisija toplogrednih plinov zmanjšala toliko, kot je to predvideno v Operativnem programu zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020. D – vpliv je bistven: zaradi izvajanja SPRS se bo emisija toplogrednih plinov zmanjšala manj, kot je to predvideno v Operativnem programu zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020. E – vpliv je uničujoč: izvajanje SPRS ne omogoča zmanjšanja emisije toplogrednih plinov. Omilitveni ukrepi niso možni. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 9: Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe

Kazalnik	Velikostni razredi
Prilagajanje sektorskih politik podnebnim spremembam <i>(ukrepi SPRS morajo vsebovati tudi ukrepe za zmanjševanje ali preprečevanje posledic podnebnih sprememb, predvsem tistih, ki jih povzročajo izredni vremenski dogodki, spremembe padavinskega režima in dvig temperature)</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: zaradi izvajanja SPRS je prilagajanje podnebnim spremembam zagotovljeno ali pa ga ni treba zagotavljati. B – vpliv je nebistven: zaradi izvajanja SPRS je prilagajanje podnebnim spremembam zagotovljeno. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: zaradi izvajanja SPRS in izvedbe omilitvenih ukrepov je prilagajanje podnebnim spremembam zagotovljeno. D – vpliv je bistven: predvideni ukrepi za prilagajanje podnebnim spremembam niso zagotovljeni. E – vpliv je uničujoč: program ne zagotavlja prilagajanja podnebnim spremembam. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

- Zdravje ljudi**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah

Kazalnik	Velikostni razredi
Prostorski razvoj na vodovarstvenih območjih <i>(umeščanje dejavnosti-infrastrukture na VVO ima lahko negativne posledice na kakovost pitne vode)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne predstavlja pritiska na vodo, namenjeno oskrbi s pitno vodo. B – nebistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni dodatne pritiske na vodo, namenjeno oskrbi s pitno vodo, vendar njena kakovost ne bo poslabšana. C – nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj lahko pomeni poslabšanje kakovosti vode, namenjene oskrbi s pitno vodo; upoštevati je treba omilitvene ukrepe. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni poslabšanje kakovosti vode, namenjene oskrbi s pitno vodo. E – uničujoč vpliv: načrtovan prostorski razvoj pomeni uničujoč vpliv na kakovost pitne vode; omilitveni ukrepi za zmanjšanje vpliva niso možni. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku

Kazalnik	Velikostni razredi
Prekomerna onesnaženost zunanjega zraka <i>(manjša kot je čezmerna obremenitev zunanjega zraka, manjši je vpliv na zdravje ljudi in manjši so družbeni stroški, povezani z obolevnostjo izpostavljenih prebivalcev)</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne povečuje emisije onesnaževal, ki povzročajo obremenitev zunanjega zraka; emisija onesnaževal se zaradi izvedbe aktivnosti SPRS zmanjša. B – vpliv je nebistven: z izvajanjem SPRS se emisija onesnaževal poveča, vendar ne toliko, da bi to povzročilo čezmerno obremenitev zunanjega zraka C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: z izvajanjem SPRS se emisija onesnaževal toliko poveča, da bi to povzročilo čezmerno obremenitev zunanjega zraka; za zmanjšanje vpliva je potrebno predvideti omilitvene ukrepe, ki zagotavljajo, da se emisija onesnaževal ne bo povečala v obsegu, ki bi povzročilo čezmerno obremenitev zunanjega zraka. D – vpliv je bistven: z izvajanjem SPRS se emisija onesnaževal toliko poveča, da bi to povzročilo čezmerno obremenitev zunanjega zraka. E – vpliv je uničujoč: z izvajanjem SPRS se emisija onesnaževal poveča v obsegu, ki občutno in škodljivo vpliva na zdravje ljudi. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu

Kazalnik	Velikostni razredi
Obremenjenost okolja in izpostavljenost ljudi hrupu zaradi izvajanja usmeritev SPRS <i>(manjša motnja v okolju zaradi hrupa vpliva na izboljšanje kakovosti okolja, manjše vplive na zdravje ljudi in zmanjšanje družbenih stroškov, povezanih z obolevnostjo izpostavljenih prebivalcev in vrednostjo nepremičnin)</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: izvajanje SPRS ne povečuje izpostavljenosti ljudi hrupu; izpostavljenost ljudi hrupu se zaradi izvedbe SPRS zmanjša. B – vpliv je nebistven: izvajanje SPRS izpostavljenost ljudi hrupu delno poveča, vendar je vpliv nebistven. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj poveča izpostavljenost ljudi hrupu; za zmanjšanje vpliva je treba predvideti omilitvene ukrepe. D – vpliv je bistven: načrtovan prostorski razvoj poveča izpostavljenost ljudi hrupu; vpliv izvedbe SPRS je bistven. E – vpliv je uničujoč: načrtovan prostorski razvoj bo izpostavljenost ljudi hrupu povečal v obsegu, ki občutno in škodljivo vpliva na zdravje ljudi.

	X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva načrtovanega prostorskega razvoja na izpostavljenost ljudi hrupu ni možno.

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem

Kazalnik	Velikostni razredi
Površina zemljišč pod visokonapetostnimi daljnovodi <i>(Vpliv iz virov EMS je možen zaradi umeščanja virov elektromagnetnega sevanja v prostor (predvsem daljnovodov, generatorjev, transformatorskih postaj, elektromotorjev ipd.). Z oddaljenostjo od objektov se vpliv EMS manjša.</i> <i>Vpliv zaradi svetlobnega onesnaževanja je značilen za območja gostejše poselitve zaradi opremljanja zemljišč z zunanjo razsvetljavo in pretiranega osvetljevanja zunanjih fasad nekaterih stavb.)</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: novi viri elektromagnetnega sevanja in/ali svetlobnega onesnaževanja niso predvideni, vpliva ne bo. B – vpliv je nebistven: predvideni so novi viri elektromagnetnega sevanja in/ali novi viri svetlobnega onesnaževanja, obremenitev okolice z EMS in svetlobnim onesnaževanjem se bo nekoliko povečala, a znotraj zakonsko predpisanih vrednosti. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: predvideni so novi viri elektromagnetnega sevanja in/ali novi viri svetlobnega onesnaževanja; za zmanjšanje vpliva je treba predvideti dodatne omilitvene ukrepe. D – vpliv je bistven: izpostavljenost ljudi elektromagnetnemu sevanju in/ali svetlobnemu onesnaževanju se bo povečala; kljub upoštevanju zakonskih osnov bo vpliv lahko bistven.. E – vpliv je uničujoč: izpostavljenost prebivalstva elektromagnetnemu sevanju in/ali svetlobnemu onesnaževanju se bo povečala v obsegu, ki škodljivo vpliva na zdravje ljudi. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.

- **Prebivalstvo in materialne dobrine**

Kazalnika z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljska cilja 14 in 15:

- Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru,
- Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti.

Kazalnik	Velikostni razredi
Družbena blaginja (dostop do zdravja, dohodka in izobrazbe) <i>(boljša in hitrejša je dostopnost, ustrežnejša je socialna kohezivnost; hitrejši dostop do zdravja, dohodka in izobrazbe kar pomeni pozitiven vpliv na prihodek posameznika in lokalnih skupnosti, življenjski slog posameznika in vrednost materialnih dobrin - nepremičnin)</i>	A – ni vpliva/pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj ne vpliva na dosego cilja ali pa je vpliv na prebivalstvo in materialne dobrine pozitiven. B – nebistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj neznatno vpliva na prebivalstvo in materialne dobrine. C – nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj znatno vpliva na prebivalstvo in materialne dobrine; možni so omilitveni ukrepi. D – bistven vpliv: načrtovan prostorski razvoj znatno vpliva na prebivalstvo in na materialne dobrine. E – uničujoč vpliv: načrtovan prostorski razvoj negativno vpliva na prebivalstvo in materialne dobrine. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva ni možno.
Razvoj gospodarstva in turizma <i>(razvoj gospodarstva in turizma pomeni pozitiven vpliv na prihodek posameznika in lokalnih skupnosti ter vrednost materialnih dobrin – nepremičnin)</i>	
Predviden je prostorski razvoj, katerega pozidava zagotavlja ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjšuje poplavno ogroženost. <i>(večja pozornosti pozidavi v bližini vodnih ali priobalnih zemljišč ter pozidavi na območjih poplavne ogroženosti)</i>	

- Kulturna dediščina**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine

Kazalnik	Velikostni razredi
Upoštevanje identitete prostora, na registriranih enotah kulturne dediščine, ob razvoju prostora <i>(prostorski razvoj, ki ne upošteva identitete prostora, lahko bistveno ogrozi celovitost kulturne dediščine in spremeni lastnosti KD)</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj nima vpliva na enote kulturne dediščine oziroma je njen vpliv pozitiven. B – vpliv je nebistven: načrtovan prostorski razvoj vpliva na enote kulturne dediščine; razvoj prostora upošteva pravne režime varstva KD, zato je vpliv na lastnosti kulturne dediščine nebistven. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj ima lahko vpliv na enote kulturne dediščine, obstaja možnost neupoštevanja lastnosti enot kulturne dediščine; predvideni so omilitveni ukrepi za zmanjšanje negativnih vplivov. D – vpliv je bistven: načrtovan prostorski razvoj pomeni zelo velik vpliv na enote kulturne dediščine, lastnosti kulturne dediščine niso upoštevane. E – vpliv je uničujoč: načrtovan prostorski razvoj bo imel uničujoč vpliv na lastnosti enot kulturne dediščine. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi

pomanjkanja podatkov ugotavljanje vpliva izvedbe SPRS na enote kulturne dediščine ni možno.

- **Krajina**

Kazalnik z opisom meril za razvrščanje v velikostne razrede za okoljski cilj 17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike

Kazalnik	Velikostni razredi
Upoštevanje identitete prostora, na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni, ob razvoju prostora <i>(prostorski razvoj, ki ne upošteva identitete prostora, lahko spremeni obstoječo krajinsko sliko in bistveno ogrozi celovitost izjemnih krajin in krajinskih območij prepoznavnih značilnosti na nacionalni ravni ter spremeni njihove lastnosti).</i>	A – ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv: načrtovan prostorski razvoj nima vpliva na izjemne krajine in krajine s prepoznavnimi značilnostmi oziroma je njegov vpliv pozitiven. B – vpliv je nebistven: načrtovan prostorski razvoj ima vpliv na izjemne krajine in krajinske območje s prepoznavnimi značilnostmi ter obstoječo krajinsko sliko. C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov: načrtovan prostorski razvoj ima lahko bistven vpliv prvine na izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter krajinsko sliko. Predvideni so omilitveni ukrepi za zmanjšanje negativnih vplivov. D – vpliv je bistven: načrtovan prostorski razvoj pomeni zelo velik vpliv na prvine izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter krajinsko sliko. E – vpliv je uničujoč: načrtovan prostorski razvoj ima uničujoč vpliv na prvine izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni. Kakovostna krajinska slika bo uničena. X – ugotavljanje vpliva ni možno: zaradi pomanjkanja podatkov ugotavljanje vplivov načrtovanega prostorskega razvoja na izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter obstoječo krajinsko sliko ni možno.

5.4 PRESOJA VPLIVOV NA VAROVANA OBMOČJA

Presojo sprejemljivosti na varovana območja je treba izdelati za vsak načrt ali program, ki ima sam ali v kombinaciji z drugimi načrti ali programi škodljive vplive na celovitost in funkcionalnost območij Natura 2000 ali zavarovanih območij.

V skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10, 3/11)), je izdelana presoja sprejemljivosti vplivov SPRS 2050 na varovana območja (priloga C Dodatek za varovana območja).

Območja Natura 2000 vključujejo:

- posebna ohranitvena območja, določena v skladu z Direktivo 92/43/EGS o habitatih,
- posebna varstvena območja, določena v skladu z Direktivo 79/409/EGS o pticah.

Zavarovana območja narave so ukrep države za ohranjanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti. Razlikujemo širša (narodni, regijski, krajinski park) in ožja (strogi naravni rezervat, naravni rezervat in naravni spomenik) zavarovana območja, na območju katerih veljajo predpisani varstveni režimi.

Po Pravilniku o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10, 03/11) se ukrepi Strategije uvrščajo v poglavje 7. Območja prometne infrastrukture, priloge 1 in 2 Pravilnika. Skladno z navedeno prilogo Pravilnika območja neposrednega in daljinskega vpliva objektov prometne infrastrukture znašajo do 2000 m. Ukrepi Strategije niso prostorsko in časovno definirani. Ukrepi, iz katerih izhajajo posegi, za katere je potrebna presoja v skladu s SEA direktivo, bodo ponovno presojani, nekateri že na nivoju operativnih programov, drugi na nivoju planov.

V tem Okoljskem poročilu je presojana strategija, zato je Dodatek za varovana območja izdelan v skladu s 25.a členom Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10, 3/11), ki se glasi: »Za operativne programe in druge plane ali njihove dele, ki niso plani s področja prostorskega načrtovanja in se iz njihovega opisa tudi s sklepanjem ne da ugotoviti vseh načrtovanih posegov, ker v opisih ni konkretnih lokacij posegov oziroma iz njih ni razvidna dovolj podrobna vrsta posegov, se pri presoji sprejemljivosti matrika iz Priloge 6 tega pravilnika ne izpolni. V tem primeru se za posamezne vsebine iz tega Pravilnika podajo strokovne ocene za ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v skladu z določbo prejšnjega člena. Matrika iz Priloge 6 tega pravilnika se mora v takih primerih izpolniti pri presoji sprejemljivosti na ravni podrobnejšega plana ali posega.«.

Za posamezne infrastrukturne ukrepe, ki bi lahko imeli pomembne vplive na varovana območja narave, bo treba v kasnejših fazah priprave dokumentacije (na ravni podrobnejšega plana ali posega) opraviti celovito presojo sprejemljivosti na varovana območja.

6. OCENA SKLADNOSTI CILJEV

6.1 OCENA NOTRANJE SKLADNOSTI OKOLJSKIH CILJEV

Izbrani okoljski cilji morajo biti med seboj vsaj do neke mere skladni, saj lahko v nasprotnem primeru ukrepi za doseganje določenega okoljskega cilja zavirajo doseganje drugega okoljskega cilja. Z oceno notranje skladnosti okoljskih ciljev se ugotovijo nasprotja ali medsebojna sodelovanja, ki obstajajo med različnimi cilji, kakor tudi morebitni izraziti konflikti interesov zastavljenih okoljskih ciljev. V kolikor se v teku preveritve notranje skladnosti okoljskih ciljev izkaže, da prihaja do neskladnosti, je treba te pred nadaljevanjem strateške presoje vplivov na okolje odpraviti.

Notranja skladnost predlaganih okoljskih ciljev SPRS 2050 je ocenjena z uporabo standardnega pristopa ocenjevanja z matriko. Za opredelitev stopnje skladnosti med okoljskimi cilji je uporabljena barvna lestvica vrednotenja, prikazana v spodnji tabeli.

Podana ocena stopnje skladnosti »povezava med ciljema ni jasna« (obarvano rumeno) pomeni, da lahko ukrepi za doseganje okoljskih ciljev prispevajo k doseganju drugega okoljskega cilja tako pozitivno kot tudi negativno, a vplivov v tej fazi ni možno opredeliti. Natančna opredelitev vplivov bo možna v naslednjih fazah presoje, ko bodo definirane aktivnosti na področju doseganja ciljev prostorskega razvoja. Takrat bo znan obseg in območje poseganja v okolje (na primer: Vetrne elektrarne in daljnovod lahko bistveno vplivajo na krajinske značilnosti in posamezne živalske vrste, če so umeščene na območje izjemnih krajin in Natura 2000 območje. Če pa so umeščene izven teh območij, pa je vpliv lahko nebiten ali ga pa sploh ni in sta cilja skladna/delno skladna).

Ocenjevanje skladnosti ciljev ni obvezna vsebina okoljskega poročila, zato metodologija ni podrobneje razdelana in temelji na subjektivni ekspertni oceni avtorjev poročila.

Tabela 13: Lestvica vrednotenja za stopnje skladnosti med cilji

stopnja skladnosti	obrazložitev	številčno vrednotenje
	cilja sta zelo skladna	3
	cilja sta delno skladna	2
	povezava med ciljema ni jasna	1
	med ciljema ni povezave/cilja sta hkrati skladna in nasprotujoča	0
	cilja sta neskladna	-1

Rezultati ocenjevanja notranje skladnosti okoljskih ciljev so v tem okoljskem poročilu prikazani v spodnji tabeli. Noben od okoljskih ciljev ni ocenjen kot neskladen s katerim od ostalih (obarvano rdeče). Za 15 povezav med okoljskimi cilji je bila podana ocena s stopnjo skladnosti »povezava med ciljema ni jasna« (obarvano rumeno), kar pomeni, da lahko v primeru, da povezava obstaja, ukrepi za doseganje določenega okoljskega cilja tudi zavirajo doseganje drugega okoljskega cilja. V našem primeru je torej ugotovljeno, da so zastavljeni okoljski cilji paroma med seboj zelo skladni ali delno skladni, v nekaterih primerih pa povezava ni enoznačna ali pa med posameznima ciljema ni povezave.

Stopnja skladnosti »povezava med ciljema ni jasna« (obarvano rumeno) se praviloma ugotavlja med okoljskimi cilji, ki so opredeljeni kot cilji trajnostnega razvoja in so antropogeno usmerjeni (kot sta na primer okoljska cilja zagotavljanje poplavne varnosti in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov), in okoljskimi cilji zagotavljanja dobrega stanja okolja (kot sta na primer okoljska cilja zagotavljanje dobrega stanja površinskih voda in ohranjanje biotske raznovrstnosti).

Če se v nadaljnjih postopkih celovite presoje vplivov na okolje ukrepov za doseganje okoljskih ali drugih ciljev trajnostnega razvoja izkaže za posamezni ukrep, da je zaradi doseganja enega okoljskega cilja ogroženo doseganje drugega okoljskega cilja (povezava med ciljema je neskladna – konfliktna), okoljska zakonodaja Evropske unije predvideva za okoljska cilja doseganja dobrega stanja voda in ohranjanja narave razreševanje konfliktinih povezav med ukrepi za doseganje okoljskih ciljev postopek prevlade javne koristi na drugo javno koristjo.

V tem okoljskem poročilu je predpostavljeno, da izvajanje nobene od usmeritev (ukrepov) iz SPRS 2050 ne bo povzročilo konfliktne povezave pri doseganju okoljskih ciljev.

Glede na dejstvo, da je izvajanje usmeritev (ukrepov) iz SPRS 2050 opisano na strateškem nivoju in je podrobnejše izvajanje usmeritev (ukrepov) predvideno v naslednjih fazah prostorskega načrtovanja, je v tem okoljskem poročilu možnost nastanka konfliktinih povezav pri doseganju okoljskih ciljev opredeljena z oceno stopnje skladnosti »povezava med ciljema ni jasna«, in sicer za:

- **povezavo med okoljskim ciljem trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (OC1)** in cilji zagotavljanja dobrega stanja voda, ohranjanja narave, zmanjšanja ranljivosti na podnebne spremembe in zmanjšanja poplavne ogroženosti: ta povezava med okoljskimi cilji ni jasna, ker ni povsem očitno, ali usmeritve (ukrepi) SPRS glede doseganja ciljev trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi zadoščajo za doseganje drugih navedenih okoljskih ciljev,
- **povezavo med okoljskim ciljem zagotavljanja dobrega stanja površinskih voda (OC3)** in cilji zmanjšanja emisije TGP, zmanjšanja ranljivosti na podnebne spremembe in zmanjšanja poplavne ogroženosti: ta povezava med okoljskimi cilji ni jasna, ker ni povsem očitno, ali usmeritve (ukrepi) SPRS glede doseganja cilja zagotavljanja dobrega stanja površinskih voda ne preprečujejo oziroma ovirajo doseganje drugih navedenih okoljskih ciljev,
- **povezavo med okoljskima ciljema ohranjanja narave (OC6 in OC7)** in ciljema zmanjšanja emisije TGP in zmanjšanja poplavne ogroženosti: ta povezava med okoljskimi cilji ni jasna, ker ni povsem očitno, ali usmeritve (ukrepi) SPRS glede doseganja cilja varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost ter zagotavljati celovitost območij z naravovarstvenim statusom ne preprečujejo oziroma ovirajo doseganje drugih dveh navedenih okoljskih ciljev,
- **povezavo med okoljskim ciljem zmanjšanja emisije TGP (OC8)** in ohranjanja izjemne krajine: ta povezava med navedenima okoljskima ciljema ni jasna, ker ni povsem očitno, ali usmeritve (ukrepi) SPRS glede doseganja cilja zmanjšanja emisije TGP ne preprečujejo oziroma ovirajo doseganje ohranjanja izjemne krajine predvsem zaradi umeščanja energetske infrastrukture za obnovljive vire energije v prostor,
- **povezavo med okoljskim ciljem zmanjšanja poplavne ogroženosti (OC15)** in ohranjanja izjemne krajine: ta povezava med okoljskima ciljema ni jasna, ker ni povsem očitno, ali usmeritve (ukrepi) SPRS glede doseganja cilja zmanjšanja poplavne ogroženosti ne preprečujejo oziroma ovirajo doseganje ohranjanja izjemne krajine.

Tabela 14: Vrednotenje notranje skladnosti okoljskih ciljev

1. okoljski cilj (OC 1) – trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi																	
2. okoljski cilj (OC 2) – cilji za letne količine izpustov onesnaževal																	
3. okoljski cilj (OC 3) – stanje površinskih voda																	
4. okoljski cilj (OC 4) – stanje podzemne vode																	
5. okoljski cilj (OC 5) – stanje morskega okolja																	
6. okoljski cilj (OC 6) – varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost																	
7. okoljski cilj (OC 7) – celovitost območij z narav. statusom																	
8. okoljski cilj (OC 8) – zmanjšati emisije TGP																	
9. okoljski cilj (OC 9) – ranljivost na podnebne spremembe																	
10. okoljski cilj (OC 10) – oskrba s pitno vodo																	
11. okoljski cilj (OC 11) – izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku																	
12. okoljski cilj (OC 12) – izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu																	
13. okoljski cilj (OC 13) – obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem																	
14. okoljski cilj (OC 14) – razporeditev v prostoru																	
15. okoljski cilj (OC 15) – zmanjšati poplavno ogroženost																	
16. okoljski cilj (OC 16) – ohranjati kulturno dediščino																	
17. okoljski cilj (OC 17) – ohranjati izjemne krajine																	
	OC 1	OC 2	OC 3	OC 4	OC 5	OC 6	OC 7	OC 8	OC 9	OC 10	OC 11	OC 12	OC 13	OC 14	OC 15	OC 16	OC 17

V nadaljevanju podajamo kratek povzetek medsebojnih povezav med okoljskimi cilji.

OC1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi. Trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi znižuje količino emisij onesnaževal v tla in s tem tudi v podzemno vodo (OC4, OC10). Gozdovi predstavljajo ponor CO₂ (OC 8). Trajnostno rabo je mogoče doseči tudi z optimalno razporeditvijo dejavnosti in storitev v prostoru (OC14). Gozd in kmetijska krajina sta pomembna sestavina krajinske slike (OC 17). Trajnostno upravljanje zagotavlja dolgoročno ohranjanje okolja, vendar bi posamezne umestitev zelene infrastrukture na občutljivih območjih lahko imele tudi negativen vpliv (OC3, OC5, OC6, OC7, OC9 in OC15).

OC2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak. Omejevanje izpustov onesnaževal v zrak posredno pozitivno vpliva na celokupno onesnaženost okolja (OC3, OC4, OC5, OC6, OC8, OC10, OC11, OC16).

OC3: Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda. Dobro ekološko in kemijsko stanje voda pozitivno vpliva na vse z vodo povezane dele okolja (OC4, OC5, OC6, OC7, OC10, OC17). Za ohranjanje dobrega ekološkega in kemijskega stanja voda pa so potrebne nekatere omejitve pri gradnji infrastrukture (OC8, OC9, OC15).

OC4: Ohranяти oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode. Dobro količinsko in kemijsko stanje voda se lahko ohranja z omejevanjem emisij v tla in vode, kar pozitivno vpliva na naravo in človeka (OC6, OC7, OC10).

OC5: Zagotoviti dobro stanje morskega okolja. Dobro stanje morskega okolja se lahko ohranja z omejevanjem emisij v vode, kar pozitivno vpliva na naravo (OC6, OC7, OC17), lahko pa predstavlja tudi nekatere omejitve pri gradnji infrastrukture (OC1).

OC6: Varovati in ohranяти biotsko raznovrstnost. Varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti je povezano z zmanjševanjem onesnaževanja okolja (OC2, OC4, OC5, OC10, OC17), vendar predstavlja tudi nekatere omejitve pri gradnji infrastrukture (OC8, OC15).

OC7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana: Območja z naravovarstvenim statusom neposredno pomagajo varovati biotsko raznovrstnost (OC6) in posredno, zaradi omejevanja rabe, pozitivno vplivajo tudi na druge sestavine okolja (OC3, OC4, OC5, OC 17), vendar predstavljajo tudi nekatere omejitve pri gradnji infrastrukture (OC1, OC8).

OC8: Zmanjšati emisije toplogrednih plinov: Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ima neposreden pozitiven vpliv (OC 11) ali pa posreden pozitiven vpliv zaradi omilitve vplivov podnebnih sprememb (OC1, OC2, OC9), ali uporabe novih tehnologij (OC12, OC13), vendar ima lahko umeščanje nove energetske infrastrukture z manjšimi emisijami TGP na občutljiva območja tudi negativen vpliv (OC3, OC6, OC7, OC17).

OC9: Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe. Z ukrepi za zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe se lahko zmanjša tudi vpliv podnebnih sprememb na kulturno dediščino (OC16), vendar lahko nepremišljeno umeščanje npr. protipoplavnih in drugih ukrepov tudi negativno vpliva na sestavine okolja (OC1, OC 3).

OC10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah. Cilj je neposredno povezan z zagotavljanjem čiste površinske in podzemne vode (OC3, OC4) in posredno tudi z drugimi cilji, ki zagotavljajo zmanjševanje onesnaženja okolja (OC1, OC2, OC6, OC11, OC14, OC15).

OC11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku. Cilj je neposredno povezan s cilji, ki omejujejo izpuste v zrak (OC2, OC8) in posledično pozitivno vpliva tudi na druge cilje, vezane na zmanjšanje onesnaženja (OC10).

OC12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu. Za uresničevanje cilja je poleg protihrupnih ukrepov in novih tehnologij (OC8) treba tudi ustrezno prostorsko načrtovanje (OC14).

OC13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z elektromagnetnim sevanjem in svetlobnim onesnaževanjem. Za uresničevanje cilja je treba predvsem ustrezno prostorsko načrtovanje (OC14).

OC14: Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru. Ustrezno prostorsko načrtovanje predstavlja osnovo za doseganje prav vseh okoljskih ciljev.

OC15: Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti. Nepremišljeno umeščanje protipoplavnih ukrepov lahko tudi negativno vpliva na sestavine okolja (OC1, OC3, OC6, OC17), medtem ko lahko ustrezno izvedeni protipoplavni ukrepi tudi preprečijo onesnaženje podzemne vode ali morja in zaščitijo kulturno dediščino (OC4, OC5, OC10, OC16).

OC16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine. Ohranjanje kulturne dediščine samo po sebi ne vpliva na ohranjanje drugih sestavin okolja, medtem ko ohranjanje okolja lahko posredno vpliva tudi na ohranjanje kulturne dediščine zaradi zmanjševanja onesnaženja, zmanjševanja učinkov podnebnih sprememb ali zmanjševanja učinkov poplav (OC2, OC9, OC14, OC15).

OC17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike. Ohranjanje krajine je mogoče le ob hkratnem ohranjanju naravnega okolja (OC1, OC3, OC5, OC6, OC7, OC14) in kulturne dediščine (OC16), kar lahko predstavlja tudi nekatere omejitve pri gradnji infrastrukture (OC8, OC15).

6.2 OCENA SKLADNOSTI CILJEV SPRS 2050 IN OKOLJSKIH CILJEV

Za namen identifikacije presečnih vsebin, tako sinergijskih kot tudi potencialno konfliktnih, je v okviru celovite presoje vplivov SPRS 2050 na okolje izdelana ocena tako imenovane »zunanje skladnosti« ciljev prostorske politike, kot so opredeljeni v SPRS 2050, s cilji okoljskih politik. S takim vrednotenjem zunanje skladnosti ciljev SPRS 2050 se ugotavlja obseg in vrsta povezav med načrtovanim izvajanjem prostorske politike in že sprejetimi okoljskimi politikami.

Zunanja skladnost ciljev SPRS je ocenjena na ravni vseh 5 splošnih ciljev načrtovane prostorske politike ter ključnih okoljskih ciljev, ki so v tem okoljskem poročilu opredeljeni kot relevantni za presojo vplivov na okolje, ki bodo nastali zaradi izvajanja usmeritev (ukrepov) za doseganje prostorskih ciljev.

Zunanja skladnost ciljev SPRS 2050 je ocenjena glede na izbrane okoljske cilje te celovite presoje vplivov na okolje z uporabo standardnega pristopa ocenjevanja z matriko. Za vrednotenje stopnje skladnosti med cilji SPRS 2050 in okoljskimi cilji je uporabljena barvna lestvica vrednotenja prikazana v spodnji tabeli.

Ocenjevanje skladnosti ciljev ni obvezna vsebina okoljskega poročila, zato metodologija ni podrobneje razdelana in temelji na subjektivni ekspertni oceni avtorjev poročila.

Tabela 15: Lestvica vrednotenja za stopnje skladnosti med cilji

stopnja skladnosti	obrazložitev	številčno vrednotenje
	cilja sta zelo skladna (sinergijska)	3
	cilja sta delno skladna	2
	povezava med ciljema ni enoznačna	1
	med ciljema ni povezave/cilja sta hkrati skladna in nasprotujoča	0
	cilja sta neskladna (konfliktna)	-1

V splošnem so cilji SPRS 2050 glede na okoljske cilje od vseh 85 možnih ocen skladnosti:

- 49-krat zelo skladni,
- 12-krat delno skladni,
- 6-krat povezava med ciljema ni enoznačna in
- 18-krat med ciljema ni povezave.

Za doseganje tistih ciljev SPRS 2050, katerih stopnja skladnosti s posameznim okoljskim ciljem je ocenjena s stopnjo skladnosti »povezava med ciljema ni enoznačna« (obarvano rumeno), obstaja možnost tako za bistvene vplive na okolje, ki jih je možno ob upoštevanju pogojev omiliti tako, da so za okolje še sprejemljivi, kot tudi za bistvene negativne vplive na okolje, ki jih ni možno omiliti. V to skupino skladnosti se uvrščajo predvsem cilji SPRS 2050, ki jih je možno doseči z umestitvijo nove infrastrukture in funkcionalnih povezav v okolje, ki so potrebne za prostorski razvoj.

Iz rezultatov ocenjevanja skladnosti ciljev SPRS 2050 z okoljskimi cilji izhaja:

- cilji SPRS 2050 so skladni s tistimi okoljskimi cilji, ki so opredeljeni na ravni EU kot prispevek Slovenije k doseganju tega cilja,
- noben od ciljev SPRS 2050 ni neskladen z nobenim od izbranih okoljskih ciljev,
- vsi cilji SPRS 2050 so skladni ali delno skladni z najmanj tremi (3) izbranimi okoljskimi cilji, kar zagotavlja trajnostno usmeritev prostorskega razvoja Slovenije,
- za tiste cilje SPRS 2050, za katere je treba izvajati ukrepe nove gradnje, obstoji precejšna verjetnost negativnih vplivov na okolje predvsem z vidika vplivov na habitate, obstoječe stanje vodnega okolja ter zdravja ljudi (onesnaženost zraka, poplavna nevarnost), katerih posledice pa se lahko prepreči ali zmanjša z izvajanjem ustreznih omilitvenih ukrepov.

Razmerja med cilji SPRS 2050 in cilji okoljskih politik so v tem okoljskem poročilu podrobneje analizirana na podlagi ocene vplivov izvajanja načrtovanih usmeritev (ukrepov) za doseganje ciljev SPRS 2050. To velja zlasti za konfliktna razmerja, ki izhajajo iz potencialno negativnih vplivov prostorskega razvoja (kot ga predvideva SPRS 2050 z vsemi svojimi usmeritvami) na okolje in so podrobneje opisana v 7. poglavju tega okoljskega poročila. Tam so predlagani tudi omilitveni ukrepi, s katerimi se pretvorijo konfliktna razmerja v za okolje sprejemljiva ali celo sinergijska razmerja.

Tabela 16: Vrednotenje skladnosti ciljev SPRS 2050 in okoljskih ciljev

Cilji SPRS 2050 /okoljski cilji	Tla	Zrak	Voda			Narava		Podnebni dejavniki		Zdravje ljudi				Prebivalstvo in materialne dobrine		Kulturna dediščina	Krajina
	OC 1	OC 2	OC 3	OC 4	OC 5	OC 6	OC 7	OC 8	OC 9	OC 10	OC 11	OC 12	OC 13	OC 14	OC 15	OC 16	OC 17
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	

LEGENDA:

OC – okoljski cilj

Cilji SPRS 2050:

1. Strateški cilj 1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj
2. Strateški cilj 2: Konkurenčnost (in privlačnost) slovenskih mest
3. Strateški cilj 3: Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju
4. Strateški cilj 4: Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora
5. Strateški cilj 5: Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe

7. PRESOJA VPLIVOV IZVEDBE SPRS 2050 NA OKOLJSKE CILJE, OMILITVENI UKREPI IN SPREMLJANJE STANJA

7.1 PRESOJA VPLIVOV KONCEPTA IN CILJEV SPRS 2050 NA OKOLJSKE CILJE

Koncept prostorskega razvoja Slovenije je sestavni del SPRS 2050 in predstavlja strateški okvir za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, s katerim se uresničujejo cilji prostorskega razvoja (MOP, 2019). Koncept sledi načelom policentričnega razvoja in racionalne organizacije dejavnosti v prostoru na območju Slovenije in je zaradi regionalne vpetosti Slovenije v marsičem pogojen s preteklim prostorskim razvojem.

Na podlagi vizije in ciljev prostorskega razvoja 2050, projekcij razvoja ter izhodišč v ključnih strateških dokumentih sta bili na začetku pripravljeni dve različici modela prostorskega razvoja A in B, ki sta omogočali izpolnjevanje ciljev SPRS 2050 in odgovarjali na izzive prostorskega razvoja, vendar z drugačnimi prostorskimi rešitvami. Ključne razlike so bile v razporeditvi, kakovosti, dostopnosti storitev, načinu njihovega zagotavljanja, za to potrebnih sredstvih, prostoru, naravnih virih, vplivih na prometne tokove in s tem povezane posledice ter vplivi na naravno okolje. Preko širše razprave o prednostih in slabostih obeh modelov, vrednotenja modelov A in B z vidika uresničevanja ciljev in izzivov SPRS 2050, vrednotenja modela prostorskega razvoja Slovenije iz SPRS 2004 ter modela stanja, je izhodišče in okvir za SPRS 2050 postal predlog modela C. Model oziroma koncept³³ prostorskega razvoja Slovenije temelji na konceptu policentričnega urbanega sistema, s katerim prispevamo k racionalnemu in učinkovitemu prostorskemu razvoju. Policentrični urbani razvoj tudi prispeva h kvaliteti bivanja v mestih in ustvarja privlačna, vitalna in reprodukcijska mesta ter zmanjšuje trend odseljavanja na obrobje in suburbanizacijo. S tem se zmanjšujejo pritiski pozidave in mobilnosti na obseg in kakovost virov ter omogoča večjo urejenost prostorske strukture (Biotehniška fakulteta, 2018).

V SPRS 2050 utemeljen celostni pristop k prostorskemu razvoju si prizadeva za povezovanje med sektorji in ravni (horizontalno in vertikalno) in teži k oblikovanju dolgoročnih ukrepov za zagotavljanje povečanja prostorske kohezije med tremi glavnimi, v jedru nasprotujočimi prostorskimi domenami: fizični (F), katerega del je tudi okolje, socialno-kulturni (S) in gospodarski (G). Ti so integralni stebri prostorskega razvoja, zato mora SPRS prispevati k enakomernemu napredku vseh treh na koheziven način, pri tem pa odpravljati podedovana strukturna nesorazmerja v prostoru. Sprejem koncepta prostorske kohezije za podlago prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 zahteva uveljaviti novo interventno logiko prostorskega razvoja, ki temelji na iskanju in izrabi presečnih interesov v prostoru (Biotehniška fakulteta, 2019). Ker je koncept prostorskega razvoja zasnovan na sočasnem, sinergijskem, integralnem in medsebojno soodvisnem razvoju treh prostorskih sistemov, pri katerih so upoštevani družbeni, gospodarski in okoljski vidiki razvoja, ni smiselno presojati učinkov SPRS 2050 zgolj na okolje. Iz tega vidika je bila presoja učinkov SPRS na okolje izvedena kot del strateškega vrednotenja, ki je:

- podalo oceno skladnosti usmeritev in ukrepov SPRS s cilji SPRS 2050 za podajo ocene učinka SPRS z vidika prispevka k prostorski koheziji,
- podalo oceno skladnosti ciljev resornih politik in ciljev opredeljenih v SPRS 2050 oziroma podalo oceno njihove medsebojne povezanosti ter
- podalo oceno notranje skladnosti (konsistentnosti in koherentnosti) SPRS 2050, torej skladnost med izhodišči SPRS 2050 in cilji SPRS 2050.

³³ V ZUreP-2 (66. člen) je model prostorskega razvoja poimenovan kot dolgoročni koncept prostorskega razvoja.

V nadaljevanju povzemamo metodologijo in ključne ugotovitve poročila Strateško vrednotenje SPRS 2050 – končno poročilo (Biotehniška fakulteta, 2019).

V okviru strateškega vrednotenja je bil preverjen kohezijski potencial učinkov SPRS in kako s tem SPRS spreminja ključne negativne trende v prostoru, ugotovljene s predhodno opravljenimi analizami stanja. Drugi namen vrednotenja je bila priprava vzorčnega vrednotenja kot osnove za oblikovanje navodil za vrednotenje kohezijskih vplivov prostorskih ukrepov v prihodnje pri pripravi in izvajanju ukrepov SPRS 2050 ter za vrednotenje kohezijskih vplivov neprostorskih ukrepov oz. ukrepov drugih resorjev pri sprejemanju njihovih politik.

Osnovno orodje za strateško vrednotenje je bila presečna metoda, ki temelji na matričnem postopku vrednotenja in razlikuje med neposrednimi in posrednimi vplivi, kar omogoča ugotavljanje sinergij in kohezije. Postopek vrednotenja zajema tri korake, začne se z Leopoldovo matriko za ocenjevanje učinkov ukrepov SPRS na kazalnike SPRS za vsako od treh domen prostora. Na diagonalnih presečnih poljih (FF, GG in SS) so ocenjeni neposredni učinki ukrepov določene domene na kazalnike lastne domene. To so klasični kazalniki uspešnosti SPRS. Na nediagonalnih poljih so navedeni stranski oz. posredni učinki SPRS, v smislu, da ukrepi ene domene učinkujejo na kazalnike drugih dveh prostorskih domen. Matrika je bila izpolnjena ekspertno po metodi preglasovanja v skupini visoko usposobljenih in dobro informiranih 8 oseb.

Tabela 17: Učinki ukrepov na kazalnike - Leopoldova matrika (vir: Strateško vrednotenje SPRS 2050, Biotehniška fakulteta, 2019)

Kazalniki SPRS*		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ukrepi SPRS	Prostorska domena	F					G			S			
1	F	++	+	++	++	++	+	+	++	+	++	++	++
2		++	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++	++
3		++	++	++	++	++	++	n.r.	++	++	n.r.	++	0
4		n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	++	+	n.r.	+	+	+	+	+
5		++	+	+	++	++	n.r.	n.r.	+	+	n.r.	n.r.	n.r.
6	G	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
7		+	+	+	++	++	++	++	++	++	++	++	+
8		++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
9		++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
10	S	+	0	+	+	++	--	n.r.	n.r.	+	++	++	n.r.
11		++	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++	++
12		++	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++	++

*Lestvica ocenjevanja učinkov:

- ++ Ukrej močno pozitivno prispeva k doseganju ciljne vrednosti kazalnika
- +
- Učinek je malo do srednje pozitiven
- 0 Učinka ni
- Učinek je malo do srednje negativen
- Ukrej močno ovira doseganje ciljne vrednosti kazalnika
- n.r. Ni relevantno, ker ni neposredne povezave med ukrepom in kazalnikom

Pridobljene ocene posameznih učinkov se v drugem koraku matričnega postopka za vrednotenje sinergij oz. oceno kohezivnosti SPRS agregirajo po vrsti in področju vpliva v kvadratno vhodno-izhodno matriko vplivov med tremi domenami prostora. Matrika prikazuje, kakšna razmerja med domenami prostorske integracije vzpostavlja SPRS oziroma kako močno so ti odnosi povezovalni ali nasprotujoči.

Tabela 18: Učinek ukrepov SPRS na tri prostorske domene - Vhodno-izhodna matrika (vir: Strateško vrednotenje SPRS 2050, Biotehniška fakulteta, 2019)

Kazalniki SPRS		F	G	S
Ukrepi SPRS				
F		5 odlično	4 prav dobro	4 prav dobro

G	5 odlično	5 odlično	5 odlično
S	5 odlično	3 dobro	5 odlično

Rezultati ocenjevanja učinkov SPRS 2050, na podlagi ekspertnih ocen, so pokazali, da so neposredni učinki SPRS (FF, GG, SS) na prostorske domene (in s tem posledično tudi na okolje) ocenjeni odlično, kar pomeni, da SPRS upošteva interese sektorjev v celoti. Vendar visoka raven ravnotežja prostorskih domen, kot stebrov prostorskega razvoja, še ne zadošča za visoko prostorsko kohezijo, dokler niso doseženi preseki med prostorskimi domenami (presečnost; Pi-prostorska identiteta, Pk-prostorska kakovost in Pu-prostorska učinkovitost). Za proučevanje kohezivnosti SPRS so ključnega pomena predvsem razmerja med posrednimi učinki, ki jih prikazuje korelacijska matrika (Tabela 19) s korelacijo ne-diagonalnih simetrično ležečih polj vhodno-izhodne matrike.

Tabela 19: Ocena presekov - Korelacijska matrika (vir: Strateško vrednotenje SPRS 2050, Biotehniška fakulteta, 2019)

	F	G	S
F	5, odlično	(Pu = ocena 4 + ocena 5 = Zelo močno presečno (ocena 5, odlično) & malo neuravnoteženo v škodo G (ocena 4, prav dobro)	(Pk = 4 + 5). Zelo močno presečno (ocena 5, odlično) & malo neuravnoteženo v škodo S (ocena 4, prav dobro)
G	-	5, odlično	(Pi = 5 + 3). Močno presečno (ocena 4, prav dobro) & srednje neuravnoteženo v škodo G (ocena 3, Dobro)
S	-	-	5, odlično

Lestvica ocenjevanja treh sestavin prostorske kohezije (Pi, Pu, Pk):

- **Ocena moči preseka:** odlična ocena (5), če sta ocenjeni obeh presekov odlični; prav dobra ocena (4), če je vsota ocen presekov vsaj 8; ocena dobro (3), če je vsota ocen vsaj 6; zadostno (2), če je vsota ocen vsaj 4, sicer ocena nezadostno (1).
- **Ocena šibkega ravnesja** (v preseku prostorskih domen) je odlična (5), če so dosežene ocene za oba preseka enake; ocena je prav dobro (4), če so dosežene ocene nižje od najbližjega ravnotežja za 1 točko (npr. če je dosežena ocena presekov 4 in 5, je najbližje ravnotežje 4,4 ali 5,5 in odstopanje 1 točka); dobro (3), če je razlika do najbližjega ravnotežja 2 točki; zadostno (2), razlika do najbližjega ravnotežja 3 točke; nezadostno (1), razlika do najbližjega ravnotežja 4 točke.

Ocene učinkov SPRS na tri prostorske domene so enako odlične, kar je razvidno iz primerjave treh diagonalnih vrednosti korelacijske matrike, zato je ocena prispevka SPRS k doseganju strogega ravnotežja med prostorskimi domenami najboljša možna. Moč posrednih povezav med domenami, kot jo izražajo sinergije med njimi, so ocenjene odlično za Pk in Pu ter prav dobro za Pi. Prispevek SPRS k prostorski koheziji je tako vsaj prav dober. Najslabše, vendar še vedno razmeroma visoke, so ocene za šibko ravnotežje v naravi sinergij med prostorskimi domenami: prav dobro za Pk in Pu ter dobro za Pi. Zato je prispevek SPRS k prostorski koheziji ocenjen kot kvečjemu prav dober.

Rezultati ocenjevanja učinkov SPRS so bili na koncu primerjani z zahtevami, ki jih postavljajo izhodiščne razmere, ocenjene v predhodnih analizah teženj v prostoru kar narekuje vrstni red prioritete. Z vrednotenjem ocenjujemo ali SPRS uveljavlja ukrepe z učinki, ki so obratno sorazmerni izhodiščnim nesorazmerjem, - torej da so najbolj v prid najšibkejšim sestavinam prostorske integracije. Glede na predhodne analize se je nakazala potreba po izboljšanju socialno-kulturne domene prostora (S), ki ji sledi gospodarska (G) domena. SPRS obeta pozitivne koristi vsem trem prostorskim domenam, kar pomeni, da bo strukturni položaj S (kot izhodiščno najšibkejši člen prostorskega razvoja) še naprej ostal slabši kot F in G. Zato je skupna strukturna ocena učinkov SPRS 2050, glede na izhodiščno prostorsko ravnotežje, le dobra (3). Še slabša je ocena strukturnega prispevka SPRS k sestavinam prostorske kohezije, zadostno (2), ker ima težnje poglobiti izhodiščno strukturno neskladja.

V okviru strateškega vrednotenja je bila presojana tudi zunanja skladnost oziroma skladnost sektorskih politik z vidika ciljev prostorske kohezije. Zunanja skladnost je bila ocenjena z Leopoldovo matriko na ravni ciljev politik: 5 splošnih ciljev SPRS 2050 ter cilji ključnih področij (sektorskih politik) kakor so opredeljeni v strateških dokumentih. V nadaljevanju povzemamo rezultate presoje skladnosti po posameznih področjih (Strateško vrednotenje SPRS 2030/2050 – vmesno poročilo, BF, junij 2017).

Družbena infrastruktura in poselitev (stanovanja, zdravstvo, šolstvo, varstvo kulturne dediščine)

Matrika skladnosti ciljev družbene infrastrukture in poselitve kaže, da so cilji na področju stanovanj, zdravstva, šolstva in varstva kulturne dediščine večinoma skladni s cilji SPRS 2050. Ciljev, ki bi bili med seboj neskladni ni. Povsem skladen z vsemi cilji SPRS 2050 je cilj D1: Kvalitetna arhitektura ter uravnotežena ponudba primernih stanovanj, ostali cilji (D2: Lažja dostopnost do kakovostnih in funkcionalnih stanovanj; D3: Razvoj kakovostne umetniške in kulturne ustvarjalnosti v slovenskem jeziku ter večanje dostopnosti kakovostnih kulturnih vsebin; D4: Kakovostno ohranjena ter sodobno prezentirana kulturna dediščina za večje število obiskovalcev in večjo prepoznavnost dediščine; D5: Dostopen, uspešen in stabilen sistem zdravstvenega varstva, ki se učinkovito prilagaja potrebam prebivalstva; D6: Zmanjšane probleme poškodb, kroničnih bolezni in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane) so večinoma skladni oziroma so nevtralni z enim ali največ dvema ciljema socialne komponente.

Gospodarski in regionalni razvoj (EU kohezijska politika, tehnologija, komunikacije, turizem)

V odnosu do 5 ciljev SPRS 2050 je presojanih 10 ciljev s področja gospodarskega in regionalnega razvoja. Leopoldova matrika skladnosti je pokazala, da so cilji na področju gospodarskega in regionalnega razvoja večinoma skladni s cilji SPRS. Od 50 možnih presojanih kombinacij so 3 ocenjene kot neskladne (-), 1 kot hkrati neskladna in skladna (+/-), 6 jih je ocenjenih kot nepovezanih (o), ostale kombinacije so ocenjene kot skladne (+).

- Kot neskladni ciljem SPRS C4: Zagotavljanje prostorske identitete Slovenije so ocenjeni cilji G2: Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam in prehoda na nizkoogljično družbo ter preprečevanje in obvladovanje tveganj, G3: Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij ter prehod na digitalno družbo in G5: Razvoj trajnostnega prometa.

Ocenjeno je, da prilagajanje podnebnim spremembam in prehod na nizkoogljično gospodarstvo lahko pomembno vplivata na prostorsko identiteto Slovenije predvsem z vzpostavitvijo infrastrukture za pridobivanje in uporabo OVE (vetrne in sončne elektrarne) ter spremenjenim izgledom stavb zaradi ukrepov energetske učinkovitosti. Prav tako je ocenjeno, da lahko cilj G3 pomembno vpliva na podobo Slovenije predvsem z uporabo novih tehnologij v kmetijstvu pa tudi energetiki. Cilj G5 lahko z gradnjo prometnih poti in koridorjev (cest, železnic, letališč) pomembno vpliva na zagotavljanje prostorske identitete Slovenije.

- Cilj G6: Trajnostni turizem ter izboljšanje kakovosti in povečanje obsega turistične dejavnosti je kot edini med vsemi presojanimi cilji ocenjen kot hkrati skladen in nesladen (+/-) prav tako v odnosu do cilja SPRS C4.

Trajnostni turizem lahko prispeva k »varovanju« privlačnih krajin in tako ohranjanju prostorske identitete, vendar obstaja možnost, da prekomerno povečanje obsega turistične in gostinske dejavnosti negativno vpliva na zagotavljanje prostorske identitete Slovenije (gradnja novih objektov, razvojni pritiski na turistično zanimive kraje).

- Cilj G4: Krepitev mednarodne in domače konkurenčnosti gospodarstva in zagotavljanje ugodnega poslovnega okolja, G8: Spodbujanje socialne varnosti in vključenosti ter boj proti revščini in diskriminaciji, G9: Prožno vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje, ustvarjanje kompetentnih kadrov in G10: Izboljšanje delovanja pravne države, javnih institucij in uprave so ocenjeni kot nevtralni s ciljem SPRS C4, saj niso vsebinsko povezani z zagotavljanjem prostorske identitete Slovenije.
- Ostali presojani cilji med katerimi ni interakcij so še cilj G9 v odnosu do cilja SPRS C1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, in cilj G6 v odnosu do cilja SPRS C5: Prožnost / odpornost in prilagodljivost na spremenjene razmere.

Okolje (zrak, podnebne spremembe, raba in upravljanje voda, ohranjanje narave)

Matrika skladnosti ciljev na področju okolja s cilji SPRS 2050 kaže, da so cilji večino skladni. Izrazito neskladje je opaziti pri cilju O6: Ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so območja varovana, ki ni skladen s ciljema SPRS C1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj in C2: Večja konkurenčnost slovenskih mest. Ohranjanje oziroma doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov, zaradi njihovega velikega prostorskega obsega in strogih varstvenih režimov otežuje razvoj potrebnih infrastrukturnih sistemov in deluje zaviralno na racionalni prostorski razvoj. Zagotavljanje cilja O6 nadalje otežuje tudi razvoj in konkurenčnost mest. Povsem skladni z vsemi cilji SPRS 2050 pa so naslednji okoljski cilji: O1: Zagotavljanje racionalne in učinkovite rabe naravnih virov, O2: Zagotavljanje doseganja dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak in zmanjšanje emisij TGP, O3: Zagotavljanje dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda in dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda, O4: Varstvo pitne vode pred onesnaženjem, O5: Varstvo in ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti, O8: Zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku in čezmernemu hrupu ter preprečitev škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS, O9: Zagotovitev optimalne razporeditve dejavnosti in storitev v prostoru in O11: Ohranitev naravnih vrednot in preprečevanje zmanjševanja biotske raznovrstnosti in ohranitev naravnega ravnovesja na ekološko pomembnih območjih (EPO).

Promet in trajnostna mobilnost (cestni, železniški, pomorski, zračni promet)

Matrika skladnosti ciljev na področju prometa in trajnostne mobilnosti s cilji SPRS 2050 kaže na popolno skladnost ciljev.

Kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo, ribištvo

V odnosu do 5 ciljev SPRS 2050 je presojanih 8 ciljev. Matrika skladnosti je pokazala, da so cilji s področja kmetijstva, gozdarstva in ribištva v veliki večini skladni s cilji SPRS 2050. Izmed 40 presojanih kombinacij je kot neskladna (-) ocenjena le 1, za 4 pa je ocenjeno, da med njimi ni vsebinskih povezav (o). Ostale presojane kombinacije so ocenjene kot skladne (+).

- cilja K5: Spodbujanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu, ribištvu ter akvakulturi in na podeželskih območjih in K7: Povečanje zaposlovanja in socialne vključenosti v obalnih in celinskih ribiških skupnostih sta ocenjena kot vsebinsko nepovezana s ciljem SPRS C4: Zagotavljanje prostorske identitete Slovenije,
- edini nasprotujoči odnos med cilji je ocenjen za razmerje med ciljem SPRS C4 in ciljem K2: Spodbujanje kmetijskega, živilskega, gozdarskega in ribiškega sektorja pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo, odporno na podnebne spremembe.

Prehod kmetijstva, živilstva in ribištva na nove tehnologije lahko pomembno vpliva na prostorsko identiteto Slovenije (novi načini obdelovanja zemlje, »fizična« zaščita polj pred vremenskimi vplivi).

- Med ciljema SPRS C1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj in ciljem K5 ni vsebinske povezave, prav tako ni vsebinskih povezav med ciljem SPRS C5: Prožnost/odpornost in prilagodljivost na spremenjene razmere in ciljem K7.

Energetika in rudarstvo

V odnosu do 5 ciljev SPRS je presojanih 8 ciljev. Leopoldova matrika skladnosti je pokazala, da so cilji na področju energetike in rudarstva po večini skladni s cilji SPRS 2050. Od 40 možnih presojanih je ¼ kombinacij ciljev ocenjenih kot neskladnih (-) ali hkrati skladnih in nasprotujočih (+/-). Med vsemi 5 cilji SPRS so cilji na področju energetike in rudarstva izrazito neskladni (5 od 8 ciljev) s ciljem SPRS C4: Zagotavljanje prostorske identitete Slovenije.

- Kot neskladni s ciljem SPRS C4 so ocenjeni cilji E1: Skoraj brezogljična raba energije na področju stavb do 2050 in zmanjšanje emisij TGP in prašnih delcev v stavbah, E3: Izboljšanje energetske učinkovitosti Slovenije do leta 2020, tako da poraba primarne energije v letu 2020

ne bo presegla 7,125 mio. ton (82,86 TWh), E4: 25 % bruto končne energije iz OVE do leta 2020.

Energetska prenova stavb ter proizvodnja in uporaba OVE (postavitve infrastrukture npr. sončnih in vetrnih elektrarn) namreč lahko pomembno vplivata na izgled arhitekturnih objektov ter podobo mest in podeželskih naselij.

- Cilj E7: Uporaba domačih mineralnih surovin za potrebe naravne in kulturne dediščine ter druge posebne namene, vključno z ohranjanjem rudarstva, ki je sestavni del krajine je ocenjen kot hkrati skladen in nasprotujoč s ciljem C4.

Uporaba domačih mineralnih surovin lahko pozitivno in negativno vpliva na prostorsko identiteto Slovenije. Uporaba lokalnih materialov v arhitekturi ter ohranjanje rudarstva kot sestavnega dela krajine se razume kot pozitivno, medtem ko bi širjenje lokalnih kamnolomov lahko imelo negativne posledice na krajino.

- S ciljem SPRS C1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj sta v neskladju cilja E5: Zagotovljena zanesljiva in kakovostna oskrba z električno energijo in E6: Konkurenčna sposobnost sektorja mineralnih surovin in uravnotežena oskrba mineralnih surovin iz domačih virov

Gradnja novih delov električnega omrežja za zagotavljanje električne energije lahko pomembno vpliva na racionalen in učinkovit prostorski razvoj (npr. določitev primernih zemljišč, umeščanje infrastrukture v prostor, konflikti med različnimi rabami in dejavnostmi v prostoru). Prav tako lahko z odpiranjem novih ali širjenjem obstoječih kamnolomov na prostorski razvoj pomembno vpliva povečanje ali ohranjanje konkurenčne sposobnosti sektorja mineralnih surovin.

- Cilj E7 je, enako kot velja za cilj C4, ocenjen kot hkrati skladen in nasprotujoč tudi s ciljem C1.

Uporaba domačih surovin lahko prispeva h kvalitetni rabi lokalnih virov medtem, ko bi bilo širjenje kamnolomov za prostor verjetno neugodno.

- S ciljem SPRS C3: Kvaliteta življenja v mestih in na podeželju je hkrati skladen in neskladen cilj E6.

Konkurenčnost sektorja mineralnih surovin ugodno vpliva na kvaliteto življenja v mestih in na podeželju, saj raba lokalnih virov omogoča zaslužek in delo v lokalnem okolju, kjer so te dejavnosti prisotne. Po drugi strani pa, širjenje ali odpiranje novih kamnolomov lahko pomeni več degradiranih površin, hrupa, prevoza in odlagališč materiala ter vodi v zmanjšanje kvalitete življenja okoliških prebivalcev.

Podrobnejše vrednotenje zunanje skladnosti oziroma skladnosti sektorskih politik z vidika ciljev prostorske kohezije je razvidno iz Priloge 4 Vmesnega poročila strateškega vrednotenja SPRS 2050 (BF, junij 2017).

Vpliv ciljev SPRS 2050 na okoljske cilje

Rezultati strateške presoje zunanje skladnosti oziroma skladnosti ciljev SPRS 2050 s cilji okoljske politike so predstavljeni na strani 146. Cilji prostorskega razvoja nimajo neposrednih okoljskih učinkov. Potencialne (posredne) negativne okoljske učinke bi lahko imela dva cilja:

- C1: Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, ki stremi k racionalni organizaciji dejavnosti v prostoru in opremljenosti središč ter dostopnosti, učinkoviti rabi prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru ter povezanosti med vsemi deli Slovenije.

Cilj ima lahko vpliv na OC 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, saj lahko razvoj potrebnih infrastrukturnih sistemov zaradi velikega prostorskega obsega območij z naravovarstvenim statusom otežuje ohranjanje njihove celovitosti in deluje zaviralno na doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov.

- C2: Konkurenčnost slovenskih mest, ki stremi h krepitvi mest, njihovi vpetosti v mednarodne tokove in spodbujanju funkcionalnega povezovanja v okviru širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja ter s podeželjem.

Tudi cilj C2 ima lahko vpliv na OC7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, saj lahko razvoj in povezovanje širših

mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja ter s podeželjem otežuje ohranjanje sklenjenih območij oz. celovitosti območij z naravovarstvenim statusom in deluje zaviralno na doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov.

Kljub temu so potencialni negativni okoljski učinki ciljev SPRS 2050 nebitni sami po sebi ali pa ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, določenih pri presoji usmeritev SPRS 2050 na okoljske cilje.

Vpliv koncepta SPRS 2050 na okoljske cilje Koncept sam po sebi ne povzroča vplivov na doseganje ciljev okolja, pomeni pa lahko eno od alternativ okvirja za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, ki pa zaradi doseganja ciljev SPRS 2050 lahko povzročijo različne vplive na okolje. Zaradi močnih sledi preteklega prostorskega razvoja na ozemlju Slovenije ter relativno majhnega prostorskega okvira Slovenije, ki je močno vpet v sosednje regionalne sisteme in strukture, si je težko predstavljati, da bi bila SPRS 2050 zasnovana na alternativah glede koncepta prostorskega razvoja, še težja naloga pa bi bila izdelava ocene vplivov na okolje posameznih alternativ ter medsebojna primerjava teh ocen.

Za določitev koncepta prostorskega razvoja okoljski vidik ni in ne more biti ključen, odločilna sta socialno-kulturni in gospodarski vidik. Preko usmeritev za realizacijo koncepta v okoljskem poročilu okoljske učinke zgolj preverimo in s predlogi dodatnih (omilitvenih) ukrepov po potrebi omilimo.

Ključne sestavine SPRS, ki so predmet celovite presoje vplivov na okolje, so usmeritve (ukrepi) za doseganje ciljev. Dolgoročni cilji SPRS 2050 in usmeritve za doseganje teh ciljev se nanašajo na spodbujanje policentričnega in uravnoteženega teritorialnega razvoja, in so v skladu s cilji in usmeritvami, kot jih določa Teritorialna agenda Evropske skupnosti 2020 (TA2020) za strateške akte držav članic na področju teritorialne kohezije. Naloga celovite presoje vplivov na okolje je oceniti skladnost ciljev plana z okoljskimi cilji, ki so sprejeti harmonizirano na nivoju EU ali pa prevzeti z mednarodnimi pogodbami, oziroma oceniti vplive usmeritev (ukrepov), ki so potrebni za doseganje ciljev plana, na doseganje okoljskih ciljev. Celovita presoja vplivov usmeritev SPRS 2050 po posameznih področjih okolja je izvedena v nadaljevanju.

7.2 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV USMERITEV SPRS 2050 PO POSAMEZNIH PODROČJIH OKOLJA

V poglavju 7.1 je presojan vpliv usmeritev SPRS na posamezne vidike okolja in pomembne okoljske cilje. V tem poglavju so podani tudi omilitveni ukrepi in kazalniki za spremljanje stanja, v primeru, da so potrebni. Ocene posledic izvedbe usmeritev SPRS na uresničevanje okoljskih ciljev so prikazane v tabeli, v poglavju 6.2.

SPRS 2050 je strateški dokument in ne plan, iz katerega bi bilo možno razbrati vse načrtovane posege, saj v opisih ni konkretnih lokacij posegov oziroma iz njih ni razvidna dovolj podrobna vrsta posegov. Podrobna ocena vplivov bo zato izvedena na ravni podrobnejšega plana ali posega.

7.2.1 NARAVNA VIRA: TLA IN GOZD

Okoljski cilj 1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na trajnostno upravljanje s tlemi bodo imele naslednje usmeritve:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, s čimer se zmanjša delež ter površina razvrednotenih območij,
- preprečevanje nadaljnega širjenja posamične poselitve, ohranja se le obstoječa posamična poselitve, ki obsega manj kot 10 stanovanjskih stavb (izven ogroženih območij),
- v okviru enot posamične poselitve na podeželju se lahko obstoječi stavbni fond izjemoma dopolni z novogradnjo, ob upoštevanju usmeritev za prepoznavnost naselij in krajine ter varstvo narave in virov, v kolikor gre za modernizacijo obstoječe dejavnosti,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij,
- vzpostavljanje naravnih blažilcev ekstremnih dogodkov in toplotnih otokov z večjim deležem vzdrževanih zelenih površin kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in mest,
- prednostno zagotavljanje površin za stanovanjsko gradnjo s prenovo razvrednotenih območij ali s prenovo obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote, ob hkratnem zagotavljanju zadostnih odprtih javnih grajenih in zelenih površin,
- prednostno umeščanje gospodarskih in poslovnih con na opuščena industrijska, komunalna, prometna in podobna razvrednotena območja ali na obstoječe površine gospodarskih in poslovnih con,
- prednostno umeščanje novih nakupovalnih središč na razvrednotena območja v urbanem naselju oziroma na zemljišča, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij kot del funkcionalne reorganizacije oziroma urbane prenove naselja ali njegovega dela,
- preprečevanje spreminjanja odprtih javnih grajenih in zelenih površin v površine za parkiranje vozil,
- območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja, to je, ne smejo poslabševati poplavne varnosti ali posegati v naravna razlivna območja ali v druga območja potencialnih naravnih nesreč.

Opis vplivov na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi: tla so pomemben neobnovljiv naravni vir, pri katerem se degradacija nastaja zelo hitro, medtem ko nastajanje in regeneracija tal poteka izjemno počasni. Tla opravljajo veliko funkcij in nalog, ki so odločilnega pomena za človeške dejavnosti in preživetje ekosistema. Te funkcije so proizvodnja biomase, skladiščenje, filtriranje in preoblikovanje hranilnih snovi in vode, tla so vir biološke raznovrstnosti, temelj večine človeških dejavnosti, skladišče ogljika in ne nazadnje arhiv geološke ter arheološke dediščine. Degradacija tal ali izboljšava tal znatno vplivata tudi na druga področja varstva okolja, kot so varstvo površinskih voda in podtalnice, zdravje ljudi, podnebne spremembe, varstvo narave in biološke raznovrstnosti ter varnost živil.

Tla so naravni vir, ki je pod vse večjimi okoljskimi obremenitvami in ga je treba kot takega varovati pred degradacijo. Opredeljenih je osem glavnih procesov degradacije tal v EU. Ti so erozija, zmanjšanje količine organskih snovi, onesnaževanje, zasoljevanje, zbijanje tal, zmanjšanje biološke raznovrstnosti tal, pozidava, zemeljski usadi in poplave. Obravnavani vplivi usmeritev SPRS 2050 se nanašajo na degradacijo tal zaradi pozidave.

Zaradi ohranjanja vseh funkcij tal mora raba tal potekati na trajnosten način, ki ohranja njihovo sposobnost za izvajanje ekoloških, gospodarskih in družbenih storitev, hkrati pa tudi njihove funkcije, da bodo prihodnje generacije lahko zadovoljevale svoje potrebe. Usmeritve za doseganje okoljskega cilja »zagotoviti racionalno in učinkovito rabo tal« temeljijo na ukrepih za ohranjanje funkcij tal, ukrepih preprečevanja degradacije tal ter blaženja učinkov degradacije tal in ukrepih sanacije degradiranih tal.

Čeprav niti slovenska niti zakonodaja Skupnosti ne določata meril za opredelitev stopnje degradiranosti tal in tudi za območje Slovenije ni na voljo preverjenih evidenc o zemljiščih z degradiranimi tlemi, se v skladu z usmeritvami SPRS 2050 šteje, da se vsa pozidana tla smatrajo za degradirana tla. Tako stališče SPRS 2050 je v skladu s stališči okoljske politike Skupnosti³⁴. Obravnavane usmeritve SPRS 2050 v skladu z okoljskim ciljem »zagotavljanja racionalne in učinkovite rabe tal« prednostno usmerjajo prostorski razvoj na območja že obstoječih naselij tako, da se v največjem možnem obsegu preprečuje širjenje območij poselitve ter da se poselitev umika iz območij, ogroženih zaradi poplav in plazenja tal, kjer bi lahko ob pojavu naravne nesreče posledično prišlo do dodatne degradacije tal.

Ker lahko nekateri sektorski razvojni programi povzročajo dodatno degradacijo tal ali pa jo blažijo, je treba ob pomanjkanju okoljske zakonodaje na področju varstva tal v te sektorske razvojne programe preko usmeritev za njihov prostorski razvoj nujno vključiti vidike varstva tal pred degradacijo na način, kot je to predvideno z usmeritvami SPRS 2050.

Kot posledica širjenja območij poselitve in povečane potrebe po zemljiščih zaradi nekaterih sektorskih razvojnih programov pozidava opazno narašča. Usmeritve SPRS 2050 štejejo za ustrezne ukrepe, ki bodo omejili pozidavo tal z obnavljanjem opuščenih območij ali z zgoščanjem poselitve v območjih obstoječe poselitve, kar bo omejilo izginjanje zelenih območij.

Opis vplivov na zagotavljanje trajnostnega upravljanja z gozdovi: usmeritve za urejanje in razvoj naselij nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje trajnostnega upravljanja z gozdovi, posredno pa nanj pozitivno vplivajo.

Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je pozitiven (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Vpliv na okoljski cilj bodo imele naslednje usmeritve:

- razvoj urbanih naselij po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti, s čimer se spodbuja mešana raba in omejuje ekskluzivna raba prostora, zagotavlja se ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov,
- zagotavljanje zadostnega obsega odprtih javnih grajenih in zelenih površin ob prenovah in širitvah urbanih naselij,
- prednostno zagotavljanje stanovanjskih površin, površin za družbeno infrastrukturo in površin za potrebe gospodarstva s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij, ob hkratnem ohranjanju kakovosti bivalnega okolja.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi. Usmeritve za urbani razvoj prispevajo k trajnostnemu upravljanju s tlemi in gozdovi.

³⁴ Sklep št. 1600/2002/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. julija 2002 o šestem okoljskem akcijskem programu Skupnosti.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na okoljski cilj bodo imele naslednje usmeritve:

- prednostni razvoj dejavnosti, ki temeljijo na *trajnostni rabi naravnih virov* ter ne zahtevajo velike spremljajoče infrastrukture,
- dolgoročno umikanje poselitve iz ogroženih območij (območij razreda velike in srednje poplavne ogroženosti, plazljivih in plazovitih območij),
- iskanje prostorskih možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev v okviru obstoječih podeželskih naselij in vasi,
- umeščanje večjih kmetijsko proizvodnih obratov v območja proizvodnih dejavnosti ali izven strnjenih naselij,
- uporaba razvrednotenih zemljišč v naseljih ali okoljsko degradiranih območij za kmetijsko proizvodnjo, pri kateri način pridelave ni neposredno vezan na kmetijsko zemljišče,
- prednostno ohranjanje kmetijskih zemljišč, ki so strateškega pomena za državo zaradi svojega pridelovalnega potenciala, obsega, zaokroženosti, in dolgoročno ohranjanje njihove trajne rodovitnosti za pridelavo hrane in ohranjanja krajine,
- usmerjanje kmetijstva na okoljsko občutljivih in varovanih območjih ter v neposredni bližini naselij v ekološko kmetijstvo,
- preprečevanje zaraščanja in ohranjanje produktivnosti za omejevanje zmanjševanja obsega kmetijskih zemljišč,
- ohranjanje zaplat gozdnih zemljišč na ravninskih območjih,
- usklajevanje kmetijske in gozdarske dejavnosti z morebitno večfunkcionalno vlogo kmetijskega in gozdarskega prostora v zelenem sistemu regije in naselja,
- prednostno ohranjanje gozdnih površin na ravninskih območjih in vključevanje gozda v zelene sisteme regij in mest,
- ohranjanje sklenjenih gozdnih kompleksov za varovanje izpostavljenih pobočij oziroma na ogroženih območjih,
- načrtovanje novega razvoja dejavnosti na območjih, kjer je brez večjih prostorskih posegov možno zagotoviti ustrezno oskrbo uporabnikov s pitno vodo,
- zmanjšanje števila površinskih kopov mineralnih surovin, postopno zapiranje manjših objektov in sanacija nelegalnih kopov,
- odpiranje novih objektov za pridobivanje mineralnih surovin le v primerih, če gre za večje povečanje potreb v državi, ki jih ni mogoče zadostiti z že odprtimi objekti na območju gospodarne transportne oddaljenosti ali rabo recikliranih sekundarnih virov,
- izkoriščanje lokacij redkih in edinstvenih mineralnih surovin v varovanih območjih dopustno le, če gre za občasne odvzeme, namenjene prenovi kulturne dediščine.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi. Usmeritve za razvoj podeželja prispevajo k trajnostnemu upravljanju s tlemi in gozdovi.

V povezavi z vplivi na trajnostno upravljanje z gozdovi pa je treba poudariti, da ima družba vse večjo potrebo po gozdovih. Gozdovi pokrivajo velike dele podeželja in so izjemno pomembni za podeželsko prebivalstvo, ker podpirajo gospodarsko blaginjo in ustvarjajo delovna mesta. Trajnostna, usposobljena in varna delovna sila je eden od stebrov konkurenčnejšega gozdarskega sektorja. Dobro upravljeni gozdovi z usposobljenimi upravitelji, delavci in podjetniki utirajo pot trajnostnemu in konkurenčnemu gozdarskemu sektorju, ki ima pomembno vlogo v razvoju podeželja in celotnem gospodarstvu, hkrati pa zagotavlja družbene koristi. racionalni in učinkoviti rabi tal.

Usmeritve za razvoj podeželja pomenijo priložnosti za razvoj trajnostnega upravljanja z gozdovi, ker zagotavljajo oziroma omogočajo:

- prednost naložbam v posodabljanje gozdarskih tehnologij,
- optimizacijo prispevka gozdarskega sektorja k zelenemu gospodarstvu,
- izboljšanje prožnosti ter povečanje okoljske vrednosti in blažitvenih zmožnosti gozdnih ekosistemov,
- doseganje ciljev za naravo in biotsko raznovrstnost,
- prilagajanje podnebnim spremembam,
- ohranjanje genskih virov gozda in
- izvajanje drugih ukrepov za ohranjanje in odpornosti gozdov.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Vpliv na okoljski cilj bodo imele naslednje usmeritve:

- zagotavljanje *večfunkcionalnosti prostora* na regionalni ravni z zelenim sistemom regije,
- vključevanje gozdnih, kmetijskih ali vodnih zemljišč ter drugega odprtega prostora (ogrožena ali varovana območja) v zeleni sistem regije,
- vzpostavljanje koridorjev za prečkanje infrastrukture za izboljšanje ekološke poveztljivosti,
- navezovanje zelenega sistema naselij na zeleni sistem regije.

V skladu z zakonodajo Evropske unije³⁵ šteje za zeleno infrastrukturo »strateško načrtovana mreža naravnih in polnaravnih območij, pri čemer so druge okoljske značilnosti zasnovane in upravljane tako, da opravljajo širok nabor ekosistemskih storitev. Vključuje zelene prostore (ali modre, če se nanaša na vodne ekosisteme) in druge fizikalne značilnosti na kopenskih (vključno z obalnimi) in morskih območjih. Na kopnem je zelena infrastruktura prisotna v ruralnem in urbanem okolju.«.

Sistematično vključevanje vidikov zelene infrastrukture v postopke načrtovanja in sprejemanja odločitev bo pripomoglo k zmanjšanju izgub ekosistemskih storitev zaradi prihodnje uporabe zemljišč in izboljšanju ter obnovi funkcij tal.

V okviru teh politik so pomembni ukrepi Skupne kmetijske politike (SKP) in razvoja podeželja za podporo zeleni infrastrukturi in izboljšanju podeželskih območij z visoko vrednostjo. To velja za obsežno neposredno podporo kmetom, ki preprečuje opuščanje in drobitev zemljišč, in ukrepe manjšega obsega, podprte s programi podeželskega razvoja iz drugega stebra, vključno z neproizvodnimi investicijami, kmetijsko-okoljskimi ukrepi (npr. ukrepi za ohranitev obdelane krajine, vzdrževanje in izboljšanje živih mej, varovalni pasovi, terase, suhi zidovi, ukrepi v gozdarstvu in pašništvu itd.), plačili za spodbujanje usklajenosti Nature 2000, sodelovanjem pri vzdrževanju dragocenih meja med polji ter tudi ohranjanje in obnova ruralne dediščine.

Ker izvajanje pristopov z zeleno infrastrukturo predpostavlja celosten pogled na ekosistemske storitve, ta spodbuja uravnotežen pristop, ki poudarja večfunkcijsko značilnost ruralnih območij, vključno z dostopom do trajne in varne hrane z visoko hranilno vrednostjo prek kratkih verig preskrbe s hrano. Zelena infrastruktura zato spodbuja bolj skladen pristop k sprejemanju odločitev o vključitvi ekoloških in trajnostnih vidikov v prostorsko načrtovanje v ruralni in urbani krajini.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na lokalni in regionalni ravni imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).

³⁵ COM(2013) 249 final: Sporočilo Komisije »Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala«.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi bodo imele naslednje usmeritve:

- razvoj koprskega pristanišča v povezavi z razvojem mesta Koper ob hkratni ohranitvi odprtega nepozidanega prostora za zeleno infrastrukturo, funkcionalno povezano z morskim in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije,
- nadgradnja in vzpostavitev energetske infrastrukture za zagotavljanje nadaljnjega razvoja regije,
- omejevanje površin za dejavnosti, ki so sicer vezane na morje in obalo, a so obremenjujoče z okoljskih, prostorskih in likovnih vidikov,
- prednostno zagotavljanje stika med morjem, obalo in zaledjem preko naravnih povezav in so-naravnih ureditev,
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine slovenske morske obale, v katerem gradnja ni dovoljena, ki je namenjen varstvu narave in je del zelenega sistema obalnih mest, drugih naselij in regije.

Usmeritve za razvoj morja in obale prispevajo k zagotavljanju trajnostnega upravljanja s tlemi.

Usmeritve za razvoj morja in obale nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje trajnostnega upravljanja z gozdovi.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi bodo imele naslednje usmeritve:

- prilagajanje razvoja turizma zmogljivostim in naravni obnovljivosti prostora ter družbeni sprejemljivosti v posameznih območjih,
- osredotočanje razvoja turistične infrastrukture na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, in ne na nova območja,
- zagotavljanje skupne javne infrastrukture na območjih za turizem v odprtem prostoru, ki bo omogočala urejeno uporabo ob pogojih ohranjanja narave in voda ter varstva tal,
- spodbujanje prenove objektov za turizem ali inovativne rešitve za nastanitve na odmaknjenih in obmejnih območjih, kjer lahko turizem prispeva k ohranjanju poseljenosti.

Usmeritve za turistična območja prispevajo k zagotavljanju trajnostnega upravljanja s tlemi.

Usmeritve za turistična območja nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje trajnostnega upravljanja z gozdovi.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi bosta imeli naslednji usmeritvi:

- pri oblikovanju naselij se sanira vidno degradirane prostore ter ohranja nepozidan, odprti prostor med naselji,
- ohranjanje ali vzpostavljane elementov prepoznavnosti krajine pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora (npr. ohranjanje kmetijskih površin na odmaknjenih in gorskih območjih in ohranjanje gozdov v ravninskih kmetijskih krajinah).

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine prispevajo k zagotavljanju trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi bodo imele naslednje usmeritve:

- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetske bilanci države,
- energetska zasnova regij, mest in lokalnih skupnosti, ki temelji na lokalni samooskrbi z energijo iz obnovljivih virov in zadostni zmogljivosti distribucijskih pametnih omrežij.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi : usmeritve za posebna območja in področja v delu, ki se nanaša na upravljanje s tlemi in gozdovi, prispevajo k zagotavljanju trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi. Usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi bodo imele naslednje usmeritve:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja.

Opis vplivov na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi: Največji vplivi razvoja prometne infrastrukture na tla in gozdove so pričakovani pri izvedbi posegov na cestnem in železniškem omrežju, medtem ko bodo posegi na pomorskem vodnem in zračnem omrežju lokalno omejeni. Izgradnja prometne infrastrukture z zasedbo tal oziroma s posegi v gozd povzroča obsežne ireverzibilne vplive: tla na območju prometne infrastrukture so pozidana, kar pomeni trajno degradirana. Na rekonstruiranih odsekih prometne infrastrukture bodo trajno uničena kmetijska zemljišča/gozd le v ožjem pasu ob obstoječi trasi, pri novogradnjah prometne infrastrukture pa bodo kmetijska zemljišča/gozd trajno uničena v širini cestnega oz. železniškega telesa in vzdrževalnega pasu. Prav tako imajo nove prometnice trajen vpliv na razdrobljenost kmetijskih in gozdnih zemljišč (fragmentacijo). Kratkotrajni in reverzibilni vplivi, ki se lahko izrazijo v času gradnje, vključujejo negativne vplive na dostopnost do kmetijskih zemljišč ali gozda, poškodbe kmetijskih zemljišč (gaženje) in škodo na pridelkih zaradi gradbišča, onesnaženje tal ipd. V primeru urejanja pristanišč v okviru celinskih plovni poti je možen kratkotrajen vpliv na erozijo brežin, po izgradnji pa je možen trajen vpliv valovanja na erozijo brežin.

Obstoječa raba kmetijskih in gozdnih zemljišč se zaradi gradnje prometne infrastrukture spreminja v primeru umeščanja novih infrastrukturnih povezav v prostor. Izvedba ukrepov bi lahko trajno zmanjšala obseg najboljših kmetijskih zemljišč in zemljišč z večjim pridelovalnim potencialom. S tem bo tudi trajno izgubljena funkcija tal za kmetijsko proizvodnjo. V primeru umeščanja ukrepov prometne infrastrukture izven obstoječih prometnih koridorjev se bo večala tudi fragmentacija kmetijskih in gozdnih zemljišč, s čimer se bodo poslabšali pogoji za kmetijsko obdelavo in gozdarstvo.

Umeščanje novih infrastrukturnih povezav v odprt naravno ohranjen prostor, pomeni veliko verjetnost poseganja v sklenjena gozdna območja z lesno proizvodnimi funkcijami na prvi stopnji poudarjenosti in območja varovalnih gozdov (ireverzibilno uničenje tal).

Gradnja nove ter rekonstrukcija obstoječe prometne infrastrukture so vir nastajanja večjih količin odpadkov ter hkrati pomeni tudi pritisk na rabo tal zaradi potreb po pridobivanju izvornih mineralnih surovin. Odpadki pa ne nastajajo samo občasno v času gradnje ampak tudi stalno zaradi vzdrževanja prometne infrastrukture. Vpliv zaradi nastajanja odpadkov je trajen in v marsikaterem primeru glede naravnih virov nereverzibilen, zato je treba ta negativen vpliv na okolje omiliti z ukrepi uporabe recikliranih odpadnih mineralnih surovin zmanjšati.

EU je s krovno direktivo 2008/98/ES o odpadkih dopolnila okvir politike na področju ravnanja z odpadki. Direktiva vnaša tudi cilj na področju gradbenih odpadkov, za katere naj bi se do leta 2020 priprava za ponovno uporabo, recikliranje in materialno predelavo, povečala na najmanj 70 % skupne mase. Gradnja nove ali razširitev obstoječe prometne infrastrukture je idealna priložnost za ponovno uporabo ali materialno predelavo gradbenih odpadkov, odpadkov iz rušenja objektov ter nekaterih mineralnih industrijskih odpadkov.

Čeprav usmeritve za razvoj prometne infrastrukture (točka 2.1) posredno pripomorejo k spodbujanju trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi kot posledice izvajanja usmeritev za prostorski razvoj, so vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja zagotavljanja trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi:

SPRS 2050 navaja, da se prometna infrastruktura načrtuje integralno, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost / dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami. Pri tem se rešitve prilagajajo problematiki dostopnosti in povezanosti glede na značilnosti in potrebe raznovrstnih območij – na širših mestnih in podeželskih območij, vključno z odmaknjenimi in gorskimi območji.

SPRS 2050 se ne opredeljuje do trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi oziroma se ne opredeljuje do poteka infrastrukturnih objektov v prostoru na način, da so degradacija tal ter zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov najmanjši možni. To je tudi razumljivo, ker je prioriteta integralnega načrtovanja prometne infrastrukture »razrešitev vprašanj dostopnosti in povezanosti«. Doseganje ciljev trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je treba zagotavljati v postopku umeščanja posameznega prometnega infrastrukturnega objekta v prostor. Prometna infrastruktura se lahko rekonstruira ali gradi na novo ob pogoju, da so izpolnjeni cilji SPRS 2050 in so pri tem degradacija tal ter zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov čim manjši.

Zaradi zagotavljanja trajnostnega upravljanja s tlemi je treba usmeritve za razvoj prometne infrastrukture dopolniti z usmeritvami, ki bodo spodbujali recikliranje in uporabo lastnih odpadnih mineralnih surovin pri gradnji in rekonstrukciji prometne infrastrukture in kar je pomembnejše tudi uporabo certificiranih gradbenih materialov iz recikliranih stranskih proizvodov ali odpadnih

materialov, ki nastajajo v drugih sektorjih. Pri uporabi gradbenih materialov za prometno infrastrukturo, ki niso primarnega naravnega izvora, je treba upoštevati dejstvo, da:

- gre za uporabo večjih količin gradbenih materialov, predvsem kot gradbena polnila,
- se katere nevarne snovi iz odpadnih materialov trajno mobilizirajo in
- imajo novi gradbeni materiali lahko tudi boljše funkcionalne lastnosti v primerjavi z izvirno naravnimi.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (1) Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **površina in delež površine umetnih zemljišč**, ločeno po pozidanih in nepozidanih umetnih zemljiščih - kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije;
- **površina in delež površine gozdnih površin** - kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije;
- **[OD07] Ravnanje z odpadki**: predelava gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi imata naslednji usmeritvi:

- spodbujanje gradnje novih proizvodnih enot na območjih z dovolj velikim odjemom za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje,
- določanje območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije tam, kjer je izkoristljive potenciale, ob uporabi najboljše možne tehnologije (BAT), možno izkoristiti na najbolj optimalen način.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo imajo vpliv tudi na zagotavljanje trajnostnega upravljanja z gozdovi. Les je namreč naravna in obnovljiva surovina, ki jo je mogoče ponovno uporabiti in reciklirati. Raba lesa pa je trajnostna samo, če les izvira iz gozdov s trajnostnim gospodarjenjem in je obdelan ter uporabljen tako, da je negativen vpliv na podnebje in okolje čim manjši.

V celoti se 58 % posekane lesne biomase v Evropski uniji uporabi kot surovina v industrijski proizvodnji. Preostalih 42 % lesne biomase pa je uporabljene za proizvodnjo energije, kar znaša približno 5 % celotne porabe energije v Evropski uniji.

Glede na nacionalne akcijske načrte za obnovljivo energijo držav članic bo leta 2020 biomasa še vedno glavni vir obnovljive energije. Ocenjuje se, da bo treba na nivoju Evropske unije sprejeti dodatne ukrepe, vključno z usklajenimi merili trajnosti, za reševanje vprašanj v zvezi s trajnostno rabo trdne in plinaste biomase za ogrevanje, hlajenje in elektriko.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovu in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Opis vplivov usmeritev iz točke 2.3 na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi: SPRS 2050 poudarja, da je potrebna pozornost pri umeščanju objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije v prostor ter pri načrtovanju same intenzitete izrabe obnovljivih virov energije z namenom, da lokalno ne pride do negativnih vplivov na naravne vire (tla, gozd in kmetijska zemljišča) in da je dodatni vpliv kot posledica zasedbe zemljišč (degradacije tal, zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozda) kot posledica vzpostavitve obvezne spremljajoče infrastrukture cestnega in energetskega omrežja (npr. električni vodi, dostopne ceste ipd.) še sprejemljiv.

Vpliv usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo (točka 2.2) in vpliv usmeritev za energetska omrežja (točka 2.3) na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je ocenjen kot nebiten (ocena B).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Vpliv usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je ocenjen kot pozitiven (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih in gozdnih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Vpliv usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi je ocenjen kot pozitiven (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje trajnostnega upravljanja s tlemi in gozdovi (ocena vpliva A).*

7.2.2 ZRAK

Okoljski cilj 2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak imajo predvsem naslednje usmeritve:

- izvajanje celovite prenove naselij v smeri zmanjšanja ogljičnega odtisa na ravni stavb, sosesk in naselij, k povečanju odpornosti na podnebne spremembe ter k zmanjšanju potreb po širitvi naselij,
- izboljšanje dostopnosti do storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti,
- izboljšanje kakovosti zraka v naseljih z zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka,
- izboljšanje infrastrukture in trajnostne mobilnosti v podeželskih naseljih, v katerih se razvija turizem,
- prednostno načrtovanje sistemov za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma CO₂ nevtralnimi plini v širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in naseljih z večjo gostoto poselitve,
- omogočanje peš dostopnosti do vseh potrebnih vsakodnevnih storitev v stanovanjskem območju,
- zagotavljanje dobre dostopnosti do območij z družbeno infrastrukturo in zaposlitvenih območij v stanovanjskih območjih s trajno mobilnostjo,
- prednostno umeščanje gospodarskih oziroma poslovnih con v naseljih ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednih regij,
- omogočanje peš dostopa do površin za vsakodnevno preskrbo prebivalcev v urbanih in podeželskih naseljih,
- umeščanje nakupovalnih središč v sklopu intermodalnih vozlišč za potniški promet, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza in spodbujanje dostopa z javnimi prevoznimi sredstvi,
- zgoščevanje urbanih struktur v bližini prometnih vozlišč, terminalov za javni potniški promet ter postajališč JPP in umeščanje oskrbnih in drugih poslovnih dejavnosti v vozlišča JPP ter v njihovo neposredno bližino,
- podpiranje širjenja centralnih peš površin, razvoj kolesarskega omrežja in JPP pri načrtovanju prometnih površin v mestih,
- prednostno načrtovanje območij za dolgoročni razvoj na območjih, kjer je mogoče organizirati dobro dostopnost z javnim prometom ni drugimi oblikami JP, pri čemer se prednostno izrabi obstoječe možnosti, zlasti železnico.

Vplivi usmeritev za urejanje in razvoj naselij na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak: Evropska komisija je koncem leta 2013 sprejela zakonodajni sveženj o politiki čistega zraka. Ta sveženj je temeljil na obsežnem pregledu dosedanje politike Evropske unije na področju varstva zunanjega zraka in vključuje program »Čisti zrak za Evropo«³⁶, vseboval pa je

³⁶ COM(2013) 918 final; program »Čisti zrak za Evropo«.

tudi predlog obnovljene Direktive o zmanjšanju nacionalnih emisij nekaterih onesnaževal zraka (sedaj Direktiva (EU) 2016/2284 – v nadaljnjem besedilu nova NEC Direktiva) in Direktive o omejitvi emisij nekaterih onesnaževal v zrak iz srednje velikih kurilnih naprav (sedaj Direktiva (EU) 2015/2193).

V povzetku ocene učinkov programa »Čisti zrak za Evropo«³⁷ je poudarjeno, da onesnaževanje zraka znatno vpliva na okolje in zdravje. Leta 2010 je bilo v EU več kot 400 000 primerov prezgodnje smrti, 62 % površine EU pa je bilo izpostavljene evtrofikaciji, vključno z 71 % ekosistemov na območjih Natura 2000. Skupni eksterni stroški onesnaževanja zraka v tem letu so ocenjeni izredno visoko (v razponu 330–940 milijard EUR).

Tedaj je Komisija ocenila, da je sicer struktura politike kakovosti zraka v Evropski uniji medsebojno skladna, vendar se je pokazala potreba vzpostaviti boljšo povezavo med nadzorom virov onesnaževanja ter zgornjimi mejami in standardi kakovosti zunanjega zraka, da se dejansko zagotovi spoštovanje teh določb. Ugotovljeni so bili predvsem naslednji razlogi za probleme, ki so se pokazali s številnimi kršitvami standardov kakovosti zraka predvsem v evropskih mestih:

- *emisije iz motorjev na dizelski pogon* so odgovorne za kršitve standardov glede NO₂ in NO_x - čeprav so se mejne vrednosti emisij NO_x za potniške avtomobile na dizelski pogon poostrele se je ocenjeno povprečje emisij NO_x v realnih voznih pogojih nekoliko povečalo;
- *manjše kurilne naprave* in koncentrirana lokalna onesnaženost so odgovorni za najhujše kršitve standardov glede delcev - gospodinski viri zgorevanja trdnega goriva so prvi dejavnik onesnaževanja, kjer lokalna onesnaženost najbolj presega mejne vrednosti, nekatere geografske lokacije pa združujejo visoko koncentracijo onesnaževalcev in topografijo, ki preprečuje učinkovito razpršitev delcev;
- *usklajevanje je težavnejše in dražje* zaradi pomanjkljivega usklajevanja nacionalnih in lokalnih ukrepov ter pomanjkanja zmogljivosti na regionalni in lokalni ravni – lokalne oblasti so pogosto pozno uvedli ukrepe za zmanjšanje onesnaženosti zraka. Pomanjkanje zmogljivosti za razvoj, izvajanje in spremljanje načrtov za zmanjšanje onesnaževanja je prav tako del problema. Usklajevanje med direktivo o nacionalnih zgornjih mejah emisij in akcijskimi načrti Direktive 2008/50/ES o kakovosti zunanjega zraka je treba izboljšati.

Program »Čist zrak za Evropo« poudarja, da je zaradi namena doseganja dolgoročnega cilja glede kakovosti zraka treba:

- zagotoviti obravnavo vseh glavnih sektorjev, saj vsi prispevajo h koncentraciji bodisi delcev bodisi ozona. Možnosti za stroškovno učinkovito zmanjšanje emisij so največje v tistih sektorjih, ki so do tedaj najmanj zmanjšali emisije (npr. kmetijstvo, srednje kurilne naprave, necestna mobilna mehanizacija ter mednarodni pomorski promet),
- emisije amoniaka iz kmetijstva so odgovorne za preostale okoljske vplive. Kmetijstvo je odgovorno za 90 % emisij amoniaka in je glavni dejavnik evtrofikacije. Na tem področju obstaja velik neizkoriščen potencial za stroškovno učinkovita zmanjšanja, od katerih bi številna koristila tudi kmetom;
- trajna onesnaženost ozadja pomeni, da samo z lokalnimi ukrepi ni mogoče učinkovito zmanjšati vplivov. Velik del glavnih problemov onesnaževanja, ki zadeva onesnaženost ozadja, je izven nadzora lokalnih pristojnih organov.

Glavni zakonodajni instrument za doseganje ciljev programa »Čisti zrak za Evropo« je nova NEC Direktiva (Direktiva (EU) 2016/2284 o zmanjšanju nacionalnih emisij nekaterih onesnaževal zraka). Ta direktiva določa nacionalne obveznosti za zmanjšanje emisij pet onesnaževal (žveplov dioksid, dušikovi oksidi, hlapne organske spojine, amoniak in drobni trdni delci), ki so odgovorni za zakisljevanje, evtrofikacijo in onesnaževanje s prizemnim ozonom, kar vodi do znatnih negativnih vplivov na zdravje ljudi in okolje.

³⁷ SWD(2013) 532 final; delovni dokument Komisije: Povzetek ocene učinka programa »Čist zrak za Evropo«.

Nova NEC Direktiva razveljavlja in nadomešča Direktivo 2001/81/ES od datuma njenega prenosa (1. julij 2018), s čimer se zagotovi, da se zgornje meje emisij za leto 2010, določene v navedeni stari NEC direktivi, uporabljajo do leta 2020, ter določa ambicioznejše zaveze za zmanjšanje emisij do leta 2030 glede na emisije v letu 2005.

V spodnji tabeli so prikazana za celotno Evropsko unijo in posebej za Slovenijo zmanjšanja emisij onesnaževal do leta 2030 v skladu z določbami nove NEC Direktive.

Tabela 20: Zmanjšanje letne emisije onesnaževal do leta 2030 glede na leto 2005.

	SO ₂	NH ₃	NM ₂ OC	NO _x	PM _{2,5}
EU	-79 %	-19 %	-40 %	-63 %	-49 %
Slovenija	-92 %	-15 %	-53 %	-65 %	-60 %

Vplivi usmeritev za razvoj naselij na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak so ocenjeni na podlagi primerjave usmeritev z ukrepi zmanjševanja emisije izpustov onesnaževal v zrak in razlogi za načrtovanje teh ukrepov, kot so navedeni in opisani v programu »Čisti zrak za Evropo«. Usmeritve za razvoj naselij v delu, ki se nanaša na izpuste onesnaževal v zrak, prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

Usmeritve za razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak imajo predvsem naslednje usmeritve:

- izboljševanje trajnostne mobilnosti za dostop do stanovanj, raznovrstnih storitev in delovnih mest v urbanih naseljih,
- zaokroževanje in smiselno dopolnjevanje obstoječih urbaniziranih območij, prednostno na območjih z dobro prometno dostopnostjo z javnim, prednostno tirnim, potniškim prometom,
- podpiranje izboljšanja javnega potniškega prometa s krepitvijo linijskih povezav znotraj širših mestnih območij in navezavo sosednjih redkeje poseljenih območij z alternativnimi načini javnega potniškega prometa (npr. prevozi na klic) na prestopne točke oziroma vozlišča na robu funkcionalnih urbanih območij,
- krepitev osrednjega intermodalnega terminala s povezovanjem železniškega, letalskega potniškega prometa ter cestnega javnega potniškega prometa,
- razvoj tovarnega intermodalnega terminala za tovarni promet na križišču mediteranskega in baltsko-jadranskega koridorja z navezavo železniškega prometa in pomorskega prometa v koprskem pristanišču,
- prednostno urejanje problematike Ljubljanskega železniškega vozlišča za zagotovitev ustrezne kapacitete tirov za povečanje pretočnosti tako potniškega kot tovarnega prometa.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak. Usmeritve za urbani razvoj prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak imajo predvsem naslednje usmeritve:

- zmanjševanje potreb po vsakodnevnih delovnih migracijah na večje razdalje v središča najvišje ravni,
- izboljšanje dostopnosti do delovnih mest in dejavnosti v središčih III. in IV. ravni z javnim prometom,
- prednostno razvijanje kmetijstva, gozdarstva in s tem povezanih dejavnosti,
- krepitev rabe obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja,
- oblikovanje alternativnih oblik javnega prevoza in izboljšanje trajnostnih oblik mobilnosti za podporo ohranitvi poseljenosti gorskih in odmaknjenih območij,
- povezovanje podeželskih naselij na območju širših mestnih območij in na drugih območjih funkcionalnega povezovanja v sistem javnega potniškega prometa in trajnostne mobilnosti,
- zmanjševanje deleža prometnih sredstev na fosilna goriva ob hkratnem povečevanju učinkovitosti trajnostnih oblik mobilnosti,
- ustvarjanje kratkih lokalnih dobavnih verig, manjšanje transportnih stroškov in obremenjevanja okolja s prednostno usmeritvijo kmetijskih zemljišč pridelavi hrane za oskrbo mest znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja z visokim pridelovalnim potencialom in v bližini središč,
- optimizacija pridobivanja mineralnih surovin in postopno zapiranje manjših objektov ter sanacija nelegalnih kopov.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak. Usmeritve za razvoj podeželja prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni nimajo vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak oziroma je vpliv pozitiven.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak imajo predvsem naslednje usmeritve:

- krepitev medsebojnih funkcionalnih povezav obalnih mest v okviru širšega mestnega območja, zlasti na področju javnega prometa,
- krepitev čezmejne javne potniške povezave,

- nadgraditev in vzpostavitev potrebne energetske infrastrukture, vključno s prenosnim plinovodnim omrežjem za zemeljski plin in obnovljive pline ter CO₂ nevtralne pline,
- osredotočanje turizma na kakovost in okoljsko trajnost, s posebnim poudarkom na dostopu do destinacije.

Usmeritve za razvoj morja in obale imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Z razvojem turističnih območij se poveča število obiskovalcev, posledično se poveča promet in izpusti onesnaževal v zrak. Prav tako razvoj turizma potrebuje primerno infrastrukturo, ki prispeva k dodatnim izpustom. Usmeritve SPRS 2050 za turistična območja spodbujajo in uveljavljajo trajnostno mobilnost in stremijo k zagotavljanju dostopnosti do turističnih območij s trajnostno mobilnostjo. Razvoj turistične infrastrukture se usmerja na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, ne odpira se novih območij za turizem.

Usmeritve za turistična območja imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine nimajo vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak oziroma je njihov vpliv pozitiven.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak oziroma je njihov vpliv pozitiven.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posredne in neposredne pozitivne vplive na izpuste onesnaževal v zraku, ker spodbujajo:

- večjo energetsko učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države, vključno s spodbujanjem uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,
- energetsko zasnovu regij, mest in lokalnih skupnosti, ki temelji na lokalni samooskrbi z energijo iz obnovljivih virov in zadostni zmogljivosti distribucijskih pametnih omrežij,
- lokalne poslovne modele proizvodnje energije iz obnovljivih virov (npr. energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi,
- na območjih z dovolj velikim odjemom gradnjo novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, in
- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zmanjšanje letne količine izpustov onesnaževal: usmeritve za posebna območja in področja v delu, ki se nanaša izpuste onesnaževal v zrak, prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak. Usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območij funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture v delu, ki se nanaša izpuste onesnaževal v zrak, prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak. Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak imajo predvsem naslednje usmeritve:

- spodbujanje večje energetske učinkovitosti pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- nadomeščanje fosilnih goriv z rabo tehnološko in gospodarsko izkoristljivih potencialov obnovljivih virov,
- spodbujanje uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,

- podpiranje lokalnih poslovnih modelov proizvodnje energije iz obnovljivih virov, ki prispevajo k lokalni oskrbi, zlasti na gorskih in odmaknjenih območjih,
- spodbujanje gradnje novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, na območjih z dovolj velikim odjemom.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo v delu, ki se nanaša izpuste onesnaževal v zrak, prispevajo k zmanjševanju letne količine izpustov onesnaževal v zrak. *Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).*

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovu in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja imajo posreden (prenova in dograditev električnega omrežja) ter neposreden (prenova in dograditev plinovodnega omrežja) pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednosti, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom

naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak (ocena vpliva A).*

Kazalnik za spremljanje stanja:

-[ZR14] Projekcije izpustov onesnaževal zraka: kazalnik prikazuje podatke o dejanskih izpustih žveplovega dioksida (SO₂), dušikovih oksidov (NO_x), nemetanskih hlapnih organskih spojin (NMVOC), amoniaka (NH₃) in prašnih delcev (PM_{2.5}) v obdobju 2000-2015 ter projekcije teh onesnaževal za leta 2015, 2020, 2025 in 2030. Izpusti so podani v kilotonah (kt).

7.2.3 VODA

Okoljski cilj 3: Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda imajo predvsem naslednje usmeritve:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, s čimer se zmanjšuje potreba po širitvi naselij,
- preprečevanje nadaljnega širjenja posamične poselitve, ohranja se le obstoječa posamična poselitve izven ogroženih območij,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij,
- vključevanje vodnega in obvodnega prostora v zelene pasove med naselji, ki so del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije,
- preprečevanje spreminjanja zelenih površin v površine za parkiranje vozil,
- območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja (ne smejo poslabševati poplavne varnosti ali posegati v naravna razlivna območja).

Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda: na podlagi Krovne direktive 2000/60/ES o vodah je vzpostavljena splošna zahteva evropske politike na področju urejanja voda do zagotavljanja dobrega ekološkega stanja površinskih voda in do minimalnih kemijskih standardov, ki se nanašajo na površinske vode.

Dobro ekološko stanje je opredeljeno v V. prilogi Krovne direktive 2000/60/ES o vodah in zadeva kakovost biološkega stanja voda, hidrološke značilnosti in kemijske lastnosti. Ker ni mogoče določiti nobenih absolutnih standardov za biološko kakovost voda, ki bi se uporabljali v vsej Skupnosti na enoten način, so zaradi ekološke spremenljivosti voda po Evropi določeni administrativni mehanizmi, ki omogočajo le rahlo odstopanje od biološkega stanja voda, ki se ga pričakuje v pogojih minimalnega antropogenega vpliva. Zagotovljen je niz postopkov za določitev dobrega ekološkega stanja za določeno vodno telo in za določitev kemičnih ali hidromorfoloških standardov za doseg tega cilja, skupaj s sistemom za zagotavljanje, da vsaka država članica zaradi zagotavljanja primerljivosti ta postopek opredeljevanja dobrega ekološkega stanja voda razlaga dosledno. Sistem opredeljevanja dobrega ekološkega stanja voda je sicer nekoliko zapleten, vendar je to neizogibno glede na obseg ekološke variabilnosti voda v Evropi in veliko število parametrov, ki jih je treba obravnavati.

Za površinske vode na ozemlju Slovenije se za opredelitev ekološkega stanja posameznega vodnega telesa površinskih voda upoštevajo:

- stanje združb vodnih rastlin, alg, nevretenčarjev in rib (t. i. biološki elementi kakovosti),
- splošni fizikalno-kemijski elementi (hranila in parametri obremenjenosti z organsko snovjo),
- hidromorfološki elementi (hidrološki režim, kontinuiteta toka in morfološke razmere) ter
- koncentracija posebnih onesnaževal, ki se odvajajo v vodno okolje.

Z oceno ekološkega stanja vodnih teles podajamo odmik ocenjevanega ekosistema od naravnega stanja, to je stanja, ki bi ga imel brez vpliva človekovih aktivnosti. Ekološko stanje ocenimo po petstopenski lestvici: zelo dobro, dobro, zmerno, slabo ali zelo slabo ekološko stanje.

Dobro kemijsko stanje je v skladu s Krovno direktivo 2000/60/ES o vodah opredeljeno v smislu skladnosti z vsemi standardi kakovosti, določenimi za kemične snovi na evropski ravni. Direktiva 2000/60/ES določa tudi mehanizem za obnovitev teh standardov in vzpostavitev novih s pomočjo mehanizma za določanje prednostnih nevarnih snovi za nevarne kemikalije. To zagotavlja vsaj minimalno kemijsko kakovost, zlasti v zvezi z zelo strupenimi snovmi, povsod v Evropski uniji na enak način.

Vsi elementi analize določanja dobrega ekološkega in dobrega kemijskega stanja voda morajo biti določeni v načrtu upravljanja povodja. Načrt upravljanja povodja je podrobno poročilo o tem, kako je treba doseči zastavljene cilje za povodje (ekološko stanje, količinsko stanje, kemijsko stanje in cilje zaščitene območij) v zahtevanem časovnem obdobju. Načrt upravljanja povodja vključuje vse rezultate analize določanja stanja voda: značilnosti povodja, pregled vpliva človekove dejavnosti na stanje voda v povodju, oceno učinka obstoječe zakonodaje in niz ukrepov za zapolnitev vrzeli, ki so ugotovljene in relevantne za analizo določanja stanja voda. V okviru priprave načrta upravljanja povodja je treba izvesti tudi ekonomsko analizo rabe vode v povodju.

Za vode na ozemlju Slovenije sta sprejeta *Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021* in *Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021*.

V navedenih načrtih upravljanja voda so za vsako vodno telo površinskih voda na ozemlju Slovenije določeni v skladu s 4. členom Krovne direktive 2000/60/ES o vodah okoljski cilji. Okoljski cilji so oblikovani tako, da zagotovijo zlasti:

- varovanje, izboljšanje in obnavljanje vodnih teles površinskih voda tako, da se doseže dobro ekološko in kemijsko stanje površinske vode v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja,
- varovanje in izboljševanje vseh umetnih in močno preoblikovanih vodnih teles, zato da se doseže dober ekološki potencial in dobro kemijsko stanje vode v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja, in
- postopno zmanjšanje onesnaževanja s prednostnimi snovmi in ustavitev ali postopno odpravo emisij, odvajanja in uhajanja prednostnih nevarnih snovi.

Na ozemlju Slovenije je dobro kemijsko stanje določeno za 96 % vodnih teles površinskih voda, slabo kemijsko stanje pa za pet vodnih teles morja zaradi tributilkositrovih spojin. V splošnem slovenske površinske vode niso obremenjene s prednostnimi oz. prednostno nevarnimi snovmi.

V obdobju 2009 – 2015 je za 59 % vodnih teles površinskih voda v Sloveniji ocenjeno, da dosegajo dobro ekološko stanje. Hidromorfološka spremenjenost in splošna degradiranost sta glavna vzroka za zmerno ali slabše ekološko stanje površinskih voda.

Načrte upravljanja voda, ki jih pripravijo in sprejmejo države članice za vsako šest letno obdobje posebej, Komisija pregleda in o zaključkih preverbe skladnosti načrtov z zahtevami evropske zakonodaje izda poročilo. V zvezi s trenutno veljavna načrtoma upravljanja voda v Sloveniji Komisija priporoča:

- nadaljevanje z izboljšanjem spremljanja površinskih voda z zajetjem vseh pomembnih elementov kakovosti v vseh kategorijah voda in dokončati razvoj metod ocenjevanja za vse ustrezne biološke elemente kakovosti v vseh kategorijah voda,
- jasno razlikovanje med določitvijo močno spremenjenih vodnih teles in uporabo izjem. Uporaba oprostitev iz člena 4(7) mora temeljiti na oceni vseh ukrepov, ki jih zahteva direktiva,
- zagotoviti izvajanje ukrepov za reševanje hidromorfoloških pritiskov, po potrebi s pregledom dovoljenj / koncesij in dodeljevanjem potrebnih sredstev.

Vplivi usmeritev za razvoj naselij na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda so ocenjeni na

podlagi primerjave usmeritev z ukrepi za doseganje dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda iz *Načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021* in *Načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021*.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij prispevajo k zmanjševanju pritiska na ekološko in kemijsko stanje površinskih voda.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah povečuje gostota prebivalcev. Potencialen negativen vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda lahko predstavlja povečana točkovna obremenitev okolja zaradi povečane količine odpadne komunalne vode zaradi povečane gostote prebivalstva v posameznih urbanih območjih. Stanovanjske površine, površine za družbeno infrastrukturo in površine za potrebe gospodarstva se prednostno zagotavlja s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij (zgoščevanje urbane strukture), zaradi česar je vpliv pritiska pozidave na vodna in priobalna zemljišča zanemarljiv.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda. Usmeritve za urbani razvoj prispevajo k preprečevanju poslabšanja stanja površinskih voda in doseganju dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda imajo predvsem naslednje usmeritve:

- prednostni razvoj kmetijstva, gozdarstva in s tem povezanih dejavnosti, ob upoštevanju razvojnih trendov usmerjenih v modernizacijo teh dejavnosti in rabo naravnih virov,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter *ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij*,
- prilagoditev gospodarjenja z naravnimi viri možnostim za naravno obnavljanje,
- celovito urejanje kmetijskega prostora, ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti,
- usmerjanje kmetijstva v ekološko kmetijstvo na okoljsko občutljivih območjih, varovanih območjih ter v neposredni bližini naselij,
- iskanje možnosti skupne rabe vodnih virov z energetsko izrabo ob upoštevanju omejitev zaradi različnih drugih varstvenih vidikov (za prilagajanje na podnebne spremembe v kmetijstvu),

- prednostno ohranjanje gozdnih površin na kmetijskih ravninskih območjih in njihovo vključevanje v zelene sisteme regij, zaradi njihovega prispevka k kvaliteti površinske, padavinske vode oziroma vloge pri *čiščenju voda* s kmetijskih zemljišč in blaženju učinkov uporabe zaščitnih sredstev na kmetijskih zemljiščih,
- oblikovanje inovativnih rešitev za odvajanje odpadnih voda na kraških območjih,
- zagotavljanje premoščanja vodnih območij na način, ki ne povečuje poplavne ogroženosti,
- ureditve za upravljanje voda praviloma sledijo sonaravnim ureditvam z naravnimi in razpoložljivimi materiali v bližini,
- *izboljšanje hidromorfološkega stanja* reguliranih površinskih vod oziroma vzpostavljanje krajinsko ekološke in strukturne vloge voda v krajini, kadar to ni v nasprotju z zagotavljanjem poplavne varnosti,
- odvzemi rečnih naplavin se izvajajo v skladu z omejitvami s področja *ohranjanja narave in vodotokov*.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda. Usmeritve za razvoj podeželja prispevajo k zmanjševanju pritiska na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda imata predvsem naslednji usmeritvi:

- prilagajanje na podnebne spremembe z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda v okviru zelenih sistemov regij,
- vključevanje gozdnih, kmetijskih, vodnih zemljišč ter drug odprt prostor (poplavna/razlivna, vodovarstvena območja) v zeleni sistem regije.

Vključitev vidikov zelene infrastrukture v gospodarjenje s povodji lahko znatno prispeva k zagotavljanju kakovostne vode, blažitvi učinkov hidromorfoloških pritiskov in zmanjšanju učinkov poplav in suš³⁸. Zelena infrastruktura ponuja tudi stroškovno učinkovite možnosti za boljše izvajanje Direktive o pitni vodi 98/83/ES in Direktive 2006/118/ES o podzemni vodi. Razvijajo se tudi inovativne zelene rešitve za čiščenje odpadnih voda, ki prinašajo več koristi in so zelo uspešne ter stroškovno učinkovite³⁹.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

³⁸ COM(2012) 673 final; Communication from the Commission; A Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources.

³⁹ Integrirana zgrajena mokrišča so primer zelene infrastrukture, ki lahko pomaga doseči cilje politike EU glede čiščenja odpadnih voda in varovanja kopalnih voda.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda imajo predvsem naslednje usmeritve:

- omejevanje površin za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskih vidikov (izpusti odpadnih voda, olja, maziva),
- iskanje alternativnih rešitev za dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati drugje kot na morju in obali,
- vključevanje aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe v razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, zlasti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve,
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, ki je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe.

Usmeritve za razvoj morja in obale prispevajo k doseganju dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda imajo predvsem naslednje usmeritve:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti,
- podpiranje trajnostnega razvoja turizma, ki temelji na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti,
- razvoj turizma ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali vododeficitarnih območjih,
- osredotočanje nadaljnjega razvoja obstoječe turistične infrastrukture na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost,
- zagotavljanje skupne javne infrastrukture na območjih za turizem v odprtih prostorih, ki so privlačna za različne ponudnike oziroma uporabnike (npr. reke), ki bo omogočala urejeno uporabo ob pogojih ohranjanja narave in voda ter varstva tal,
- spodbujanje prenove objektov za turizem ali inovativnih rešitev za nastanitve na odmaknjenih (gorskih) in obmejnih območjih, ki so v smislu rabe samozadostne,
- opredelitev in usklajitev potencialov slovenskih rek, jezer in jezer antropogenega nastanka za različne namene ter omejitve v okviru regionalnega prostorskega plana,
- turizem v mestih vpliva na povečano rabo naravnih virov (vodooskrba, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet).

Usmeritve za turistična območja prispevajo k zmanjševanju pritiska na ekološko in kemijsko stanje površinskih voda kot posledice nadaljnjega razvoja turizma.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine nimajo vpliva preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda oziroma je vpliv pozitiven.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda oziroma je vpliv pozitiven.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posredne in neposredne pozitivne vplive preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda, ker spodbujajo:

- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda: Usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,

- zasnovno regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtravno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Največji vplivi na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda so pričakovani pri izvedbi posegov na cestnem in železniškem omrežju, medtem ko so vplivi posegov na pomorskem vodnem in zračnem omrežju lokalno omejeni. Vplivi na površinsko vodo, podzemno vodo, somornico, obalno morje in vire pitne vode so značilni za čas gradnje ali rekonstrukcijo prometne infrastrukture in tudi po izgradnji. Večinoma so omejeni lokalno, v primeru nesreč večjega onesnaženja pa tudi regionalno in čezmejno. V času gradnje ali rekonstrukcije prometne infrastrukture so vplivi praviloma kratkoročni, večinoma reverzibilni (npr.: vpliv na kakovost vode). Po izgradnji so vplivi praviloma manj obsežni, a trajno ireverzibilni (npr.: vpliv na morfologijo vodotoka, hidrološke razmere, retenzijske površine). Pri navedenih vplivih lahko pride do sprememb v elementih kakovosti za ugotavljanje ekološkega stanja površinskih voda; to so biološki elementi in hidromorfološki elementi, ki podpirajo biološke, kemijski in fizikalno-kemijski elementi, ki podpirajo biološke elemente ter kemijsko stanje voda. Ob upoštevanju splošnih usmeritev in omilitvenih ukrepov, spremembe v elementih kakovosti ne bodo tako obsežne, da bi lahko ogrozile doseganje okoljskega cilja.

Infrastrukturni posegi zaradi cestnega, železniškega, pomorskega vodnega, letalskega in javnega prometa lahko predstavljajo bistvene vplive na doseganje dobrega ekološkega in kemijskega stanja voda:

- umeščanje infrastrukturnih koridorjev lahko trajno neposredno ali posredno vpliva na hidrološke razmere določenega območja, ob premostitvah so možni vplivi na ekomorfološke razmere v vodotoku,
- kontinuirano spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometne obremenitve (vpliv na kakovost površinskih voda, možen vpliv na kopalne vode),
- izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka (možen neposreden, daljinski in čezmejni vpliv na kakovost morja, površinskih voda, možen vpliv na kopalne vode),
- povečana obstoječa poplavna ogroženost zaradi poteka (velja tako za novogradnje kot tudi rekonstrukcije že obstoječih infrastrukturnih vodov) po poplavnih območjih ali zaradi regulacij vodotokov: sprememb hidroloških razmer na območju vključno z zmanjševanjem retenzijskih površin (neposreden in daljinski).

Z Zakonom o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 57/08, 57/12, 100/13 in 40/14) je določeno da se posegi na vodnem in priobalnem zemljišču lahko izvedejo v primeru, da gre za ureditve na podlagi državnih prostorskih načrtov, ki jih ni mogoče umestiti drugam, ne da bi bili povzročeni nesorazmerno veliki stroški. Umeščanje takšnih ureditev lahko povzroči bistvene vplive na ekološko stanje vodotokov, zmanjšanje retenzijskih površin, kakor tudi kumulativne vplive na biodiverzitetno območja in ekosistemske storitve območja.

Čeprav usmeritve za razvoj prometne infrastrukture spodbujajo razvoj policentričnega urbanega sistema in vpetost države v mednarodne prometne tokove in s tem posredno pripomorejo k zmanjšanju pritiskov na nekatere vidike varstva okolja, so vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja preprečevanja poslabšanja stanja površinskih voda in zagotavljanje doseganja dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere površinskih voda,
- je preprečeno odvajanje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture tako, da bi se povečala poplavna ogroženost.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (3) Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **[VD12] Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda:** kazalnik predstavlja oceno kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda podano v skladu z merili Krovne direktive 2000/60/ES o vodah. V oceno so vključene vse površinske celinske vode, somornice in obalno morje, pri kemijskem stanju tudi teritorialno morje. Osnovna enota za oceno je vodno telo, ki je ločen in pomemben sestavni del površinske vode, kot na primer jezero, vodni zbiralnik, potok, reka ali kanal, del potoka, reke ali kanala ali del obalnega morja.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLIJČNO DRUŽBO

V SPRS navedene usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo lahko v primeru proizvodnje elektrike z izkoriščanjem hidroenergetskega potenciala povzročijo trajne neposredne in daljinske vplive na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda. Pri tem se upoštevajo vplive hidroelektrarn, ki nastanejo neposredno kot posledica spremembe hidromorfoloških značilnosti (zaradi odvzemanja vode, prečnih objektov – zadrževanja vode in prekinitev vzdolžne povezanosti, regulacij in drugih ureditev strug ter rabe obrežnega pasu) ali posredno kot posledica vplivov hidromorfoloških sprememb na biološke, fizikalno-kemijske in hidromorfološke elemente kakovosti vode, ki jih prinaša spreminjanje ali preoblikovanje vodnega telesa.

Vplive hidroelektrarn (mHE in HE) na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda je treba oceniti predvsem glede na naslednje okoljske cilje:

- stanje površinskih in podzemnih voda se ne sme poslabšati, stanje vodnih teles, ki nimajo dobrega stanja, pa se mora izboljšati,
- dobro stanje voda je treba doseči do leta 2021 oziroma v enem od naslednjih 6-letnih ciklusov,
- zagotoviti je treba doseganje standardov in ciljev, v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave.

Vpliv na ekološko in kemijsko stanje je treba ločeno obravnavati v območju gorvodno od jezovne zgradbe (posplošeno v zaježitvi) ter dolvodno od jezovne zgradbe, saj zaradi različnih obremenitev nastajajo različni vplivi na stanje voda.

Običajno posledice umestitev hidroelektrarn v vodno okolje preprečuje doseganje dobrega stanja površinskih voda na vplivnem območju hidroelektrarn. To je tudi razlog, da so za nekatere obstoječe HE določena močno preoblikovana in umetna vodna telesa, za katera so določeni "posebni okoljski cilji". Umetna in močno preoblikovana vodna telesa so specifična kategorija vodnih teles - s svojo lastno klasifikacijo in cilji – ki je povezana z drugimi zavezami pri izpolnjevanju sprejetih družbeno-gospodarskih ciljev, ki jih je bilo treba doseči, preden je ta specifična kategorija vodnih teles bila uveljavljena na podlagi meril Krovne vodne Direktive 2000/60/ES.

Če se na podlagi celovite presoje vplivov nove hidroelektrarne na stanje voda ugotovi, da se kljub izvajanju omilitvenih ukrepov ne more preprečiti poslabšanje stanja voda, obstoji možnost pridobitve izjeme za umestitev nove hidroelektrarne v vodno okolje, ki so sestavni del okoljskih ciljev, določenih v členu 4 člena Krovne vodne Direktive 2000/60/ES. Gre začasne izjeme za srednje in dolgoročno odstopanje od doseganja dobrega stanja voda do leta 2021 oziroma do zaključka enega od naslednjih 6-letnih ciklusov in se nanašajo na nove (načrtovane) spremembe fizičnih značilnosti telesa površinske vode ali spremembe nivoja telesa podzemne vode ali neuspešno preprečevanje poslabšanja stanja telesa površinske vode (tudi iz zelo dobrega v dobro stanje) zaradi izvajanja dejavnosti trajnostnega razvoja (člen 4(7) Krovne vodne Direktive 2000/60/ES).

V skladu s slovenskim pravnim redom se odstopanja od okoljskih ciljev (skladno s členom 4(7) Krovne vodne direktive) lahko dovolijo samo v primeru, če so izpolnjeni pogoji iz Zakona o vodah (Uradni list RS, št. 67/2002, 110/2002-ZGO-1, 2/2004-ZZdrI-A, 41/2004-ZVO-1, 57/2008), Uredbe o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda (Uradni list RS, št. 26/06, 5/09) in iz vodne direktive.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo za doseganje cilja preprečevanja poslabšanja stanja površinskih voda in zagotavljanje doseganja dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda:

Energetska infrastruktura naj se umešča v vodno okolje tako, da se:

- stanje površinskih in z njimi povezanih podzemnih voda ne poslabša,
- doseže dobro stanje voda v obdobju, ki je za zadevno vodno telo površinske vode določeno v načrtu upravljanja voda,
- zagotovi na vodnem telesu površinske vode doseganje standardov in ciljev, ki so za območje tega vodnega telesa predpisani v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave, in
- v primeru posega v vodno okolje, ki onemogoča doseganje dobrega stanja voda, zagotovi predhodno odobritev izjeme v skladu s predpisi (člen 4(7) Krovne vodne Direktive 2000/60/ES).

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (3) Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne

dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **[VD12] Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda:** kazalnik predstavlja oceno kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda podano v skladu z merili Krovne direktive 2000/60/ES o vodah. V oceno so vključene vse površinske celinske vode, somornice in obalno morje, pri kemijskem stanju tudi teritorialno morje. Osnovna enota za oceno je vodno telo, ki je ločen in pomemben sestavni del površinske vode, kot na primer jezero, vodni zbiralnik, potok, reka ali kanal, del potoka, reke ali kanala ali del obalnega morja.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednost, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo imajo nebiten vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva B).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na preprečevanje poslabšanja stanja površinskih voda in doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda (ocena vpliva A).*

Okoljski cilj 4: Ohranjati oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj**1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ**

Neposreden vpliv na zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemne vode imajo predvsem naslednje usmeritve:

1. v zvezi z zagotavljanjem dobrega kemijskega stanja podzemne vode:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, s čimer se zmanjša delež ter površina razvrednotenih območij,
- preprečevanje nadaljnjega širjenja posamične poselitve, ohranja se le obstoječa posamična poselitve, ki obsega manj kot 10 stanovanjskih stavb (izven ogroženih območij),
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij,
- prednostno umeščanje gospodarskih in poslovnih con na opuščena industrijska, komunalna, prometna in podobna razvrednotena območja ali na obstoječe površine gospodarskih in poslovnih con,
- območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja (ne smejo poslabševati poplavne varnosti ali posegati v naravna razlivna območja).
- prednostno umeščanje novih nakupovalnih središč na razvrednotena območja v urbanem naselju oziroma na zemljišča, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij kot del funkcionalne reorganizacije oziroma urbane prenove naselja ali njegovega dela, in

2. v zvezi z zagotavljanjem dobrega količinskega stanja podzemnih voda:

- vzpostavljanje naravnih blažilcev ekstremnih dogodkov in toplotnih otokov z večjim deležem vzdrževanih zelenih površin kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in mest,
- prednostno zagotavljanje površin za stanovanjsko gradnjo s prenovo razvrednotenih območij ali s prenovo obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote, ob hkratnem zagotavljanju zadostnih odprtih javnih grajenih in zelenih površin,
- preprečevanje spreminjanja zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

Vplivi usmeritev za urejanje in razvoj naselij na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda: Krovna direktiva 2000/60/ES o vodah postavlja državam članicam naslednje zahteve v zvezi z doseganjem dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda:

- opredeliti je treba telesa podzemne vode,
- vzpostaviti registre zavarovanih območij znotraj vsakega vodnega območja za tista območja podzemne vode ali habitate in vrste, ki so neposredno odvisne od vode. Registri morajo vključevati vsa vodna telesa, ki se uporabljajo za pridobivanje pitne vode, in vsa zavarovana območja, zajeta v Direktivi o kopalnih vodah, ranljiva območja v skladu z Direktivo o nitratih in občutljiva območja v skladu z Direktivo o komunalnih odpadnih vodah, ter zavarovana območja zaradi varstva habitatov in vrst, vključno z območji Natura 2000,
- vzpostaviti omrežja za monitoring stanja podzemnih voda, da se zagotovi celovit pregled kemijskega in količinskega stanja podzemne vode,
- sprejeti in izvajati načrt upravljanja povodja za vsako vodno območje, ki mora vključevati povzetek pritiskov in vplivov človekove dejavnosti na stanje podzemne vode, predstavitev v obliki karte rezultatov spremljanja, povzetek ekonomske analize rabe vode, povzetek programov zaščite, nadzora ali sanacijskih ukrepov.

Opredelitev vodnih teles podzemnih voda ter obveznosti upravljanja z njimi so podrobneje zajete za vsako telo podzemne vode posebej v *Načrtu upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021* in *Načrtu upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021*.

Direktiva 2006/118/ES o podzemnih vodah določa standarde kakovosti podzemne vode in uvaža ukrepe za preprečevanje ali omejevanje vnosa onesnaževal v podzemno vodo. Direktiva 2006/118/ES o podzemni vodi dopolnjuje Krovno direktivo 2000/60/ES o vodah v zvezi s standardi kakovosti podzemne vode in ukrepi za preprečevanje ali omejitev vnosov onesnaževal v podzemno vodo.

Vplivi usmeritev za razvoj naselij na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemne vode so ocenjeni na podlagi primerjave usmeritev z ukrepi za doseganje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemne vode iz *Načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021* in *Načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021*.

Usmeritve za razvoj naselij v delu, ki se nanaša na količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda, spodbujajo zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemne vode.

Usmeritve za razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah povečuje gostota prebivalcev. V zvezi s količinskim in kemijskim stanjem podzemnih voda je posebnega pomena usmeritev iz skupine usmeritev za urbani razvoj, ki opredeljuje da se v urbanih naseljih ob prenovah ali širitvah zagotavlja zadosten obseg odprtih javnih grajenih in zelenih površin (vsaj 40% površine ureditvenega območja naselja).

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemne vode veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda. Usmeritve za urbani razvoj prispevajo k zmanjšanju pritiska na dobro količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda imajo predvsem naslednje usmeritve za razvoj podeželja:

- prednostni razvoj kmetijstva, gozdarstva in s tem povezanih dejavnosti, ob upoštevanju razvojnih trendov usmerjenih v modernizacijo teh dejavnosti in rabo naravnih virov,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij,
- prilagoditev gospodarjenja z naravnimi viri možnostim za naravno obnavljanje,
- celovito urejanje kmetijskega prostora, ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti,

- usmerjanje kmetijstva v ekološko kmetijstvo na okoljsko občutljivih območjih, varovanih območjih ter v neposredni bližini naselij,
- prednostno ohranjanje gozdnih površin na kmetijskih ravninskih območjih in njihovo vključevanje v zelene sisteme regij, zaradi njihovega prispevka k kvaliteti površinske, padavinske vode oziroma vloge pri čiščenju voda s kmetijskih zemljišč in blaženju učinkov uporabe zaščitnih sredstev na kmetijskih zemljiščih,
- zagotavljanje kvalitetne pitne vode za prebivalstvo ima prednost pred drugimi gospodarskimi rabami voda. Raba voda se mora izvajati ob poudarjeni skrbi za obnavljanje podzemnih vodonosnikov in njihovem dolgoročnem varstvu za kar skrbi država,
- na kraških območjih z majhno samočistilno sposobnostjo tal, s poplavami kraškega tipa ter občasno ali pogosto vododeficitarnostjo se lokalnim skupnostim pomaga pri oblikovanju inovativnih rešitev za vodooskrbo in odvajanje odpadnih voda, še zlasti kot podpora razvoju na podeželju,
- za razreševanje nasprotij med rabami na vodovarstvenih območjih se prednostno poišče možnosti za komplementarne rabe oziroma izvajanje rab na način, da se ohranja kvaliteta varovanega vodnega vira.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja z vidika zagotavljanja dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda. Usmeritve za razvoj podeželja prispevajo k zmanjševanju pritiska na dobro količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni:

- prilagajanje na podnebne spremembe z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda v okviru zelenih sistemov regij,
- naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda,
- vključevanje gozdnih, kmetijskih, vodnih zemljišč ter drug odprt prostor (poplavna/razlivna, vodovarstvena območja) v zeleni sistem regije.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- omejevanje površin za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskih vidikov (izpusti odpadnih voda, olja, maziva),
- iskanje alternativnih rešitev za dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati drugje kot na morju in obali,

- vključevanje aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe v razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, zlasti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve,
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, ki je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe.

Usmeritve za razvoj morja in obale le delno in geografsko omejeno (na priobalnem pasu) vplivajo na količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za turistična območja:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti,
- podpiranje trajnostnega razvoja turizma, ki temelji na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti,
- razvoj turizma ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali vododeficitarnih območjih,
- osredotočanje nadaljnjega razvoja obstoječe turistične infrastrukture na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost,
- turizem v mestih vpliva na povečano rabo naravnih virov (vodooskrba, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet).

Usmeritve za turistična območja prispevajo k zmanjševanju pritiska na količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda kot posledice nadaljnjega razvoja turizma.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine nimajo vpliva na doseganje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda oziroma je vpliv pozitiven.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na doseganje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda oziroma je vpliv pozitiven.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posredne in neposredne pozitivne vplive na doseganje dobrega količinskega in kemijskega stanja površinskih voda, ker spodbujajo:

- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije (vključno z izkoriščanjem geotermalne energije ter energije plitvih vodonosnikov), kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem

sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda: Usmeritve za posebna območja in področja v delu, ki se nanaša na pritiske za količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda, prispevajo k ohranjanju oziroma zagotavljanju dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda. Usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oz. zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtrarno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Ukrepi cestnega, železniškega, pomorskega vodnega, letalskega in javnega prometa lahko predstavljajo bistvene vplive na zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda:

- umeščanje infrastrukturnih koridorjev lahko trajno neposredno ali posredno vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- kontinuirano spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometne obremenitve (vpliv na kemijsko stanje podzemne vode),
- izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka (možen neposreden, daljinski in čezmejni vpliv na kakovost podzemne vode),
- sprememba vodnega režima podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov (neposreden in daljinski),

- umeščanje objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov ima lahko negativne vplive na obstoječe in potencialne vodne vire (neposreden, daljinski, čezmejni),
- umeščanje na vodovarstvena območja zavarovanih vodnih virov (lokalni, lahko tudi regionalni in čezmejni vpliv).

Čeprav usmeritve za razvoj prometne infrastrukture spodbuja razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetost države v mednarodne prometne tokove in s tem posredno pripomorejo k zmanjšanju pritiskov na nekatere vidike varstva okolja, so vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja ohranjanja oziroma zagotavljanja dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere vodonosnikov,
- je preprečeno spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne vpliva na vodni režim podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju prometne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (4) Ohranjati oziroma zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-[VD15] Količinsko obnavljanje podzemne vode: kazalnik se prikazuje s količino napajanja plitvih vodonosnikov podzemne vode za hidrološko leto (1. november – 31. oktober) v vseh vodnih telesih podzemne vode za celotno območje Slovenije.

-[VD11] Kakovost podzemne vode: kazalnik podaja oceno kemijskega stanja podzemne vode. Za vodno telo podzemne vode se glede na podatke monitoringa vsako leto določi kemijsko stanje, v obdobju poročanja načrtov upravljanja voda (NUV) pa se pripravi tudi ocena za šestletno obdobje poročanja. S kazalnikom se spremlja tudi trende rasti ali zniževanja vsebnosti kemijskih parametrov.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Na stanje podzemne vode voda vplivajo tehnologije koriščenja geotermalne energije in toplote plitvih vodonosnikov, ki uporabljajo podzemno vodo ali tla kot geotermalni vir toplote. Dejanski učinek vplivov na podzemne vode zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je odvisen od:

- vrste geotermalnega vira toplote (plitvo ležeči geotermalni vir, hidrotermalni vir nizke entalpije, geotermalni vir visoke entalpije),
- lokacije vira geotermalne toplote,
- časa trajanja posamezne faze gradnje oziroma razgradnje sistema za izkoriščanje geotermalnega vira toplote,

- občutljivosti sprejemnika škodljivih vplivov in
- od pritiskov na obstoječe stanje vodnega okolja od drugih oblik dejavnosti na vplivnem območju izkoriščanja geotermalnega vira toplote.

Geotermalna energija

Tehnološki procesi rabe geotermalne vode se razlikujejo po namenu (balneologija, ogrevanje, daljinsko ogrevanje, rastlinjaki) in kompleksnosti. Pri rabi vode iz geotermalnih vodonosnikov SV Slovenije npr. prevladuje kaskadna izraba termalne vode, pri čemer ogrevanju prostorov in sanitarne vode sledi ogrevanje bazenskih kompleksov z balneologijo. Poznano je tudi ogrevanje rastlinjakov ter daljinsko ogrevanje. Zaradi rabe geotermalne energije so možni negativni vpliv na podzemne vode (znižanja gladine, vdori hladnejše vode ob vrtinah ob prekomernem izkoriščanju). Vplivi so lahko trajni, neposredni in daljinski. Pri izrabi geotermalne energije z odvzemanjem toplote iz podzemne vode je potrebna zagotovitev trajnostne rabe ter preprečitev nastanka slabega količinskega stanja vodnega telesa podzemne vode.

Vsem tehnologijam rabe geotermalne vode je enako, da rabijo termalno vodo, ki jo je zaradi zasledovanja okoljskih ciljev in trajnosti rabe energetskega potenciala treba odvezati iz vodonosnika v čim manjši količini, oz. jo v zadostni meri vračati v vodonosnik. Z reinjekcijskimi vrtinami je možno povečati število uporabnikov in rabo geotermalne energije ob istočasnem doseganju okoljskih ciljev ohranjanja oziroma zagotavljanja dobrega količinskega stanja podzemne vode.

Pri izkoriščanju geotermalnih virov nizke entalpije ni pomembnih vplivov na podzemne vode, če način izkoriščanja zagotavlja, da se medij za prenos geotermalne toplote na površje vrača v podtalje. Obratovanje objektov geotermalnega vira v primeru reinjektiranja medija za prenos geotermalne toplote torej nima pomembnega vpliva na podzemne in površinske vode. Zahteva za reinjektiranje vode pri geotermalnih ogrevalnih sistemih je tehnološko izvedljiva. Poudariti pa je treba, da je vodonosnik ves čas obratovanja (neposredni vpliv), zaradi predrtja zemeljskega pokrova, veliko bolj občutljiv na zunanje dejavnike (npr. vnos fitofarmaceutskih sredstev in gnojil, v primeru, da leži zajetje na kmetijski površini, težkih kovin iz prsti ipd). Stalno nevarnost (daljinski vpliv) predstavlja tudi postavitve večjega števila objektov za rabo geotermalne energije na istem vodonosniku, kakor tudi njihova globina.

Toplota plitvih vodonosnikov

Toplotne črpalke tipa tla-voda ali voda-voda posežejo v podtalje in lahko imajo pomembne negativne vplive na podzemno vodo. Toplotne črpalke tla-voda izkoriščajo za črpanje energijo okoliških tal. Poznamo vertikalne in horizontalne sisteme, pri slednjih so potrebni obsežnejši zemeljski izkopi.

Pri vertikalnih sistemih zadostuje izdelava vrtin. Po ceveh toplotnih črpalk kroži tekočina, ki vsebuje tudi sredstvo proti zamrzovanju. V primeru izlitja tekočine obstaja možnost onesnaženja podzemne vode. Ob upoštevanju vseh predpisanih standardov za gradnjo in obratovanje toplotnih črpalk, je verjetnost takšnih dogodkov majhna (vpliv je ocenjen kot nebiten).

Toplotne črpalke tipa voda – voda izkoriščajo energijo podzemne vode (stalna temperatura podzemne vode med 7 in 12°C). Pri tem je treba izvrtati črpalno in ponorno vrtino, v črpalno vrtino se namesti potopna črpalčka. Izvedba sistema voda-voda brez ponorne vrtine ni dopustna zaradi negativnih vplivov na količinsko stanje podzemne vode (nižanje gladine).

Vodonosnik je ves čas obratovanja (trajni vpliv), zaradi predrtja zemeljskega pokrova, veliko bolj občutljiv na zunanje dejavnike (npr. vnos fitofarmaceutskih sredstev in gnojil, v primeru, da leži zajetje na kmetijski površini, težkih kovin iz prsti ipd.). Za preprečitev negativnih vplivov na podzemno vodo je treba upoštevati splošne in posebne pogoje za vgradnjo geotermalnih toplotnih črpalk, vse večje uvajanje sistemov za izkoriščanje plitve geotermalne pa bi bilo treba urediti tudi na zakonodajni ravni.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo za doseganje cilja ohranjanja oziroma zagotavljanja dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda:

Z namenom, da se zmanjša učinek vplivov na podzemne vode zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je treba s tehničnimi predpisi predvsem v zvezi z izkoriščanjem plitvo ležečih geotermalnih virov ter hidrotermalnih virov nizke entalpije zagotoviti pravila ravnanja v zvezi z:

- izborom najprimernejše lokacije vira geotermalne toplote,
- opredelitvijo občutljivosti vodonosnika na škodljive vplive,
- načinom reinjektiranja medija pri izkoriščanju geotermalnih virov nizke entalpije,
- načinom izkoriščanja toplote iz plitvih vodonosnikov,
- drugimi tehnikami za zmanjšanje pritiskov na obstoječe stanje vodnega okolja na vplivnem območju izkoriščanja geotermalnega vira toplote.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (4) Ohranjati oziroma zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-[VD15] Količinsko obnavljanje podzemne vode: kazalnik se prikazuje s količino napajanja plitvih vodonosnikov podzemne vode za hidrološko leto (1. november – 31. oktober) v vseh vodnih telesih podzemne vode za celotno območje Slovenije.

-[VD11] Kakovost podzemne vode: kazalnik podaja oceno kemijskega stanja podzemne vode. Za vodno telo podzemne vode se glede na podatke monitoringa vsako leto določi kemijsko stanje, v obdobju poročanja načrtov upravljanja voda (NUV) pa se pripravi tudi ocena za šestletno obdobje poročanja. S kazalnikom se spremlja tudi trende rasti ali zniževanja vsebnosti kemijskih parametrov.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje

prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami imajo nebitven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva B).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke poveztljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda (ocena vpliva A).*

Okoljski cilj 5: Zagotoviti dobro stanje morskega okolja

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj**1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ**

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobro stanje morskega okolja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, s čimer se zmanjšuje potreba po širitvi naselij,
- preprečevanje nadaljnega širjenja posamične poselitve, ohranja se le obstoječa posamična poselitve izven ogroženih območij,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij,
- vključevanje vodnega in obvodnega prostora v zelene pasove med naselji, ki so del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije,
- preprečevanje spreminjanja zelenih površin v površine za parkiranje vozil,
- območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja (ne smejo poslabševati poplavne varnosti ali posegati v naravna razlivna območja).

Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja: na podlagi Sklepa št. 1600/2002/ES o Šestem okoljskem akcijskem programu Skupnosti je Evropska komisija oblikovala tematsko strategijo za varstvo in ohranitev morskega okolja s splošnim ciljem pospeševanja trajnostne rabe morij in ohranitve morskih ekosistemov⁴⁰. Cilj strategije je varstvo in obnova evropskih oceanov in morjih ter zagotovitev, da se človeške dejavnosti opravljajo na trajosten način, da bodo sedanje in prihodnje generacije uživale v biološko raznolikih in dinamičnih oceanih ter morjih, ki so varni, čisti, zdravi in produktivni, ter da bodo imele od njih koristi. Za doseg tega cilja strategije je bila predlagana in leta 2008 sprejeta okvirna Direktiva 2008/56/ES o morski strategiji. Za namen doseganja dobrega okoljskega stanja evropskih morij do leta 2021 je Direktiva 2008/56/ES zavezala države članice, da sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi bodo dosegle ali ohranile dobro stanje morskega okolja.

Ukrepi, ki jih morajo države članice morajo razvijati in izvajati v skladu z okvirno Direktivo 2008/56/ES o morski strategiji zajemajo:

- začetno presojo njihovih morskih voda,
- določitev dobrega stanja morskega okolja,
- določitev okoljskih ciljnih vrednosti,
- vzpostavitev in izvajanje usklajenih programov spremljanja ter
- opredelitev ukrepov, ki jih je treba sprejeti za doseg ali ohranitev dobrega stanja morskega okolja.

Pristop okvirna Direktiva 2008/56/ES o morski strategiji temelji na ekosistemskem pristopu k upravljanju človekovih dejavnosti, ki obravnava človeka in njegove aktivnosti kot del naravnih ekosistemov. Bistvo pristopa je v iskanju ravnotežja med človekovimi aktivnostmi in omejitvami rabe naravnih virov, ki so potrebne za dolgoročno delovanje naravnih sistemov in ohranitev njihove integritete. Le tak integriran pristop vsebuje **elemente trajnostnega razvoja** in združuje okoljske, socialne in ekonomske vidike upravljanja.

⁴⁰ COM(2005)504 končno; sporočilo Komisije; Tematska strategija za varstvo in ohranjanje morskega okolja.

Stanje morskega okolja se opisuje z 11 deskriptorji⁴¹. Deskriptorji so: biotska raznovrstnost, tujerodne vrste, ribji stalež (komercialne vrste rib), elementi morskih prehranjevalnih spleto, evτροφikacija, neoporečnost morskega dna, hidrografski pogoji, onesnaženje okolja, onesnaževala v ribah in drugi morski hrani, podvodni hrup in morski odpadki. Za opis vsakega izmed deskriptorjev so predpisana merila in kazalniki. Izhodišča so podana na nivoju Evropske skupnosti s sklepom Komisije o merilih in metodoloških standardih na področju dobrega okoljskega stanja morskih voda (2010/477/EU).

Okvirna Direktiva 2008/56/ES o morski strategiji zavezuje države članice, da pripravijo načrt upravljanja morskega okolja in izvajajo njegove ukrepe z namenom, da se:

- zagotavlja varstvo in ohranjanje morskega okolja, prepreči njegovo propadanje ali, če je mogoče, obnovi morske ekosisteme na območjih, ki so jih prizadeli škodljivi učinki;
- preprečijo in zmanjšajo vnosi v morskno okolje za postopno odpravljanje onesnaževanja, s čimer se zagotavlja, da ni večjih posledic za morskno biotsko raznovrstnost, morske ekosisteme, človekovo zdravje ali zakonito uporabo morja. Pri tem onesnaževanje pomeni neposredno ali posredno vnašanje snovi ali energije kot posledica človekove dejavnosti, vključno z morskim podvodnim hrupom. Med zakonito uporabo morja pa štejemo pomorske dejavnosti, vključno z ribolovom, pomorskim transportom, turizmom in rekreacijo ter drugo.

Slovenija je v letu 2017 sprejela za namen upravljanja svojega morskega okolja *Načrt upravljanja z morskim okoljem 2017-2021*. Osrednji del tega načrta je program ukrepov za doseganje in ohranitev dobrega stanja morskega okolja. Program ukrepov je pripravljen tako, da se navezuje na enajst deskriptorjev kakovosti, s katerimi se opisuje stanje okolja, kar je v skladu s priporočili in zahtevami, ki izhajajo iz obveznosti izvajanja Okvirne Direktive 2008/56/ES o morski strategiji.

V programu ukrepov so obravnavane dejavnosti, ki povzročajo različne pritiske/obremenitve in posledično vplive na stanje morskega okolja zaradi:

- onesnaževanja morskega okolja z onesnaževali z virov na kopnem in na morju, z odpadki, s patogenimi mikrobi, potencialnimi razlitji nafte zaradi nesreč na morju, razpršenega onesnaženja zaradi kmetijske dejavnosti,
- obremenjevanja morskega okolja zaradi vnosa tujerodnih vrst v morskno okolje, prekomernega ribolova in vnosa hranil,
- izvajanja dejavnosti/posegov ki povzročajo fizične izgube naravnih območij v obrežnem pasu in fizične poškodbe morskega dna,
- izvajanja dejavnosti/posegov, ki povečujejo raven podvodnega hrupa.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij posredno ali neposredno pripomorejo k izvajanju ukrepov iz *Načrta upravljanja z morskim okoljem 2017-2021* in tako prispevajo k zmanjševanju pritiska na stanje morskega okolja.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah povečuje gostota prebivalcev. Negativen vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega morskega okolja lahko predstavlja povečana obremenitev okolja v obalnem

⁴¹ Načrt upravljanja morskega okolja - Opis dobrega stanja morskega okolja in okoljski cilji, april 2013.

območju zaradi velike gostote pozidave in tudi prebivalstva v tem območju. Stanovanjske površine, površine za družbeno infrastrukturo in površine za potrebe gospodarstva se mora v obalnem območju prednostno zagotavljati s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij (zgoščevanje urbane strukture), zaradi česar je vpliv pritiska pozidave na obalno območje še sprejemljiv.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja. Usmeritve za urbani razvoj prispevajo k zmanjševanju pritiska na stanje morskega okolja.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- prednostni razvoj kmetijstva, gozdarstva in s tem povezanih dejavnosti, ob upoštevanju razvojnih trendov usmerjenih v modernizacijo teh dejavnosti in rabo naravnih virov,
- krepiti je treba rabo obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja in zagotavljati ustrezno spremljajočo infrastrukturo ob upoštevanju omejitev zaradi ohranjanja prostorske identitete, prepoznavnosti naselij in krajine ali biotske raznovrstnosti,
- za ohranjene poseljenosti in vitalnosti podeželja se spodbuja diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti v povezavi s kmetijstvom ter ustrezno raven prometne povezanosti in dostopnosti,
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij,
- prilagoditev gospodarjenja z naravnimi viri možnostim za naravno obnavljanje,
- celovito urejanje kmetijskega prostora, ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti,
- usmerjanje kmetijstva v ekološko kmetijstvo na okoljsko občutljivih območjih, varovanih območjih ter v neposredni bližini naselij,
- oblikovanje inovativnih rešitev za odvajanje odpadnih voda na kraških območjih,
- ureditve za upravljanje voda praviloma sledijo sonaravnim ureditvam z naravnimi in razpoložljivimi materiali v bližini,

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja. Usmeritve za razvoj podeželja prispevajo k zmanjševanju pritiska na stanje morskega okolja.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda imata predvsem naslednji usmeritvi:

- prilagajanje na podnebne spremembe z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda v okviru zelenih sistemov regij,
- vključevanje gozdnih, kmetijskih, vodnih zemljišč ter drug odprt prostor (poplavna/razlivna, vodovarstvena območja) v zeleni sistem regije.

V morskem okolju zelena infrastruktura pripomore k izvajanju obstoječih strategij za pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij⁴², zlasti strategij za trajnostno upravljanje obalnih območij in izboljšanje učinkovitosti obalne obrambe. Uporaba načel zelene infrastrukture, ki spodbujajo mnogovrstne ekosistemske storitve v morskem okolju, je lahko koristna za nadaljnji razvoj pristopov z modrim ogljikom⁴³, ugodnih za ribje staleže.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja. Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni prispevajo k zmanjševanju pritiska na stanje morskega okolja.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

Za opise in ocene vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja.

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- omejevanje površin za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskih vidikov (izpusti odpadnih voda, olja, maziva),
- iskanje alternativnih rešitev za dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati drugje kot na morju in obali,
- vključevanje aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe v razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, zlasti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve,
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, ki je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe.

Usmeritve za razvoj morja in obale prispevajo k zagotavljanju dobrega stanja morskega okolja.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Vpliv na ohranjanje oziroma zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti,

⁴² Direktiva 2014/89/EU o vzpostavitvi okvira za pomorsko prostorsko načrtovanje.

⁴³ <http://thebluecarboninitiative.org/> ; modri ogljik je ogljik, shranjen v obalnih in morskih ekosistemih. Pobuda Blue Carbon se trenutno osredotoča na ogljik v obalnih ekosistemih - mangrove, močvirja in morskih trav. Ti ekosistemi zapirajo in shranjujejo velike količine modrega ogljika v obeh rastlinah in v sedimentu spodaj.

- podpiranje trajnostnega razvoja turizma, ki temelji na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti,
- razvoj turizma naj ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali vododeficitarnih območjih,
- osredotočanje nadaljnjega razvoja obstoječe turistične infrastrukture na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitve, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost,
- zagotavljanje skupne javne infrastrukture na območjih za turizem v odprtih prostorih, ki so privlačna za različne ponudnike oziroma uporabnike (npr. reke), ki bo omogočala urejeno uporabo ob pogojih ohranjanja narave in voda ter varstva tal,
- spodbujanje prenove objektov za turizem ali inovativnih rešitev za nastanitve na odmaknjenih (gorskih) in obmejnih območjih, ki so v smislu rabe samozadostne,
- opredelitev in uskladitev potencialov slovenskih rek, jezer in jezer antropogenega nastanka za različne namene ter omejitve v okviru regionalnega prostorskega plana,
- turizem v mestih vpliva na povečano rabo naravnih virov (vodooskrba, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet).

Usmeritve za turistična območja prispevajo k zmanjševanju pritiska na stanje morskega okolja kot posledice nadaljnjega razvoja turizma.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine nimajo vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja oziroma je vpliv teh usmeritev pozitiven.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja oziroma je vpliv teh usmeritev pozitiven.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posredne in neposredne pozitivne vplive na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja, ker spodbujajo:

- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Celotna ocena usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv (ocena vpliva A) na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja.

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine posebej naslavljajo:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja. Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture zagotavljajo zmanjševanje pritiskov na morsko okolje in posredno prispevajo k zagotavljanju dobrega stanja morskega okolja.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLIJČNO DRUŽBO

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja. Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo posredno prispevajo k zagotavljanju dobrega stanja morskega okolja.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost

nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje dobrega stanja morskega okolja (ocena vpliva A).*

Kazalniki za spremljanje stanja so enaki kazalnikom, ki so v X. poglavju *Načrta upravljanja z morskim okoljem 2017-2021* določeni za »KAZALNIKE ZA SPREMLJANJE UČINKOVITOSTI IZVAJANJA PROGRAMA UKREPOV NAČRTA«.

7.2.4 NARAVA

Okoljski cilj 6: Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost

Okoljski cilj 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na okoljska cilja bodo imele predvsem naslednje usmeritve:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, skupaj s prenovo mobilnosti, oskrbe z energijo ter drugimi viri, s čimer se zmanjšuje potreba po širitvi naselij,
- preprečevanje nadaljnega širjenja posamične poselitve,
- vzpostavitev ločitvenih zelenih pasov za *omogočanje ekološke povezljivosti* kot del zelenega sistema naselij v navezavi na zeleni sistem regije, ki vključujejo gozdove, vodni in obvodni prostor ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in *varovana območja narave*, v katere se ne posega s trajnimi posegi,
- prednostno urejanje podeželskih naselij s prenovo in notranjim razvojem naselja, ob upoštevanju usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine,
- prednostno umeščanje gospodarskih, proizvodnih ali drugih poslovnih dejavnosti v okviru notranjega razvoja urbanih naselij oziroma v okviru prestrukturiranja razvrednotenih območij ali površin obstoječih gospodarskih in poslovnih con,
- prednostno umeščanje novih nakupovalnih središč na razvrednotena območja v urbanem naselju oziroma zemljišča, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij,
- preprečevanje spreminjanja zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

Posegi v naravnem okolju, še posebej umeščanje novih objektov, dejavnosti in infrastrukture, pomenijo trajno izgubo habitata in negativno vplivajo na naravno razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih in živalskih vrst, njihovo kvaliteto ter povezanost habitatov populacij, kar lahko vpliva tudi na biotsko raznovrstnost. V primeru, da se poseg umešča na območja z naravovarstvenim statusom, pa so vplivi lahko še posebej obsežni ali celo uničujoči, ker lahko trajno degradirajo stopnjo naravne ohranjenosti ter varstvene cilje zavarovanih območij, Natura 2000 območij, EPO in naravnih vrednot. Posebna pozornost je potrebna v primeru poseganja na varovana območja, kjer lahko pride do trajne izgube površin kvalifikacijskih in ključnih HT in habitatov vrst ter vpliva na celovitost, funkcionalnost in povezanost območij. Prav tako je možen trajen in neposreden vpliv na značilnost naravne vrednote in zvrst, zaradi katere je bila naravna vrednota razglašena. Posebno občutljiva so tudi območja vodotokov in drugih vodnih površin. Usmeritve SPRS-ja so oblikovane na način, da bo vpliv na biotsko raznovrstnost kar najmanjši. Urejanje naselij s prenovo obstoječih naselij, preprečevanje nadaljnega širjenja poselitve in prednostno umeščanje dejavnosti na razvrednotena območja bo pripomoglo k zmanjšanju vplivov razvoja naselij na biotsko raznovrstnost in na območja z naravovarstvenim statusom. Pozitiven vpliv na ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, ter posledično na biotsko raznovrstnost, bo imela vzpostavitev zelenih sistemov naselij v navezavi na zeleni sistem regije, ki lahko vključujejo tudi varovana območja narave, s čimer bo olajšana ekološka povezljivost. Pozitiven vpliv bo prisoten tudi zaradi izboljšanja strukture, vrste in obsega zelenih površin v naseljih in preprečevanju spreminjanja zelenih površin v površine za parkiranje vozil. Za zmanjšanje negativnih vplivov je treba upoštevati splošne omilitvene ukrepe, ki bodo negativne vplive na okoljska cilja še dodatno zmanjšali.

Vpliv urejanja in razvoja naselij na okoljska cilja ocenjujemo kot nebiten, zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za urejanje in razvoj naselij za doseganje ciljev varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti ter ohranjanja celovitosti območij z naravovarstvenim statusom:

Kot je to predvideno iz besedila SPRS, naj se urbani razvoj prednostno umešča na obstoječa, že urbanizirana in razvrednotena območja, v kolikor pa se ni možno izogniti poseganju v neokrnjen prostor, naj se upošteva sledeče:

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v območja naravnih vrednot. Z upoštevanjem usmeritve se bo ohranjalo zvrsti in lastnosti naravnih vrednot.

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v zavarovana območja. V kolikor je poseganje vanje neizogibno, in v kolikor to akt o zavarovanju posameznega območja dopušča, je treba upoštevati usmeritve, izhodišča in pogoje za varstvo zavarovanih območij narave, ki so podani z varstvenimi režimi v sprejetih aktih o zavarovanju. Z upoštevanjem usmeritve se bo zagotavljalo varovanje zavarovanih območij.

- Pri umeščanju infrastrukture za urbani razvoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v območja Natura 2000. Z upoštevanjem usmeritve se bo zagotavljalo varovanje povezanosti in celovitosti območij Natura 2000. V kolikor je poseganje vanje neizogibno, se posege in dejavnosti skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16, 47/18) načrtuje na način, da se ohranja ekološke strukture, funkcije in varstveni potencial.

Skladno s ciljem Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (Uradni list RS, št. 2/06): »Povečanje deleža zavarovanih območij različnih kategorij za 10 % – na 22 % površine Slovenije do leta 2014.«, ki še ni bil dosežen, je v prihodnjih letih pričakovati povečanje obsega zavarovanih območij. Zaradi navedenega naj se, v izogib možnim konfliktom in negativnim vplivom na doseganje okoljskih ciljev ohranjanja narave, izogiba umeščanju infrastrukture v območja, ki so predlagana za zavarovanje.

Infrastruktura naj se ne umešča v priobalna in obalna zemljišča. Tovrstni posegi lahko povzročijo bistvene vplive na ekološko stanje vodotokov, zmanjšanje retenzijskih površin, kakor tudi kumulativne vplive na biotsko raznovrstnost območja in ekosistemske usluge območja. Izjema je v skladu s 37. členom Zakona o vodah možna le na podlagi strokovne utemeljitve, da objekta ni mogoče umestiti drugam, ne da bi to povzročilo nesorazmerno visoke stroške. Pri izračunu stroškov je zato treba upoštevati tudi stroške krnitve ekosistemskih uslug v primeru poseganja v priobalni pas. Ob upoštevanju navedene usmeritve bo izračun stroškov bolj korekten in tudi ustrezno uravnotežen. Predvidoma bo manj umeščanja v obalni in priobalni pas, kar bo preprečilo bistvene negativne vplive na biotsko raznovrstnost obalnega in priobalnega pasu.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje ciljev (6) Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost ter (7) Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov** iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS);

- sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS);
 - prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom.

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Vpliv na okoljska cilja bosta imeli predvsem naslednji usmeritvi:

- ob prenovah in širitvah se v urbanih naseljih zagotavlja zadosten obseg javnih zelenih površin, omejuje se ekskluzivno rabo prostora,
- prednostno zagotavljanje stanovanjskih površin, površin za družbeno infrastrukturo in površine za potrebe gospodarstva s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij.

Urbani razvoj, poleg prednostnega zagotavljanja stanovanjskih površin, površin za družbeno infrastrukturo in površin za potrebe gospodarstva v urbanih naseljih z notranjo prenovo ali širitvijo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij, predvideva umeščanje novih (infrastrukturnih) objektov in umeščanje novih dejavnosti v prostor, pri čemer lahko širitev poseže v območja z naravovarstvenim statusom in vpliva na biotsko raznovrstnost območij. Z urbanim razvojem se povečuje gostota prebivalcev in posledično pritiski tako na površinsko vodo (povečane količine odpadnih voda) kot na podzemno vodo (večje potrebe po pitni vodi), kar lahko posredno vpliva na tudi na območja z naravovarstvenim statusom in biotsko raznovrstnost. Vpliv se kaže tudi v motnjah in spremembah habitatov prostoživečih živali zaradi prisotnosti človeka (posreden vpliv), pa tudi zaradi izgube habitatov (neposreden vpliv), ki je posledica urejanja stanovanjskih površin in potrebne infrastrukture. Še posebej velik vpliv ima lahko umeščanje infrastrukture v neposredno bližino površinskih voda. Pozitiven vpliv na okoljska cilja bo imelo povečanje zelenih površin, ki lahko delujejo kot koridorji med naravnimi območji. Za zmanjšanje negativnih vplivov je treba upoštevati omilitvene ukrepe, ki bodo negativne vplive na okoljska cilja še dodatno zmanjšali.

Vpliv urbanega razvoja na okoljska cilja ocenjujemo kot nebitven, zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov (ocena vpliva C).

Za zmanjšanje negativnih vplivov naj se upoštevajo ukrepi, predpisani v poglavju USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na okoljska cilja bodo imele predvsem naslednje usmeritve:

- ob upoštevanju omejitev zaradi *ohranjanja biotske raznovrstnosti*, prostorske identitete ali prepoznavnosti naselij in krajine se krepí raba obnovljivih virov energije in zagotavlja spremljajoča infrastruktura,
- usmerjanje in prednostno povezovanje razvoja kmetijske in gozdarske dejavnosti z razvojnimi možnostmi *zavarovanih območij narave* ter kulturne dediščine,
- skrb za družbeno sprejemljivo uravnoteženost med ohranjanjem prostoživečih vrst živali ter kmetijstvom, gozdarstvom in prebivanjem na gorskih in odmaknjenih podeželskih območjih,
- *ohranjanje ekološke povezljivosti*, regionalne in lokalne identitete ter prepoznavnost naselij in krajine pri posegih v prostor, dejavnostih na podeželju in gradbenih posegih za izboljšanje kakovosti bivalnega okolja,
- gospodarjenje z naravnimi viri (zrak, tla, gozdovi, voda) se prilagodi možnostim za *naravno obnavljanje*,
- krepí se vloga zelenih sistemov naselij ter ustrezna navezava na zelene sisteme regij,

- urejanje kmetijskega prostora se izvaja celovito ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za *ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda* ter krajinske prepoznavnosti,
- na okoljsko občutljivih in varovanih območjih naravne in kulturne dediščine se kmetijstvo usmerja v ekološko kmetijstvo,
- preprečevanje zaraščanja in ohranjanje produktivnosti kmetijskih zemljišč za omejevanje zmanjševanja njihovega obsega,
- ohranjanje zaplat gozdnih zemljišč na ravninskih območjih, ki so pomembna za *ekološko povezanost in prehode prostoživečih živalskih vrst, za biotsko raznovrstnost*, za blaženje podnebnih sprememb ali kot elementi s krajinsko strukturno vrednostjo,
- vključevanje gozda v zelene sisteme regij in mest za *zagotavljanje ekoloških koridorjev*, za rekreacijsko rabo in blaženje podnebnih sprememb, pri čemer se omejuje oziroma ustrezno usmerja med seboj konfliktne oblike rekreacije,
- prednostno ohranjanje gozdnih površin na kmetijskih ravninskih območjih, ki bistveno prispevajo k kvaliteti površinske oziroma padavinske vode oziroma k čiščenju voda s kmetijskih zemljišč ali k blaženju učinkov uporabe zaščitnih sredstev na kmetijskih zemljiščih,
- ohranjanje ekoloških in varovalnih funkcij gozda,
- umeščanje lesno – predelovalnih obratov v prostor in ureditev dostopnosti do obratov in večjih logističnih centrov,
- raba voda se mora izvajati ob *preudarjeni skrbi za obnavljanje podzemnih vodonosnikov* in njihovem dolgoročnem ohranjanju, saj je voda ključnega pomena za delovanje naravnih ekosistemov in biotsko raznovrstnost,
- oblikovanje inovativnih rešitev za vodooskrbo in odvajanje odpadnih voda na kraških območjih z majhno samočistilno sposobnostjo tal, s poplavami kraškega tipa ter občasno ali pogosto vododeficitarnostjo,
- prednostno iskanje možnosti za komplementarne rabe na vodovarstvenih območjih oziroma izvajanje rab na način, da se *ohranja kvaliteta vodnega vira*,
- pri rabi mineralnih surovin se stremi k optimizaciji pridobivanja in postopnemu zapiranju manjših objektov ter sanaciji nelegalnih kopov, s prednostno sanacijo kopov v območjih varovanja narave s *povrnitvijo v naravno stanje ali sekundarni biotop*,
- v varovanih območjih so dopustne lokacije izkoriščanja redkih in edinstvenih mineralnih surovin, npr. granitov, tonalitov in marmorjev, če gre za občasne odvzeme, namenjene prenovi kulturne dediščine.

Usmeritve za razvoj podeželja spodbujajo razvoj kmetijske, gozdarske in s tem povezane dejavnosti ob hkratnem trajnostnem gospodarjenju z naravnimi viri, ohranjanje poseljenosti gorskih in odmaknjenih območij, izboljšanje prometnih povezav in dostopnosti, zagotavljanje infrastrukture in storitev javnega pomena ter izboljšanje kakovosti bivalnega okolja.

Ker usmeritve za razvoj podeželja temeljijo na prednostni prenovi in notranjem razvoju podeželskih naselij ter preprečevanju posamične poselitve, večjega vpliva ne pričakujemo. Negativen vpliv na ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom lahko povzročijo drugi posegi v prostor, predvsem umeščanje novih dejavnosti in infrastrukture, ki pa je, ob upoštevanju zahtev in omejitev varstvenih režimov in predvidenem ohranjanju prepoznavnosti naselij, krajine ter ekološke povezljivosti in izboljševanju stanja okolja, zanemarljiv.

Za razvoj podeželja je pomemben tudi razvoj dejavnosti, predvsem kmetijstvo in gozdarstvo, ob trajnostni rabi naravnih virov. Pozitiven vpliv bo imelo urejanje kmetijskega prostora ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti. Prav tako bo imel pozitiven vpliv prednostni razvoj kmetijskih gospodarstev v okviru obstoječih podeželskih naselij in vasi, kar zmanjša možnosti poseganja v območja z naravovarstvenim statusom ter posledično tudi vpliv na biotsko raznovrstnost ter vključevanje kmetijskega prostora v zelene sisteme naselij in regije. Negativen vpliv lahko pričakujemo zaradi povečane potrebe po obdelovalnih površinah, kar lahko privede do spremembe

travnikov v njive in s tem do uničenja vrstno bogatih ekosistemov kmetijske krajine. Posebno pozornost bo treba nameniti kmetijskim gospodarstvom, katerih kmetijska zemljišča ležijo znotraj območji z naravovarstvenim statusom, in specifičnim kmetijskim ukrepom, kot so namakalni sistemi in agromelioracije, ki lahko posežejo na območja z naravovarstvenim statusom in katerih posledica so spremenjene lastnosti tal in spremenjen vodni režim, kar lahko zmanjša prisotnost redkih in ogroženih vrst in prednostnih habitatnih tipov, zaradi katerih je območje zavarovano.

Pozitiven vpliv bo imelo prednostno ohranjanje sklenjenih gozdnih kompleksov, gozdnih površin na kmetijskih ravninskih območjih in prilagajanje gospodarjenja z gozdom v teh območjih ter vključevanje gozdnih površin v zelene sisteme regij, s čimer se omogoča ekološka povezljivost. Prav tako bo imelo pozitiven vpliv omejevanje dejavnosti v gozdovih, ki vplivajo na spremembo stanja gozda in kakovosti naravnega vira. Možen negativen vpliv ima lahko umeščanje lesno – pridelovalnih obratov in urejanje dostopnosti (gozdne ceste), s čimer se lahko poseže v celovitost območij z naravovarstvenim statusom, in potencialno povečanje sečnje in spravila lesa, kar lahko negativno vpliva na gozdne ekosisteme in biotsko raznovrstnost.

Pri rabi mineralnih surovin bo imela pozitiven vpliv prednostna sanacija kopov, ki negativno vplivajo na okolje, ter kopov, ki so v območjih varovanja narave. Pozitiven vpliv na ohranjanje lastnosti in procesov območij z naravovarstvenim statusom ima usmeritev, ki dopušča koriščenje redkih in edinstvenih mineralnih surovin v varovanih območjih samo, če gre za občasne odvzeme, namenjene prenovi kulturne dediščine.

Skupen vpliv usmeritev urejanja podeželja na okoljska cilja, ocenjujemo kot nebistven (ocena vpliva B).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Z zelenim sistemom regije se zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, zlasti ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda, prepoznavnost krajine ter rekreacijo v odprtem prostoru. V okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotavlja povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij, pri čemer se opredeli obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezljivosti. Zeleni sistem regije ohranja oziroma izboljšuje ugodno stanje habitatov na območjih z naravovarstvenim statusom, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda, ter vzdržuje biotsko raznovrstnost.

Ker se v regionalne zelene sisteme in zelene sisteme naselij vključuje med drugim tudi varovana območja, in ker se z zeleno infrastrukturo zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov in pogoji za njihovo ohranjanje, načrtovanje infrastrukture in prostorskih ureditev pa se mora prilagajati zahtevam za ohranjanje ekološke povezljivosti, ocenjujemo, da je vpliv na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, *pozitiven (ocena vpliva A)*.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na okoljska cilja bodo imele predvsem naslednje usmeritve:

- ohranitev odprtega nepozidanega prostora za zeleno infrastrukturo, funkcionalno povezano z morskimi in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije,

- izvajanje dejavnosti, ki so izključno vezane na morje oziroma na stik morja z obalo in ki jih je treba med seboj prostorsko in po obsegu uravnotežiti na način, da se dolgoročno ohrani produktivno morje in zdrava obala,
- omejevanje površin za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskega vidika (izpusti odpadnih voda, olja, maziva),
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, v katerem gradnja ni dovoljena in je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe.

Obalno območje je močno urbanizirano in gosto naseljeno, več-funkcijsko s poudarjenim prometno-transportnim pomenom, a tudi pomembnimi območji z naravovarstvenim statusom.

Za slovensko obalo je značilna gosta poselitev, mestoma intenzivno kmetijstvo, industrija, turizem in storitvene dejavnosti, kar vpliva na količino komunalnih in industrijskih odpadnih voda, ki se izlivajo v morje in lahko vplivajo na ekološke procese ter posledično tudi na stanje morja. Skupaj z urbanim razvojem obalnih mest se bodo povečale količine odpadnih voda, katerih vpliv na lastnosti in procese naravovarstvenih območij in biotsko raznovrstnost bo ob upoštevanju usmeritve SPRS, da se omejuje površine za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskega vidika, zanemarljiv.

Negativen vpliv na lastnosti in procese naravovarstvenih območij lahko pa tudi na biotsko raznovrstnost bo imel tudi razvoj koprškega pristanišča, povečan pomorski promet ter na morje in obalo vezane dejavnosti, kar poveča obremenitve na morsko in obalno okolje (olja, nafta, maziva). Zaradi predvidenega omejevanja površin za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskega vidika in ob upoštevanju ukrepov v izvedbenih aktih, bo ta vpliv zanemarljiv.

Pozitiven vpliv predstavlja vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, v katerem gradnja ni dovoljena in je namenjen varstvu/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe in je del zelenega sistema obalnih mest in regije. Pozitiven vpliv ima tudi ohranjanje odprtega nepozidanega prostora ob razvoju obalnih naselij za zeleno infrastrukturo, funkcionalno povezano z morskim in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Vpliv na okoljska cilja bodo imele predvsem naslednje usmeritve:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, zlasti je treba skrbeti, da je zagotovljena naravna obnova ekosistemov,
- razvoj turizma ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, občutljivih ali vododeficitarnih območjih,
- zagotovitev skupne javne infrastrukture na območjih za turizem v odprtem prostoru, ki bo omogočala urejeno uporabo ob pogojih ohranjanja narave, kulturne dediščine in voda ter varstva tal,
- uskladitev turističnih programov in razvoj turizma v varovanih območjih (naravni parki in druga zavarovana območja) z varstvenimi cilji posameznega območja,
- prispevek turizma na odmaknjenih (gorskih) in obmejnih območjih k ohranjanju poseljenosti, s tem pa posredno k ohranjanju narave in kulturne krajine.

Podpira se trajnostni razvoj turizma, ki temelji na povezovanju ohranjanja narave, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranjanja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Pozitiven vpliv na ohranjanje biotsko raznovrstnosti ter celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, bo imelo preprečevanje odpiranja novih območij za turizem, še posebej preprečevanje širitev v naravno

ohranjenih območjih, in osredotočanje razvoja turistične infrastrukture na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura.

Pozitiven vpliv na okoljska cilja ima tudi uskladitev turističnih programov in razvoj turizma v varovanih območjih, z varstvenimi cilji posameznega območja, s čimer se zmanjšajo vplivi načrtovanega razvoja na območja z naravovarstvenim statusom pa tudi na biotsko raznovrstnost teh območij.

Posreden negativen vpliv bo povzročil povečan turistični obisk območij, s čimer se poveča raba naravnih virov in storitev. Negativen vpliv povečanega obiska se kaže tudi v obliki povečane količine proizvedenih odpadkov, odvajanja odpadne vode, povečanega prometa in hrupa. Ob upoštevanju usmeritev, predvidenih s SPRS, vpliv ne bo bistven.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Prepoznavnost prostora je značilnost prostora, ki izhaja iz fizičnih, kulturnih in naravnih prvin in je rezultat spoštljivega in preudarnega urejanja naselij in krajine ter podedovanih vrednot družbe.

Pozitiven vpliv na okoljska cilja bo prisoten predvsem zaradi ohranjanja nepozidanega, odprtega prostora med naselji ter ohranjanja ali novega vzpostavljanja elementov prepoznavnosti krajine pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Zavarovana območja so po navedbi SPRS-ja območja narave, kjer so velika biotska raznovrstnost, abiotska in krajinska pestrost ter velika gostota in raznolikost naravnih vrednot, in so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Usmeritve obsegajo splošne usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine, torej usmeritve za izvajanje dejavnosti v teh območjih ter usmeritve za razvoj.

Izvajanje dejavnosti v območjih z naravovarstvenim statusom in območjih z veliko biotsko raznovrstnostjo bo na podlagi usmeritev SPRS usmerjeno na način, da bodo doseženi varstveni cilji. Območja z varstvenim statusom se bodo razvijala usklajeno glede na varstvene cilje ter potrebe lokalnega razvoja in drugih dejavnosti.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Vpliv na okoljska cilja bosta imeli predvsem naslednji usmeritvi:

- za prehod na nizkoogljično družbo se prvenstveno spodbuja večjo energetske učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev. Z energetske učinkovitim urbanističnim načrtovanjem, podprtim s trajnostno mobilnostjo, arhitekturnim oblikovanjem ter pametnimi energetskimi sistemi se stremi k zmanjšanju porabe, učinkoviti in varčni rabi energije ter njenemu shranjevanju,
- umeščanje območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije tam, kjer je potenciala možno izkoristiti na najbolj optimalen način, to je z upoštevanjem omejitev zaradi varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine.

S povečanjem energetske učinkovitosti se bo zmanjšal pritisk na območja z naravovarstvenim statusom in območja z večjo biotsko raznovrstnostjo, saj se bo potreba po novih objektih za proizvodnjo električne energije zmanjšala. Umeščanje območij za proizvodnjo obnovljivih virov zunaj območij, pomembnih za ohranjanje narave, je ustrezno.

Celotna ocena usmeritev za posebna območja in področja na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv (ocena vpliva A) na okoljska cilja.

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Vpliv na okoljska cilja bodo imele predvsem naslednje usmeritve:

- razvoj prometne infrastrukture v povezavi z načrtovanim prostorskim razvojem po območjih (mestnih, odmaknjenih in gorskih, podeželskih, ...),
- spodbujanje intermodalnih prometnih povezav s pripadajočo intermodalno infrastrukturo in razvoj železniškega omrežja,
- krepitev trajnostne mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje,
- prilagajanje javne potniške infrastrukture tipologiji in značilnostim prostora, da se ohrani prepoznavne značilnosti naselij in krajine, preprečuje fragmentacijo prostora in zmanjšuje negativne vplive prometa na okolje in zdravje prebivalstva,
- izgradnja kolesarskega omrežja za dnevno migracijo na območju mest in drugih urbanih naselij ter na območju širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- razvoj omrežja pešpoti v turističnih območjih v navezavi na kolesarsko omrežje,
- izbor kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanosti.

Krepitev trajnostne mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa bo pozitivno vplivala na okoljska cilja, saj bo zmanjšala pritiske na območja z naravovarstvenim statusom in veliko biotsko raznovrstnostjo.

Vplivi na območja z naravovarstvenim statusom in biotsko raznovrstnost so možni za čas gradnje ali rekonstrukcije prometne infrastrukture in tudi po izgradnji. Večinoma so zaznavni lokalno, v primeru obsežnejšega posega pa lahko tudi regionalno in čezmejno (npr.: vpliv na povezanost in celovitost omrežja Natura 2000). V času gradnje ali rekonstrukcije prometne infrastrukture so vplivi praviloma kratkotrajni in večinoma reverzibilni (npr. večja obremenjenost območja gradbišča s hrupom, kaljenje vodotokov). Po izgradnji so vplivi zaradi spremenjene rabe tal večinoma trajni in ireverzibilni (npr.: povečana obremenjenost okolja s hrupom zaradi prometa, postavitve ovire v okolje, uničenje habitata kvalifikacijske vrste ipd.). Posebna pozornost je potrebna v primeru umeščanja infrastrukturnih objektov na varovana območja, kjer lahko pride do trajne izgube površin kvalifikacijskih in ključnih HT in habitatov vrst ter vpliva na celovitost, funkcionalnost in povezanost območij. Ker je velik del ozemlja RS opredeljen kot območje z naravovarstvenim statusom, obstaja velika verjetnost, da se bodo novogradnje na cestnem in železniškem prometu izvajale v teh območjih. Največji vplivi so pričakovani pri izvedbi posegov na cestnem in železniškem omrežju.

Vpliv usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na ohranjanje biotske raznovrstnosti ter celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana ocenjujemo kot nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov, pod pogojem, da se v fazi načrtovanja in sprejemanja planov in projektov upošteva vse potrebne omilitvene ukrepe in omejitve varstvenih režimov območij, ki bodo zagotovili ohranitev celovitosti, lastnosti in procesov (ocena vpliva C).

Za zmanjšanje negativnih vplivov naj se upoštevajo ukrepi, predpisani v poglavju USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ 1. sklopa (Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

V splošnem je vpliv ukrepov prehoda na obnovljive in nizkoogljične vire energije na okoljska cilja za naravo pozitiven. Zmanjšuje se raba fosilnih goriv in s tem tudi obremenjevanje okolja z emisijami toplogrednih plinov in drugimi emisijami v zrak. Nenazadnje, prehod na obnovljive vire zmanjšuje verjetnost podnebnih sprememb, ki dandanes predstavljajo realno največjo grožnjo naravnemu okolju. Ob tem je treba posebno pozornost nameniti umeščanju objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture v prostor.

HIDROENERGIJA

Vpliv na okoljska cilja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- prednostno izkoriščanje obstoječih energetskih objektov za posodobitve s sodobnejšo tehnologijo za pridobivanje oziroma koriščenje dodatnega potenciala obnovljivih virov energije, izboljšanje energetske učinkovitosti ter zmanjšanje vplivov tovrstnih objektov na okolje, ob hkratni zagotovitvi poplavne varnosti, ohranjanju in izboljšanju ekološke povezljivosti, napajanja vodonosnikov ter zdravja prebivalstva in ohranjanja narave ter kulturne dediščine,
- na srednji Savi se načrtovana veriga hidroelektrarn od Jevnice do Suhadola preveri in uskladi z zahtevami za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, voda in ekološke povezljivosti, na spodnji Savi pa hidroenergetski potencial predstavlja odsek med Brežicami in Mokricami,
- hidroenergetska raba posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi hidroelektrarnami ob preveritvi izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko povezljivost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.

Prednostno izkoriščanje obstoječih energetskih objektov za posodobitve s sodobnejšo tehnologijo ter izboljšanje energetske učinkovitosti bo pozitivno vplivalo na okoljske cilje ohranjanja narave, saj bo zmanjšalo potrebo po postavljanju novih hidroenergetskih objektov. Umeščanje novih hidroelektrarn ima lahko negativen vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti predvsem zaradi izgub habitatov vrst in habitatnih tipov vodnih in obvodnih ekosistemov, prekinitev migracijskih poti zaradi ovir v strugi vodotokov, spremembe prodnosti, poslabšanja kemijskega stanja vode, sprememb v režimu vodnega toka in sprememb v dinamiki poplavljanja. Dodaten vpliv je možen tudi zaradi zasedbe zemljišč ob izgradnji obvezne spremljajoče infrastrukture. Vpliv na okoljska cilja ohranjanja narave je še posebej velik ob umeščanju objektov znotraj območij z naravovarstvenim statusom in območij z veliko biotsko raznovrstnostjo.⁴⁴

VETRNA ENERGIJA

Vpliv na okoljska cilja imajo predvsem naslednje usmeritve:

⁴⁴ Opozorilo glede ocenjevanja vplivov velikih HE: Posamezni projekti izgradnje niso bili presojeni in jih bo treba presojati na naslednjem nivoju. Za nekatere projekte je možno, da bo vpliv ocenjen kot bistven in da se niti po izvedbi postopka prevlade druge javne koristi ne bodo izvedli ali se bodo izvedli v zmanjšanem obsegu. S sprejetjem SPRS prevlada druge javne koristi še ni dokazana, temveč se bo ugotavljala šele po izvedeni natančni presoji posameznih projektov izgradnje HE, upoštevajoč odsotnost drugih alternativnih rešitev in možnosti izvedbe ustreznih izravnalnih ukrepov.

- postavitev mikro vetrnih, malih, srednje velikih ali velikih vetrnih elektrarn ob upoštevanju vetrnega potenciala, ranljivosti narave in prepoznavnih značilnosti krajine ter oddaljenosti od naselij.

Usmeritev SPRS, da se za izkoriščanje vetrne energije uporablja najboljšo in najbolj učinkovito tehnologijo ter ob umestitvi upošteva ranljivost narave je z vidika vpliva na naravo ustrezna. Tudi usmeritev, da se male in mikro elektrarne prioriteto umešča znotraj naselij, je pozitivna. Ne glede na to, pa ima vsako umeščanje novih vetrnih elektrarn tudi negativne vplive na naravo. Vpliv imajo lahko po inštalirani moči majhne, kakor tudi velike vetrne elektrarne. Ugotovljeno je, da so škodljivi učinki posamične vetrnice manjši, vpliv pa je navadno lokalno omejen. Vetrne elektrarne z več vetrnicami imajo navadno večji (kumulativen ali celo sinergijski) in daljinski vpliv. Dodaten vpliv je možen tudi zaradi zasedbe zemljišč ob izgradnji obvezne spremljajoče infrastrukture.

Škodljivi učinki vetrnih elektrarn se lahko kažejo predvsem pri pticah, netopirjih ter velikih zvereh (volk, ris in medved), in sicer pri prvih dveh skupinah predvsem zaradi možnih trkov z rotorjem, pri netopirjih tudi zaradi barotravme, pri velikih zvereh pa zaradi možne fragmentacije strnjenih gozdnih sestojev in preprečitve migracije bolj plašnih zveri (volk, ris). Ti vplivi lahko neposredno ali posredno vplivajo na zmanjšanje populacij nekaterih vrst oziroma v primeru redkih in ogroženih vrst tudi na izgubo celotne populacije ter posledično na manjšo biotsko raznovrstnost širšega območja. Zaradi potencialnih negativnih vplivov postavitve vetrnih elektrarn na ptice, netopirje in velike zveri je odločilnega pomena pravilen izbor makro in mikro lokacije (območja vetrne elektrarne in stojišč posameznih vetrnic), ki je za te živalske skupine kar najmanj moteča. Vetrne elektrarne morajo biti postavljene, načrtovane in vzdrževane tako, da ne poslabšajo stanja ohranjenosti populacij ptic, netopirjev in velikih zveri. Posebno pozornost je treba nameniti lokaciji umeščanja vetrnih elektrarn.

GEOTERMALNA ENERGIJA IN TOPLOTA OKOLJA

Vpliv na okoljska cilja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- zagotoviti reinjeciranje vode v skladu z usmeritvami varstva in upravljanja voda pri uporabi geotermalne energije.
- za koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami je primerno celotno območje Slovenije, predvsem stavbna zemljišča,
- raba vodnih površin za ta namen je možna le, v kolikor je okoljsko sprejemljiva.

V okviru tehnologije za izkoriščanje geotermalne energije je običajno obravnavana neposredna raba termalne vode. Tehnološki procesi rabe geotermalne vode se razlikujejo po namenu (balneologija, ogrevanje, daljinsko ogrevanje, rastlinjaki) in kompleksnosti. V Sloveniji je prisotna problematika ne vračanja termalno izrabljene vode nazaj v vodonosnike. Izrabljena termalna voda se običajno izpušča kar v površinske vode. Zaradi povišanih temperatur so prizadete populacije tistih vodnih organizmov, ki živijo v majhnih temperaturnih razponih ali pri nižjih temperaturah, ker se niso sposobne v taki meri prilagajati novim temperaturnim režimom kot tiste, ki prenesejo večje temperaturne razpone in katerih populacije bi se v novih razmerah še povečale. Takšne razmere nudijo ugodne pogoje za namnožitev alohtonih vrst, ki v običajnih razmerah sicer niso invazivne, v spremenjenih pogojih pa lahko postanejo izredno kompetitivne. Z usmeritvami SPRS je predvideno reinjeciranje vode v skladu z usmeritvami varstva in upravljanja voda in raba vodnih površin le v primeru, da je to okoljsko sprejemljivo, kar je ustrezno.

BIOMASA

Vpliv na okoljska cilja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- prednostno spodbujanje rabe biomase v daljinskih energetske sistemih na širših mestnih območjih in v večjih naseljih z visoko gostoto poselitve za daljinsko ogrevanje in območja gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih filtrov za varstvo zraka,

- načrtovanje decentraliziranih individualnih sistemov na lesno biomaso na območju manjših naselij z nizko gostoto poselitve, izven območij ogroženih zaradi onesnaženosti s PM₁₀ delci ali s slabšo prevetrenostjo ter na območjih gospodarskih con in proizvodnih območij,
- prednostno načrtovanje sistemov na bioplin na območjih, ki so namenjena kmetijski in živilski proizvodnji in območjih komunalne infrastrukture in jih je mogoče povezati neposredno z uporabniki.

Dolgoročno energetska raba lesne biomase praviloma ne ogroža trajnostne rabe gozda. Posek je reguliran z gozdno gospodarskimi načrti. Poseganje v gozd na neustrezen način lahko privede do trajnih izgub habitatnih tipov in habitatov vrst, negativno vpliva na populacije vrst, njihove migracije in biotsko pestrost. Pristojne območne enote Zavoda za gozdove Slovenije, ki so pooblaščenice za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov (GGN), morajo k predlogu GGN med drugim pridobiti tudi mnenje Zavoda RS za varstvo narave, ki med pregledom GGN ugotavlja, ali so v načrtu upoštevani varstveni cilji ohranjanja narave. Rezultat presoje GGN je načrt, v katerem so za gozdna območja z naravovarstvenim statusom predvideni načini gospodarjenja, ki ne ogrožajo populacij vrst in biotske raznovrstnosti območij.

Ob obratovanju bioplinarn nastajajo mokri stranski produkti, ki bi v primeru izrednih dogodkov (razlitje) ali trajnih okvar oz. poškodb objektov (puščanje) lahko pronicali v tla ali se izlili v vodotoke in posledično negativno vplivali na organizme, ki so vezani na vodotoke. Ob upoštevanju vseh predpisanih standardov za gradnjo in obratovanje tovrstnih objektov je verjetnost takšnih dogodkov majhna.

Ob vzdržnem gospodarjenju z gozdovi, kot je predviden v z. Zavodom RS za varstvo narave, usklajenimi gozdnogospodarskimi načrti in upoštevanju veljavne zakonodaje, ocenjujemo, da bo vpliv izkoriščanja biomase na varovanje in ohranjanje biotske pestrosti nebistven.

ENERGIJA SONCA

Vpliv na okoljska cilja imajo predvsem naslednje usmeritve:

- prednostna območja za rabo sončne energije so območja stavbnih zemljišč, zlasti strehe in fasade objektov, infrastrukturnih objektov, zlasti parkirišča, cestni in železniški koridorji ter javna razsvetljava in razvrednotena območja v okviru njihove sanacije, zlasti opuščena območja pridobivanja mineralnih surovin, odlagališča odpadkov, v kolikor je taka oblika sanacije sprejemljiva z varstva okolja in narave ter ohranjanjem prepoznavnosti krajine.

Negativni vplivi na okoljska cilja varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti in ohranjanja celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, bi bili možni predvsem v primeru, da bi se solarni sistemi nameščali na nepozidana zemljišča. Ker pa je z usmeritvami SPRS predvideno, da se za rabo sončne energije prednostno uporablja območja stavbnih zemljišč, negativnih vplivov na okoljska cilja ne pričakujemo.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na ohranjanje biotske raznovrstnosti ter celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, so ocenjeni kot nebistveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo za doseganje ciljev varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti ter ohranjanja celovitosti območij z naravovarstvenim statusom:

1. vetrne elektrarne morajo biti postavljene, načrtovane in vzdrževane tako, da ne poslabšajo stanja ohranjenosti populacij ptic, netopirjev in velikih zverí. Praviloma ni dovoljeno umeščanje polj vetrnih elektrarn na sledečih območjih: zavarovana območja, POV območja, osrčje EPO Osrednje območje

življenjskega prostora velikih zveri. Stojišč vetrnic naj se ne načrtuje na območju vhodov v podzemne jame v radiju 10 m ter na območju tlorisov nad znanimi jamskimi rovi. Vetrne elektrarne naj se prioriteto umešča na tista potencialna območja VE, ki ne obsegajo močno občutljivih območij za ptice.

2. hidroelektrarne se umešča tako, da ni vpliva na prepoznavne značilnosti naravovarstveno pomembnih območij in njihovo biotsko raznovrstnost (območja Natura, Ramsar območja, IBA, območja Unesco, EPO, naravne vrednote, zavarovana območja), da se v čim večji možni meri zagotavlja ohranjanje kvalifikacijskih vrst in HT na območju Natura 2000, ohranjanje vodnih in na vodo vezanih organizmov, ohranjanje habitatov ogroženih in zavarovanih vrst in prednostnih HT na ožjem in širšem območju posega. Zagotoviti je treba prehodnost in povezanost vodotokov za vodne organizme, v čim večji možni meri ohraniti dinamiko reke, prodonosnost, ohranjati naravne ekosistemske značilnosti pritokov in njihovo naravno strukturo.

Splošna usmeritev: Na območjih Natura 2000 (območja POV in POO) je treba načrtovati dejavnosti in posege v skladu s 7. členom Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, št. 110/04, 59/07, 43/08, 33/13, Odločba US – št. 39/13, 3/14, 21/16). Treba je izvesti presojo sprejemljivosti posega v naravo v skladu z 28. členom Zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – ZON-UPB2, 46/14 – ZON-C). V primeru izvajanja posega je treba predvideti in izvesti vse možne tehnične in druge ukrepe tako, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate še sprejemljiv. Pri tem je treba še zlasti upoštevati varstvene cilje, določene za vsako posamezno območje Natura 2000. Posegi in dejavnosti na zavarovanem območju se morajo izvajati v skladu z akti o zavarovanju in z načrtom upravljanja, v primeru, da ta obstaja.

V primeru, da bodo za zmanjšanje posledic vplivov na varstvene cilje območij Natura 2000 potrebna nadomeščanja naravnih habitatov, bodo vplivi bistveni. V tem primeru bo treba nadomestne habitate opredeliti kot izravnalne ukrepe v smislu 6(4) člena Direktive o habitatih, če bodo izpolnjeni pogoji za izpeljavo postopka prevlade druge javne koristi. V postopku prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave je po ugotovitvi, da naravi manj škodljive alternativne rešitve ne obstajajo, treba dokazati prevlado javne koristi **izgradnje HE** nad javno koristjo ohranjanja narave. V primeru, ko se druga javna korist ne nanaša neposredno na zdravje ljudi in javno varnost oz. nima koristnih posledic bistvenega pomena za okolje in so na območju prisotne prednostne vrste ali habitatni tipi, je treba pridobiti predhodno mnenje Evropske komisije. Postopek prevlade se izvede pod pogojem, da je možna izvedba ustreznih izravnalnih ukrepov, ki v primeru območij Natura 2000 predstavljajo nadomestitev uničenega habitata oz. habitatnega tipa z enako vsebino in obsegom, ki bo zagotavljal celovito usklajenost in povezanost omrežja Natura 2000.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje ciljev (6) Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost ter (7) Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov** iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS);
- **sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije** iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS);
- prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Postavitev RTP, daljnovoda ali kablovoda v območja z naravovarstvenim statusom predstavlja degradacijo tega prostora in ima potencialen negativen vpliv predvsem na ptice. V primeru kabliranja električnega voda ali postavitve prenosnega plinovodnega omrežja vpliva na ptice (razen med gradnjo) ni, lahko pa ostanejo negativni vplivi na habitatne tipe, še posebej, če poteka trasa čez strnjen gozdni sestoj, mokrišče ali pomembno rastišče rastlinske vrste.

Prilagoditve in nadaljnji razvoj prenosnih in distribucijskih omrežij ter prenosnega plinovodnega omrežja je predviden praviloma po obstoječih trasah električnih in toplovodnih vodov, tako da bodo vplivi na naravo, ob upoštevanju specifičnih omilitvenih ukrepov, čim manjši (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetskih omrežij za doseganje ciljev varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti ter ohranjanja celovitosti območij z naravovarstvenim statusom:

Umeščanje električnih vodov v prostor pomeni degradacijo tega prostora in potencialno smrtno nevarno oviro za ptice, predvsem zaradi poškodb, ki jih lahko povzročijo trki z elementi daljnovoda in zaradi električnega udara. Pri umeščanju električnih vodov naj se upoštevajo sledeče usmeritve:

- Daljnovodi naj se izognejo POV in IBA območjem, še posebej, če na teh območjih koncentrirano prezimujejo večje skupine ptic, predstavljajo selitvene koridorje ali je območje preletni koridor velikih ptic. V primeru, da se območju ni možno izogniti, naj se izvede kabliranje vodov.
- Priporočljivo je, da se potek daljnovodov načrtuje izven zavarovanih območij, območij Natura 2000 in naravnih vrednot, kakor tudi izven strnjenih gozdnih sestojev.
- Več daljnovodov naj bo speljanih po istem koridorju ali vsaj vzdolž že obstoječih infrastrukturnih koridorjev.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje ciljev (6) Varovati in ohraniti biotsko raznovrstnost ter (7) Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalniki za spremljanje stanja:

- **sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov** iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS);
- **sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije** iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živčih ptic (79/409/EGS);
- prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Z usmeritvami SPRS-ja je predvideno zapiranje manjših objektov za oskrbo z mineralnimi surovinami, sanacije nelegalnih kopov in povečanje rabe recikliranih virov oz. sekundarnih surovin. Za mivko, gramoz in pesek je predvideno izkoriščanje sprotne naplavin v rekah, vendar le v primeru, kadar se ugotovi majhna ranljivost vodnega ekosistema in kvalitete vode. Usmeritve, predvidene s SPRS bodo ustrezno zmanjšale negativne vplive na okoljska cilja za naravo.

Vpliv usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, ocenjujemo kot nebistven (ocena vpliva B).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Vpliv na okoljska cilja za naravo je podrobneje opisan v poglavju »1.3 Usmeritve za razvoj podeželja« v okviru »Sklopa 1 - Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj«.

Skupen vpliv usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstva, gozdarstva in ribištva na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, ocenjujemo kot nebistven (ocena vpliva B).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS predvidevajo ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot, v okviru prostorskega razvoja. Poleg skrbi za obstoječa zavarovana območja in usklajeno izvajanje varstvenih ciljev predvideva ustanovitev novih zavarovanih območij, prednostno na naravovarstveno najbolj občutljivih območjih, ki potrebujejo režime in skrbno upravljanje. *Vpliv usmeritev za ohranjanje narave na okoljska cilja ocenjujemo kot pozitiven (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Vpliv usmeritev za razvoj turizma na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, ocenjujemo kot nebistven (ocena vpliva B).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve predvidevajo prednostni razvoj obrambnih dejavnosti na območjih, ki že služijo obrambnemu namenu, ter postopno zmanjševanje območij za obrambne dejavnosti v urbanih območjih. Pri načrtovanju nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti se posebno pozornost namenja ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnostih, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Vpliv usmeritev za obrambne dejavnosti na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, ocenjujemo kot nebistven (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami,

prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami na varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ohranjanje celovitosti območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana, pozitiven (ocena vpliva A).*

7.2.5 PODNEBNI DEJAVNIKI

Okoljski cilj 8: Zmanjšati emisije toplogrednih plinov

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za urejanje in razvoj naselij:

- izvajanje celovite prenove naselij v smeri *zmanjšanja ogljičnega odtisa* na ravni stavb, sosesk in naselij, k povečanju odpornosti na podnebne spremembe ter k zmanjšanju potreb po širitvi naselij,
- izboljšanje dostopnosti do storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti,
- izboljšanje kakovosti zraka v naseljih z *zmanjšanjem emisij* iz kurilnih naprav in transportnih sredstev ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka,
- izboljšanje infrastrukture in trajnostne mobilnosti v podeželskih naseljih, v katerih se razvija turizem,
- prednostno načrtovanje sistemov za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma CO₂ nevtralnimi plini v širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in naseljih z večjo gostoto poselitve,
- omogočanje peš dostopnosti do vseh potrebnih vsakodnevnih storitev v stanovanjskem območju,
- zagotavljanje dobre dostopnosti do območij z družbeno infrastrukturo in zaposlitvenih območij v stanovanjskih območjih s trajno mobilnostjo,
- prednostno umeščanje gospodarskih oziroma poslovnih con v naseljih ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednih regij,
- omogočanje peš dostopa do površin za vsakodnevno preskrbo prebivalcev v urbanih in podeželskih naseljih,
- umeščanje nakupovalnih središč v sklopu intermodalnih vozlišč za potniški promet, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza in spodbujanje dostopa z javnimi prevoznimi sredstvi,
- zgoščevanje urbanih struktur v bližini prometnih vozlišč, terminalov za javni potniški promet ter postajališč JPP in umeščanje oskrbnih in drugih poslovnih dejavnosti v vozlišča JPP ter v njihovo neposredno bližino,
- podpiranje širjenja centralnih peš površin, razvoj kolesarskega omrežja in JPP pri načrtovanju prometnih površin v mestih,
- prednostno načrtovanje območij za dolgoročni razvoj na območjih, kjer je mogoče organizirati dobro dostopnost z javnim prometom ni drugimi oblikami JP, pri čemer se prednostno izrabi obstoječe možnosti, zlasti železnico.

Vplivi usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov: Evropska unija si je zastavila cilje za postopno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2050, pri čemer so ključni podnebni in energetske cilji za vmesna obdobja določeni v:

- v podnebno-energetskem zakonodajnem svežnju za leto 2020 in
- v podnebno-energetskem okviru za leto 2030.

Ti podnebno-energetski cilji so opredeljeni z namenom, da Evropska unija doseže preoblikovanje v nizkoogljično gospodarstvo, kot je podrobno opisano v dolgoročni strategiji do leta 2050⁴⁵.

Podnebno-energetski zakonodajni sveženj za leto 2020 predstavlja sklop zavezujoče zakonodaje, ki zagotavlja, da EU izpolni svoje podnebne in energetske cilje za leto 2020. Zakonodajni sveženj določa tri ključne cilje:

- 20 % zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (od ravni iz leta 1990);
- 20 % energije iz obnovljivih virov energije, in
- 20 % izboljšanje energetske učinkovitosti.

Cilji podnebno-energetskega zakonodajnega svežnja za leto 2020 so bili določeni s strani voditeljev Evropske unije leta 2007 in sprejeti v zakonodaji leta 2009. Prav tako so to tudi glavni cilji strategije »Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast«.

S podnebno-energetskim zakonodajnim svežnjem za leto 2020 so določeni za vsako državo članico tako imenovani nacionalni cilji za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz virov emisije, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami - kar predstavlja približno 55% skupnih emisij Evropske unije – to vključuje emisije iz stavb, kmetijstva, ravnanja z odpadki in prometa. Za Slovenijo se je pri določitvi cilja upošteval tranzitni promet, tako da se bo lahko dvignila emisija toplogrednih plinov iz tega sektorja za okoli 4 % glede na izhodiščno leto 1990.

Države članice so v skladu z direktivo o obnovljivih virih energije sprejele zavezujoče nacionalne cilje za povečanje deleža obnovljivih virov energije v njihovi porabi energije do leta 2020. Za Slovenijo je določeno 25 % povečanje rabe obnovljivih virov do leta 2020 glede na izhodiščno leto.

Podnebni in energetski okvir do leta 2030 vključuje cilje Evropske unije za obdobje od leta 2021 do 2030. Ključni cilji za leto 2030:

- najmanj 40% zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (glede na raven iz leta 1990);
- najmanj 32% deleža obnovljive energije, in
- najmanj 32,5% izboljšanje energetske učinkovitosti.

Podnebno in energetsko okvir do leta 2030 je Evropski svet sprejel oktobra 2014. Cilji podnebno in energetsko okvira do leta 2030 bo Evropski uniji omogočilo, da se premakne v nizkoogljično gospodarstvo in uresniči svoje obveznosti iz Pariškega sporazuma.

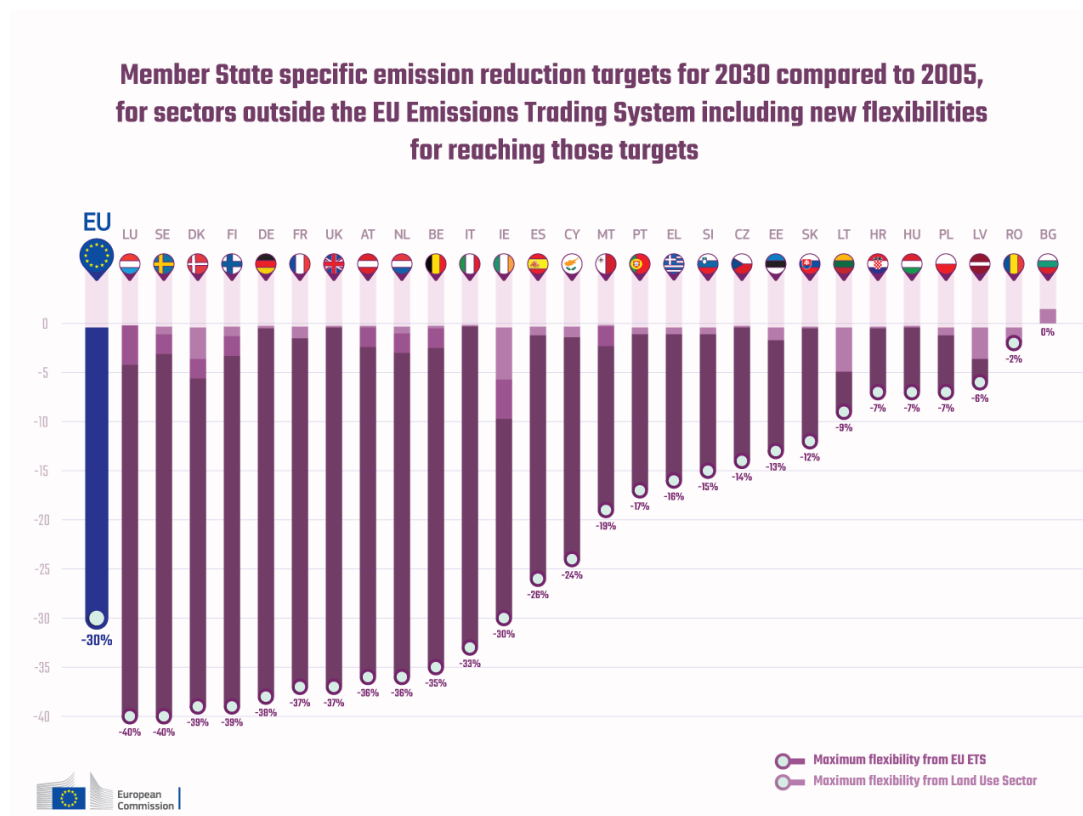
Za doseg cilja podnebnega in energetskega okvira do leta 2030 bodo:

- sektorji sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS) morali zmanjšati emisije za 43% (v primerjavi z letom 2005) - v ta namen je bil sistem trgovanja z emisijami revidiran za obdobje po letu 2020;
- sektorji, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami, morali zmanjšati emisije za 30% (v primerjavi z letom 2005) - kar je bilo prevedeno v posamezne zavezujoče cilje za države članice (glej spodnjo sliko). Slovenija bo do leta 2030 morala zmanjšati emisijo toplogrednih plinov iz sektorjev, ki niso sektorji sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS) za 15 % glede na leto 2005.

V skladu s podnebnim in energetskim okvirom do leta 2030 je zavezujoč cilj Evropske unije za obnovljivo energijo za leto 2030 v višini vsaj 32% končne porabe energije, vključno s klavzulo o pregledu do leta 2023 za revizijo cilja navzgor na ravni Evropske unije. Trenutno še niso določeni tako imenovani nacionalni cilji, ki bodo določali deleže obnovljive energije v končni porabi energije za posamezno državo članico.

⁴⁵ COM(2018) 773 final: A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy.

Države članice morajo sprejeti celostne nacionalne načrte za podnebje in energijo (NECP) za obdobje 2021–2030. Države članice so morale svoje osnutke načrtov predložiti do konca leta 2018. Končne načrte je treba predložiti do konca leta 2019. Gre za nov način upravljanja z emisijami toplogrednih plinov, ki temelji na nacionalnih načrtih za konkurenčno, varno in trajnostno energijo. Na podlagi smernic Komisije bodo te načrte pripravile države članice v skladu s skupnim pristopom, ki bo zagotovil večjo gotovost vlagateljev in večjo preglednost ter povečal skladnost, usklajevanje in nadzor Evropske unije. Ponavljajoči se postopek med Komisijo in državami članicami bo zagotovil dovolj ambiciozne načrte, pa tudi njihovo doslednost in skladnost.

Slika 37: Zmanjšanje emisije toplogrednih plinov za države članice do leta 2030.

Doseganje ciljev iz podnebno-energetskega zakonodajnega svežnja za leto 2020⁴⁶: v letu 2015 so se slovenski izpusti TGP povečali za 1,3% glede na leto 2014, vendar je Slovenija še vedno na dobri poti, da doseže cilj, ki ga ima v okviru EU. V letu 2015 so bili izpusti iz sektorjev izven ETS za 13,4 % nižji od dodeljenih količin za to leto.

Usmeritve za razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za urbani razvoj:

⁴⁶ <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/izpusti-toplogrednih-plinov-7?tid=3>.

- izboljševanje trajnostne mobilnosti za dostop do stanovanj, raznovrstnih storitev in delovnih mest v urbanih naseljih,
- zaokroževanje in smiselno dopolnjevanje obstoječih urbaniziranih območij, prednostno na območjih z dobro prometno dostopnostjo z javnim, prednostno tirnim, potniškim prometom,
- podpiranje izboljšanja javnega potniškega prometa s krepitvijo linijskih povezav znotraj širših mestnih območij in navezavo sosednjih redkeje poseljenih območij z alternativnimi načini javnega potniškega prometa (npr. prevozi na klic) na prestopne točke oziroma vozlišča na robu funkcionalnih urbanih območij,
- krepitev osrednjega intermodalnega terminala s povezovanjem železniškega, letalskega potniškega prometa ter cestnega javnega potniškega prometa,
- razvoj tovarnega intermodalnega terminala za tovarni promet na križišču mediteranskega in baltsko-jadranskega koridorja z navezavo železniškega prometa in pomorskega prometa v koprskem pristanišču,
- prednostno urejanje problematike Ljubljanskega železniškega vozlišča za zagotovitev ustrezne kapacitete tirov za povečanje pretočnosti tako potniškega kot tovarnega prometa.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za urbani razvoj na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij. Usmeritve za urbani razvoj v delu, ki se nanaša na emisije toplogrednih plinov, prispevajo k zmanjšanju emisije toplogrednih plinov.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Vpliv na zmanjševanje emisije toplogrednih plinov imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za razvoj podeželja:

- zmanjševanje potreb po vsakodnevnih delovnih migracijah na večje razdalje v središča najvišje ravni,
- izboljšanje dostopnosti do delovnih mest in dejavnosti v središčih III. in IV. ravni z javnim prometom,
- prednostno razvijanje kmetijstva, gozdarstva in s tem povezanih dejavnosti,
- krepitev rabe obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja,
- oblikovanje alternativnih oblik javnega prevoza in izboljšanje trajnostnih oblik mobilnosti za podporo ohranitvi poseljenosti gorskih in odmaknjenih območij,
- povezovanje podeželskih naselij na območju širših mestnih območij in na drugih območjih funkcionalnega povezovanja v sistem javnega potniškega prometa in trajnostne mobilnosti,
- zmanjševanje deleža prometnih sredstev na fosilna goriva ob hkratnem povečevanju učinkovitosti trajnostnih oblik mobilnosti,
- ustvarjanje kratkih lokalnih dobavnih verig, manjšanje transportnih stroškov in obremenjevanja okolja s prednostno usmeritvijo kmetijskih zemljišč pridelavi hrane za oskrbo mest znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja z visokim pridelovalnim potencialom in v bližini središč.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij. Usmeritve za razvoj podeželja v delu, ki se nanaša na emisije toplogrednih plinov, prispevajo k zmanjšanju emisije toplogrednih plinov.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

V skladu z zakonodajo Evropske unije⁴⁷ šteje za zeleno infrastrukturo »strateško načrtovana mreža naravnih in polnaravnih območij, pri čemer so druge okoljske značilnosti zasnovane in upravljane tako, da opravljajo širok nabor ekosistemskih storitev. Vključuje zelene prostore (ali modre, če se nanaša na vodne ekosisteme) in druge fizikalne značilnosti na kopenskih (vključno z obalnimi) in morskimi območjih. Na kopnem je zelena infrastruktura prisotna v ruralnem in urbanem okolju.«.

Pristopi, ki temeljijo na vzpostavitvi zelene infrastrukture štejejo med najširše uporabljana, ekonomsko vzdržna in učinkovita orodja za boj proti vplivom podnebnih sprememb, ker kot del celotne prilagoditvene strategije za pomoč ljudem pri prilagajanju ali blažitvi negativnih vplivov podnebnih sprememb uporabljajo biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve. Pomembno je tudi dejstvo, da so pobude za zeleno infrastrukturo v kmetijskem in gozdarskem sektorju, ki pozitivno vplivajo na zaloge ogljika in bilance toplogrednih plinov držav članic, tudi upoštevane v okviru mehanizmov LULUCF⁴⁸ in bodo na ta način pomagale pri izvajanju podnebnih politik Evropske unije in UNFCCC⁴⁹.

Vzpostavitev zelene infrastrukture je tudi način za doseganje manjšega ogljičnega odtisa prometnega in energetskega sektorja, ker blaži negativne vplive rabe in razdrobljenosti zemljišč ter ustvari priložnosti za boljšo vključitev rabe zemljišč, ekosistema in biotske raznovrstnosti pri načrtovanju prometnega in energetskega sektorja. Rešitve z zeleno infrastrukturo lahko znatno prispevajo k razvoju zelenih prometnih koridorjev, npr. z uporabo potenciala zdravih ekosistemov za trajnostno blažitev emisij CO₂.

Direktiva o energetske učinkovitosti stavb⁵⁰ podpira razvoj in uporabo novih materialov in novih pristopov pri gradnji stavb, kar bo del prizadevanj za znižanje znatnih emisij toplogrednih plinov iz tega sektorja. Rešitve z zeleno infrastrukturo, kot so zelene strehe in zidovi, lahko pomagajo znižati emisije toplogrednih plinov. To je možno zato, ker za gretje in hlajenje potrebujejo manj energije in ker prinašajo mnoge druge koristi, kot so zadrževanje vode, čiščenje zraka in obogatitev biotske raznovrstnosti.

Z zeleno infrastrukturo na državni, regionalni in lokalni ravni se zagotavlja predvsem večji ponor in naravna vezava in skladiščenje (sekvestracija ogljika) toplogrednih plinov.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na zmanjševanje emisije toplogrednih plinov imajo predvsem naslednje usmeritve:

- krepitev medsebojnih funkcionalnih povezav obalnih mest v okviru širšega mestnega območja, zlasti na področju javnega prometa,
- krepitev čezmejne javne potniške povezave,

⁴⁷ COM(2013) 249 final: Sporočilo Komisije »Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala«.

⁴⁸ Raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo.

⁴⁹ UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION. ON CLIMATE CHANGE.

⁵⁰ Direktiva 2010/31/EU o energetske učinkovitosti stavb (prenovitev).

- nadgraditev in vzpostavitev potrebne energetske infrastrukture, vključno s prenosnim plinovodnim omrežjem za zemeljski plin in obnovljive pline ter CO₂ nevtralne pline,
- osredotočanje turizma na kakovost in okoljsko trajnost, s posebnim poudarkom na dostopu do destinacije.

Usmeritve za razvoj morja in obale nimajo bistvenega vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Z razvojem turističnih območij se poveča število obiskovalcev, posledično se poveča promet in emisije toplogrednih plinov. Prav tako razvoj turizma potrebuje primerno infrastrukturo, ki prispeva k dodatnim emisijam toplogrednih plinov. Usmeritve SPRS 2050 za turistična območja spodbujajo in uveljavljajo trajnostno mobilnost in stremijo k zagotavljanju dostopnosti do turističnih območij s trajnostno mobilnostjo. Razvoj turistične infrastrukture usmerja na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura in ne odpira novih območij za turizem.

Usmeritve za turistična območja nimajo bistvenega vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine nimajo vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na emisije toplogrednih plinov. Negativen vpliv bi lahko nastal zaradi načrtovanega razvoja turizma (povečan promet) in zagotavljanja novih turističnih kapacitet v okolici zavarovanih območij narave in območij kulturne dediščine, kar pa je zanemarljivo ob upoštevanju usmeritev SPRS 2050 o spodbujanju in zagotavljanju trajnostne mobilnosti.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posredne in neposredne pozitivne vplive na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov, ker spodbujajo:

- večjo energetsko učinkovitost pri razvoju in obnovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države, vključno s spodbujanjem uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,
- energetsko zasnovano regij, mest in lokalnih skupnosti, ki temelji na lokalni samooskrbi z energijo iz obnovljivih virov in zadostni zmogljivosti distribucijskih pametnih omrežij,
- lokalne poslovne modele proizvodnje energije iz obnovljivih virov (npr. energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi,
- na območjih z dovolj velikim odjemom gradnjo novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, in
- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke poveztivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov: usmeritve za posebna območja in področja v delu, ki se nanaša na emisije toplogrednih plinov, prispevajo k zmanjšanju emisije toplogrednih plinov. Usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

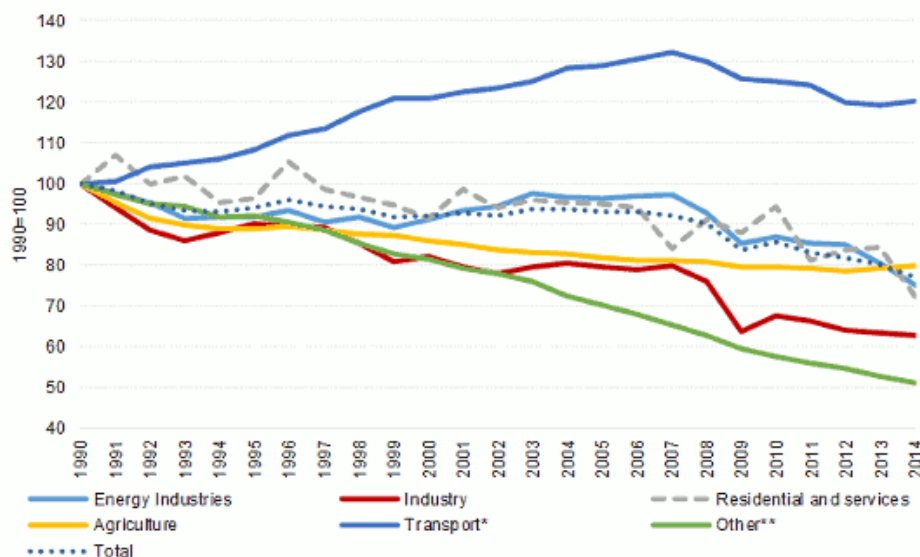
Usmeritve obsegajo usmeritve za razvoj prometne infrastrukture in storitve na njej, ki je v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove. Usmeritve iz te skupine, ki neposredno vplivajo na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov, naslavljajo:

- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območij funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Vpliv usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjševanje letne emisije toplogrednih plinov: promet predstavlja skoraj četrtino emisij toplogrednih plinov v Evropi in je glavni vzrok onesnaževanja zraka v mestih. Prometni sektor ni doživel enakega postopnega zmanjševanja emisij kot drugi sektorji: emisije so se v letu 2007 začele zmanjševati in še vedno ostajajo višje kot leta 1990 (glej graf spodaj). V tem sektorju je cestni promet v letu 2014 daleč največji povzročitelj, ki predstavlja več kot 70% vseh emisij toplogrednih plinov iz prometa.

V skladu z usmeritvijo v krožno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika je bila v letu 2016 sprejeta Evropska strategija za mobilnost z nizkimi emisijami⁵¹, katere cilj je zagotoviti, da bo Evropa ostala konkurenčna in sposobna odzivati se na vse večje potrebe ljudi in blaga po mobilnosti.

⁵¹ COM(2016) 501 final; Evropska strategija za mobilnost z nizkimi emisijami.

Slika 38: Letne emisije toplogrednih plinov iz posameznih sektorjev v EU.

Evropska strategija za mobilnost z nizkimi emisijami opredeljuje tri prednostna področja za ukrepanje:

- povečanje učinkovitosti prometnega sistema z izkoriščanjem digitalnih tehnologij, pametnega določanja cen in nadaljnjim spodbujanjem prehoda na načine prevoza z nižjimi emisijami,
- pospešitev uporabe alternativne energije z nizkimi emisijami za promet, kot so napredna biogoriva, električna energija, vodik in obnovljiva sintetična goriva ter odpravljanje ovir za elektrifikacijo prometa;
- premik k vozilom brez emisij: medtem ko so potrebne nadaljnje izboljšave motorja z notranjim zgorevanjem, mora Evropa pospešiti prehod na vozila z nizkimi in ničelnimi emisijami.

Mesta in lokalne skupnosti imajo ključno vlogo pri izvajanju te strategije s spodbujanjem rabe alternativne energije in vozil z nizkimi emisijami, aktivne mobilnosti (kolesarjenje in hoja), javnega prevoza in sistemov za izposajo koles in souporabo avtomobilov z namenom zmanjšanja prometnih zastojev in onesnaževanja zunanjega zraka.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture v delu, ki se nanaša emisije toplogrednih plinov, prispevajo k zmanjšanju letne emisije toplogrednih plinov. Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Vpliv na zmanjševanje emisije toplogrednih plinov imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo:

- spodbujanje večje energetske učinkovitosti pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- nadomeščanje fosilnih goriv z rabo tehnološko in gospodarsko izkoristljivih potencialov obnovljivih virov,
- spodbujanje uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,
- podpiranje lokalnih poslovnih modelov proizvodnje energije iz obnovljivih virov, ki prispevajo k lokalni oskrbi, zlasti na gorskih in oddaljenih območjih,

- spodbujanje gradnje novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, na območjih z dovolj velikim odjemom.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo v delu, ki se nanaša na emisije toplogrednih plinov, prispevajo k zmanjšanju emisije toplogrednih plinov. Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovu in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja imajo posreden (prenova in dograditev električnega omrežja) ter neposreden (prenova in dograditev plinovodnega omrežja) vpliv na emisije toplogrednih plinov. Vpliv usmeritev za energetska omrežja na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov je nebitven (ocena vpliva B).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezanosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru

zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje emisije toplogrednih plinov (ocena vpliva A).*

Kazalnik za spremljanje stanja v zvezi z zagotavljanjem zmanjšanja emisije toplogrednih plinov:
-[PS03] Izpusti toplogrednih plinov: kazalnik prikazuje gibanje izpustov toplogrednih plinov v Sloveniji, glavne vire izpustov (po kategorijah in sektorjih) ter primerjavo z državami Evropske unije (EU-28). Prikazovani so izpusti tako za trgovni del (EU ETS) kot tudi izpusti, ki niso del trgovanja. Izpusti so prikazani v enoti Gg CO₂ ekv..

Okoljski cilj 9: Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za urejanje in razvoj naselij:

- pri izvajanju celovite prenove naselij se posebna pozornost nameni funkcionalnim vidikom prenove, protipotresni prenovi objektov, izboljšanju snovne učinkovitosti ter kvalitete odprtega prostora in zelenih površin. S tem se prispeva k izboljšanju kvalitete življenja, k zmanjšanju ogljičnega odtisa na ravni stavb, sosesk in naselij, k povečanju odpornosti na podnebne spremembe ter k zmanjšanju potreb po širitvi naselij;
- načrtno se zmanjšuje ranljivost naselij in infrastrukture zaradi podnebnih sprememb ali naravnih nesreč zlasti z umikanjem poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter vzpostavljanjem naravnih blažilcev ekstremnih dogodkov in toplotnih otokov (npr. z ohranitvijo in vzpostavitvijo razlivnih območij ter večjim deležem dobro upravljenih oziroma vzdrževanih zelenih površin kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in zelenega sistema mest);
- območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja, to je, ne smejo poslabševati poplavne varnosti, ali posegati v naravna razlivna območja ali v druga območja potencialnih naravnih nesreč, ki izhajajo iz sedanje ali potencialne ogroženosti, upoštevaje pričakovane posledice podnebnih sprememb.

Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe: Komisija je leta 2013 sprejela Strategijo Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam⁵². Cilj te strategije je povečati odpornost Evrope na podnebne spremembe. S sprejetjem usklajenega pristopa in zagotavljanjem boljšega usklajevanja si prizadeva izboljšati pripravljenost in zmogljivost vseh ravni upravljanja, da se odzovejo na vplive podnebnih sprememb.

Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam se osredotoča na tri ključne cilje:

- spodbujanje ukrepov držav članic: Komisija spodbuja vse države članice, naj sprejmejo celovite strategije prilagajanja in zagotavljajo sredstva, ki jim bodo pomagala zgraditi njihove prilagoditvene zmogljivosti in ukrepati;
- ukrepanje na področju preprečevanja podnebnih sprememb na ravni EU z nadaljnjim spodbujanjem prilagajanja v ključnih ranljivih sektorjih, kot so kmetijstvo, ribištvo in kohezijska politika, zagotavljanje večje odpornosti evropske infrastrukture in spodbujanje uporabe zavarovanja pred naravnimi nesrečami in nesrečami, ki jih povzroči človek;
- bolj informirano sprejemanje odločitev z obravnavanjem vrzeli v znanju o prilagajanju in nadaljnji razvoj evropske platforme za prilagajanje podnebnim spremembam.

V letu 2018 objavila je Komisija objavila oceno izvajanja Strategije Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam. Rezultat ocene je bilo poročilo o pridobljenih izkušnjah in razmislekih o izboljšavah za prihodnje ukrepanje⁵³. Ocena kaže, da je Strategija dosegla svoje cilje, pri čemer je bil napredek zabeležen v vseh obravnavanih ukrepih, vendar je Evropa še vedno občutljiva na podnebne vplive znotraj in zunaj svojih meja. Od leta 2013 je postalo jasnejše, da morajo mednarodni podnebni ukrepi, kot so določeni v Pariškem sporazumu iz leta 2015, priznati in reševati sedanje in predvidene učinke na ravni globalnega segrevanja 1,5 ° C ali 2 ° C.

⁵² COM(2013) 216 final: Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam.

⁵³ COM(2018) 738 final: Poročilo Komisije o izvajanju strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam.

Ključne ugotovitve iz ocene izvajanja Strategije Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam, ki se nanašajo na usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050, so:

- večji infrastrukturni projekti, ki se financirajo iz proračuna Evropske unije, morajo biti odporni na podnebje tako, da bodo zdržali dvig morske gladine, poplave ali močne vročine,
- v prihodnje si je treba prizadevati, da se večina ali vsa mesta Evropske unije zanašajo na temeljit načrt prilagajanja za zaščito državljanov pred skrajnimi in počasnimi nevarnostmi podnebja. Načrti morajo upoštevati tudi posebne ranljivosti nekaterih skupnosti in različna tveganja, s katerimi se soočajo zelo različne regije na evropski celini.
- prilagoditev mora podpirati in podpirati zaščito biotske raznovrstnosti (naravne rešitve).

Prilagajanje podnebnim spremembam mora biti močan zaveznik trajnostnega razvoja in prizadevanj za zmanjšanje tveganja nesreč. V letu 2016 je bil za Slovenijo sprejet Strateški okvir in usmeritve za prilagajanje podnebnim spremembam v Sloveniji⁵⁴. Strateški okvir za Slovenijo poudarja, da so spremembe podnebnih spremenljivk nadpovprečno izražene. Najbolj je izražen dvig temperature zraka, znatne so spremembe v padavinskem režimu, več je ekstremnih vremenskih dogodkov.

Strateški okvir za Slovenijo ugotavlja, da je v Sloveniji veliko raznolikih pokrajin in različnih podnebnih tipov, zato je negotovost ob predvidevanju izraženosti posameznih vplivov podnebnih sprememb še toliko večja. Poseben izziv sta učinkovitejše izvajanje veljavne zakonodaje ter razvoj znanja in novih pristopov za prilagajanje podnebnim spremembam. Strateški okvir za Slovenijo zato v prvi vrsti vsebuje usmeritve za večjo vključenost prilagajanja v politike, ukrepe in ravnanja. Strateški okvir za Slovenijo naslavlja naslednje horizontalne usmeritve:

- vplivi podnebnih sprememb so celovito vključeni pri snovanju in izvajanju vseh politik, ukrepov in dejavnosti, tako na ravni države kot na ravni regij in lokalnih skupnosti, gospodarskih subjektov in posameznikov. Posebej pomembno je upoštevati vplive podnebnih sprememb **pri razvojnem in prostorskem načrtovanju**;
- zagotoviti je treba širše sodelovanje, povezovanje ter izmenjavo izkušenj in dobrih praks.
- nenehno je treba krepiti znanje o vplivih podnebnih sprememb in načinih prilagajanja podnebnim spremembam,
- dosegati je treba ustrezno raven in kakovost izobraženosti, usposobljenosti, ozaveščenosti, informiranosti in širšega komuniciranja o vplivih podnebnih sprememb.

Usmeritve za razvoj naselij v delu, ki se nanaša na ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe, prispevajo k zmanjševanju ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe.

Usmeritve za razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Usmeritve za urbani razvoj neposredno ne naslavlja zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe.

Usmeritve za urbani razvoj naselij nimajo vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastrukture in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

⁵⁴ Strateški okvir in usmeritve za prilagajanje podnebnim spremembam v Sloveniji.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Neposreden vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za razvoj podeželja:

- kmetijstvo pomembno vpliva na podobo kulturne krajine, njeno biotsko raznovrstnost in likovno vrednost in ima v tem pogledu večfunkcionalno vlogo. Je vzdrževalec krajine, pa tudi nosilec novih krajskih vzorcev in nove identitete prostora, ki so posledica novih tehnologij pridelave hrane in novih kmetijskih kultur, ureditev zaradi prilagajanja na podnebne spremembe in rabe obnovljivih virov energije. Urejanje kmetijskega prostora se izvaja celovito ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezanosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti,
- za prilagajanje na podnebne spremembe v kmetijstvu se išče možnosti skupne rabe vodnih virov z energetsko izrabo ob upoštevanju omejitev zaradi različnih drugih varstvenih vidikov,
- gozdovi so najobsežnejši naravni sistem, ki nudijo življenjski prostor prostoživečim živalim in rastlinam, so gospodarsko izkoristljiv, obnovljiv naravni vir, pozitivno vplivajo na kvaliteto okolja in bivalne kakovosti, blažijo učinke podnebnih sprememb, hkrati pa so sami podvrženi vplivom podnebnih sprememb.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij. Usmeritve za razvoj podeželja v delu, ki se nanaša na ranljivost infrastruktur in naselij na podnebne spremembe, prispevajo k zmanjšanju ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Neposreden vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni:

- z zelenim sistemom regije se zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, zlasti ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda, prepoznavnost krajine ter rekreacijo v odprtem prostoru,
- na zeleni sistem regije se navezujejo zeleni sistemi naselij, ki predstavljajo zeleno infrastrukturo na lokalni ravni. Zeleni sistemi naselij vključujejo krajinske sestavine in posamezne dele odprtega prostora na območju posameznega naselja, ki so neločljivo povezane z njegovo zgradbo in funkcioniranjem, podobo in identiteto, kakovostjo bivalnega okolja in prilagajanjem na podnebne spremembe ter kot celota odgovarjajo na različne potrebe prebivalcev glede uporabe in doživljanja zelenih in drugih odprtih površin mest in naselij. Vanj so lahko vključeni tudi ločevalni zeleni pasovi med naselji ter zelene strehe.

V skladu z zakonodajo Evropske unije⁵⁵ šteje za zeleno infrastrukturo »strateško načrtovana mreža naravnih in polnaravnih območij, pri čemer so druge okoljske značilnosti zasnovane in upravljane tako, da opravljajo širok nabor ekosistemskih storitev. Vključuje zelene prostore (ali modre, če se

⁵⁵ COM(2013) 249 final: Sporočilo Komisije »Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala«.

nanaša na vodne ekosisteme) in druge fizikalne značilnosti na kopenskih (vključno z obalnimi) in morskih območjih. Na kopnem je zelena infrastruktura prisotna v ruralnem in urbanem okolju.«.

Rešitve z zeleno infrastrukturo so bistven del politike EU za obvladovanje tveganj naravnih nesreč. Podnebne spremembe in razvoj infrastrukture območja, ki so izpostavljena naravnim nesrečam, delajo bolj ranljive za ekstremne naravne pojave in naravne nesreče, kot so poplave, zemeljski in snežni plazovi, gozdni požari, neurja in udari valov. Vpliv takšnih dogodkov na človeško družbo in okolje se pogosto lahko zmanjša z rešitvami z zeleno infrastrukturo, kot so namenska poplavna območja, obrežni gozdovi, varovalni gozdovi in gorata območja, pregradne obale in obalna mokrišča, ki se lahko oblikujejo v kombinaciji z infrastrukturo proti naravnim nesrečam, kot so rečni nasipi. Z izboljšanjem življenjskih pogojev in gospodarstva na zadevnem območju lahko zelena infrastruktura prispeva tudi k manjši izpostavljenosti tveganjem. Mesta in lokalni organi so prvi, ki se spopadajo z neposrednimi posledicami takšnih nesreč, in imajo ključno vlogo pri izvajanju preventivnih ukrepov, kot je zelena infrastruktura.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe imajo predvsem naslednje usmeritve iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve,
- v skladu s Protokolom o celovitem upravljanju obalnih območij v Sredozemlju se vzdolž celotne dolžine morske obale vzpostavi priobalni pas, v katerem gradnja ni dovoljena, z izjemami, ki so po protokolu dovoljene. Priobalni pas, kjer gradnja ni dovoljena, je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe. Priobalni pas je del zelenega sistema obalnih mest, drugih naselij in regije, preko katerega se izboljšuje kvaliteto življenja v obalnem območju. Preko njega se zagotavlja povezave s sistemom zelene infrastrukture države. Območje priobalnega pasu, kjer gradnja ni dovoljena, in vsebine pravnih režimov v njem se podrobneje določijo v Pomorskem prostorskem načrtu, uveljavijo pa se preko občinskih prostorskih načrtov in se spremljajo kot prostorski režim v Prostorskem informacijskem sistemu.

Usmeritve za razvoj morja in obale imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve iz točk 1.5.2, 1.5.3, 1.5.4 in 1.5.5 nimajo vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe: usmeritve za posebna območja in področja v delu, ki se nanaša na ranljivost infrastruktur in naselij na podnebne spremembe, prispevajo k zmanjšanju ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe ali pa na tako zmanjšanje nimajo vpliva. Vpliv usmeritev za posebna območja in področja na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe je ocenjen z oceno A.

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture posebej ne naslavljajo usmeritev za zmanjšanje ranljivosti prometnih infrastruktur na podnebne spremembe.

V letu 2013 je Komisija izdala Strategijo Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam (COM(2013) 216 final). Splošni cilj prilagoditvene strategije za EU je prispevati k boljši odpornosti Evrope na podnebne spremembe. To pomeni krepitev pripravljenosti in zmogljivosti za odziv na učinke podnebnih sprememb na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter ravni EU, razvoj skladnega pristopa ter izboljšanje usklajevanja.

Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam navaja, da je prilagajanje podnebnim spremembam že integrirano v prometno zakonodajo Unije, in sicer v določbe Uredbe (EU) št. 1315/2013 o smernicah Unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja.

Uredba (EU) št. 1315/2013 z določbami 5. člena nalaga državam članicam, da morajo načrtovati, razvijati in upravljati vseevropsko prometno omrežje na način, ki je gospodaren z viri, kar pomeni, da zagotovijo tudi ustrezno obravnavanje občutljivosti prometne infrastrukture na podnebne spremembe.

V 41. členu Uredbe (EU) št. 1315/2013 je podrobneje opredeljeno, kaj se šteje za ustrezno obravnavanje občutljivosti prometne infrastrukture na podnebne spremembe. Določbe tega člena namreč nalagajo državam članicam, da pri načrtovanju infrastrukture upoštevajo ukrepe iz ocene tveganja in prilagoditve, ki ustrezno izboljšajo odpornost na podnebne spremembe, zlasti v zvezi s padavinami, poplavami, viharji, visoko temperaturo in vročinskimi valovi, sušo, dvigom morske gladine in priobalnimi valovi. V skladu z 41. členom te Uredbe (EU) je za vse ukrepe Strategije treba zagotoviti izdelavo analize občutljivosti prometne infrastrukture na podnebne spremembe in na podlagi rezultatov analize izvesti ukrepe in prilagoditve, ki ustrezno izboljšajo odpornost na podnebne spremembe.

Ker se na strateškem nivoju razvoja prometne politike ukrepi s področja prilagajanja podnebnim spremembam obravnavajo kot splošni ukrepi, se morajo ukrepi iz skupine splošnih ukrepov razširiti z izdelavo smernic, metodologije in postopkov za ravnanje pri zbiranju informacij o ekstremnih vremenskih pojavih ter pri načrtovanju in izvajanju:

- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega omrežja na poplave,
- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega omrežja na snežne padavine in
- ukrepov za izboljšanje odpornosti železniškega omrežja na žled.

Vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja zmanjšanja ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe:

Za prometno infrastrukturo, energetske infrastrukturo in energetska omrežja je treba izdelati smernice, metodologijo in postopke za ravnanje pri zbiranju informacij o ekstremnih vremenskih pojavih ter pri načrtovanju in izvajanju:

- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega omrežja in energetske infrastrukture na poplave,
- ukrepov za izboljšanje odpornosti cestnega in energetskega omrežja na snežne padavine in
- ukrepov za izboljšanje odpornosti železniškega in energetskega omrežja na žled.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (9) Zmanjšati ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

-[PS01] Ocenjena škoda po elementarnih nesrečah: kazalnik prikazuje ocenjeno škodo po elementarnih nesrečah, ki jo ugotavlja državna ali občinska komisija z neposrednim vpogledom v vsako sredstvo ali drugo dobrino v zasebni in drugi lasti, ki ji je bila prizadejana kakršnakoli škoda. Elementarne nesreče so posledica naravnega pojava (potres, poplava, požar, suša, neurje, toča, pozeba, žled, nestabilnost oziroma plazenje tal in snega, epidemija (množične nalezljive bolezni pri ljudeh), epizootija (množične bolezni pri živalih), škoda zaradi različnih rastlinskih škodljivcev in bolezni, okoljske nesreče in druge nesreče - posledice človekovega delovanja ter ravnanja, ko različni dogodki pri opravljanju neke dejavnosti ali upravljanju sredstev za delo in ravnanju z nevarnimi snovmi uidejo nadzoru ter ogrozijo življenje ali zdravje ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje.

V analizo pridobljenih podatkov so zajeti vzroki za nastanek elementarne nesreče in odstotek ocenjene škode po posameznih vrstah nesreče glede na letni bruto domači proizvod (BDP) Slovenije.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGGLJIČNO DRUŽBO

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo posebej ne naslavljajo usmeritev za zmanjšanje ranljivosti energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na podnebne spremembe.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Za zmanjšanje negativnih vplivov naj se upoštevajo ukrepi, predpisani v poglavju USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE 2. sklopa (Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve za energetska omrežja posebej ne naslavlajo usmeritev za zmanjšanje ranljivosti energetskih omrežij na podnebne spremembe.

Vplivi usmeritev za energetska omrežja na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Za zmanjšanje negativnih vplivov naj se upoštevajo ukrepi, predpisani v poglavju USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE 2. sklopa (Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezanosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja

1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje ranljivosti infrastruktur in naselij na podnebne spremembe (ocena vpliva A).*

7.2.6 ZDRAVJE LJUDI

Okoljski cilj 10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah z naslednjimi splošnimi usmeritvami za urejanje in razvoj naselij:

- dviguje se kakovost življenja v naseljih, in sicer: z izboljšanjem *dostopnosti do storitev splošnega pomena* in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti (z izboljševanjem možnosti dela od doma); z zniževanjem stroškov življenja v mestih, zlasti z *energetsko učinkovito gradnjo in kaskadno rabo energije* na ravni stavb ali naselij; z izboljševanjem možnosti za vsaj 5' časovno peš dostopnost do zelenih površin in rekreacije v odprtem prostoru; z *zmanjševanjem ravni hrupa v naseljih*, npr. s spodbujanjem uporabe manj hrupnih prevoznih sredstev; z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem *nočne osvetljenosti*, zlasti ob cestah in v neposredni bližini stanovanjskih objektov, bolnišnic, socialnih zavodov, še posebej na območjih krajinske prepoznavnosti, v širših zavarovanih območjih in območjih kulturne dediščine; z *izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih*, z *zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev* ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot *blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka*.
- za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter omogočanje ekološke povezljivosti se vzpostavi ločitvene zelene pasove med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije. Zeleni pasovi lahko vključujejo gozdove, vodni in obvodni prostor ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in varovana območja narave. Širino ločitvenih zelenih pasov se določi glede na vlogo zelenega pasu za ekološko povezljivost (migracijske poti divjih živali), rekreacijsko vlogo, *klimatsko vlogo (prevetrenost)*, oblikovno podobo krajine, vendar naj ne bodo ožji od 200 metrov (1000 metrov za migracijske poti divjih živali). Če so ožji, se ohranijo v zatečenem obsegu. V ločitvene pasove se ne posega s trajnimi posegi, ki bi zmanjšali ali izničili njihov namen;
- gospodarske oziroma poslovne cone se v naselju umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij. Pri izbiri lokacije se preveri možnosti prenove in sanacije opuščenih industrijskih, komunalnih, prometnih in podobnih razvrednotenih območij. Območja za gospodarski razvoj morajo kot celota in posamezni deli izkazovati *okoljsko trajnost, to je snovno, energetsko in prostorsko učinkovitost* in morajo delovati po principu industrijskih simbioz ter imeti velik delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja vidnih ali *okoljskih vplivov (npr. hrupa)*.

Vplivi na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah: varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah ureja Direktiva 98/83/ES o pitni vodi. Cilj te Direktive je varovanje zdravja ljudi pred škodljivimi učinki kakršne koli kontaminacije vode, namenjene za prehrano ljudi.

Direktiva 98/83/ES o pitni vodi velja za vse distribucijske sisteme, ki oskrbujejo več kot 50 ljudi ali dobavljajo več kot 10 m³ pitne vode na dan, pa tudi distribucijske sisteme, ki služijo manj kot 50 osebam ali ki dobavljajo manj kot 10 m³ na dan, če se voda dobavlja kot del gospodarske dejavnosti. Določbe te direktive se uporabljajo tudi za pitno vodo v steklenicah ali kontejnerjih.

Direktiva 98/83/ES o pitni vodi določa standarde kakovosti pitne vode na ravni Evropske unije. Redno je treba spremljati in testirati 48 mikrobioloških, kemijskih in indikatorskih parametrov. Na splošno se smernice WHO za pitno vodo in mnenje Znanstvenega svetovalnega odbora Komisije uporabljajo kot znanstvena podlaga za določanje standardov kakovosti pitne vode. Država članica za te parametre ne sme določiti nižjih standardov, ker mora biti zagotovljeno, da je raven varovanja zdravja ljudi enaka v celotni Evropski uniji.

Direktiva 98/83/ES o pitni vodi zahteva tudi redno obveščanje potrošnikov. Poleg tega je treba o kakovosti pitne vode poročati Evropski komisiji vsaka tri leta. Komisija ocenjuje rezultate spremljanja kakovosti vode glede na standarde v Direktivi o pitni vodi in po vsakem ciklu poročanja pripravi zbirno poročilo, ki povzema kakovost pitne vode in njeno izboljšanje na evropski ravni.

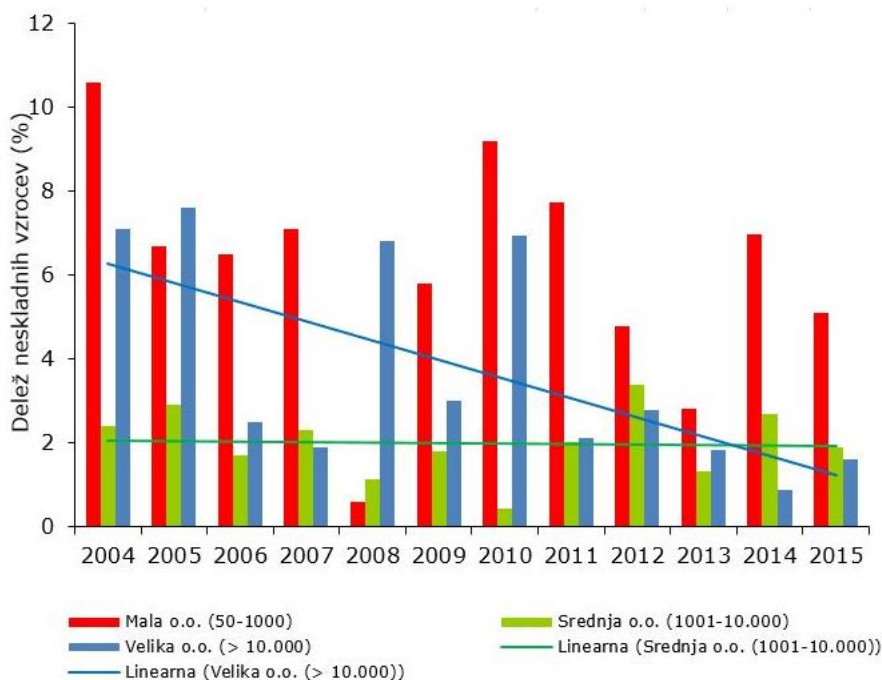
Zdravstvena ustreznost pitne vode v Sloveniji: iz zadnjega javno dostopnega zbirnega poročila Komisije⁵⁶ izhaja, da je bila v Sloveniji v obdobju 2005-2007 pitna voda zdravstveno ustrezna. Iz podatkov zbirnega poročila Komisije tudi izhaja, da pitno vodo v Sloveniji zagotavlja za 1,4 milijona prebivalcev 75 večjih distribucijskih sistemov za pitno vodo, preostalih 0,6 milijona prebivalcev se oskrbuje s pitno vodo iz manjših vodooskrbnih sistemov (sistemi za manj kot 50 prebivalcev). Količina pitne vode, ki jo dobavljajo ti večji distribucijski sistemi pitne vode je 327 milijonov m³ na leto. Večinoma se kot vir pitne vode za večje distribucijske sisteme pitne vode uporablja podzemna voda (97 %).

Po podatkih Agencije RS za okolje se je v letu 2017 v Sloveniji že 94 % prebivalcev oskrbovalo s pitno vodo iz distribucijskih sistemov za pitno vodo, pri katerih se je izvajalo spremljanje kakovosti pitne vode (monitoring) na mestu uporabe, na pipi uporabnika⁵⁷. V monitoring pitne vode ni bilo vključenih v letu 2017 le 6 % prebivalcev Slovenije; to so sistemi, ki oskrbujejo manj kot 50 oseb (npr. lastna oskrba s pitno vodo, samooskrba) ali iz drugih razlogov niso bili zajeti v monitoring (npr. nepopoln zajem). V slovenskih mestih se praviloma vsi prebivalci oskrbujejo s pitno vodo, pri kateri se izvaja monitoring.

Zbirno poročilo Komisije za Slovenijo zaključuje, da je bila v obdobju 2005-2007 pogostost spremljanja pitne vode v Sloveniji popolnoma v skladu z zahtevami Direktive o pitni vodi. Mikrobiološki parametri *E.coli* in *Enterococci* so povzročili neskladnost pri več kot 1% odvzetih vzorcev v navedenem obdobju. *E. coli* je povzročil neskladnost pri precejšnjem številu distribucijskih sistemov pitne vode, *Enterococci* pa le v 1 ali 2 distribucijskih sistemih pitne vode. Kemični parametri posameznih pesticidov (atrazin, bentazon, desetilatrazin, terbutilatrazin, metaloklor) so povzročili neskladnost v nekaterih distribucijskih sistemih. Slovenija je poročala, da je bila v vseh treh letih poročanja neskladnost za parameter »koliformne bakterije« več kot 5 %, vendar manjša od 10 %.

⁵⁶ Synthesis report on the quality of drinking water in the Member States of the European Union in the period 2005-2007 Directive 98/83/EC, December 2012.

⁵⁷ <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/dostop-do-pitne-vode-0?tid=7>.

Slika 39: Delež neskladnih vzorcev zaradi kemijskih parametrov - kazalnik VD08-3.

Po podatkih Agencije RS za okolje se je neskladnost odvzetih vzorcev v obdobju 2004-2015 zmanjšala tako glede fekalne onesnaženosti (prisotnosti *E. coli*), predvsem v razredu malih oskrbovalnih območij, in tudi glede kemijskih parametrov, kar je prikazano na sliki zgoraj⁵⁸.

Zbirno poročilo Komisije očita Sloveniji, da ni poročala o vzrokih za izmerjeno neskladnost zdravstvene ustreznosti pitne vode s standardi iz Direktive 98/83/ES o pitni vodi ter o akcijskih načrtih za odpravo teh neskladnosti. Glede na parametre, za katere je bila izkazana neskladnost s standardi iz Direktive 98/83/ES o pitni vodi, je očitno, da neskladnost povzroča:

- neurejena kanalizacija na vplivnem območju virov pitne vode in
- intenzivna raba pesticidov v kmetijstvu na območjih virov pitne vode za nekatere distribucijske pitne vode.

Zadostnost količin zdravstveno ustrezne pitne vode: pomanjkanje vode in suše vplivajo na zagotavljanje zadostnih količin zdravstveno ustrezne pitne vode. Verjetnost občasnega pomanjkanja vode ni omejena samo na južno Evropo, ampak vključujejo tudi povodja v osrednji Evropi in na njenem severu. Predvideva se, da bodo podnebne spremembe in rast prebivalstva v mnogih regijah še poslabšale obstoječe težave z vodo. Pod predpostavkami o spremembah temperature in padavin se pričakuje zmanjšanje razpoložljivosti vode v južni in jugovzhodni Evropi (za 10% ali več v nekaterih povodjih do leta 2030)⁵⁹. Novejše študije⁶⁰ sicer navajajo, da je za območje Slovenije napovedovanje sprememb količin padavin kot posledice podnebnih sprememb negotovo, pričakovati pa je obdobja poletne vročine in suše in s tem tudi občasno zmanjšanje razpoložljivosti vode za oskrbo prebivalstva.

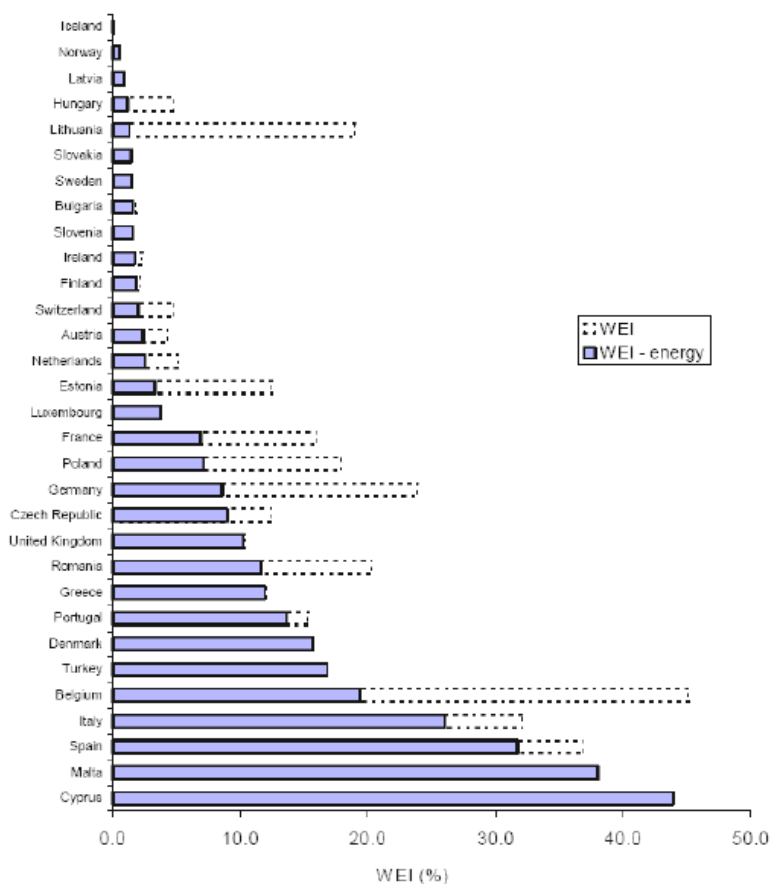
Najpomembnejše rabe sladke vode so proizvodnja energije (vodna energija in hlajenje elektrarn), kmetijstvo, raba vode, povezana z javnim sistemom oskrbe z vodo, in industrija. Celotna raba sladke

⁵⁸ <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/kakovost-pitne-vode-4?tid=16>.

⁵⁹ European Commission, Study on Water Efficiency Standards, final report, July 2009, Reference: 070307/2008/5208889/ETU/D2.

⁶⁰ IPCC - Medvladni odbor za podnebne spremembe, Prispevek prve delovne skupine k Petemu poročilu Medvladnega odbora za podnebne spremembe 2013: Fizikalna podlaga, Povzetek za oblikovalce politik.

vode v Evropi je 353 km³/leto, kar pomeni, da se letno odvzame približno 10% celotne v Evropi razpoložljive površinske vode. V povprečju se 44 % odvzete vode porabi kot hladilna voda v energetiki, okoli 24% za namakanje v gospodinjstvu, 21 % za oskrbo s pitno vodo in 11 % v industrijskih procesih⁶¹.

* Solid bar: WEI without water abstraction for energy cooling;
Dotted bar: WEI based on total water abstraction.

Slika 40: Vrednosti kazalnika »razpoložljivost površinske vode za izkoriščanje«.

Na sliki zgoraj je prikazan kazalnik »razpoložljivost površinske vode za izkoriščanje« (WEI)⁶² za različne evropske države. Prag za opozorilo je, ko vrednost kazalnika WEI naraste 20 %. Velik pritisk zaradi zmanjšanja razpoložljivosti vode se pojavi pri vrednosti kazalnika WEI 40 %. V skladu s prikazanimi vrednostmi kazalnika WEI in podatki Agencije RS za okolje⁶³ je Slovenija na varni strani. Tveganje, da se bistveno zmanjša razpoložljivost vode za namene zagotavljanja zadostnih količin zdravstveno ustrezne pitne vode ni veliko, kljub vplivom pričakovanih podnebnih sprememb.

Ne glede na relativno ugodno sliko, ki jo daje za Slovenijo kazalnik WEI, pa je treba opozoriti, da se v Sloveniji pridobiva pitna voda pretežno iz podzemne vode, kar pomeni, da je za zanesljivo oskrbo s pitno vodo pomembnejša obnovljivost količin podzemne vode v plitvih vodonosnikih. Skupna

⁶¹ Water abstractions per sector for the period 1997-2005 (Eurostat, 2005).

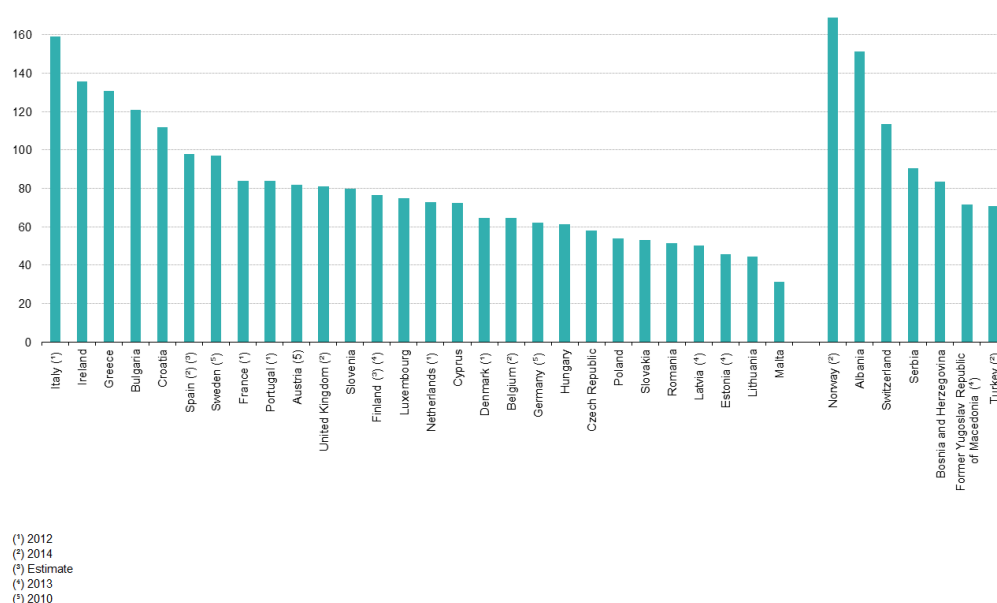
⁶² WEI pomeni »water exploitation index«.

⁶³ V letu 2014 je letni kazalnik WEI za Slovenijo okoli 2%, <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/indeks-izkoriscanja-vode-0>.

obnovljiva količina podzemne vode v plitvih vodonosnikih Slovenije se za posamezno hidrološko leto prikazuje s kazalnikom [VD15] »Količinsko obnavljanje podzemne vode«.

V letu 2015 se je raba vode za oskrbo prebivalstva s pitno vodo po državah članicah Evropske unije gibala od 159,1 m³ vode na prebivalca v Italiji (podatki za leto 2012) do najnižje vrednosti 31,3 m³ na prebivalca na Malti - glej spodnjo sliko o rabi vode za oskrbo prebivalstva s pitno vodo.

Vedenjski vzorci prebivalstva pri porabi pitne vode iz javne oskrbe odražajo posebne pogoje v državah članicah Evropske unije: na primer, na Irskem (135,5 m³ na prebivalca) je bila uporaba vode iz javne oskrbe za številna gospodinjstva še vedno brezplačna, v Bolgariji (120,7 m³ na prebivalca) so bile zlasti velike izgube zaradi javnega omrežja. Stopnje odvzema so bile tudi visoke v nekaterih državah članicah, ki niso članice Evropske unije, zlasti na Norveškem (169 m³ na prebivalca, podatki za leto 2014). Raba vode za oskrbo prebivalstva v Sloveniji je blizu povprečja v Evropski uniji in znaša 80 m³ na prebivalca.

Slika 41: Raba vode za oskrbo prebivalstva s pitno vodo.

Glede na morebitne učinke podnebnih sprememb se voda v Evropski uniji vse bolj prepoznava kot izziv. Zmanjšanje povpraševanja in povečanje učinkovitosti rabe vode sta ključnega pomena za zmanjšanje pritiska na vodna telesa in s tem povezane ekosisteme.

Upravljanje z vodami je vprašanje, ki je lokalno in sezonsko ter je povezano z vprašanji kakovosti vode. Ker javna oskrba z vodo predstavlja 21 % celotne porabe vode v Evropski uniji (v Sloveniji je delež vode za oskrbo s pitno vodo glede na celotno rabo vode nekoliko manjši – 17,3%⁶⁴), je treba zagotoviti, da se na lokalni ali nacionalni ravni izvajajo pobude za zmanjšanje porabe vode v stavbah, za spodbujanje varčevanja z vodo ter preprečevanja izgub iz vodovodnega omrežja. Na nivoju Evropske unije so v zvezi z zmanjšanjem porabe vode v stavbah izdelana priporočila za izvedbo ukrepov spodbujanja učinkovite rabe pitne vode ter izdelane ocene učinkov izvajanja pristopa k učinkovitosti rabe vode v stavbah⁶⁵.

⁶⁴ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_statistics#Water as a resource](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_statistics#Water_as_a_resource).

⁶⁵ Water Performance of Buildings, Final report, European Commission, DG Environment, August 2012.

Razvoj naselij in zagotavljanje ustrezne infrastrukturne opremljenosti (vodovod, kanalizacija, ipd.) lahko predstavljajo bistvene vplive na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

- umeščanje infrastrukture (vodovod, kanalizacija, ipd.) lahko trajno neposredno ali posredno vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- umeščanje poselitve in infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov ima lahko negativne vplive na obstoječe in potencialne vodne vire (neposreden, daljinski, čezmejni),
- umeščanje na vodovarstvena območja zavarovanih vodnih virov (lokalni, lahko tudi regionalni in čezmejni vpliv).

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah nebiten pod pogoji (ocena C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za urejanje in razvoj naselij za doseganje cilja zagotavljanja varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

Razvoj naselij in umeščanje infrastrukture v prostor naj se izvede tako, da se:

- trajno neposredno ali posredno ne vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- poselitve in infrastrukture ne umešča na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- izogiba umeščanju poselitve in infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-[ZD05] Dostop do pitne vode: kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so vključena v monitoring pitne vode.

-[VD08] Kakovost pitne vode: kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Od mikrobiološke onesnaženosti kazalnik prikazuje fekalno onesnaženost (prisotnost bakterije *E. coli.*), od kemijske onesnaženosti prikazuje kemijske parametre, pomembne za zdravje ljudi (navedene v Prilogi I, Del B, Pravilnika o pitni vodi: kemijski parametri). Poleg neskladnosti vzorcev prikazuje kazalnik tudi število izpostavljenih prebivalcev preseženim koncentracijam pesticidov in nitratov.

- Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode: število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah.

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah v skladu z usmeritvami za urbani razvoj povečuje gostota prebivalcev. Usmeritve za urbani razvoj naslavlja zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje

Ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah z naslednjimi usmeritvami za urbani razvoj:

- z urbanim razvojem se zagotavlja razmeščanje dejavnosti, družbene infrastrukture, stanovanj in gospodarske infrastrukture v urbana naselja, komunalno opremljanje zemljišč za bivanje in proizvodnjo, *oskrbo in storitve* na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa na prostem,
- razvojne priložnosti in izzivi, s katerimi se mesta soočajo, segajo preko njihovih fizičnih meja, zato urbani razvoj podpira usklajen in medsebojno povezan razvoj mest, drugih urbanih naselij in širših mestnih območij,
- urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja. Razvija se jih v vitalno, skladno in urejeno okolje, ki nudi pogoje za gospodarski in družbeni razvoj ter prispeva h *kakovosti življenja vseh prebivalcev*. Razvija se jih po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti spodbuja mešano rabo prostora. Za razvoj učinkovitega mesta se zagotavlja ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov, stremi se k prepletu raznovrstnih funkcij in dejavnosti.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za urbani razvoj na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah nebitveni pod pogoji (ocena C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za urbani razvoj za doseganje cilja zagotavljanja varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

Z urbanim razvojem mest in drugih urbanih naselij naj se:

- trajno neposredno ali posredno ne vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- ne umešča stanovanj in gospodarske javne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- izogiba umeščanju stanovanj in gospodarske javne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-[ZD05] Dostop do pitne vode: kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so vključena v monitoring pitne vode.

-[VD08] Kakovost pitne vode: kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Od mikrobiološke onesnaženosti kazalnik prikazuje fekalno onesnaženost (prisotnost bakterije *E. coli.*), od kemijske onesnaženosti prikazuje kemijske parametre, pomembne za zdravje ljudi (navedene v Prilogi I, Del B, Pravilnika o pitni vodi: kemijski parametri). Poleg neskladnosti vzorcev prikazuje kazalnik tudi število izpostavljenih prebivalcev preseženim koncentracijam pesticidov in nitratov.

- Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode: število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* z naslednjimi usmeritvami za razvoj podeželja:

- dostopnost prebivalcev do osnovnih storitev javnega pomena se zagotavlja s primerno in zadostno ravni oskrbe v središčih in v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije, ki jih določi regionalni prostorski plan;
- voda je ključnega pomena za delovanje naravnih ekosistemov in biotsko raznovrstnost, za kmetijstvo, za oskrbo prebivalstva s pitno vodo, za proizvodnjo električne energije, za gospodarstvo, rekreacijo in turizem ter za kvaliteto bivalnega okolja v mestih in identiteto prostora;
- zagotavljanje kvalitetne pitne vode za prebivalstvo ima prednost pred drugimi gospodarskimi rabami voda. Raba voda se mora izvajati ob poudarjeni skrbi za obnavljanje podzemnih vodonosnikov in njihovem dolgoročnem varstvu za kar skrbi država;
- na kraških območjih z majhno samočistilno sposobnostjo tal, s poplavami kraškega tipa ter občasno ali pogosto vododeficitarnostjo se lokalnim skupnostim pomaga pri oblikovanju inovativnih rešitev za vodooskrbo in odvajanje odpadnih voda, še zlasti kot podpora razvoju na podeželju;
- za razreševanje nasprotij med rabami na vodovarstvenih območjih se prednostno poišče možnosti za komplementarne rabe oziroma izvajanje rab na način, da se ohranja kvaliteta varovanega vodnega vira;
- nov razvoj dejavnosti se načeloma načrtuje samo tam, kjer je brez večjih prostorskih posegov možno zagotoviti ustrezno oskrbo uporabnikov s pitno vodo. Pri načrtovanju prostorskega razvoja se predhodno preveri vplive predvidene nove ureditve (npr. turizma, predelovalne industrije) na ceno izvajanja storitev splošnega gospodarskega pomena ali na družbene stroške (zagotavljanje pitne vode za oskrbo prebivalstva oziroma zagotavljanje dodatnih kapacitet v lokalni skupnosti).

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* z naslednjimi usmeritvami:

- v okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij. Opredeli se obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezljivosti. V zeleni sistem regije se lahko vključi gozdna, kmetijska ali vodna zemljišča ter drug odprti prostor (npr. ogrožena ali varovana območja kot so poplavna/razlivna, vodovarstvena območja, zavarovana območja), ki lahko prispevajo k izvajanju večfunkcionalne vloge zelenega sistema. Pri načrtovanju namenske rabe prostora imajo prednost tiste dejavnosti, ki lahko zagotavljajo sinergije z drugimi oziroma so med seboj združljive in se podpirajo v smislu zagotavljanja večfunkcionalnosti prostora.

Zelena infrastruktura je uspešno preskušeno orodje za oblikovanje naravnih rešitev z ekološkimi, gospodarskimi in družbenimi koristmi. Zelena infrastruktura temelji na načelu, da se varovanje in nadgradnja narave ter procesov v njej in mnoge koristi, ki jih človeška družba ima od narave, zavestno upoštevajo pri prostorskem načrtovanju in teritorialnem razvoju. V primerjavi z enonamensko sivo infrastrukturo prinaša zelena infrastruktura mnoge koristi. Ne ovira teritorialnega razvoja, ampak spodbuja naravne rešitve, če so najboljša možnost. Včasih je lahko alternativa ali pa dopolnilo standardnim sivim rešitvam⁶⁶.

V zvezi z vplivi na zdravje ljudi zelena infrastruktura ponuja tudi stroškovno učinkovite možnosti za boljše izvajanje Direktive 98/83/ES o pitni vodi in Direktive 2006/118/ES o podzemni vodi. Rešitve zelene infrastrukture so zlasti pomembne v urbanih okoljih. Značilnosti zelene infrastrukture v mestih prinašajo koristi za zdravje, kot so čisti zrak in boljša kakovost vode.

Pomen zelene infrastrukture za zagotavljanje zdravstveno ustrezne vode v zadostnih količinah je posebej poudarjen z Resolucijo Evropskega parlamenta o zeleni infrastrukturi⁶⁷, ki pozdravlja pobudo za spodbujanje zelene infrastrukture kot instrumenta, ki *prispeva k filtriranju voda, preprečevanju erozije in ohranjanju podtalnice, s tem pa tudi k pravilnemu izvajanju okvirne direktive o vodah, direktive o poplavah in druge zakonodaje o vodah, kot tudi k celostnemu upravljanju obalnega pasu in pomorskemu prostorskemu načrtovanju*.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv (ocena A) na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Usmeritve za razvoj morja in obale naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov, morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, *pomanjkanja pitne in gospodarske vode*, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve.

Usmeritve za razvoj morja in obale prispevajo k zagotavljanju varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Usmeritve za turistična naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za turistična območja:

⁶⁶ Povzeto po COM(2013) 249 final, sporočilo Komisije: Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala.

⁶⁷ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 12. decembra 2013 o zeleni infrastrukturi – izboljšanje evropskega naravnega kapitala (2013/2663(RSP)).

- podpira se trajnostni razvoj turizma, utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Temeljna prostorska usmeritev za razvoj turizma je, da ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali *vododeficitarnih območjih*, kot so kraška območja južne in jugovzhodne Slovenije ter na severovzhodu. Razvoj turistične infrastrukture naj se prostorsko osredotoči na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost tudi za zadnji kilometer. razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti,
- turizem v mestih vpliva na kvaliteto življenja lokalnega prebivalstva, cene stanovanj in drugih nepremičnin ter storitev, zato je treba njegov razvoj uskladiti s potrebami lokalnega prebivalstva in ohranjanjem kakovosti vsakodnevne življenja. Povečana raba naravnih virov ali storitev v mestih (*vodo oskrba*, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet) ne sme vplivati na ceno teh storitev za prebivalstvo. Obseg turizma v mestih je treba omejiti na raven, ki še omogoča cenovno dostopnost do stanovanj za lokalno prebivalstvo oziroma ohranjanje stanovanjske funkcije v mestnih središčih.

Usmeritve za turistična območja prispevajo k zagotavljanju varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah kot posledice nadaljnjega razvoja turizma.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posreden ali neposreden vpliv na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah*, ker spodbujajo:

- večjo energetske učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države,
- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Za opise in ocene vplivov usmeritev iz vseh podskupin iz *Usmeritev za posebna območja in področja* na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah: usmeritve za posebna območja

in področja imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območij funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtrarno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Poleg zgoraj navedenih opisov in ocen vplivov pa so v zvezi z vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture *na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah* podani naslednji dodatni opisi in ocene vplivov: ukrepi cestnega, železniškega, pomorskega vodnega, letalskega in javnega prometa lahko predstavljajo bistvene vplive na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

- umeščanje infrastrukturnih koridorjev lahko trajno neposredno ali posredno vpliva na hidrološke razmere vodonosnikov,
- kontinuirano spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometne obremenitve (vpliv na kemijsko stanje podzemne vode),
- izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka (možen neposreden, daljinski in čezmejni vpliv na kakovost podzemne vode),
- sprememba vodnega režima podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov (neposreden in daljinski),
- umeščanje objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov ima lahko negativne vplive na obstoječe in potencialne vodne vire (neposreden, daljinski, čezmejni),
- umeščanje na vodovarstvena območja zavarovanih vodnih virov (lokalni, lahko tudi regionalni in čezmejni vpliv).

Kot nebitveni pod pogoji (ocena C) so ocenjeni vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja zagotavljanja varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- trajno neposredno ali posredno ne vplivajo na hidrološke razmere vodonosnikov,
- je preprečeno spiranje nevarnih snovi, ki so posledica prometa,
- je preprečeno izlitje nevarnih snovi zaradi izrednega dogodka v prometu,
- se ne vpliva na vodni režim podzemne vode zaradi drenaže vode iz zaledja predorov,
- se ne umešča objektov prometne infrastrukture na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju prometne infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-**[ZD05] Dostop do pitne vode:** kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so vključena v monitoring pitne vode.

-**[VD08] Kakovost pitne vode:** kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Od mikrobiološke onesnaženosti kazalnik prikazuje fekalno onesnaženost (prisotnost bakterije *E. coli*.), od kemijske onesnaženosti prikazuje kemijske parametre, pomembne za zdravje ljudi (navedene v Prilogi I, Del B, Pravilnika o pitni vodi: kemijski parametri). Poleg neskladnosti vzorcev prikazuje kazalnik tudi število izpostavljenih prebivalcev preseženim koncentracijam pesticidov in nitratov.

- **Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode:** število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah.

Pojasnitev k izboru kazalnikov za spremljanje stanja

Kazalniki za spremljanje doseganja 10. okoljskega cilja »Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah« so izbrani na podlagi dejstev iz poročevalskih obveznosti Slovenije o izpolnjevanju zahtev Direktive 98/83/ES o pitni vodi. Prvima dvema kazalnikoma (kazalnik o **Dostopu do pitne vode** in kazalnik o **Kakovosti pitne vode**), ki izhajata iz same Direktive 98/83/ES o pitni vodi in sta v tem okoljskem poročilu izbrana tudi za kazalnika stanja oskrbe prebivalstva s pitno vodo, je dodan tretji kazalnik (**Kazalnik neustreznega varstva pitne vode**), ki odgovarja očitku Komisije, da Slovenija ni poročala o vzrokih za izmerjeno neskladnost zdravstvene ustreznosti pitne vode s standardi iz Direktive 98/83/ES o pitni vodi ter o akcijskih načrtih za odpravo teh neskladnosti. Ocenjeno je, da prav neustrezní pravni režim na vodovarstvenih območjih, ki ga urejajo občinski predpisi, ter nezadostni inšpekcijski nadzor na teh območjih v največji meri pripomorejo k neustreznemu izvajanju ukrepov varstva virov pitne vode.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGIJIČNO DRUŽBO

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Poleg zgoraj navedenih opisov in ocen vplivov pa so v zvezi z vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah podani naslednji dodatni opisi in ocene: na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah lahko vplivajo tehnologije koriščenja geotermalne energije in toplote plitvih vodonosnikov, ki uporabljajo podzemno vodo ali tla kot geotermalni vir toplote. Dejanski učinek vplivov na vode, namenjene vodooskrbi, zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je odvisen od:

- vrste geotermalnega vira toplote (plitvo ležeči geotermalni vir, hidrotermalni vir nizke entalpije, geotermalni vir visoke entalpije),
- lokacije vira geotermalne toplote,
- časa trajanja posamezne faze gradnje oziroma razgradnje sistema za izkoriščanje geotermalnega vira toplote,
- občutljivosti sprejemnika škodljivih vplivov in
- od pritiskov na obstoječe stanje vodnega okolja od drugih oblik dejavnosti na vplivnem območju izkoriščanja geotermalnega vira toplote.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah nebitveni pod pogoji (ocena C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo za doseganje cilja zagotavljanja varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah:

Z namenom, da se zmanjša učinek vplivov na podzemne vode zaradi izkoriščanja geotermalnih virov toplote je treba v zvezi z izkoriščanjem plitvo ležečih geotermalnih virov ter hidrotermalnih virov nizke entalpije upoštevati sledečih usmeritev:

- pri izkoriščanju geotermalne vode je treba ohranjati kapaciteto, izdatnost in kakovost podzemnega vodonosnika,
- na območju vodovarstvenih območij sistemi brez reinjiciranja niso dopustni,
- objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljicnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture na se ne umešča na območja izredno visoko, zelo visoko in visoko ranljivih vodonosnikov, in
- se izogiba umeščanju objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljicnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture na vodovarstvena območja vodnih virov pitne vode.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (10) Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

-[ZD05] Dostop do pitne vode: kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so vključena v monitoring pitne vode.

-[VD08] Kakovost pitne vode: kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Od mikrobiološke onesnaženosti kazalnik prikazuje fekalno onesnaženost (prisotnost bakterije *E. coli.*), od kemijske onesnaženosti prikazuje kemijske parametre, pomembne za zdravje ljudi (navedene v Prilogi I, Del B, Pravilnika o pitni vodi: kemijski parametri). Poleg neskladnosti vzorcev prikazuje kazalnik tudi število izpostavljenih prebivalcev preseženim koncentracijam pesticidov in nitratov.

- Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode: število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva (ocena A) na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva (ocena A) na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednosti, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo imajo pozitiven vpliv (ocena A) na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah.

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom

naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na zagotavljanje varne oskrbe prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah (ocena vpliva A).*

Okoljski cilj 11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi splošnimi usmeritvami za urejanje in razvoj naselij:

- dviguje se kakovost življenja v naseljih, in sicer: z izboljšanjem *dostopnosti do storitev splošnega pomena* in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti (z izboljševanjem možnosti dela od doma); z zniževanjem stroškov življenja v mestih, zlasti z *energetsko učinkovito gradnjo in kaskadno rabo energije* na ravni stavb ali naselij; z izboljševanjem možnosti za vsaj 5' časovno peš dostopnost do zelenih površin in rekreacije v odprtem prostoru; z *zmanjševanjem ravni hrupa v naseljih*, npr. s spodbujanjem uporabe manj hrupnih prevoznih sredstev; z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem *nočne osvetljenosti*, zlasti ob cestah in v neposredni bližini stanovanjskih objektov, bolnišnic, socialnih zavodov, še posebej na območjih krajinske prepoznavnosti, v širših zavarovanih območjih in območjih kulturne dediščine; z *izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih*, z *zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev* ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot *blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka*.
- za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter omogočanje ekološke povezljivosti se vzpostavi ločitvene zelene pasove med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije. Zeleni pasovi lahko vključujejo gozdove, vodni in obvodni prostor ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in varovana območja narave. Širino ločitvenih zelenih pasov se določi glede na vlogo zelenega pasu za ekološko povezljivost (migracijske poti divjih živali), rekreacijsko vlogo, *klimatsko vlogo (prevetrenost)*, oblikovno podobo krajine, vendar naj ne bodo ožji od 200 metrov (1000 metrov za migracijske poti divjih živali). Če so ožji, se ohranijo v zatečenem obsegu. V ločitvene pasove se ne posega s trajnimi posegi, ki bi zmanjšali ali izničili njihov namen;
- v širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in naseljih z večjo gostoto poselitve se prednostno načrtujejo sistemi za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z *obnovljivimi oziroma CO2 nevtralnimi energetskimi viri* s ciljem racionalizacije stroškov ter *izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih*. Spodbuja se gradnjo sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje toplote in električne energije. Prednostno se načrtujejo na območjih strnjene poselitve (več kot 20 preb./ha), na območjih z večjo gostoto porabnikov (šole, večstanovanjske stavbe, dijaški domovi, domovi za ostarele, nakupovalna središča ipd.) ali na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije. Na območjih, ki so povezana s plinovodnim omrežjem ali ki jih je ob razumnih vlaganjih še možno povezati z obstoječim plinovodnim omrežjem, se energetsko oskrbo nasloni na ta omrežja.
- gospodarske oziroma poslovne cone se v naselju umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij. Pri izbiri lokacije se preveri možnosti prenove in sanacije opuščenih industrijskih, komunalnih, prometnih in podobnih razvrednotenih območij. Območja za gospodarski razvoj morajo kot celota in posamezni deli izkazovati *okoljsko trajnost, to je snovno, energetsko in prostorsko učinkovitost* in morajo delovati po principu industrijskih simbioz ter imeti velik delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja vidnih ali *okoljskih vplivov (npr. hrupa)*.

Vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti onesnaženemu zraku: zakonodajni sveženj za čisti zrak, ki ga je Komisija objavila konec leta 2013 z namenom bistveno zmanjšati onesnaževanje zraka v EU, vsebuje

sporočilo o programu »Čisti zrak za Evropo«⁶⁸ ter tri zakonodajne akte o emisijah in onesnaževanju zraka: Direktivo o nacionalnih zgornjih mejah emisij za šest onesnaževal, Direktivo za zmanjšanje onesnaževanja iz srednje velikih kurilnih naprav ter odobritev spremenjenih mednarodnih pravil o onesnaževanju zraka na velike razdalje prek meja (Göteborgski protokol) na ravni EU. Zakonodajni sveženj za čisti zrak določa cilje za zmanjšanje vplivov onesnaževanja zraka na zdravje in okolje do leta 2030 in vsebuje zakonodajne ukrepe za izvajanje strožjih standardov za emisije in onesnaževanje zraka.

O predstavitvi programa »Čisti zrak za Evropo« je Komisija poudarila, da je davek prebivalstva na slabo kakovost zraka slabši kot pri prometnih nesrečah, zaradi česar je onesnaženost zunanega zraka najpomembnejši okoljski vzrok prezgodnje smrti v EU. Prav tako onesnaženost zraka vpliva na kakovost življenja zaradi astme ali težav z dihanjem. Onesnaževanje zraka povzroča tudi izgubljene delovne dni in visoke stroške zdravstvenega varstva, pri čemer so ranljive skupine, kot so otroci, astmatiki in starejši, najbolj prizadeti. Prav tako škoduje ekosistemom zaradi presežnega onesnaževanja z dušikom (eutrofikacija) in kislega dežja. Neposredni stroški za družbo zaradi onesnaževanja zraka, vključno s škodo za pridelke in zgradbe, so v EU izredno visoki (23 milijard EUR na leto).

Tako kot velja za večino držav članic, je tudi v nekaterih območjih Slovenije kakovost življenja čezmerno okrnjena zaradi izpostavljenosti onesnaženemu zraku, saj standardi kakovosti zunanega zraka v zvezi s koncentracijo delcev ter koncentracijo ozona v zraku še niso izpolnjeni.

Stanje je v zvezi s čezmerno onesnaženostjo zunanega zraka z delci še posebej resno v območjih nekaterih mestnih občin in kotlinah v zimskem času zaradi slabe prevetrenosti ozračja in večje uporabe tehnološko neprimernih kurišč na biomaso.

Slovenija si je s prenosom EU zakonodaje v svoj pravni red zastavila cilj doseči stopnje kakovosti zraka, ki ne povzročajo negativnih učinkov in tveganj za zdravje ljudi ter okolje. Učinkovite politike o kakovosti zraka za izpolnitev tega cilja zahtevajo ukrepanje tudi na področju prostorskega urejanja in razvoja naselij.

Evropska komisija je v obdobju 2017-2018 pripravila dva svežnja za mobilnost, ki ju obravnavane usmeritve za urejanje in razvoj naselij posredno in tudi neposredno podpirajo. Prvi sveženj za mobilnost se nanaša na zaračunavanje ter razširitev uporabe cestnih pristojbin⁶⁹, drugi sveženj za mobilnost pa vključuje ukrepe za spodbujanje bolj povezanega in čistejšega javnega prometa, za preusmeritev tovornega prometa na dolge razdalje s cest na železnice, celinske vodne poti ali prevoz po morju na kratkih razdaljah ter za pospešitev prehoda na nizko- in brezemisijška vozila z novimi standardi za emisije CO₂ za avtomobile in dostavna vozila ter javnimi naročili⁷⁰, predvsem za brezemisijške mestne avtobuse. Evropska komisija pripravlja tudi nezavezujoče smernice s priporočili in dobrimi praksami, ki bodo lahko v pomoč lokalnim skupnostim pri obravnavanju različnih vidikov v zvezi z omejitvami dostopa za vozila v mestih.

Na izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku pa ima v mestih Slovenije v zimskem obdobju največji vpliv raba biomase v malih kurilnih napravah. Čeprav so zakonodajno urejene emisije snovi v zrak iz malih kurilnih naprav⁷¹ in je vzpostavljen sistem rednega monitoringa pravičnega obratovanja teh naprav v okviru izvajanja storitev tako imenovane dimnikarske javne službe, je zaradi popolne

⁶⁸ COM(2013) 918 final, Sporočilo Komisije: Program „Čist zrak za Evropo“.

⁶⁹ Direktiva o spremembi Direktive 1999/62/ES o cestnih pristojbinah za uporabo določene infrastrukture za težka tovorna vozila (COM(2017) 275).

⁷⁰ Direktiva o spremembi Direktive 2009/33/EU o spodbujanju čistih in energetsko učinkovitih vozil za cestni prevoz – COM(2017) 653.

⁷¹ Uredba o emisiji snovi v zrak iz malih in srednjih kurilnih naprav (Ur. l. RS, št. 24/13, 2/15, 50/16 in 17/18).

odsotnosti inšpekcijskega nadzora obratovanje malih kurilnih naprav na biomaso daleč od predpisanega načina.

K preprečevanju škodljivih učinkov na zdravje ljudi zaradi izpostavljenosti onesnaženemu zraku zaradi rabe lesne biomase kot obnovljivega vira energije v urbaniziranem okolju lahko prispeva le dosledno izvajanje naslednjih ukrepov:

- vzpostavitev novih sistemov daljinskega ogrevanja na biomaso, ker je tak način ogrevanja stavb energetsko učinkovitejši in zaradi manjših emisij onesnaževal okoljsko sprejemljivejši od ogrevanja stavb z individualno proizvodnjo toplote v manjših kurilnih napravah,
- spodbujanje zamenjave obstoječih malih kurilnih naprav na lesno biomaso z novimi, katerih emisija je v skladu s predpisanimi standardi emisij za male kurilne naprave, in
- vzpostavitev sistemov za soproizvodnjo toplote in elektrike na lesno biomaso kot obnovljiv vire energije, ker je tak način proizvodnje toplote in električne energije energetsko učinkovitejši in zaradi manjših emisij onesnaževal okoljsko sprejemljivejši od ločene proizvodnje toplote in električne energije.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij ustrezno opredeljujejo sklop ukrepov za reševanje mestnih izzivov pri zmanjšanju onesnaženosti zunanjega zraka, pri čemer sta najpomembnejši usmeritvi v zvezi z uvajanjem trajnostne mobilnosti in prednostnega načrtovanja sistemov za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma CO₂ nevtralnimi energetskimi viri.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah v skladu z usmeritvami za urbani razvoj povečuje gostota prebivalcev. Usmeritve za urbani razvoj naslavlja zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *varne oskrbe prebivalstva izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami za urbani razvoj:

- z urbanim razvojem se zagotavlja razmeščanje dejavnosti, družbene infrastrukture, stanovanj in gospodarske infrastrukture v urbana naselja, komunalno opremljanje zemljišč za bivanje in proizvodnjo, *oskrbo in storitve* na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa na prostem,
- razvojne priložnosti in izzivi, s katerimi se mesta soočajo, segajo preko njihovih fizičnih meja, zato urbani razvoj podpira usklajen in medsebojno povezan razvoj mest, drugih urbanih naselij in širših mestnih območij,
- urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja. Razvija se jih v vitalno, skladno in urejeno okolje, ki nudi pogoje za gospodarski in družbeni razvoj ter prispeva h *kakovosti življenja vseh prebivalcev*. Razvija se jih po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti spodbuja mešano rabo prostora. Za razvoj učinkovitega mesta se zagotavlja ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov, stremi se k prepletu raznovrstnih funkcij in dejavnosti,
- prednostno se ureja problematika Ljubljanskega železniškega vozlišča za zagotovitev ustrezne kapacitete tirov za povečanje pretočnosti tako potniškega kot tovornega prometa ter dvig kakovost bivanja prebivalcev z *zmanjševanjem ravni hrupa in drugih okoljskih emisij*.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za urbani razvoj na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja naslavljajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami za razvoj podeželja:

- dostopnost prebivalcev do osnovnih storitev javnega pomena se zagotavlja s primerno in zadostno ravnijsko oskrbe v središčih in v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije, ki jih določi regionalni prostorski plan;
- večje kmetijske proizvodne obrate, ki zaradi *hrupa* ali smradu predstavljajo objekte z vplivi na okolje, se umešča ali premesti v območja proizvodnih dejavnosti ali izven strnjenih naselij na podlagi celovite prostorsko-okoljske preveritve. Za kmetijsko proizvodnjo, pri kateri način pridelave ni neposredno vezan na kmetijsko zemljišče (npr. rastlinjaki), se prednostno uporabijo razvrednotena zemljišča v naseljih, zlasti v bližini cest, ki zaradi *hrupa* niso primerna za gradnjo stanovanj ali poslovnih prostorov, ali okoljsko degradirana območja, v kolikor to ne predstavlja zdravstvenega tveganja za izvajanje tovrstne dejavnosti.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni naslavljajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami:

- v okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij. Opredeli se obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezlivosti. V zeleni sistem regije se lahko vključi gozdna, kmetijska ali vodna zemljišča ter drug odprti prostor (npr. ogrožena ali varovana območja kot so poplavna/razlivna, *vodovarstvena območja*, zavarovana območja), ki lahko prispevajo k izvajanju večfunkcionalne vloge zelenega sistema. Pri načrtovanju namenske rabe prostora imajo prednost tiste dejavnosti, ki lahko zagotavljajo sinergije z drugimi oziroma so med seboj združljive in se podpirajo v smislu zagotavljanja večfunkcionalnosti prostora.

Zelena infrastruktura je uspešno preskušeno orodje za oblikovanje naravnih rešitev z ekološkimi, gospodarskimi in družbenimi koristmi. Zelena infrastruktura temelji na načelu, da se varovanje in nadgradnja narave ter procesov v njej in mnoge koristi, ki jih človeška družba ima od narave, zavestno upoštevajo pri prostorskem načrtovanju in teritorialnem razvoju. V primerjavi z enonamensko sivo infrastrukturo prinaša zelena infrastruktura mnoge koristi. Ne ovira teritorialnega razvoja, ampak

spodbuja naravne rešitve, če so najboljša možnost. Včasih je lahko alternativa ali pa dopolnilo standardnim sivim rešitvam⁷².

Značilnosti zelene infrastrukture v mestih prinašajo koristi za zdravje, kot so čisti zrak in boljša kakovost vode. Zdravi ekosistemi tudi omejujejo širjenje vektorskih⁷³ nalezljivih bolezni. Uvajanje značilnosti zelene infrastrukture v urbana okolja izboljšuje občutek skupnosti, krepi povezavo s prostovoljnimi akcijami civilne družbe ter pomaga v boju proti družbeni izključenosti in osamitvi. Posameznikom in družbi prinašajo fizične, psihološke, čustvene in družbenogospodarske koristi. Zelena infrastruktura ustvarja priložnosti za povezovanje urbanih in ruralnih območij ter privlačno okolje za življenje in delo⁷⁴.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Usmeritve za razvoj morja in obale naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov, morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, *pomanjkanja pitne in gospodarske vode*, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Usmeritve za turistična naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za turistična območja:

- podpira se trajnostni razvoj turizma, utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Temeljna prostorska usmeritev za razvoj turizma je, da ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali *vododeficitarnih območjih*, kot so kraška območja južne in jugovzhodne Slovenije ter na severovzhodu. Razvoj turistične infrastrukture naj se prostorsko osredotoči na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost tudi za

⁷² Povzeto po COM(2013) 249 final, sporočilo Komisije: Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala.

⁷³ Bolezni, ki jih prenašajo klopi in drugi členonožci.

⁷⁴ Poročila, študije in pregledi, ki jih podpira gradivo COM(2013) 249 final Evropske komisije: <http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/studies.htm>.

zadnji kilometer. Razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti.

Z razvojem turističnih območij se poveča število obiskovalcev, posledično se poveča promet in posledično izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku. Prav tako razvoj turizma potrebuje primerno infrastrukturo, ki prispeva k dodatni onesnaženosti zunanjega zraka. Usmeritve SPRS 2050 za turistična območja spodbujajo in uveljavljajo trajnostno mobilnost in stremijo k zagotavljanju dostopnosti do turističnih območij s trajnostno mobilnostjo. Razvoj turistične infrastrukture usmerja na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura in ne odpira novih območij za turizem.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti onesnaženemu zraku.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posreden ali neposreden vpliv na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti onesnaženemu zraku, ker spodbujajo:

- večjo energetsko učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države, vključno s spodbujanjem uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,
- energetsko zasnovano regij, mest in lokalnih skupnosti, ki temelji na lokalni samooskrbi z energijo iz obnovljivih virov in zadostni zmogljivosti distribucijskih pametnih omrežij,
- lokalne poslovne modele proizvodnje energije iz obnovljivih virov (npr. energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi,
- na območjih z dovolj velikim odjemom gradnjo novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, in
- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Za opise in ocene vplivov usmeritev iz vseh podskupin iz *Usmeritev za posebna območja in področja* na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti onesnaženemu zraku veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,
- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGGLJIČNO DRUŽBO

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Poleg zgoraj navedenih opisov in ocen vplivov pa so v zvezi z vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo *na izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku* podani naslednji dodatni opisi in ocene vplivov: neposreden vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku imajo predvsem naslednje usmeritve:

- spodbujanje večje energetske učinkovitosti pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- nadomeščanje fosilnih goriv z rabo tehnološko in gospodarsko izkoristljivih potencialov obnovljivih virov,

- podpiranje lokalnih poslovnih modelov proizvodnje energije iz obnovljivih virov, ki prispevajo k lokalni oskrbi, zlasti na gorskih in oddaljenih območjih,
- spodbujanje gradnje novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, na območjih z dovolj velikim odjemom.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za energetska omrežja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva oziroma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti onesnaženemu zraku* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva oziroma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednosti, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi onesnaženemu zraku (ocena vpliva A).*

Kazalniki za spremljanje stanja:

-[ZR11] Kakovost zraka: kazalnik prikazuje preseganje mejnih vrednosti žveplovega dioksida (SO₂), delcev (PM₁₀), ozona (O₃) in dušikovega dioksida (NO₂) v obdobju 1992–2006.

-[ZR08] Onesnaženost zraka z delci PM₁₀ in PM_{2,5}: kazalnik prikazuje število dni s preseženo dnevno mejno koncentracijo PM₁₀ 50 µg/m³, gibanje povprečne letne koncentracije PM₁₀, gibanje povprečne letne koncentracije PM_{2,5} in povprečno izpostavljenost delcem PM_{2,5}.

-[ZR07] Onesnaženost zraka z ozonom: kazalnik prikazuje število dni s preseženo ciljno vrednostjo ozona in število ur s preseženo opozorilno vrednostjo ozona v koledarskem letu.

Okoljski cilj 12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij naslavljajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi splošnimi usmeritvami za urejanje in razvoj naselij:

- dviguje se kakovost življenja v naseljih, in sicer: z izboljšanjem *dostopnosti do storitev splošnega pomena* in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti (z izboljševanjem možnosti dela od doma); z zniževanjem stroškov življenja v mestih, zlasti z *energetsko učinkovito gradnjo in kaskadno rabo energije* na ravni stavb ali naselij; z izboljševanjem možnosti za vsaj 5' časovno peš dostopnost do zelenih površin in rekreacije v odprtem prostoru; z *zmanjševanjem ravni hrupa v naseljih*, npr. s spodbujanjem uporabe manj hrupnih prevoznih sredstev; z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem *nočne osvetljenosti*, zlasti ob cestah in v neposredni bližini stanovanjskih objektov, bolnišnic, socialnih zavodov, še posebej na območjih krajinske prepoznavnosti, v širših zavarovanih območjih in območjih kulturne dediščine; z *izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih*, z *zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev* ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot *blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka*.
- za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter omogočanje ekološke povezljivosti se vzpostavi ločitvene zelene pasove med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije. Zeleni pasovi lahko vključujejo gozdove, *vodni in obvodni prostor* ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in varovana območja narave. Širino ločitvenih zelenih pasov se določi glede na vlogo zelenega pasu za ekološko povezljivost (migracijske poti divjih živali), rekreacijsko vlogo, *klimatsko vlogo (prevetrenost)*, oblikovno podobo krajine, vendar naj ne bodo ožji od 200 metrov (1000 metrov za migracijske poti divjih živali). Če so ožji, se ohranijo v zatečenem obsegu. V ločitvene pasove se ne posega s trajnimi posegi, ki bi zmanjšali ali izničili njihov namen;
- gospodarske oziroma poslovne cone se v naselju umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij. Pri izbiri lokacije se preveri možnosti prenove in sanacije opuščenih industrijskih, komunalnih, prometnih in podobnih razvrednotenih območij. Območja za gospodarski razvoj morajo kot celota in posamezni deli izkazovati *okoljsko trajnost, to je snovno, energetsko in prostorsko učinkovitost* in morajo delovati po principu industrijskih simbioz ter imeti velik delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja vidnih ali *okoljskih vplivov (npr. hrupa)*.

Vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu: onesnaževanje s hrupom ostaja glavni okoljski problem v Evropski uniji. Cestni promet je prevladujoči vir okoljskega hrupa. Pomemben vir hrupa so tudi železnice, letališča in industrija. Ukrepi za zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu se v zvezi z upravljanjem cestnega prometa najpogosteje izvajajo v mestih. Takšni ukrepi vključujejo zamenjavo cestnih površin, izboljšanje prometnega toka in uvedbo nižjih omejitev hitrosti.

Sedmi okoljski akcijski program EU⁷⁵ določa cilj, da se bo obremenitev s hrupom v EU do leta 2020 znatno zmanjšala in približala ravni, ki jih priporoča Svetovna zdravstvena organizacija (WHO).

⁷⁵ Sklep št. 1386/2013/EU o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“.

Ukrepi Sedmega okoljskega akcijskega programa EU se v zvezi z zmanjšanjem hrupa nanašajo predvsem na:

- izvajanje posodobljene politike Evropske unije glede hrupa, usklajene z najnovejšimi znanstvenimi spoznanji,
- ukrepe za zmanjšanje hrupa pri viru in
- izboljšanje oblikovanja mest.

Direktiva 2002/49/ES o ocenjevanju in upravljanju okoljskega hrupa je glavni zakonodajni akt EU za ugotavljanje ravni hrupa in za sprožitev potrebnih ukrepov na ravni držav članic in na ravni EU. Direktiva 2002/49/ES o okoljskem hrupu se osredotoča na tri področja ukrepanja:

- določitev izpostavljenosti hrupu v okolju
- zagotovitev, da so informacije o okoljskem hrupu in njegovih učinkih na voljo javnosti
- preprečevanje in zmanjševanje okoljskega hrupa, kjer je to treba, in ohranjanje kakovosti okoljskega hrupa, kjer je ta dobra.

Direktiva se uporablja za hrup, kateremu so izpostavljeni ljudje, zlasti v naseljih, javnih parkih ali drugih mirnih območjih v aglomeraciji, v mirnih območjih na prostem, v bližini šol, bolnišnic in drugih stavb z varovanimi prostori. Pomembno pa je opozoriti, da direktiva ne določa mejnih ali ciljnih vrednosti, niti ne določa ukrepov, ki jih je treba vključiti v akcijske načrte, ker to prepušča pristojnim organom držav članic.

Leta 2014 je Evropska agencija za okolje (EEA) objavila svojo prvo vseevropsko oceno o stanju hrupa v okolju - poročilo o hrupu v Evropi 2014. Ta ocena je temeljila na podatkih, ki so jih države članice sporočile EEA v skladu z Direktivo 2002/49/ES o okoljskem hrupu. Gre za podatke o kartiranju hrupa za leto 2012. Razpoložljivi podatki o dolgotrajni povprečni izpostavljenosti kažejo, da je 65 % Evropejcev, ki živijo v večjih mestnih območjih, izpostavljeno visokim ravnam hrupa⁷⁶, več kot 20 % pa ravnem hrupu ponoči, pri katerih se škodljivi vplivi na zdravje pogosto pojavljajo.

WHO je hrup iz cestnega prometa kategorizirala kot drugi najbolj škodljiv okoljski stres v Evropi, pred katerim je samo onesnaževanje zraka. Smernice WHO o nočnem hrupu za Evropo priporočajo, da izpostavljenost ne sme preseči 40 dB(A). Doseganje tega nizkega zvočnega tlaka pomeni izziv, zlasti v mestnih območjih, kjer ravni hrupa v ozadju ostanejo relativno visoke tudi ponoči. Direktiva 2002/49/ES o okoljskem hrupu trenutno ne zahteva, da se kartiranje nočnega hrupa izvede na tako nizki ravni, kot je 40 dB(A), tako da se trenutno ocenjuje obremenjenost zunanega okolja s hrupom glede na 55 dB(A) v obdobju *L_{dvn}* in glede na 50 dB(A) v obdobju *L_{noč}*.

Za zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu so potrebni tudi drugi ukrepi in ne samo ukrepi za zmanjšanje emisije hrupom. Eden od glavnih zaključkov poročila agencije EEA za leto 2016 je ohranjanje tako imenovanih mirnih območij v mestih in na odprtem⁷⁷. V poročilu agencije EEA za leto 2016 je bilo ugotovljeno, da je kljub sprejetju nekaterih ukrepov za ohranjanje mirnih območij na odprtem mogoče storiti še veliko za zmanjšanje obremenitve s hrupom in pomoč pri varovanju zdravja ljudi in biotske raznovrstnosti. Poročilo navaja, da se lahko izven mest približno 18 % evropskega ozemlja šteje za mirno območje, 33 % ozemlja na prostem pa je čezmerno obremenjenega s hrupom. Porazdelitev mirnih območij na prostem je močno povezana z gostoto prebivalstva in lokacijo prometne infrastrukture.

V skladu z Direktivo 2002/49/ES o ocenjevanju in upravljanju okoljskega hrupa mora Slovenija pripraviti in objaviti akcijske načrte za obvladovanje hrupa, pri čemer se o posebnih vrstah ukrepov, vključenih v te akcijske načrte, sama odloča. Za mestna strnjena naselja so najprimernejši ukrepi v zvezi z upravljanjem cestnega prometa, kot je zamenjava cestnih površin, izboljšanje prometnih tokov

⁷⁶ „Visoke ravni hrupa“ so opredeljene kot ravni hrupa nad 55 dBA *L_{dvn}* in 50 dBA *L_{noč}*.

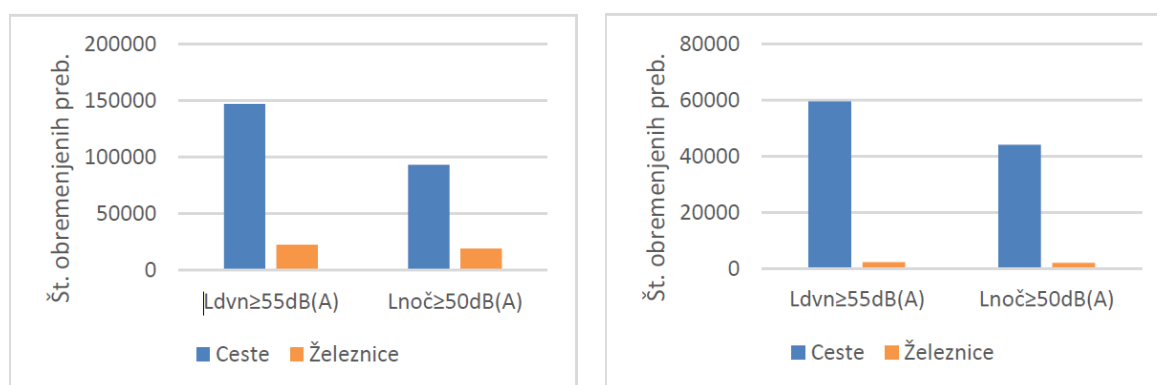
⁷⁷ EEA Report No 14/2016, Quiet areas in Europe, The environment unaffected by noise pollution.

in uvedba nižjih omejitev hitrosti. Temu sledijo ukrepi, povezani z rabo zemljišč in urbanističnim načrtovanjem. Primerni so tudi akcijski načrti, katerih cilj je spodbujanje uporabe okolju prijaznejših načinov prevoza, izogibanje povečanju pretoka prometa in ozaveščanje o hrupu kot okoljskem problemu.

Na podlagi določb Direktive 2002/49/ES o ocenjevanju in upravljanju okoljskega hrupa se je za celotno ozemlje EU opredelil enoten pristop ocenjevanja izpostavljenosti prebivalstva okoljskemu hrupu s kartiranjem hrupa po metodah, ki so določene s to direktivo. Države članice morajo zagotoviti, da se vsakih pet let po 30. juniju 2012 naredijo strateške karte hrupa, ki kažejo razmere za vsa strnjena naselja, glavne ceste in železnice znotraj njihovim ozemlj. Države članice tudi obveščajo Komisijo o vseh strnjenih naseljih, glavnih cestah in železnicah znotraj njihovih ozemlj.

Iz podatkov iz akcijskih načrtov za območji mestnih občin Ljubljana⁷⁸ in Maribor⁷⁹, o katerih je v letu 2018 Slovenija poročala za svoji strnjene naselji⁸⁰ Ljubljano in Maribor v skladu z Direktivo 2002/49/ES, je razvidno, da je v teh dveh mestnih občinah največ prebivalcev izpostavljeno čezmernemu hrupu, ki ga povzroča cestni promet (glej spodnjo sliko).

Glavni politični cilj Sedmega okoljskega akcijskega programa EU je znatno zmanjšati onesnaževanje s hrupom do leta 2020 in se približati priporočenim ravnom hrupa, ki ga priporoča Svetovna zdravstvena organizacija. Podatki kažejo, da bo cilj Sedmega okoljskega akcijskega programa EU (znatno zmanjšati obremenjenost okolja s hrupom do leta 2020 in se približati priporočenim WHO ravnom hrupa pod 55 dB(A)) težko doseči brez izvajanja v prejšnjem odstavku navedenih dodatnih ukrepov.

Slika 42: Število prebivalcev, izpostavljenih čezmernemu hrupu – levo Ljubljana, desno Maribor.

Opozoriti je treba tudi na morebitna prevelika pričakovanja v zvezi z uvajanjem električnega načina pogona vozil. Električna vozila so vsaj pri nizkih hitrostih tišja od običajnih bencinskih ali motornih vozil, vendar ostaja dejstvo, da bi se, če bi vse avtomobile zamenjali z električnimi, povprečna raven hrupa podnevi zmanjšala le za 2 do 3 dB(A). Simulirana karta hrupa tudi pokaže, da bi lahko zamenjava vozil z motorjem z notranjim izgorevanjem z električnimi vozili izboljšala akustično okolje urbanega območja največ za 10% državljanov⁸¹.

⁷⁸ Operativni program varstva pred hrupom - Povzetek poglavja – Mesto Ljubljana.
http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/noise/colwqelhq/envwqemwa/Povzetek_OPH_-_MOL.pdf

⁷⁹ Operativni program varstva pred hrupom - Povzetek poglavja – Mesto Maribor.
http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/noise/colwqelhq/envwqemwa/Povzetek_OPH_-_MOM.pdf

⁸⁰ „strnjeno naselje“ del ozemlja, ki ima več kot 100 000 prebivalcev in takšno gostoto prebivalstva, za katero država članica meni, da je urbanizirano območje;

⁸¹ European Commission, Noise abatement approaches April 2017, Issue 17.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij ustrezno opredeljujejo sklop ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmerni obremenitvi hrupa v mestnih območjih in na odprtem z ukrepi trajnostne mobilnosti in trajnostnega razvoja urbanih območij.

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah v skladu z usmeritvami za urbani razvoj povečuje gostota prebivalcev. Usmeritve za urbani razvoj naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi usmeritvami za urbani razvoj:

- z urbanim razvojem se zagotavlja razmeščanje dejavnosti, družbene infrastrukture, stanovanj in gospodarske infrastrukture v urbana naselja, komunalno opremljanje zemljišč za bivanje in proizvodnjo, *oskrbo in storitve* na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa na prostem,
- razvojne priložnosti in izzivi, s katerimi se mesta soočajo, segajo preko njihovih fizičnih meja, zato urbani razvoj podpira usklajen in medsebojno povezan razvoj mest, drugih urbanih naselij in širših mestnih območij,
- urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja. Razvija se jih v vitalno, skladno in urejeno okolje, ki nudi pogoje za gospodarski in družbeni razvoj ter prispeva h *kakovosti življenja vseh prebivalcev*. Razvija se jih po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti spodbuja mešano rabo prostora. Za razvoj učinkovitega mesta se zagotavlja ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov, stremi se k prepletu raznovrstnih funkcij in dejavnosti,
- prednostno se ureja problematika Ljubljanskega železniškega vozlišča za zagotovitev ustrezne kapacitete tirov za povečanje pretočnosti tako potniškega kot tovornega prometa ter dvig kakovost bivanja prebivalcev z *zmanjševanjem ravni hrupa in drugih okoljskih emisij*.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za urbani razvoj na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi usmeritvami za razvoj podeželja:

- dostopnost prebivalcev do osnovnih storitev javnega pomena se zagotavlja s primerno in zadostno ravni oskrbe v središčih in v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije, ki jih določi regionalni prostorski plan;
- večje kmetijske proizvodne obrate, ki zaradi *hrupa* ali smradu predstavljajo objekte z vplivi na okolje, se umešča ali premesti v območja proizvodnih dejavnosti ali izven strnjenih naselij na podlagi celovite prostorsko-okoljske preveritve. Za kmetijsko proizvodnjo, pri kateri način pridelave ni neposredno vezan na kmetijsko zemljišče (npr. rastlinjaki), se prednostno uporabijo razvrednotena zemljišča v naseljih, zlasti v bližini cest, ki zaradi *hrupa* niso

primerna za gradnjo stanovanj ali poslovnih prostorov, ali okoljsko degradirana območja, v kolikor to ne predstavlja zdravstvenega tveganja za izvajanje tovrstne dejavnosti.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi usmeritvami:

- v okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij. Opredeli se obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezljivosti. V zeleni sistem regije se lahko vključi gozdna, kmetijska ali vodna zemljišča ter drug odprti prostor (npr. ogrožena ali varovana območja kot so poplavna/razlivna, *vodovarstvena območja*, zavarovana območja), ki lahko prispevajo k izvajanju večfunkcionalne vloge zelenega sistema. Pri načrtovanju namenske rabe prostora imajo prednost tiste dejavnosti, ki lahko zagotavljajo sinergije z drugimi oziroma so med seboj združljive in se podpirajo v smislu zagotavljanja večfunkcionalnosti prostora.

Zelena infrastruktura je uspešno preskušeno orodje za oblikovanje naravnih rešitev z ekološkimi, gospodarskimi in družbenimi koristmi. Zelena infrastruktura temelji na načelu, da se varovanje in nadgradnja narave ter procesov v njej in mnoge koristi, ki jih človeška družba ima od narave, zavestno upoštevajo pri prostorskem načrtovanju in teritorialnem razvoju. V primerjavi z enonamensko sivo infrastrukturo prinaša zelena infrastruktura mnoge koristi. Ne ovira teritorialnega razvoja, ampak spodbuja naravne rešitve, če so najboljša možnost. Včasih je lahko alternativa ali pa dopolnilo standardnim sivim rešitvam⁸².

V zvezi z vplivi na zdravje ljudi zelena infrastruktura ponuja tudi stroškovno učinkovite možnosti za boljše izvajanje Direktive 2002/49/ES o okoljskem hrupu, ker so rešitve zelene infrastrukture pomembne za preprečevanje širjenja hrupa cestnega ali železniškega promet v urbanih okoljih. Značilnosti zelene infrastrukture v mestih prinašajo koristi za zdravje: poleg zagotavljanja čistega zraka in boljše kakovost vode pripomorejo pomembno tudi k preprečevanju širjenja hrupa.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

⁸² Povzeto po COM(2013) 249 final, sporočilo Komisije: Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala.

Usmeritve za razvoj morja in obale naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov, morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, *pomanjkanja pitne in gospodarske vode*, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Usmeritve za turistična naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za turistična območja:

- podpira se trajnostni razvoj turizma, utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Temeljna prostorska usmeritev za razvoj turizma je, da ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali *vododeficitarnih območjih*, kot so kraška območja južne in jugovzhodne Slovenije ter na severovzhodu. Razvoj turistične infrastrukture naj se prostorsko osredotoči na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost tudi za zadnji kilometer. razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti,
- turizem v mestih vpliva na kvaliteto življenja lokalnega prebivalstva, cene stanovanj in drugih nepremičnin ter storitev, zato je treba njegov razvoj uskladiti s potrebami lokalnega prebivalstva in ohranjanjem kakovosti vsakodnevne življenja. Povečana raba naravnih virov ali storitev v mestih (*vodo oskrba*, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet) ne sme vplivati na ceno teh storitev za prebivalstvo. Obseg turizma v mestih je treba omejiti na raven, ki še omogoča cenovno dostopnost do stanovanj za lokalno prebivalstvo oziroma ohranjanje stanovanjske funkcije v mestnih središčih.

Z razvojem turističnih območij se poveča število obiskovalcev, posledično se poveča promet in posledično izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku. Prav tako razvoj turizma potrebuje primerno infrastrukturo, ki prispeva k dodatni onesnaženosti zunanjega zraka. Usmeritve SPRS 2050 za turistična območja spodbujajo in uveljavljajo trajnostno mobilnost in stremijo k zagotavljanju dostopnosti do turističnih območij s trajnostno mobilnostjo. Razvoj turistične infrastrukture usmerja na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura in ne odpira novih območij za turizem.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine in usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine nimajo vpliva na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti čezmernemu hrupu.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo imajo posreden ali neposreden vpliv na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti čezmernemu hrupu ker spodbujajo:

- večjo energetske učinkovitost pri razvoju in obnovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev,
- zagotavljanje prostorskih možnosti za rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetske bilanci države, vključno s spodbujanjem uporabe obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju,
- energetske zasnovo regij, mest in lokalnih skupnosti, ki temelji na lokalni samooskrbi z energijo iz obnovljivih virov in zadostni zmogljivosti distribucijskih pametnih omrežij,
- lokalne poslovne modele proizvodnje energije iz obnovljivih virov (npr. energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi,
- na območjih z dovolj velikim odjemom gradnjo novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje, in
- izbor takih območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti ob upoštevanju pogojev varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke poveztljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivosti v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

Za opise in ocene vplivov usmeritev iz vseh podskupin iz *Usmeritev za posebna območja in področja* na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti čezmernemu hrupu veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture naslavljajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika izpostavljenosti čezmernemu hrupu z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji,
- potrebe prebivalcev in obiskovalcev Slovenije po trajnostni mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja,
- zasnovo kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo,
- zasnovo pešpoti, ki obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih,

- zasnovo regijskih intermodalnih centrov (razvoj transportne logistike), ki se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja,
- načrtovanje prometne infrastrukture, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtrarno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Poleg zgoraj navedenih opisov in ocen vplivov pa so v zvezi z vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture *na izpostavljenost prebivalstva čezmernemu hrupu* podani naslednji dodatni opisi in ocene vplivov: razvoj koridorjev in vstopnih točk na omrežju železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem, posredno ali neposredno vpliva na obremenjenost okolja s hrupom. Povečani vplivi na obremenjenost okolja s hrupom so pričakovani med izvedbo in obratovanjem posegov na infrastrukturni in omrežju.

Vplivi med gradnjo prometne infrastrukture so kratkotrajne narave, vplivi med obratovanjem infrastrukture pa so dolgotrajni. Novi prometni koridorji praviloma pomenijo povečano obremenjenost okolja neposredno ob koridorjih, hkrati pa zaradi preusmeritve prometnih tokov pozitivno vplivajo na zmanjšanje obremenjenosti okolja ob obstoječih prometnicah, katerih okolica je praviloma gosto poseljena.

Med splošnimi usmeritvami razvoja prometne infrastrukture so s stališča varstva okolja pred hrupom najbolj pomembne usmeritve, ki zagotavljajo zmanjšanje emisij hrupa kot so posodobitev voznega parka (železniški potniški in tovorni promet, javni promet, cestna vozila), posodobitev cestne in železniške infrastrukture in ukrepi za zmanjševanje obremenjenosti okolja s hrupom. Pomembne so tudi usmeritve, ki posredno vplivajo na preusmeritev prometnih tokov na daljinskih tranzitnih prometnih koridorjih (prioritetno na železniško omrežje) ter v urbanem okolju (javni promet). Praktično vse splošne usmeritve razvoja prometne infrastrukture pozitivno vplivajo na zmanjšanje obremenjenosti okolja s hrupom cestnega in železniškega prometa.

Vplivi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu so ocenjeni kot nebitni pod pogoji (ocena C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja zmanjšanja izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu:

Koridorji prometne infrastrukture naj se umeščajo v okolje tako, da:

- promet ne povzroča čezmerne obremenitve okolja s hrupom,
- promet ne poveča celotne obremenitve s hrupom na območju, na katerem je obremenitev pred posegom nove prometne infrastrukture v okolje čezmerna,
- so zagotovljeni ukrepi varstva pred hrupom za preprečevanje in zmanjšanje hrupa v okolju kot posledice prometa.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (12) Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne

dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

-[PR18] Izpostavljenost hrupu zaradi prometa: kazalnik prikazuje izpostavljenost prebivalcev hrupu ob pomembnih cestah ter železniških progah v obdobju *Ldvn* in v obdobju *Lnoč* ter izpostavljenost prebivalcev hrupu na območju strnjenih poselitvenih območij (Ljubljana in Maribor) zaradi hrupa cestnega ter železniškega prometa ter pomembnejših industrijskih obratov in naprav.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLIJČNO DRUŽBO

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu so ocenjeni kot nebistveni (ocena B).

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za energetska omrežja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva oziroma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami. Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. Pridobivanje gospodarsko pomembnih mineralnih surovin pa se v glavnem nanaša na izkoriščanje mineralnih surovin za gradbeništvo, pri čemer se zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje teh mineralnih surovin za gradbene potrebe.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva oziroma imajo pozitiven vpliv (ocena A) na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu.

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednosti, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *izpostavljenosti čezmernemu hrupu* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva oziroma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti imajo pozitiven vpliv na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami,

prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu (ocena vpliva A).*

Okoljski cilj 13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij naslavljajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* z naslednjimi splošnimi usmeritvami za urejanje in razvoj naselij:

- dviguje se kakovost življenja v naseljih, in sicer: z izboljšanjem *dostopnosti do storitev splošnega pomena* in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti stanovanj ter delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti in z zmanjševanjem potreb po mobilnosti (z izboljševanjem možnosti dela od doma); z zniževanjem stroškov življenja v mestih, zlasti z *energetsko učinkovito gradnjo in kaskadno rabo energije* na ravni stavb ali naselij; z izboljševanjem možnosti za vsaj 5' časovno peš dostopnost do zelenih površin in rekreacije v odprtem prostoru; z *zmanjševanjem ravni hrupa v naseljih*, npr. s spodbujanjem uporabe manj hrupnih prevoznih sredstev; z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem *nočne osvetljenosti*, zlasti ob cestah in v neposredni bližini stanovanjskih objektov, bolnišnic, socialnih zavodov, še posebej na območjih krajinske prepoznavnosti, v širših zavarovanih območjih in območjih kulturne dediščine; z *izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih*, z *zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev* ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin ter njihovega vzdrževanja kot *blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka*.

Vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS

Vprašanje, kako škodljive so emisije elektromagnetnega polja (EMS) za zdravje ljudi, je predmet raziskav in javnih razprav. Evropska komisija redno pregleduje znanstvene raziskave, da bi zagotovila, da evropska zakonodaja in priporočila zagotavljajo visoko raven zaščite in zdravstvene varnosti za državljane. Strategija EU temelji na priporočenih dopustnih mejah EMS z varnostnim faktorjem 50. Z drugimi besedami, mejne vrednosti emisij so določene na petdesetini najnižjih ravni, pri katerih so poskusi pokazali škodljive učinke. Za izvajanje te strategije Evropska komisija izdaja priporočila državam članicam o usklajenem nizu previdnostnih ukrepov in jih redno pregleduje ter po potrebi dopolnjuje, ko se razvijajo nova znanstvena dognanja. Znanstveni poskusi kažejo, da izpostavljenost EMS na ravneh, prisotnih v okolju ali doma, ki ostanejo pod priporočenimi mejami, ni spoznana kot škodljiva za zdravje ljudi.

Vplivi zaradi nizkofrekvenčnega EMS: nizkofrekvenčno EMS (frekvence nižje od 100 kHz) so posledica izmeničnega toka in napetosti, ki se uporabljata pri proizvodnji, prenosu in porabi električne energije.

Električna polja nizkih frekvenc so posebej močna v bližini visokonapetostnih daljnovodov, magnetna polja pa v bližini gospodinjskih naprav, indukcijskih kuhalnih plošč in naprav za varjenje. Na območjih, ki so dostopna ljudem, je izpostavljenost nizkofrekvenčnim poljem precej nižja od mejnih vrednosti. Če se ljudje sprehodijo neposredno pod visokonapetostnim daljnovodom, je nivo izpostavljenosti tem poljem razmeroma visok, vendarle še vedno znotraj priporočenih vrednosti. Nizkonapetostni daljnovodi povzročajo precej manjšo izpostavljenost, zakopani kablovodi pa skoraj nobene. V gospodinjstvih nastajajo najmočnejša polja v bližini gospodinjskih naprav, kot sta brivnik ali sesalnik.

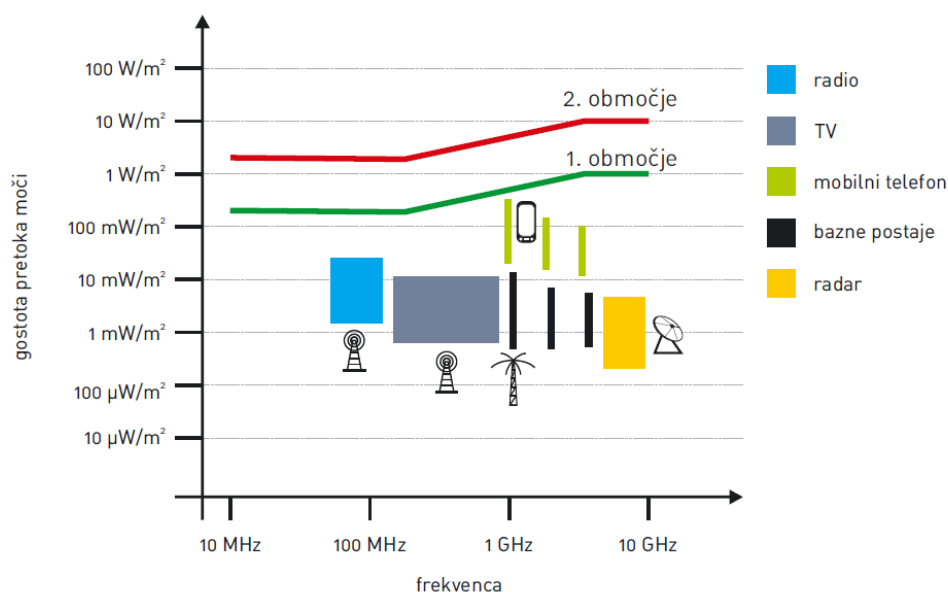
Naprave za prenos, distribucijo, ožičenje v domovih ter električne naprave so viri nizkofrekvenčnih magnetnih polj v našem okolju. V stavbah v bližini daljnovodov vrednost tega ozadja znaša do okrog

0,2 μ T. Poleg daljnovodov in gospodinjskih naprav so pomembni viri magnetnih polj nizkih frekvenc še elektrarne in transformatorji, varilne naprave, medicinske naprave, indukcijske plošče in železniški transportni sistemi.

Nivoji izpostavljenosti nizkofrekvenčnemu EMS na območjih, ki so dostopna prebivalstvu, so precej nižji od mejnih vrednosti, ki jih določa Mednarodna komisija za varstvo pred neionizirnimi sevanji (ICNIRP), in tudi nižja od strožjih mejnih vrednosti, ki so določena z Uredbo o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju. Z meritvami je potrjeno, da prebivalec, ki prebiva v stavbi, ki je v skladu s predpisi oddaljena od daljnovodov in transformatorskih postaj, v povprečju ni čezmerno izpostavljen nizkofrekvenčnemu EMS, čeprav je občasno obsevan zaradi obratovanja v njegovi bližini najmočnejših virov magnetnih polj, kot so motorji, grelci ali transformatorji v gospodinjskih napravah⁸³.

V zvezi z usmeritvami za urejanje in razvoj naselij je pričakovati, da ukrepi za izboljšanje dostopnosti prebivalstva do storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena hkrati pomeni tudi izboljšano dostopnost prebivalstva do elektrike, oziroma drugače: posledica teh usmeritev je gostejše omrežje za distribucijo elektrike. Ob upoštevanju predpisanih pogojev za vire nizkofrekvenčnega EMS ter ob doslednem nadomeščanju daljnovodov z zakopanimi kablovodi v območjih naselij ni pričakovati povečanja izpostavljenosti prebivalstva z nizkofrekvenčnim EMS.

Vplivi zaradi visokofrekvenčnega EMS: mejne vrednosti za obremenitev ljudi z visokofrekvenčnim sevanjem, ki so opredeljene z Uredbo o elektromagnetnem sevanju v naravnem in v življenjskem okolju (Ur. list RS št. 70/96), upoštevajo ob uporabi načela »previdnosti« tiste dopustne ravni EMS, ki jih določa ICNIRP⁸⁴ in jih je Evropska unija leta 1999 potrdila v „Priporočilu za omejitev izpostavljenosti prebivalstva elektromagnetnim sevanjem; 0 Hz–300 GHz“ (EU, 1999).

Slika 43: Obremenitve zaradi EMS iz visokofrekvenčnih virov.

Za razliko od smernic ICNIRP pa slovenski predpis določa mejne vrednosti posebej za tako imenovano I. območje varstva pred EMS, in posebej za II. območje varstva pred EMS. Za I. območje varstva pred EMS, kamor sodijo občutljiva območja, kot so šole, vrtci, bolnice, stanovanjska območja

⁸³ Inštitut za neionizirna sevanja, Osebna izpostavljenost nizkofrekvenčnim elektromagnetnim sevanjem v Sloveniji, Ljubljana, 2010.

⁸⁴ ICNIRP je Mednarodna komisija za zaščito pred neionizirajočimi sevanji, ki je 1999 izdala smernice za izpostavljenost EMS za frekvence do 300 GHz in 2010 spremembe smernic za frekvence od 1 Hz do 100 kHz.

in podobno, so predpisane mejne vrednosti 10-krat strožje od mejnih vrednosti ICNIRP, ki za prebivalstvo že vključujejo varnostni faktor 50. To pomeni, da za I. območje varstva pred sevanji obstaja 500-kratni varnostni faktor.

Za II. območje varstva pred EMS (to so območja brez stanovanj, namenjena industrijski, obrtni ali kateri drugi podobni proizvodni dejavnosti, območja namenjena javnemu cestnemu ali železniškemu prometu, ostala naravna območja) pa veljajo podobne mejne vrednosti, kot jih določajo smernice ICNIRP. Na spodnji sliki je prikazana primerjava sevalnih obremenitev zaradi različnih visokofrekvenčnih virov v okolju glede na s predpisom določene mejne vrednosti za I. in II. območje varstva pred visokofrekvenčnim EMS⁸⁵.

Iz primerjave sevalnih obremenitev je razvidno, da ob normalni uporabi virov visokofrekvenčnega EMS ter upoštevanju predpisanih omejitev v povprečju prebivalec ne more biti čezmerno izpostavljen visokofrekvenčnemu EMS. Uporaba načela »previdnosti« pri določitvi čezmerne izpostavljenosti visokofrekvenčnemu sevanju EMS pa zagotavlja take dopustne ravni izpostavljenosti prebivalstva, ki na podlagi trenutnega vedenja niso škodljive zdravju ljudi.

Pri urejanju in razvoju naselij veljajo v zvezi z umeščanjem virov EMS naslednja priporočila⁸⁶: pri načrtovanju električnih vodov in baznih postaj naj se:

- uvedejo urbanistični ukrepi za umestitev visokonapetostnih daljnovodov in drugih električnih instalacij na varni razdalji od stanovanj;
- uporabijo naj se strogi varnostni standardi za vpliv električnih sistemov na zdravje ljudi pri umeščanju v prostor in gradnji novih stanovanj;
- zmanjšajo naj se mejne vrednosti za relejne antene v skladu z načelom »previdnosti«⁸⁷ in namestijo naj se sistemi za celovito in stalno spremljanje (monitoring) vseh anten;
- določijo naj se mesta vseh novih anten za telekomunikacijska omrežja (GSM, UMTS, WiFi ali WIMAX) ne samo glede na interese operaterjev, temveč v posvetovanju z lokalnimi in regionalnimi oblastmi, lokalnimi prebivalci in združenji zadevnih državljanov.

Ob upoštevanju zgoraj navedenih priporočil Parlamentarne skupščine Sveta Evrope štejejo usmeritve za urejanje in razvoj naselij za ustrezne v zvezi s preprečevanjem škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z nizkofrekvenčnim in visokofrekvenčnim EMS.

Vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev s svetlobnim onesnaževanjem

Svetlobno onesnaženost okolja povzročajo predvsem naslednji razlogi⁸⁸:

- množična uporaba nezasenčenih svetilk. Čeprav uporabo zunanjih svetilk opredeljuje Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. 81/07, 109/07, 62/10 in 46/13) in so zasenčene svetilke na trgu dostopne, je delež tehnološko zastarelih in nezasenčenih svetilk v Sloveniji velik. Take svetilke pošiljajo precejšen del svetlobe naravnost v nebo. Zasenčene svetilke svetlobo koncentrirajo zgolj v tista območja, kjer je osvetlitev potrebna;
- pretiravanje z razsvetljavo. Problem ni v pretiranem številu, temveč v moči osvetlitve. Pretirava se predvsem pri osvetlitvi javnih površin in cest ter nekaterih kulturnih spomenikov;
- uporaba slabe razsvetljave, ki onesnažuje okolje, in je posledica neznanja in primanjkovanja ljudi, ki imajo znanje na tem področju. V večjih slovenskih mestih se profesionalno ukvarjajo

⁸⁵ Digitalno železniško radijsko omrežje GSM-R, Izdajatelj: Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, Inštitut za neionizirna sevanja (INIS), Uprava RS za varstvo pred sevanji, besedilo: doc. dr. Peter Gajšek, dr. Blaž Valič in doc. dr. Damijan Škrk, Ljubljana, september 2014.

⁸⁶ Povzeto po Resoluciji 1815 Parlamentarne skupščine Sveta Evrope, maj 2011.

⁸⁷ »ALARA« načelo

⁸⁸ Delno povzeto po <https://svetlobnoonesnazevanje.wordpress.com/>.

s tem samo nekatera podjetja in posamezniki. Občine bi morale investirati v podjetja, ki se s tem ukvarjajo, da bi izboljšali kakovost in zmanjšali škodo v okolju;

- opazna je odsotnost ukrepov varstva okolja (ukrepi inšpekcijskega in administrativnega nadzora) na področju zunanje razsvetljave, kljub predpisu, ki to področje ureja, tako glede uporabe nezasenčenih svetilk kot tudi pretirane uporabe zunanje razsvetljave.

Svetlobno onesnaževanje pomeni okolju vsiljeno svetlobo, ki se pojavlja kot nebesni sij, bleščanje ali razsvetljava izven površin, ki naj bi bile razsvetljene. S pojavom vsiljene svetlobe je neposredno povezana tudi prekomerna poraba električne energije zaradi neučinkovitih svetil in zaradi njihove neprimerne postavitve. Prebivalci so vsiljeni svetlobi najbolj izpostavljeni takrat, ko svetloba vdira v njihovo stanovanje. Nepotrebna osvetlitev bivalnega prostora ponoči lahko povzroča težave s spanjem ter težave s koncentracijo. Svetlobno onesnaževanje škodljivo vpliva na zdravje ljudi.

Ob uvajanju umetnih svetilk so se zastavljala vprašanja, ali ima modra svetloba, ki dominira v umetni svetlobi, škodljiv vpliv na zdravje ljudi. Iz spodnjega mnenja Znanstvenega odbora pri Komisiji⁸⁹ je razvidno, da tega škodljivega vpliva ni:

»Vidno in IR sevanje umetnih svetilk nima nikakršnega škodljivega vpliva na zdravje, razen če so svetilke izredno intenzivne in se uporabljajo v bližini ljudi. Prekomerna izpostavljenost UV povzroča opekline v kratkem času in v daljšem časovnem obdobju prispeva k tveganju za nastanek kožnega raka (melanoma) ter raka bazalnih celic (BCC) in raka ploščatih celic (SCC). Glede na najslabši možni scenarij bi lahko največje izmerjene UV emisije iz svetilk, ki se uporabljajo v pisarnah in šolah, ne pa tudi žarnic z zelo nizkimi emisijami, ki se uporabljajo za razsvetljavo gospodinjstev, povečale število SCC v prebivalstvu EU.

Ni dokazov, da bi kratkotrajna izpostavljenost svetilkam, ki se običajno uporabljajo v pisarnah ali doma, povzročila poškodbe oči. Modra komponenta vidne svetlobe lahko poškoduje mrežnico, vendar je to le posledica nenamerne izpostavljenosti sončni svetlobi ali umetni svetlobi zelo visoke intenzivnosti, kar je redko.

Ni doslednih dokazov, da dolgotrajna izpostavljenost modri svetlobi pri nižji intenzivnosti povzroča poškodbe mrežnice.«.

Pač pa ima svetlobno onesnaževanje škodljiv vpliv na zdravje, če ta vpliva na budnost ljudi oziroma moti spanje ljudi. Znanstveni odbor pri Komisiji ta škodljiv vpliv na zdravje ljudi obrazloži na naslednji način:

»Življenje na Zemlji se je razvilo okoli 24-urnega dneva, približno 12 ur dnevne svetlobe pa 12 ur temno; številni biološki procesi sledijo temu cirkadijskemu ritmu. Pri sesalcih je ta 24-urna ura pod nadzorom hipotalamusa, na katero vplivajo tudi zunanji dejavniki, predvsem svetloba.

Specifični fotoreceptorji v mrežnici prejemajo informacije o svetlobi in pošiljajo signal neposredno hipotalamusu in drugim delom telesa, ki vplivajo na spanje, razpoloženje in spomin.

Proizvodnja melatonina, močnega hormona, obvladuje tudi cirkadijski ritem, tako da se skoraj izključno sintetizira ponoči. Ta hormon pošilja signal preostalemu telesu, da pove, ali je dan ali noč in spodbuja spanje. Melatonin ima tudi druge pomembne vloge kot antioksidant in zaščitno sredstvo proti »obrabi« v tkivih.

Izpostavljenost svetlobi pozno zvečer, ponoči ali zgodaj zjutraj moti cirkadijski ritem in nastajanje melatonina in tako vpliva na spanje, razpoloženje in spoznanje. Huda motnja cirkadijskih ritmov je povezana z rakom dojke in bi lahko imela pomembno vlogo pri razvoju raka dojke, prostate, endometrija, jajčnikov, kolorektalnega in kožnega raka; bolezni srca in ožilja, endometrijoza, prebavne in prebavne težave, sladkorna bolezen, debelost, depresija in pomanjkanje spanja.«.

⁸⁹ European Commission; Health Effects of Artificial Light: http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/opinions_layman/artificial-light/en/index.htm.

Ob upoštevanju omejitev in pogojev zunanje razsvetljave iz Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. 81/07, 109/07, 62/10 in 46/13) bi usmeritve za urejanje in razvoj naselij lahko šteje za ustrezne v zvezi s preprečevanjem škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika svetlobnega onesnaževanja, če bi:

- navedena Uredba upoštevala v celoti značilnosti stanja tehnike na področju zunanje razsvetljave in
- se posodobilo predpisano spremljanje letne porabe elektrike vseh svetilk, ki so na območju naselij vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunane na prebivalca posameznega naselja, in sicer tako, da bi se vrednotila poraba elektrike za LED sijalke ločeno od porabe elektrike za plinske sijalke,
- se uvedel učinkovitejši nadzor na področju svetlobnega onesnaževanja.

Ker umeritve za urejanje in razvoj naselij vprašanja trenutnega pretiranega svetlobnega onesnaževanja v naseljih ne naslavlja in ker obstoječa zakonodaja na področju svetlobnega onesnaževanja ne sledi stanju tehnike in ne zagotavlja učinkovitega nadzora ukrepov preprečevanja vplivov svetlobnega onesnaževanja na zdravje ljudi je *vpliv Usmeritev za urejanje in razvoj naselij na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev s svetlobnim onesnaževanjem ne bistven pod pogoji (ocena vpliva C).*

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za urejanje in razvoj naselij za doseganje cilja za preprečitev škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev s svetlobnim onesnaževanjem:

Posodobitev Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. 81/07, 109/07, 62/10 in 46/13) stanju tehnike na področju zunanje razsvetljave ter uvedba učinkovitejšega nadzora nad izvajanjem določb te uredbe.. Določbe te Uredbe bi bilo treba obnoviti in pri tem upoštevati nedavno izdana EU zelena merila javnih naročil za cestno razsvetljavo in prometno signalizacijo SWD(2018) 494 final. Za posodobitev Uredbe oz. izvedbo splošnega omilitvenega ukrepa je zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor.

Merila za zelena javna naročila EU so zasnovana tako, da javnim organom olajšajo nakup blaga, storitev in del z zmanjšanimi vplivi na okolje. Uporaba meril je prostovoljna, z njihovim prenosom v obnovljeno Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja pa bi postala za uporabo v zunanji razsvetljavi na ozemlju Slovenije obvezujoča.

Merila za uporabo zunanje razsvetljave morajo biti oblikovana tako, da:

- se spodbuja uporaba krmilnih elementov za zatemnitev na vsaj 50 % največje svetlobne moči zunanje razsvetljave,
- se zagotavlja optimizacijo in spremljanje porabe energije posamezne svetlobne naprave v realnem času,
- viri svetlobe ne oddajajo nobene svetlobe nad vodoravno ravnino. Če se nove vire svetlobe namešča na obstoječe drogove, na katerih so svetilke namerno nagnjene, mora upravljavec zunanje razsvetljave zagotoviti dodatno zaščito, da viri svetlobe oddajajo svetlobe nad vodoravno ravnino,
- zaradi zmanjšanja bleščanja najmanj 97% vse svetlobe seva pod kotom 75,5 ° navzdol,
- se spodbuja obvezno zatemnitev na območjih z varovanimi bivalnimi prostori (območja stanovanj in bolnišnic) in
- se za svetilke določi omejitve za delež modre svetlobe (G-indeks).

Kazalnik za spremljanje stanja:

- letna poraba elektrike vseh svetilk, ki so na območju posameznega naselja vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunana na prebivalca, pri čemer se ugotavlja in vrednoti poraba elektrike posebej za LED sijalke in posebej plinske sijalke.

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Urbani razvoj mest in drugih urbanih naselij je ključen za izboljšanje gospodarske, družbene in okoljske učinkovitosti države. Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja, v katerih se ob prenovah ali širitvah v skladu z usmeritvami za urbani razvoj povečuje gostota prebivalcev. Usmeritve za urbani razvoj naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* z naslednjimi usmeritvami za urbani razvoj:

- z urbanim razvojem se zagotavlja razmeščanje dejavnosti, družbene infrastrukture, stanovanj in gospodarske infrastrukture v urbana naselja, komunalno opremljanje zemljišč za bivanje in proizvodnjo, *oskrbo in storitve* na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa na prostem,
- razvojne priložnosti in izzivi, s katerimi se mesta soočajo, segajo preko njihovih fizičnih meja, zato urbani razvoj podpira usklajen in medsebojno povezan razvoj mest, drugih urbanih naselij in širših mestnih območij,
- urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja. Razvija se jih v vitalno, skladno in urejeno okolje, ki nudi pogoje za gospodarski in družbeni razvoj ter prispeva h *kakovosti življenja vseh prebivalcev*. Razvija se jih po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti spodbuja mešano rabo prostora. Za razvoj učinkovitega mesta se zagotavlja ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov, stremi se k prepletu raznovrstnih funkcij in dejavnosti.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za urbani razvoj na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv (ocena A) na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja posredno ali neposredno naslavlajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* z naslednjimi usmeritvami za razvoj podeželja:

- dostopnost prebivalcev do osnovnih storitev javnega pomena se zagotavlja s primerno in zadostno ravniyo oskrbe v središčih in v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije, ki jih določi regionalni prostorski plan;
- večje kmetijske proizvodne obrate, ki zaradi *hrupa* ali smradu predstavljajo objekte z vplivi na okolje, se umešča ali premesti v območja proizvodnih dejavnosti ali izven strnjjenih naselij na podlagi celovite prostorsko-okoljske preveritve. Za kmetijsko proizvodnjo, pri kateri način pridelave ni neposredno vezan na kmetijsko zemljišče (npr. rastlinjaki), se prednostno uporabijo razvrednotena zemljišča v naseljih, zlasti v bližini cest, ki zaradi *hrupa* niso primerna za gradnjo stanovanj ali poslovnih prostorov, ali okoljsko degradirana območja, v kolikor to ne predstavlja zdravstvenega tveganja za izvajanje tovrstne dejavnosti.

Za opis in oceno vplivov usmeritev za razvoj podeželja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv (ocena A) na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev okolja z EMS in svetlobnim onesnaževanjem.

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni neposredno ne naslavljaajo zmanjševanja in preprečevanja škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni ne vplivajo na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Usmeritve za razvoj morja in obale naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem z naslednjimi usmeritvami iz skupine usmeritev za razvoj morja in obale:

- razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov, morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za turistična, usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine, usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine in usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo neposredno ne naslavljaajo zmanjševanja in preprečevanja škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem.

Za opise in ocene vplivov usmeritev iz vseh podskupin iz *Usmeritev za posebna območja in področja* na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Celotna ocena vplivov usmeritev za posebna območja in področja na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture neposredno naslavljaajo zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja s svetlobnim onesnaževanjem*. Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja s svetlobnim onesnaževanjem* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture imajo pozitiven vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo imajo pozitiven vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni. Usmeritev za energetska omrežja predvideva širitev delno prenosnega, predvsem pa obnovo in širitev distribucijskega omrežja zaradi uvajanja koncepta tako imenovanega pametnega elektroenergetskega omrežja. Predvidena je ojačitev in nadgradnja distribucijskega omrežja s 110, 200 in 400 kV daljnovodi, pri čemer so za ojačitev in nadgradnjo predvideni obstoječi daljnovodi z že opredeljenimi varovanimi koridorji, zato se površina zemljišč pod visokonapetostnimi daljnovodi oz. njihovo vplivno območje ne bo bistveno spremenilo. Za opise in ocene vplivov usmeritev za energetska omrežja na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem* veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za usmeritve za urejanje in razvoj naselij.

Vplivi usmeritev za energetska omrežja na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem so ocenjeni kot nebistveni (ocena B).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve, ki se nanašajo na dolgoročno oskrbo države z gospodarsko pomembnimi in avtohtonimi mineralnimi surovinami, nimajo neposrednega vpliva na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika *obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem*.

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve, ki se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe, nimajo neposrednega vpliva na zmanjševanje in preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z EMS ter svetlobnim onesnaževanjem.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma nimajo vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem (ocena vpliva A).*

7.2.7 PREBIVALSTVO IN MATERIALNE DOBRINE

Okoljski cilj 14: Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru

V skladu z Zeleno knjigo o teritorialni koheziji⁹⁰ je cilj teritorialne kohezije zagotavljanje usklajenega razvoja raznolikih krajev znotraj ozemlja Evropske unije in omogočanje državljanom, da kar najbolj izkoristijo naravne danosti posameznega območja. To pomeni, da je teritorialna kohezija sredstvo, s katerim lahko iz raznolikosti naredimo prednost in tako prispevamo k trajnostnemu razvoju celotne Evropske unije.

Koncept **ozemeljske (teritorialne) kohezije**, ali drugače koncept **zagotavljanja optimalne razporeditve dejavnosti in storitev v prostoru**, gradi mostove med *gospodarsko učinkovitostjo*, *socialno kohezijo* in *ekološkim ravnovesjem*, s tem ko trajnostnemu razvoju daje osrednji pomen pri oblikovanju politik.

Teritorialna kohezija je bistvo strukturnih politik Evropske unije⁹¹. Tudi nekatere resorske politike, vključno z okoljskimi zakonodajnimi instrumenti, imajo vgrajen teritorialni vpliv, nekatere pa imajo na voljo instrumente za premostitev posebnih teritorialnih težav⁹².

Bolj uravnotežen in trajnosten razvoj, ki je vsebovan v samem pojmu teritorialne kohezije, omogoča enakomernejšo in bolj trajnostno uporabo sredstev, vključno z naravnimi viri kot so pitna voda, obnovljivi viri energije, območja z bogato biotsko raznovrstnostjo in podobno, ter s tem ustvarjanje gospodarskih koristi z razbremenitvijo infrastrukture in zmanjšanjem pritiska na stroške, in kar je bistveno, tak razvoj ima koristi za okolje in kakovost življenja.

Opazna značilnost evropske in tudi slovenske gospodarske dejavnosti je, da je ta bolj zgoščena na posameznih območjih. Takšna koncentracija gospodarske dejavnosti prinaša koristi, kot so:

- povečani dobički zaradi prednosti aglomeracij in povezovanja posameznih dejavnosti v grozde na posebnih mestih,
- široka dostopnost zdravstvenih storitev in
- sorazmerno enostaven dostop do visokošolskih ustanov ter zmogljivosti za usposabljanje.

Zgoščenost gospodarske dejavnosti se odraža v visoki stopnji BDP na prebivalca v teh aglomeracijah, produktivnosti, zaposlenosti ter raziskavah in inovacijah v prestolnici ter večini drugih gosto naseljenih aglomeracijah, če ta BDP primerjamo s povprečjem posamezne države članice.

Po drugi strani pa zaradi preobremenjenosti infrastrukture v teh aglomeracijah prihaja do negativnih učinkov, številna mestna središča se spoprijemajo s hudimi težavami zaradi propadanja mestnih predelov in socialne izključenosti, kar sicer v Sloveniji še ni tako izrazito.

Tudi manjša mesta imajo lahko koristi od povečane gospodarske dejavnosti, če se povežejo v močno omrežje majhnih in velikih mest ter usklajeno razvijejo svoje prednosti. Majhna in velika mesta v relativno podeželskih regijah, kot je na primer Slovenija, zagotavljajo tudi osnovne storitve okoliškimi podeželskim območjem.

Na podeželskih območjih, ki so bolj oddaljena od vseh vrst velikih mest, imajo majhna in srednje velika mesta dejansko pogosto pomembnejšo vlogo, kot bi pričakovali glede na njihovo velikost.

⁹⁰ COM(2008) 616 konč., Sporočilo Komisije: Zelena knjiga o teritorialni koheziji.

⁹¹ Izraz „strukturne politike Evropske unije“ se v glavnem nanaša na politične ukrepe ESRR, ESS, Kohezijskega sklada, Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Evropskega sklada za ribištvo.

⁹² Kot primer: teritorialne težave pri odvajanju komunalne odpadne vode ali pri ravnanju s komunalnimi odpadki v odročnih območjih (območja otokov ali odročna gorska območja).

Vloga teh mest pri zagotavljanju dostopa do storitev vključno z infrastrukturo, potrebno za vlaganje v prilagodljivost ljudi in podjetij, je bistvena v boju proti upadanju števila podeželskega prebivalstva in pri ohranjanju privlačnosti podeželskih območij za bivanje.

Čeprav je v Evropski uniji večina gospodarske dejavnosti zgoščena v večjih aglomeracijah, so podeželska območja še zmeraj njen bistveni del in ključni del za izvajanje ukrepov trajnostnega razvoja. Na teh območjih je večina naravnih virov ter naravnih območij (jezera, gozdovi, območja Natura 2000 itd.), ponašajo pa se tudi z dobro kakovostjo zraka in so pogosto privlačna in varna za življenje.

Podobno velja za Slovenijo: gospodarska dejavnost je zgoščena v osrednjem delu Slovenije ter na njenem obalnem območju, podeželsko območje (vključno z manjšimi mesti) pa je bistveni in ključni del Slovenije za izvajanje ukrepov njenega trajnostnega razvoja.

Ključni izziv politike prostorskega razvoja je zagotoviti uravnotežen in trajnosten teritorialni razvoj države kot celote s povečanjem njene gospodarske konkurenčnosti in zmogljivosti za rast ob upoštevanju potrebe po ohranitvi njenih naravnih vrednot in zagotavljanju socialne kohezije. To pomeni, da se je treba izogibati pretiranemu zgoščevanju gospodarske dejavnosti in na vsem ozemlju Slovenije enakomerno omogočiti dostop do koristi od povečane gospodarske dejavnosti.

Okoljski cilj 14 »Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru« se v celoti sklada s strateškimi cilji SPRS 2050 (racionalen in učinkovit prostorski razvoj, konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest, kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju, krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora, odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe).

Vse usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje optimalne razporeditve dejavnosti in storitev v prostoru (ocena A).

Kazalniki za spremljanje stanja:

-[SE03] Indeks človekovega razvoja: kazalnik prikazuje indeks človekovega razvoja (ang. »Human Development Index« / »HDI«), ki je pomemben kazalnik kompleksnosti povezanosti dohodka in blaginje ter prepletenosti in medsebojne povezanosti ekonomskih in socialnih politik. Kazalnik kaže blaginjo na treh področjih družbenega razvoja: zdravje (pričakovana življenjska doba ob rojstvu za spremljanje življenjske dobe in zdravstvenih razmer), dohodek oz. dostop do virov, ki ljudem omogočajo dostojen življenjski standard (BDP na prebivalca po kupni moči), izobraženost in znanje (bruto stopnja vključenosti in pismenosti, ki prikazujeta kombinirano stopnjo vpisa na različne ravni izobraževanja oziroma stopnjo pismenosti odraslega prebivalstva).

-[TU01] Razvoj in razporeditev turizma: kazalnik prikazuje število ležišč in število prenočitev v obdobju od leta 1992 – 2009.

-[SE01] Bruto domači proizvod: kazalnik prikazuje bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči v Sloveniji.

Okoljski cilj 15: Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Neposreden vpliv na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti ima predvsem naslednja usmeritev iz skupine usmeritev za urejanje in razvoj naselij:

- območja za dolgoročni razvoj se v skladu z zakonom načrtuje na območjih, kjer je mogoče organizirati dobro dostopnost z javnim prometom in drugimi oblikami javnega prometa, pri čemer se prednostno izrabi obstoječe možnosti, zlasti železnico. Primernejša območja za določitev območij za dolgoročni razvoj so tudi območja z večjo osončenostjo, s čimer se povečajo možnost za pasivno ali aktivno energetsko oskrbo iz obnovljivih virov energije (toplotni pribitki in potencial za rabo sončne energije), ob upoštevanju omejitev, ki izhajajo iz varstvenih režimov. Območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja, to je, ne smejo *poslabševati poplavne varnosti*, ali *posegati v naravna razlivna območja* ali v druga območja potencialnih naravnih nesreč, ki izhajajo iz sedanje ali potencialne ogroženosti, upoštevaje pričakovane posledice podnebnih sprememb.

Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij na zagotavljanje ohranjanja nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti: v skladu z Direktivo 2007/60/EU se na celotnem ozemlju EU obvladovanje tveganja zaradi vseh vrst poplav izvaja usklajeno v tristopenjskem procesu, pri čemer so države članice:

- do leta 2011 izvedle predhodno oceno tveganja poplav svojih povodij in z njo povezanih obalnih območij, da bi opredelile območja, kjer obstaja potencialna nevarnost poplav,
- do leta 2013 so za območja, kjer obstajajo resnična tveganja škode zaradi poplav, pripravile karte poplavne nevarnosti in karte poplavne ogroženosti. Na območjih, za katera je ugotovljeno, da so ogrožena, so navedeni število prebivalcev, ki so potencialno ogroženi, gospodarske dejavnosti in potencial okoljske škode,
- do leta 2015 pa so za ta območja pripravile načrte za obvladovanje tveganja poplav. Ti načrti vključujejo ukrepe za zmanjšanje verjetnosti poplav in njihovih morebitnih posledic.

Ukrepi Direktive 2007/60/EU so osredotočeni na:

- preprečevanje škode, ki jo povzročajo poplave, z izogibanjem gradnji hiš in industrij v obstoječih in na novo nastalih poplavnih območjih ali s prilagajanjem prihodnjega razvoja naselij tveganju poplav,
- zmanjšanje verjetnosti poplav in/ali vpliva poplav na določeni lokaciji, kot je obnova poplavnih (razlivnih) območij in mokrišč, in
- pripravljenost na pojav poplave, npr. zagotavljanje navodil javnosti o tem, kaj storiti v primeru poplav.

Načrte za obvladovanje tveganja poplav je treba pregledati vsakih 6 let, usklajeno s ciklom izvajanja okvirne Direktive o vodah (WFD). Države članice bodo pripravile obnovljene karte poplavne nevarnosti in karte poplavne ogroženosti do konca leta 2019.

Na podlagi predhodne ocene tveganja poplav za območje Slovenije⁹³ in Poročila o določitvi območij pomembnega vpliva poplav v Republiki Sloveniji⁹⁴ je za območje Slovenije določenih 61 območij pomembnega vpliva poplav, ki se prostorsko razprostirajo na 47 km², na njih prebiva okoli 130000

⁹³ Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS, december 2011.

⁹⁴ Poročilo o določitvi območij pomembnega vpliva poplav v Republiki Sloveniji, 2013.

prebivalcev, na njih se nahaja cca 23000 stavb, cca 1500 enot kulturne dediščine in okoli 17000 poslovnih subjektov.

Za območja pomembnega vpliva poplav so izdelane tudi karte poplavne nevarnosti za tri scenarije nastopa poplavnega dogodka, in sicer, za:

- scenarij majhne verjetnosti oz. 500-letne poplave,
- scenarij srednje verjetnosti oz. 100-letne poplave in
- scenarij velike verjetnosti oz. 10-letne poplave.

Po podatkih Inštituta za vode RS je leta 2012 v Sloveniji prebivalo na območjih poplavljanja približno 7 % prebivalstva. Najbolj obsežna poplavna območja so nižinsko-ravninski predeli severovzhodne in subpanonske Slovenije, v predalpskih dolinah in kotlinah ter ravnice ob Ledavi, Muri in Ščavnici. Največji delež prebivalcev na območjih poplavljanja je v Savinjski (13 %), Koroški (12 %), Zasavski (10 %) in Osrednjeslovenski (9 %) statistični regiji⁹⁵.

V skladu z Načrtom zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017-2021⁹⁶ je v slovenski katalog protipoplavnih ukrepov uvrščeno 20 vrst ukrepov (protipoplavnih aktivnosti), ki so vključeni v 5 korakov cikla obvladovanja poplavne ogroženosti:

- »preprečevanje« - aktivnosti za zmanjšanje poplavne nevarnosti ter spodbujanje ustrezne rabe zemljišč, gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči in gospodarjenja z gozdovi,
- »varstvo« - aktivnosti za zmanjšanje verjetnosti poplav oziroma zmanjšanje vpliva poplav na določeni lokaciji in povečevanje odpornosti na poplave,
- »zavedanje« - informiranje prebivalcev o poplavni nevarnosti in ustreznem ukrepanju ob pojavi poplave,
- »pripravljenost« - aktivnosti v primeru pojava poplave, in
- »obnova« – čim prejšnja vzpostavitev stanja pred poplavnim dogodkom, izvedba analize in upoštevanje novih spoznanj.

Za usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja so pomembne na vsakem od 61 pomembnega vpliva poplav predvsem aktivnosti »preprečevanja« in »varstva«, ki so podrobneje opredeljene v Načrtu zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017-2021. Te aktivnosti je treba pri urejanju in razvoju naselij dosledno upoštevati.

Usmeritve za razvoj naselij imajo v delu, ki se nanaša na poplavno ogroženost, pozitiven vpliv na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Usmeritve za urbani razvoj neposredno ne naslavlajo poplavne ogroženosti in tudi nimajo negativnega vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za urbani razvoj na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na poplavno ogroženost.

Usmeritve za urbani razvoj imajo pozitiven vpliv na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

⁹⁵ <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/delez-prebivalcev-ki-zivijo-na-poplavno-ogrozenih-obmocjih>

⁹⁶ Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 (NZPO SI), julij 2017.

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja naslavlajo poplavno ogroženost z naslednjo usmeritvijo:

- urejanje naselij in cestne infrastrukture se prilagodi značilnostim naselij in vasi tako, da se ohrani naselbinska in krajinska prepoznavnost. Zaradi zmanjševanja družbenih stroškov in potencialnih človeških žrtev se poselitev dolgoročno umika iz ogroženih območij (*območij razreda velike in srednje poplavne ogroženosti*, plazljivih in plazovitih območij).
- za premoščanje vodnih območij se zagotavlja takšne ureditve in rešitve, ki ne povečujejo poplavne ogroženosti,
- vodna infrastruktura se postavlja tako, da območje vpliva ob potencialni porušitvi ne pomeni večjega ogrožanja človeka ali njegovih materialnih dobrin.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za razvoj podeželja na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na poplavno ogroženost.

Usmeritve za razvoj podeželja imajo pozitiven vpliv na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Z zelenim sistemom regije se zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, zlasti ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti z ohranjanjem površin za *razlivna/poplavna* območja voda, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda, prepoznavnost krajine ter rekreacijo v odprtem prostoru.

V zeleni sistem regije se lahko vključi gozdna, kmetijska ali vodna zemljišča ter drug odprti prostor (npr. ogrožena ali varovana območja kot so poplavna/razlivna, vodovarstvena območja, zavarovana območja), ki lahko prispevajo k izvajanju večfunkcionalne vloge zelenega sistema.

Za opise in ocene vplivov usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni ravni na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti veljajo opisi in ocene vplivov, ki so v točki 1.1 tega poglavja navedeni za vplive usmeritev za urejanje in razvoj naselij na poplavno ogroženost.

Evropska Komisija v svojem sporočilu⁹⁷ poudarja, da rešitve z zeleno infrastrukturo izboljšujejo odpornost na naravne nesreče ter so tudi bistven del politike Evropske unije za obvladovanje tveganj naravnih nesreč. Podnebne spremembe in razvoj infrastrukture območja, ki so izpostavljena naravnim nesrečam, delajo bolj ranljive za ekstremne naravne pojave in naravne nesreče, kot so poplave, zemeljski in snežni plazovi, gozdni požari, neurja in udari valov.

Z izboljšanjem življenjskih pogojev in gospodarstva lahko zelena infrastruktura prispeva tudi k manjši izpostavljenosti tveganjem. Investicije v zeleno infrastrukturo in zmanjšanje tveganj naravnih nesreč, ki temelji na ekosistemu, lahko posledično prinesejo mnoge koristi za inovativne pristope k obvladovanju tveganj, prilagajanje tveganjem v zvezi s podnebnimi spremembami, trajnostne življenjske pogoje in zeleno rast. Mesta in lokalne skupnosti so prvi, ki se spopadajo z neposrednimi posledicami takšnih nesreč, in imajo ključno vlogo pri izvajanju preventivnih ukrepov, kot je zelena infrastruktura.

⁹⁷ COM(2013) 249 final, Sporočilo Komisije: Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala.

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni imajo pozitiven vpliv na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za razvoj morja in obale, usmeritve za turistična območja, usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine in usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine ne naslavlajo poplavne ogroženosti in nimajo neposrednega vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo pozitivno vplivajo na poplavno ogroženost.

Celotna ocena usmeritev za posebna območja in področja na poplavno ogroženost: usmeritve za posebna območja in področja nimajo vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti oziroma je njihov vpliv pozitiven (ocena A).

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture se ne nanašajo na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo naslavlajo poplavno ogroženost z naslednjo usmeritvijo:

- pred načrtovanjem novih energetskih objektov na obnovljive vire energije se prednostno izkoristi možnosti, ki jih nudijo obstoječi energetski objekti za posodobitev s sodobnejšo tehnologijo za pridobitev oziroma koriščenje dodatnega potenciala obnovljivih virov energije ter izboljšanje energetske učinkovitosti ter zmanjšanje vplivov tovrstnih objektov na okolje. Pri tem se v največji možni meri zagotovi *poplavno varnost*, ekološko povezljivost, napajanje podzemnih vodonosnikov ter zdravje prebivalstva.

Vplivi razvoja energetske infrastrukture na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjšanje poplavne ogroženosti: v zvezi z novimi energetskimi objekti na obnovljive vire energije so za poplavno ogroženost pomembne predvidene nove hidroelektrarne z nazivno električno močjo nad 10 MW. Te hidroelektrarne so pretežno na območjih, ki so določena kot območja pomembnega vpliva

poplav v skladu z merili in na podlagi podatkov iz Predhodne ocene poplavne ogroženosti. Za vplivna območja predvidenih novih hidroelektrarn so že pripravljene karte poplavne nevarnosti, v izdelavi pa so tudi karte poplavne ogroženosti, v katerih so detajlno opredeljeni viri ter stopnje poplavne nevarnosti in je evidentirana škoda, do katere lahko pride ob nastopu ekstremnih poplavnih dogodkov. Od vodnih ureditev na območju teh novih hidroelektrarn se upravičeno pričakuje zmanjšanje obstoječe poplavne ogroženosti najmanj v tolikšnem obsegu, kot se je zmanjšala obstoječa poplavna ogroženost na vplivnih območjih nedavno zgrajenih hidroelektrarn na Spodnji Savi. Gradbeni ukrepi, ki se bodo na vplivnem območju nove hidroelektrarne izvedli zaradi stabilizacije pretočnega režima, bistveno in trajno zmanjšajo tudi obstoječo poplavno ogroženost na tem območju. Po drugi strani pa se zaradi umestitve pregrade hidroelektrarne v vodno okolje poplavna ogroženost na vplivnem območju hidroelektrarne poveča zaradi:

- tveganja za nastanek poplav zaradi neustreznega obratovanja, kot je na primer dogodek sočasnega praznjenja zadrževalnega bazena in pojava visokovodnega vala na vodotoku, in
- tveganja za nastanek poplav zaradi porušitve pregrade.

Tveganje za nastanek poplav zaradi porušitve pregrade hidroelektrarne je sicer majhno, ne moremo pa ga izključiti, medtem ko pa je treba tveganju za nastanek poplav zaradi neustreznega obratovanja HE dati več pozornosti zlasti, ker so zaradi večje pogostosti ekstremnih vremenskih dogodkov pogostejše zdajšnje stoletne poplave (krajšanje povratne dobe ekstremnih padavin).

Vplivi razvoja energetske infrastrukture na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjšanje poplavne ogroženosti so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture za doseganje cilja ohranjanja nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanja poplavne ogroženosti:

Pri umestitvah pregrad hidroelektrarn v vodno okolje je treba zagotoviti, da se poplavna ogroženost na vplivnem območju hidroelektrarne ne poveča zaradi:

- tveganja za nastanek poplav zaradi neustreznega obratovanja, kot je na primer dogodek sočasnega praznjenja zadrževalnega bazena in pojava visokovodnega vala na vodotoku, in
- tveganja za nastanek poplav zaradi porušitve pregrade.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (15) Ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **[ZD24] Delež prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih:** kazalnik prikazuje delež prebivalcev, ki živijo na območjih poplavljanja.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Usmeritve se nanašajo na prenovo in dograditev prenosnega in distribucijskega električnega omrežja ter posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni.

Usmeritve za energetska omrežja nimajo vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami nimajo vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Usmeritve se nanašajo na varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč ter na načrtovanje ukrepov za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe ob upoštevanju naravnih pogojev in danosti ter spoštovanju pogojev zagotavljanja ekološke povezljivosti, ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo nimajo vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve SPRS 2050 za ohranjanje narave se nanašajo na ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, ki posegajo v prostor, zlasti s kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij. *Usmeritve za ohranjanje narave nimajo neposrednega vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Usmeritve za razvoj turizma nimajo vpliva na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Usmeritve za obrambne dejavnosti nimajo neposrednega vpliva na preprečevanje škodljivih vplivov na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju

preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami imajo pozitiven vpliv na preprečevanje škodljivih vplivov na ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti (ocena vpliva A).*

7.2.8 KULTURNA DEDIŠČINA

Okoljski cilj 16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- nove urbanistične, krajinske in arhitekturne ureditve naselij morajo prispevati k ohranjanju regionalne in lokalne identitete prostora ter prepoznavnosti naselij in krajine,
- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem, ob upoštevanju usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine, ter vključitvi kulturne dediščine v prenovo,
- urejanje podeželskih naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem naselij, skupaj s prenovo mobilnosti, oskrbe z energijo ter drugimi viri, ob upoštevanju ohranjenosti kakovostnih naselbinskih jeder in prepoznavnih silhuet ter usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine,
- določitev območij za dolgoročni razvoj mestom in drugim urbanim naseljem, kadar s prenovo razvrednotenih zemljišč ali zgoščanjem naselja ni mogoče zagotoviti naraščajočih potreb po stanovanjih in spremljajočih storitvenih dejavnostih

Z razvojem naselij se večja pritisk na enote kulturne dediščine, možni so posegi v enote in vplivna območja kulturne dediščine v času gradnje novih objektov oziroma infrastrukture ter tudi med obratovanjem. Vplivi posegov se kažejo z:

- degradacijo krajinskih značilnosti okolice enot kulturne dediščine (posreden, ireverzibilen vpliv),
- poškodovanje objekta kulturne dediščine (neposreden, reverzibilen vpliv),
- z uničenjem arheoloških ostalin v času izgradnje objektov (neposreden, lokalni, ireverzibilen vpliv).

V SPRS je predvideno prednostno urejanje naselij s prenovo in notranjim razvojem, pri čemer ima pomembno vlogo pri prenovi dediščine tudi energetska prenova stavb. Urejanje naselij in prenova bo potekala ob hkratnem upoštevanju ranljivosti dediščine in zahtev glede varstva kulturne dediščine ter okolja, ohranjanju regionalne in lokalne identitete prostora ter prepoznavnosti naselij in krajine, zato ne pričakujemo večjih pritiskov na enote kulturne dediščine. Vpliv ima lahko opredelitev območij za dolgoročni razvoj na območja ob naseljih, kjer se nahajajo enote kulturne dediščine. Z razvojem naselij na teh območjih lahko pride do poslabšanja krajinske slike okolice enot kulturne dediščine ter uničenja arheoloških ostalin v času izgradnje potrebne infrastrukture. Pozitiven vpliv ima skrb za ohranjanje prepoznavnih kulturnih sestavin okolja, prenove kulturne dediščine in njeno vključevanje v življenje skupnosti ter vključevanje degradiranih ali opuščenih območij kulturne dediščine v koncentrirano družbeno infrastrukturo.

Vpliv urejanja in razvoja naselij na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine ocenjujemo kot nebitven, ob hkratnem upoštevanju pravnih režimov varstva kulturne dediščine (ocena vpliva A).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Usmeritve za urbani razvoj neposredno ne naslavlja celostnega ohranjanja kulturne dediščine, vendar je zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine izraženo posredno z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj urbanih naselij temelji na prednostni prenovi obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij s primernim zgoščevanjem urbane strukture,
- razvoj urbanih naselij se načrtuje celovito s ciljem doseganja sinergije med prostorsko konkurenčnostjo, identiteto in kakovostjo,
- izboljšanje privlačnosti mest s trajnostno prenovo in rabo kulturne dediščine.

Urbani razvoj lahko z razmeščanjem dejavnosti, družbene in gospodarske infrastrukture ter stanovanj poseže v enote in vplivna območja enot kulturne dediščine, še posebej pri umeščanju novih (infrastrukturnih) objektov v prostor. Usmeritve SPRS predvidevajo razvoj urbanih naselij s prednostno prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij s primernim zgoščevanjem urbane strukture, zaradi česar je možnost poseganja v varovana območja kulturne dediščine majhna. Pri umeščanju infrastrukture za urbani zavoj v prostor se je treba izogibati umeščanju objektov v območja kulturne dediščine ob hkratnem upoštevanju varstvenih režimov kulturne dediščine.

Vpliv urbanega razvoja na okoljski cilj ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva A).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- zagotavljanje dostopa prebivalcev na gorskih, odmaknjenih in obmejnih območjih do storitev javnega pomena,
- oblikovanje medsektorskih ukrepov za podporo ohranitvi poseljenosti gorskih območij v notranjosti in obmejnih gorskih območjih,
- prednostni razvoj kmetijstva, gozdarstva, prilagojenih oblik turizma, ki temeljijo na trajnostni rabi naravnih virov in *raznolike kulturne dediščine* ter ne zahtevajo velike infrastrukture,
- nove dejavnosti na podeželju morajo prispevati k večjemu vključevanju kulturne dediščine v življenje podeželskih skupnosti,
- namenjanje posebne pozornosti prenovi starih naselbinskih jeder (naselbinske dediščine),
- krepitev rabe obnovljivih virov energije in zagotavljanje spremljajoče infrastrukture, ob upoštevanju omejitev zaradi ohranjanja prostorske identitete ter prepoznavnosti naselij in krajine,
- usmerjanje in prednostno povezovanje kmetijske in gozdarske dejavnosti z razvojnimi možnostmi zavarovanih območij narave in *kulturne dediščine*,
- usmerjanje kmetijstva na varovanih območjih kulturne dediščine v ekološko kmetijstvo,
- posegi v prostor, dejavnosti na podeželju in gradbeni posegi za izboljšanje kakovosti bivalnega okolja se prilagajajo regionalni in lokalni identiteti, prepoznavnosti naselij in krajine ter ohranjanju ekološke povezljivosti,
- prednostno saniranje kopov mineralnih virov, ki so v območjih krajinske prepoznavnosti, varovanja narave ali *kulturne dediščine*,
- dopustnost lokacij izkoriščanja redkih in edinstvenih mineralnih surovin v varovanih območjih, če gre za občasne odvzeme, namenjene *prenovi kulturne dediščine*.

Vpliv na enote kulturne dediščine ima umeščanje ureditev (posegov) v prostor in način izvajanja ureditev. Nevarnost za ogrožanje lastnosti in stanja kulturne dediščine predstavlja izvajanje posegov v prostoru, ki so v nasprotju z varstvenimi zahtevami, ter izvedba ureditev ali posegov na območjih kulturne dediščine. SPRS predvideva prednostni razvoj podeželskih naselij s prenovo in notranjem razvoju naselij, s poudarkom na vzdrževanju obstoječega stavbnega fonda in zgoščevanju naselbinske kulture, zaradi česar pritisk širjenja poselitve na enote kulturne dediščine ne bo bitven. Pozitiven vpliv bo imelo prednostno saniranje kopov mineralnih virov, ki so v območjih krajinske prepoznavnosti ali kulturne dediščine. Opredelitev dopustnih lokacij za izkoriščanje redkih in edinstvenih mineralnih surovin, v kolikor gre za občasne odvzeme, ki so namenjeni prenovi kulturne dediščine, je sprejemljiva zgolj tam, kjer pojavnost kopa ne vpliva negativno na krajinsko prepoznavnost in varovane vrednote kulturne dediščine.

Pomemben je tudi vpliv na vidne kakovosti in pomembne naravne strukturne prvine kulturne krajine, zaradi narave posega (npr. nov objekt in infrastruktura) ali načina izvajanja (dodatna dejavnost). Negativen vpliv se kaže v spremembi zemljiške strukture, izvedbi hidromelioracij, gradnji infrastrukture in objektov, kadar se ti izvajajo v območjih varstva kulturne dediščine, kar ogroža lastnosti in zmanjša prepoznavnost kulturne dediščine ter vpliva na njeno dostopnost. Usmeritve za razvoj podeželja predvidevajo prilagajanje posegov v prostor, dejavnosti na podeželju in gradbenih posegov regionalni in lokalni identiteti ter prepoznavnosti naselij in krajine. Prav tako omejitve ohranjanja prostorske identitete ter prepoznavnosti naselij in krajine upošteva predvidena raba obnovljivih virov energije in spremljajoča infrastruktura, zaradi česar je vpliv nebitven.

Pozitiven vpliv predstavlja spodbujanje povezovanja kmetijske in gozdarske dejavnosti z razvojnimi možnostmi zavarovanih območij narave in kulturne dediščine, v okviru trajnostnega turizma, ki temelji na trajnostni rabi naravnih virov in dodaja vrednost kmetijskim in gozdarskim proizvodom. Pozitiven vpliv ima tudi potencialna obnova stavbnega fonda in drugih objektov na podeželju ter pospeševanje razvoja podeželskega prostora nasploh, saj se s tem povečuje tudi možnost obnove in ohranitve kulturne dediščine. Pozitiven vpliv predstavlja zagotavljanje dostopnosti prebivalcev do osnovnih storitev ter drugi ukrepi za ohranjanje poselitve tudi v bolj odročnih krajih, saj se s tem podpira ohranjanje rabe kulturne dediščine.

Ocenjujemo, da bo vpliv usmeritev za razvoj podeželja na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine nebitven (ocena vpliva A).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

V okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij, kamor se vključijo tudi območja ali enote kulturne dediščine, ki lahko prispevajo k izvajanju več funkcionalne vloge zelenega sistema. Zeleni sistemi naselij vključujejo, in posledično ohranjajo, krajinske sestavine in posamezne dele odprtega prostora na območju posameznega naselja, ki so neločljivo povezane z njegovo zgradbo in funkcioniranjem, podobo in identiteto, kar pozitivno vpliva na vidne kakovosti in prepoznavnost kulturne dediščine.

Usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni nimajo vpliva na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine oziroma je vpliv pozitiven (ocena vpliva A).

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- obalna mesta razvijajo lastno prepoznavno, privlačno in sodobno identiteto *ob spoštovanju tradicije in dediščine*,
- izvajanje dejavnosti, ki so izključno vezane na morje in obalo, med drugim tudi raziskovanje in *ohranjanje podvodne kulturne dediščine*,
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine slovenske morske obale, ki je po ICZM Protokolu namenjen tudi varstvu kulturne dediščine.

Vpliv na ohranjanje celovitosti območij kulturne dediščine ima razvoj obalnih mest in spremljajoče infrastrukture. Z razvojem naselij se večja pritisk na enote kulturne dediščine, možni so posegi v enote in vplivna območja kulturne dediščine v času gradnje novih objektov oziroma infrastrukture ter tudi med obratovanjem in spremembe značilne podobe vplivnih območij ter enot kulturne dediščine. Pri umeščanju novih (infrastrukturnih) objektov v prostor je treba posebno pozornost nameniti ohranjanju potencialnih arheoloških ostalin ter predpisanim pravnim režimom varstva kulturne dediščine, kadar ureditev posega v območja kulturne dediščine.

S predvidenim razvojem prepoznavne identitete obalnih mest, ob spoštovanju narave, tradicije in dediščine, pričakujemo pozitiven vpliv zaradi skrbi za ohranjanje prepoznavnih kulturnih sestavin, identitete ter prepoznavnosti mest, s čimer se zagotavlja kakovostna značilna podoba kulturne dediščine, potencialne obnove kulturne dediščine in njenega vključevanja v življenje skupnosti.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, na katerih temeljijo turistični produkti, in mora *ohranjati pričevalnost kulturne dediščine* ter prepoznavnost naselij in krajine,
- podpira se trajnostni razvoj turizma, ki temelji na povezovanju *ohranjanja narave*, prepoznavnosti naselij in krajine, *kulturne dediščine in kulture*, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranjanja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti,
- razvoj turistične infrastrukture se osredotoča na območja z obstoječo turistično infrastrukturo in ne odpira novih območij za turizem,
- v *območjih kulturne dediščine* se turistični programi in razvoj turizma *uskladijo z varstvenimi cilji* območja,
- na odmaknjenih in obmejnih območjih lahko turizem prispeva k ohranjanju poseljenosti in kulturne dediščine; tu se spodbuja prenova objektov za turizem ali inovativne rešitve za nastanitve, ob upoštevanju pogojev *varstva kulturne dediščine*.

Turizem v Sloveniji temelji na ohranjeni naravi, kulturni dediščini, privlačni kulturni krajini, gorskih, obalnih in termalnih območjih ter mestih. Razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, na katerih temeljijo turistični produkti, kar pozitivno vpliva na celostno ohranjanje kulturne dediščine. Pozitiven vpliv ima tudi prednostno dolgoročno ohranjanje pričevalnosti kulturne dediščine, prepoznavnost naselij in krajine ter upoštevanje/usklajevanje razvoja turizma z varstvenimi cilji območja. Na odmaknjenih in obmejnih območjih lahko turizem pozitivno vpliva na ohranjanje kulturne dediščine (in poseljenosti), s tem pa posredno k ohranjanju narave in kulturne krajine ter gospodarjenja z gozdovi.

Negativen vpliv ima lahko umeščanje novih turističnih objektov in infrastrukture v prostor oz. v območja kulturne dediščine. Usmeritve SPRS predvidevajo osredotočanje razvoja turistične infrastrukture na območja z obstoječo turistično infrastrukturo, razvoj turizma naj ne bi odpiral novih območij za turizem, zaradi česar se ne povečuje pritisk razvoja na enote kulturne dediščine in na njihova vplivna območja.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- opredelitev elementov prepoznavnosti v strokovnih podlagah za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni, ki se jih ohranja in tiste, ki so potrebni izboljšanja; posebej opredelitev prepoznavnih krajinskih in naselbinskih območij z usmeritvami,
- pri oblikovanju naselij se spoštuje značilnosti prostora in podedovane kulturne ter naravne vrednote, z načrtno prenovo se *ohranja zgodovinska naselja* oziroma njihove dele, zlasti tiste, ki so naselbinska dediščina,
- pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora se ohranja ali na novo vzpostavlja elemente prepoznavnosti, tudi tiste na širših zavarovanih območjih narave, katere oblikujejo izjemne krajine, naravne vrednote ter *kulturna dediščina, zlasti naselbinska, stavbna in krajinska*.

Prvine prepoznavnosti prostora obsegajo fizične prvine, ki gradijo bolj ali manj privlačne, zanimive ali redke prostorske strukture z velikimi doživljajskimi vrednostmi, predvsem pa so pomembne za prepoznavnost določenih območij. Pozitiven vpliv ima ohranjanje in izboljšanje/na novo

vzpostavljanje elementov prepoznavnosti oziroma prepoznavnih kulturnih sestavin in opredelitev prepoznavnih krajinskih in naselbinskih območij z usmeritvami. Enote kulturne dediščine in njihova vplivna območja so pomemben gradnik prepoznavnosti naselij in krajine, zato njihovo prednostno ohranjanje pri prenovah in oblikovanju naselij predstavlja pozitiven vpliv na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

- Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine: na zavarovanih območjih narave in na območjih nepremične kulturne dediščine, zlasti arheološke, naselbinske in stavbne ter krajinske, mora izvajanje dejavnosti v zavarovanih območjih ter območjih kulturne dediščine, zlasti pa razvojni načrti vseh ključnih sektorjev, *podpirati doseganje varstvenih ciljev ohranjanja narave ter varstva kulturne dediščine*, potrebe lokalnega razvoja in drugih dejavnosti,
- v okviru prostorskega razvoja se spodbuja aktivnejšo *rabo dediščine kot razvojnega vira* in *krepitev razvojnih potencialov dediščine ob spoštovanju njenih vrednosti* in upoštevanju potreb lokalnega prebivalstva, okolja in narave.
- zavarovana območja narave ter *območja kulturne dediščine predstavljajo dodano vrednost za regionalni in lokalni razvoj*, saj ohranjena narava in kulturna dediščina nudita pomembne ekosistemske storitve in koristi, npr. ohranjenost življenjskih prostorov rastlinskih in živalskih vrst, obnavljanje vodnih virov, zagotavljanje čistega zraka, omogočanje telesne in duhovne sprostitve ljudi v naravnem okolju, prispevata h krepitvi prepoznavnosti krajine, izboljšanju kakovosti življenjskega okolja, vključno z *izboljšanjem dostopnosti do kulturnih dobrin*, ter ponujata potenciale za dodatne razvojne priložnosti,
- razvijanje širših območij narave in območij kulturne dediščine kot integralne prostorske kategorije, v katerih se prostorsko uskladi *izvajanje varstvenih ciljev narave in varstvenih ciljev kulturne dediščine*, potrebe lokalnega razvoja in drugih dejavnosti,

Območja kulturne dediščine dopolnjujejo kakovost življenjskega okolja in so pomemben del prostora in dediščine RS ter neprecenljivi za prepoznavnost krajine in naselij. Predstavljajo dodano vrednost za regionalni in lokalni razvoj, saj kulturna dediščina nudi pomembne storitve in koristi ter ponuja potenciale za dodatne razvojne priložnosti.

Pozitiven vpliv ima izvajanje dejavnosti v območjih, na katerih se nahaja nepremična kulturna dediščina, zlasti arheološka, naselbinska in stavbna ter krajinska, ob hkratnem doseganju ciljev varstva kulturne dediščine. Pozitiven vpliv se kaže tudi z razvojem širših območij kulturne dediščine kot integralnih prostorskih kategorij, v katerih se prostorsko uskladi izvajanje varstvenih ciljev kulturne dediščine, potreb lokalnega razvoja in drugih dejavnosti.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritev, ki vpliva na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- določitev območij za proizvodnjo obnovljivih virov energije tam, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti na najbolj optimalen način, to je z *upoštevanjem omejitev* zaradi varstva habitatov, naravnih vrednot, *kulturne dediščine* in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivost v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti prebivalstva.

V splošnem je vpliv usmeritev za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo na celostno ohranjanje kulturne dediščine pozitiven. S povečanjem energetske učinkovitosti se bo zmanjšala potreba po novih objektih za proizvodnjo električne energije, s čimer bo manjši tudi pritisk za umeščanje objektov za proizvodnjo energije na območja kulturne dediščine. Za povečanje energetske učinkovitosti pa bo treba obstoječi stavbni fond energetske obnoviti. Stavbe, ki imajo prepoznavne stavbne elemente oziroma so zavarovane kot kulturna dediščina, običajno ni mogoče celovito energetske prenoviti na način, ki ne bi negativno vplival na varovane vrednote. Avtorji

Okoljskega poročila prepoznavamo manko obravnave stavb kulturne dediščine v povezavi z energetsko prenovo v SPRS 2050, zato predlagamo dopolnitev SPRS oz. besedila tretje alineje prioritete P1: Izboljšanje učinkovite rabe prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru **ob hkratnem upoštevanju ranljivosti stavbne dediščine** v okviru celovitih prenov. Prav tako je treba pri načrtovanju in izvedbi podrobnejšega plana oziroma posega obvezno upoštevati naslednje gradivo:

- Smernice za energetsko prenovo stavb kulturne dediščine, 2016. Ministrstvo RS za infrastrukturo, Ministrstvo RS za kulturo.
- Gradiva delavnice: »Možnosti za energetsko prenovo stavb kulturne dediščine v obdobjih do leta 2030 in do leta 2050«, Ministrstvo RS za kulturo, 2019.

Celotna ocena usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine: usmeritve za posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv (ocena vpliva A) na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine.

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Največji vplivi med izvedbo so pričakovani pri izvedbi posegov na cestnem in železniškem omrežju, medtem ko bodo posegi na vodnem in zračnem omrežju neznatni oz. omejeni le na postavitev objektov (zgradb) na kopnem.

Razvoj prometne infrastrukture vpliva na enote in območja kulturne dediščine v času gradnje novih infrastrukturnih povezav ter tudi med obratovanjem z:

- degradacijo krajinskih značilnosti okolice enot kulturne dediščine (posreden, ireverzibilen vpliv),
- poškodovanje objekta kulturne dediščine (neposreden, reverzibilen vpliv),
- z uničenjem arheoloških ostalin v času izgradnje objektov (neposreden, lokalni, ireverzibilen vpliv),
- z uničenjem arheoloških ostalin v času izgradnje plovni poti in pristanišč (neposreden, lokalni, ireverzibilen vpliv),
- z vibracijami, ki lahko povzročajo poškodbe na stavbah kulturne dediščine (posreden, reverzibilen vpliv),
- emisijami izpušnih plinov, saj so dušikovi oksidi in žveplov dioksid sestavina kislega dežja, ki povzroča poškodbe stavb in spomenikov (posreden, kumulativni, daljinski vpliv).

Ker je na ozemlju RS veliko število enot kulturne dediščine, obstaja velika verjetnost, da bodo novogradnje na cestnem in železniškem prometu posegale v območja kulturne dediščine, predvsem v območja kulturne krajine, zgodovinske krajine, območja naselbinske dediščine in njihova vplivna območja ter arheološka najdišča. Raba prostora v območjih bo z umestitvijo prometne infrastrukture trajno spremenjena, zato je treba izvesti ustrezne ukrepe za ohranjanje lastnosti območij kulturne dediščine. Poseg v prostor predstavlja s stališča ohranjanja arheoloških ostalin destruktiven akt (npr. izkopavanje). Treba bo izvesti obsežnejše predhodne arheološke raziskave ter pri umeščanju prometne infrastrukture upoštevati njihove rezultate ter izvesti ukrepe za varstvo arheoloških ostalin.

Poleg trajnih neposrednih vplivov lahko izvajanje ukrepov prometne politike vpliva na kulturno dediščino tudi s posrednimi vplivi: degradacijo krajinskih značilnosti okolice enot kulturne dediščine, z vibracijami, ki lahko povzročajo poškodbe na stavbah kulturne dediščine ter emisijami izpušnih plinov, saj so dušikovi oksidi in žveplov dioksid sestavina kislega dežja, ki povzroča poškodbe stavb in spomenikov. Vpliv emisij izpušnih plinov ima poleg posrednega tudi kumulativni in daljinski značaj.

Med obratovanjem imajo ukrepi lahko na kulturno dediščino tudi pozitiven posreden vpliv. Izboljšanje dostopnosti do zgodovinskih in kulturno pomembnih območij ima za posledico povečanje števila obiskovalcev. Na drugi strani pa ta pozitiven posreden vpliv lahko hitro preide v negativnega. Zaradi povečanja števila obiskovalcev se lahko poveča količina odpadkov in hrupna obremenjenost.

Vpliv usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine ocenjujemo kot nebitven, zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja zagotavljanja celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

Razvoj prometne infrastrukture lahko vpliva na enote in območja kulturne predvsem z degradacijo krajinskih značilnosti okolice enot kulturne dediščine, poškodovanjem objekta kulturne dediščine, z uničenjem arheoloških ostalin v času izgradnje objektov, z vibracijami, ki lahko povzročajo poškodbe na stavbah kulturne dediščine. V izogib navedenim vplivom je treba upoštevati:

- Infrastrukturni koridorji naj se prednostno ne umeščajo v območja kulturne dediščine.
- Poseg v prostor predstavlja s stališča ohranjanja arheoloških ostalin destruktiven akt (npr. izkopavanje). Treba bo izvesti obsežnejše predhodne arheološke raziskave ter pri umeščanju prometne infrastrukture upoštevati njihove rezultate ter izvesti ukrepe za varstvo arheoloških ostalin.
- Pri umeščanju prometne infrastrukture v prostor ima nadgradnja v okviru obstoječega prometnega koridorja prednost pred novogradnjo.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (16) Zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **stanje območij in objektov kulturne dediščine:** kazalnik poleg kvantitativnih podatkov o območjih in objektih kulturne dediščine vsebuje tudi ekspertno mnenje.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLIJČNO DRUŽBO

V splošnem je vpliv usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo na kulturno dediščino pozitiven. Zmanjšuje se raba fosilnih goriv in s tem tudi obremenjevanje okolja z emisijami toplogrednih plinov in drugimi emisijami v zrak. Vpliv ima lahko umeščanju objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljicnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture v prostor.

HIDROENERGIJA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljico družbo neposredno ne naslavljajo ohranjanja kulturne dediščine, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- pred načrtovanjem novih hidroenergetskih objektov se prednostno izkoristi možnost prenove in nadgradnje obstoječih energetskih objektov, pri čemer se v največji možni meri zagotovi ohranjanje kulturne dediščine,
- omogočanje prenove in tehnološke nadgradnje obstoječih HE na Dravi in Savi,

- načrtovana veriga HE na srednji Savi od Jevnice do Suhadola in potencialno koriščenje hidroenergetskega potenciala na odseku med Brežicami in Mokricami,
- potencialna izgradnja črpalne elektrarne Drava – Kozjak,
- hidroenergetska raba posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi HE ob preveritvi izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko poveztljivost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.

Vpliv⁹⁸ gradnje hidroelektrarn na kulturno dediščino se lahko odraža kot uničenje ali poškodba posameznih prvin, ki narekujejo varstvo. Do neposrednega vpliva lahko prihaja zaradi preplavitve posameznih območij, dviga podzemne vode (posledičnih poškodb arheoloških ostalin, temeljev objektov dediščine) in izvajanja gradbenih del (gradnje nasipov, spremljajočih infrastrukturnih ureditev). Možno je uničenje ali poškodbe arheoloških ostalin, odkritih med gradnjo. Objekti in območja kulturne dediščine, ki so v vplivnem območju ureditev, so lahko tangirani predvsem posredno (zaradi bližine gradbišča, novih ureditev v neposredni okolici, zaradi dviga podzemne vode, zaradi motenih ali preprečenih vizur na te objekte med gradnjo ali po njej ipd.). Pri prenovi obstoječih hidroelektrarn, ki so opredeljene kot dediščina, lahko pride do neposrednega vpliva na varovane značilnosti. Izkoriščanje vodne moči s pomočjo manjših vodnih obratov, malih hidroelektrarn, ima lahko tudi pozitiven vpliv na kulturno dediščino. Z obnovo nekdanjih mlinov in žag v skladu z varstvenimi režimi se kulturna dediščina ohranja.

VETRNA ENERGIJA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavlja ohranjanja kulturne dediščine, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- postavitve mikro vetrnih, malih, srednje velikih ali velikih elektrarn ob upoštevanju vetrnega potenciala, pogojev in omejitev s področja varstva kulturne dediščine in prepoznavnih značilnosti krajine ter oddaljenost od naselij,
- potencialna območja za postavitve srednjih, malih in mikro vetrnih elektrarn so: znotraj naselij, območja infrastrukturnih objektov in območja kmetijskih zemljišč, izven močno občutljivih območij za ptice ter območij, kjer se ohranja prepoznavnost naselij in krajine.

Večina vplivov umeščanja vetrnih elektrarn na območja in objekte kulturne dediščine, vključno z arheološko dediščino, lahko nastane kot posledica fizičnega posega in posledične poškodbe med gradbenimi deli. Vpliv lahko nastane zaradi spremembe značilne podobe pripadajočih območij objektov in vplivnih območij kulturne dediščine v širšem prostoru oziroma motenih pogledov na objekte in območja kulturne dediščine. Ti vplivi so izraziti predvsem v območjih kulturnih krajin. Potencialna območja za postavitve vetrnih elektrarn obsegajo hribovita območja s praviloma majhnim obsegom dediščine, z izjemo vetrovno ugodnih območij, ki v večji meri posegajo v območja večje gostote dediščine. Območja in objekte kulturne dediščine, ki se nahajajo znotraj potencialnih območij za postavitve vetrnih elektrarn, je treba upoštevati pri podrobnejšem umeščanju vetrnih elektrarn v prostor.

GEOTERMALNA ENERGIJA IN TOPLOTA OKOLJA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavlja ohranjanja kulturne dediščine, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjo usmeritvijo:

⁹⁸ Opozorilo glede ocenjevanja vplivov velikih HE: Posamezni projekti izgradnje niso bili presojeni in jih bo treba presojati na naslednjem nivoju. Za nekatere projekte je možno, da bo vpliv ocenjen kot bistven in da se niti po izvedbi postopka prevlada druge javne koristi ne bodo izvedli ali se bodo izvedli v zmanjšanem obsegu. S sprejetjem SPRS prevlada druge javne koristi še ni dokazana, temveč se bo ugotavljala šele po izvedeni natančni presoji posameznih projektov izgradnje HE, upoštevajoč odsotnost drugih alternativnih rešitev in možnosti izvedbe ustreznih izravnalnih ukrepov.

- za koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami je primerno celotno območje Slovenije, prednostna območja za rabo toplotnih črpalk so vsa stavbna zemljišča ob predhodni preveritvi zadostne preskrbe z električno energijo.

BIOMASA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavlja ohranjanja kulturne dediščine, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjima usmeritvama:

- prednostno spodbujanje rabe biomase v daljinskih energetskih sistemih na širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in v večjih naseljih z razmeroma visoko gostoto poselitve,
- načrtovanje decentraliziranih individualnih sistemov na lesno biomaso na območjih manjših naselij z nizko gostoto poselitve in izven območij ogroženih zaradi onesnaženosti s PM10 delci ali s slabšo prevetrenostjo.

Predpostavljamo, da bo raba gozdne biomase tudi v bodoče usklajena s stanjem lesnih zalog in s prirastkom lesne zaloge v gozdu in tako ne bo imela škodljivih vplivov na vidno značilnost območij kulturne dediščine. Sami objekti morajo biti načrtovani v skladu s prostorskimi akti, zato vpliva na enote kulturne dediščine ni pričakovati.

ENERGIJA SONCA

Usmeritve, ki vplivajo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- prednostna območja za rabo sončne energije so območja stavbnih zemljišč. Zlasti strehe in fasade objektov, infrastrukturnih objektov, zlasti parkirišča, cestni in železniški koridorji ter javna razsvetljava in razvrednotena območja v okviru njihove sanacije, v kolikor je taka oblika sanacije sprejemljiva z varstva okolja in narave ter ohranjanjem prepoznavnosti krajine,
- *upoštevanje usmeritev varstva kulturne dediščine*, naselbinske in arhitekturne prepoznavnosti pri določitvi prednostnih območij za rabo sončne energije,
- prostorske možnosti in omejitve za rabo sončne energije na stavbnih zemljiščih, infrastrukturnih objektih in razvrednotenih območjih se preverijo ob *upoštevanju omejitev s področja kulturne dediščine*, varstva narave, bivalnega okolja, prepoznavnosti krajine ter sprejemljivosti v lokalnem okolju.

Namestitvev sončnih elektrarn in sončnih kolektorjev na objekte stavbne dediščine lahko pomeni razvrednotenje varovanih značilnosti dediščine. Oblika strehe in kritina sta praviloma varovana elementa stavbne dediščine, z namestitvijo opreme za izkoriščanje sončne energije se lahko bistveno spremeni podoba stavbe. Do negativnega vpliva na podobo objektov dediščine v širšem prostoru lahko pride tudi v primeru umeščanja sončnih elektrarn in sončnih kolektorjev v vplivna območja dediščine ter dediščinske kulturne in zgodovinske krajine.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine so ocenjeni kot nebistveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo za doseganje cilja zagotavljanja celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

Strateške usmeritve za umeščanje hidroelektrarn:

- Temeljno varstveno izhodišče je, da se morajo lokacije mHE in HE izogniti enotam kulturne dediščine, rešitve pa morajo ohranяти varovane lastnosti tangiranih enot kulturne dediščine z upoštevanjem njihovih pravnih režimov varstva oz. Odloke o zavarovanju, v primeru tangiranja kulturnih spomenikov.
- Objekte in območja kulturne dediščine je treba varovati pred poškodovanjem ali uničenjem tudi med gradnjo – čez objekte in območja kulturne dediščine ne smejo potekati gradbiščne poti, obvozi, vanje

ne smejo biti premaknjene potrebne ureditve vodotokov, namakalnih sistemov, komunalna, energetska in telekomunikacijska infrastruktura, ne smejo se izkoriščati za deponije viškov materialov ipd.

- V okviru podrobnejšega načrtovanja hidroelektrarn in pripadajoče infrastrukture bodo potrebne predhodne arheološke raziskave, po potrebi tudi prilagoditve rešitev prostorskega akta, zaščitna izkopavanja in prezentacijo ostalin na mestu odkritja.

Strateške usmeritve za umeščanje vetrnih elektrarn:

- Na območjih posameznih vetrnic in spremljajoče infrastrukture bo predvidoma treba opraviti predhodne arheološke raziskave.

- Temeljno varstveno izhodišče je, da se morajo vetrne elektrarne izogniti zavarovanim območjem in objektom kulturne dediščine, rešitve pa morajo upoštevati ohranjanje varovanih značilnosti dediščine. Če to ni možno, je treba upoštevati varstven režim in usmeritve, da se vpliv prepreči oziroma ustrezno zmanjša.

- Ocenjeno je, da so pri umeščanju posameznih vetrnic prilagajanja (izogibanja) posameznim objektom in območjem dediščine zaradi sorazmerno velikega manevrskega prostora usklajevanja oziroma optimizacije možna. Za omilitve vplivov na podobo dediščine v širšem prostoru se upošteva splošne omilitvene ukrepe za varstvo krajine (glej poglavje Krajina).

Strateške usmeritve za koriščenje sončne energije:

S prostorskimi akti je treba določiti prostorsko izvedbene pogoje na način, da umeščanje sončnih kolektorjev oziroma koncentradorjev na objekte oz. v območja kulturne dediščine in njihova vplivna območja ne bo dopustno oz. predpisati vsakokratno presojo sprejemljivosti in zagotavljanje takšne tehnične rešitve, da varovane značilnosti dediščine ne bodo v ničemer prizadete. Za izvedbo so odgovorni pripravljavci prostorskih aktov. Ustreznost vključenosti preverja v postopku celovite presoje vplivov na okolje Sektor za strateško presojo vplivov na okolje in Ministrstvo, pristojno za kulturo.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (16) Zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- **stanje območij in objektov kulturne dediščine:** kazalnik poleg kvantitativnih podatkov o območjih in objektih kulturne dediščine vsebuje tudi ekspertno mnenje.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Vpliv gradnje daljnovoda, kablovoda ali postavitve RTP na kulturno dediščino se odraža kot uničenje ali poškodba objektov kulturne dediščine oziroma prvin, ki narekujejo varstvo. Vzdlž kablovodov in na stojnih mestih zračnih vodov lahko pride do uničenja oz. poškodbe arheoloških ostalin. Vpliv bo imela širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v regije, ki do sedaj še niso pokrite, saj se z umeščanjem vodov posega v odprt prostor, s čimer se povečuje možnost poseganja v območja kulturne dediščine, še posebej v arheološke ostaline.

Prilagoditve in nadaljnji razvoj prenosnih in distribucijskih omrežij ter prenosnega plinovodnega omrežja bodo potekale praviloma po obstoječih trasah električnih in plinovodnih vodov, tako da bodo vplivi na kulturno dediščino, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov in pravnih režimov varstva kulturne dediščine, čim manjši (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za energetska omrežja za doseganje cilja zagotavljanja celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

V kolikor širitev in nadgradnja prenosnih in distribucijskih omrežij ni možna po obstoječih trasah vodov in posega v odprt prostor, naj se upošteva sledeče:

- Pri umeščanju novih objektov v prostor naj se upošteva načela varstva kulturne dediščine - predvsem načelo izogibanja objektom in območjem kulturne dediščine, smiselno pa naj se upošteva tudi posamezne varovane značilnosti dediščine.
- Na območjih stojnih mest daljnovodov oziroma vzdolž tras kablovodov se predvidoma izvede predhodne arheološke raziskave ter po potrebi optimizacijo posega, tako da se izogne nepotrebnim posegom v arheološke ostaline.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (16) Zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnik za spremljanje stanja:

- stanje območij in objektov kulturne dediščine: kazalnik poleg kvantitativnih podatkov o območjih in objektih kulturne dediščine vsebuje tudi ekspertno mnenje.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Namen izkoriščanja avtohtonih mineralnih surovin je, glede na usmeritve SPRS-ja, zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovo kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine. S povečanjem rabe recikliranih virov oz. sekundarnih surovin za potrebe gradbeništva se zmanjšuje pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje mineralnih surovin za gradbene potrebe, s čimer se zmanjšuje možnost poseganja v enote in vplivna območja kulturne dediščine.

Vpliv usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Vpliv na okoljski cilj za kulturno dediščino je podrobneje opisan v poglavju »1.3 Usmeritve za razvoj podeželja« v okviru »Sklopa 1 – Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – splošne usmeritve za prostorski razvoj«.

Skupen vpliv usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstva, gozdarstva in ribištva na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva A).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

V splošnem je vpliv usmeritev za ohranjanje narave na celostno ohranjanje kulturne dediščine pozitiven. Območja kulturne dediščine se nahajajo tudi na zavarovanih območjih narave, na katere se bo pritisk prostorskega razvoja zaradi predvidenih usmeritev posredno zmanjšal. *Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za ohranjanje narave na okoljski cilj pozitiven oziroma vpliva ne bo (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. *Vpliv usmeritev za razvoj turizma na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva A).*

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS 2050 za obrambne dejavnosti se nanašajo na načrtovanje nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti. V skladu s temi usmeritvami se posebna pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij. *Ocenjujemo, da usmeritve za obrambne dejavnosti ne bodo vplivale na okoljski cilj (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Usmeritve SPRS 2050 za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se nanašajo na zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter prednostno spodbujanje k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. V skladu s temi usmeritvami se načrtuje dejavnosti, posege in rabe prostora izven ogroženih območij s ciljem preprečitve nastanka naravnih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev. *Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo neposrednega vpliva na celostno ohranjanje kulturne dediščine (ocena vpliva A).*

7.2.9 KRAJINA

Okoljski cilj 17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike

V okviru SPRS 2050 je krajina obravnavana na več načinov, predvsem kot zelena infrastruktura (fizični, funkcijski vidik) na državni, regionalni in lokalni ravni, ki omogoča večfunkcionalnost prostora in kakovost bivanja, kot element nacionalne, regionalne in lokalne prepoznavnosti (percepcijski vidik) in identitete v podeželskih ter urbanih območjih, ter kot element načrtovanja (krajinska zasnova).

V strategiji so podane splošne usmeritve kot del usmeritev za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine, območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter podrobneje opredeljeni ukrepi bodo del Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

SPRS 2050 zeleno infrastrukturo definira kot strateško zasnovano omrežje naravnih in pol naravnih območij ter povezav med njimi, oblikovano in upravljano za zagotavljanje širokega nabora ekosistemskih storitev. Vključuje zelene in vodne površine ter druge krajinske elemente, ki zagotavljajo ohranjanje biotske raznovrstnosti in hkrati povečujejo odpornost prostora na podnebne spremembe, izboljšujejo delovanje ekosistemov ali zagotavljajo druge koristi za prebivalstvo in gospodarstvo, zlasti za zdravje in kakovost bivanja ter ohranjanje virov in prepoznavnosti prostora. Ključne značilnosti omrežja zelene infrastrukture so raznolikost območij, morfološka ali funkcionalna povezanost ter več funkcionalnost posameznih območij. Povezuje urbana in podeželska območja. Na regionalni ravni zeleno infrastrukturo tvorijo zeleni sistemi regij, na lokalni pa zeleni sistem naselij, ki so med seboj ustrezno funkcionalno povezani. Termin zelena infrastruktura konceptualno ne nadomešča termina krajina, vendar se vse bolj uveljavlja kot sistemski pristop k načrtovanju krajine, ki skuša izkoristiti potencialne krajinne za zadovoljevanje družbenih, gospodarskih in okoljskih potreb. Zelena infrastruktura je krovni koncept, ki podpira razumevanje krajine kot kontinuuma, saj daje poudarek na zveznosti območij. Posamezni deli (krajine) opravljajo različne funkcije in prav zelena infrastruktura prepozna to kompleksnost in jo povezuje v sistem. Posamezna krajinska območja s prepoznanimi kakovostmi (npr. izjemne krajine, območja prepoznavnosti) so z vidika zelene infrastrukture zato obravnavana v širšem kontekstu, lahko pa so še vedno deležna posebne obravnave.

Poleg zelene infrastrukture, ki se nanaša zlasti na fizično in funkcionalno manifestacijo krajinskih struktur ter njihovo načrtovalsko operacionalizacijo, je v SPRS 2050 obravnavan tudi pojem prepoznavnosti, ki naslavlja predvsem percepcijski vidik krajine. Prepoznavnost prostora je značilnost prostora, ki izhaja iz fizičnih, kulturnih in naravnih prvin in je rezultat spoštljivega in preudarnega urejanja naselij in krajine ter podedovanih vrednot družbe. Prepoznavnost prostora prispeva k njegovi privlačnosti, kakovosti življenja ter predstavlja elemente identifikacije prebivalstva z nacionalnim ozemljem oziroma njegovimi deli in pomeni.

Razmerje med krajino in osnovnimi koncepti, uporabljenimi v SPRS 2050, torej zeleno infrastrukturo in prepoznavnostjo (krajine), je podrobneje opredeljeno v dokumentu Mnenje o obravnavi krajine v osnutku SPRS (Mojca Golobič, Nadja Penko Seidl, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo).

1. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja - splošne usmeritve za prostorski razvoj

1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

Usmeritve za urejanje in razvoj naselij neposredno ne naslavlajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- urejanje naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, s čimer se zmanjša delež ter površina razvrednotenih območij in krepi prostorska identiteta,
- preprečevanje nadaljnega širjenja posamične poselitve, ohranja se le obstoječa posamična poselitve, ki obsega manj kot 10 stanovanjskih stavb (izven ogroženih območij),
- umikanje poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter ohranjanje in vzpostavljanje razlivnih območij,
- vzpostavljanje naravnih blažilcev ekstremnih dogodkov in toplotnih otokov z *večjim deležem vzdrževanih zelenih površin* kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in mest,
- *opredelitev prepoznavnih značilnosti naselij in krajine* ter njihovo upoštevanje pri pripravi prostorskih aktov in odlokov o izgledu naselij in krajine ter pri usmeritvah za nove prostorske ureditve, ki morajo *ohranjati regionalne in lokalne identitete prostora*,
- za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine se vzpostavi *ločitvene zelene pasove med naselji* kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije, v katere se ne posega s trajnimi posegi,
- prednostno urejanje podeželskih naselij s prenovo in notranjim razvojem, skupaj s prenovo mobilnosti, oskrbe z energijo ter drugimi viri, ob upoštevanju usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine,
- v okviru enot posamične poselitve na podeželju se lahko obstoječi stavbni fond izjemoma dopolni s posamično novogradnjo, ob upoštevanju usmeritev za prepoznavnost naselij in krajine ter varstvo narave in virov, v kolikor gre za modernizacijo obstoječe dejavnosti,
- v podeželskih naseljih, v katerih se razvija turizem, se vzdržuje in ustvarja oblikovno prepoznavnost, ki *ohranja tradicionalno strukturo*,
- prednostno zagotavljanje površin za stanovanjsko gradnjo s prenovo razvrednotenih območij ali s prenovo obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote, ob hkratnem *zagotavljanju zadostnih odprtih javnih grajenih in zelenih površin*,
- pri načrtovanju, prenovi in gradnji stanovanjskih območij se sledi načelom kakovostnega bivalnega okolja, ki se zagotavlja s primerno gostoto zazidave, arhitekturnim oblikovanjem celotnega stanovanjskega območja in posameznih stavb,
- prednostno umeščanje gospodarskih in poslovnih con v okviru notranjega razvoja naselij oziroma na opuščena industrijska, komunalna, prometna in podobna razvrednotena območja ali na obstoječe površine gospodarskih in poslovnih con,
- območja za gospodarski razvoj morajo imeti velik delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in *blaženja vidnih* ali okoljskih vplivov,
- prednostno umeščanje novih nakupovalnih središč na razvrednotena območja v urbanem naselju oziroma na zemljišča, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij kot del funkcionalne reorganizacije oziroma urbane prenove naselja ali njegovega dela,
- zgoščanje urbanih struktur v bližini prometnih vozlišč, terminalov in postajališč za JPP, pri čemer se 20 do 30 odstotkov površine območja namenja odprtim javnim grajenim površinam ter vsaj 15 odstotkov površine območja javnim zelenim površinam,
- preprečevanje spreminjanja odprtih javnih grajenih in zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

Z ohranjanjem in vzpostavljanjem prepoznavnosti krajine zagotavljamo večjo privlačnost območij, specifične razvojne možnosti, kvalitetno bivalno okolje in možnosti za identifikacijo prebivalstva z nacionalnim teritorijem. Prepoznavnost ter doživljajsko vrednost slovenske krajine oblikujejo pestra kulturna krajina, stavbna in naselbinska dediščina podeželja, pogojena s klimatskimi, geološkimi, reliefnimi in zgodovinskimi razmerami ter naravne vrednote z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi.

Opređeljevanje vpliva na kakovost krajine izhaja predvsem iz vidnih značilnosti prostora in iz v prostoru prisotnih značilnih krajinskih prvin. Krajino najbolj obremenjuje infrastruktura (ceste, daljnovodi, pripadajoči infrastrukturni objekti) in širjenje zazidave v odprt prostor, v katerem so zaradi njegove večje ohranjenosti vplivi opaznejši. Urejanje in razvoj naselij lahko vpliva na krajinske in vidne značilnosti prostora, predvsem zaradi umeščanja novih objektov, dejavnosti in infrastrukture v prostor. Glede na usmeritve SPRS se urejanje naselij prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem v območju obstoječih naselij, ob upoštevanju zahtev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine, s čimer se zmanjša delež ter površina razvrednotenih območij, kar pozitivno vpliva na kakovost krajinske slike in preprečuje širjenje naselij na območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi. Prav tako se preprečuje nadaljnje širjenje posamične poselitve ter umika poselitev in infrastrukturo iz ogroženih območij. Pozitiven vpliv ima prednostno zagotavljanje površin za stanovanjsko gradnjo, gospodarske in poslovne cone ter nova nakupovalna središča na razvrednotenih območjih v okviru notranjega razvoja naselij ali s prenovo na obstoječih površinah stanovanjskih, gospodarskih, poslovnih con in nakupovalnih središč, ob hkratnem zagotavljanju zadostnih odprtih javnih grajenih in zelenih površin.

Pozitiven vpliv ima opredelitev prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter njihovo upoštevanje pri pripravi prostorskih aktov in odlokov o izgledu naselij in krajine ter pri usmeritvah za nove prostorske ureditve, ki morajo ohranjati regionalne in lokalne identitete prostora. Prav tako imajo pozitiven vpliv na zagotavljanje kakovostne krajinske slike: zagotovitev večjega deleža vzdrževanih zelenih površin kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in mest, vzpostavitev ločitvenih zelenih pasov med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije, v katere se ne posega s trajnimi posegi ter preprečevanje spreminjanja odprtih javnih grajenih in zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

Pozitiven vpliv ima vzdrževanje in ustvarjanje oblikovne prepoznavnosti v naseljih, ki ohranja tradicionalno strukturo, ter arhitekturno oblikovanje celotnega stanovanjskega območja in posameznih stavb, kar kaže na skrb za kvalitetno arhitekturo objektov in infrastrukturo v javni lasti ter podobo mest in podeželskih naselij, ustvarjanje prostorskega reda, ohranjanje dediščine prostora in harmonične podobe krajine.

Usmeritve SPRS 2050 so oblikovane na način, da bo vpliv na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike kar najmanjši. Vpliv usmeritev za urejanje in razvoj naselij ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva B).

1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

Usmeritve za urbani razvoj neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjima usmeritvama:

- zagotavljanje zadostnega obsega odprtih javnih grajenih in zelenih površin ob prenovah ali širitvah urbanih naselij,
- prednostno zagotavljanje stanovanjskih površin, površin za družbeno infrastrukturo in površine za potrebe gospodarstva s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij brez ogrožanja kakovosti bivalnega okolja.

Stanje kakovosti slovenskega prostora je dokaj ugodno. Kljub temu, obstaja vrsta razvrednotenih območij, ki so posledica potreb sodobne družbe, torej, različnih infrastrukturnih posegov, enostranske rabe prostora, neustreznih tehnologij in/ali neustreznih lokacij posameznih rab. Posledica so spremembe krajinske zgradbe in fragmentacija, drobljenje večjih sklenjenih območij v manjše, kar vodi v izgubljanje regionalnih in lokalnih značilnosti krajine.

Vpliv ima lahko širjenje urbanih naselij in spremljajoče infrastrukture, ki pa je, z načrtovanim prednostnim zagotavljanjem stanovanjskih površin, površin za družbeno infrastrukturo in površin za

potrebe gospodarstva s prenovno obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij, brez ogrožanja kakovosti bivalnega okolja, nebitven. Pozitiven vpliv na kakovostno krajinsko sliko ima zagotavljanje zadostnega obsega odprtih javnih grajenih in zelenih površin ob prenovah ali širitvah urbanih naselij ter povezovanje zelenih površin v zeleni sistem naselij in regije, s čimer se ohranjajo krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi in izboljšuje kakovost krajinske slike območja.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritve za urbani razvoj na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike nebitven (ocena vpliva B).

1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Usmeritve za razvoj podeželja neposredno ne naslavlajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- krepitev rabe obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja in zagotovitev ustrezne spremljajoče infrastrukture, ob *upoštevanju omejitev zaradi ohranjanja prostorske identitete, prepoznavnosti naselij in krajine,*
- prednostno urejanje podeželskih naselij s prenovno in notranjim razvojem, ob upoštevanju zahtev glede varstva kulturne dediščine in okolja, *prilagajanju regionalni in lokalni identiteti ter prepoznavnosti naselij in krajine,*
- prilagoditev urejanja naselij in cestne infrastrukture značilnostim naselij in vasi tako, da se *ohrani naselbinska in krajinska prepoznavnost,*
- umikanje poselitve iz ogroženih območij,
- nove dejavnosti na podeželju morajo prispevati k zmanjševanju ranljivosti in ogroženosti prostorskih struktur in prebivalstva, izboljševanju stanja okolja in kakovosti življenja prebivalcev ter *ohranjanju prepoznavnosti naselij in krajine,*
- posebno pozornost se namenja *urejanju odprtega prostora* v podeželskih naseljih in skrbi za prepoznavnost naselij in krajine,
- prostorske možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev se prednostno poišče v okviru obstoječih podeželskih naselij in vasi,
- *povečevanje deleža zelenih površin,* krepitev vloge zelenih sistemov naselij ter ustrezna navezanost na zelene sisteme regij,
- v odprti krajini se skrbi za *ohranitev krajinskih elementov,* ki prispevajo k zaščiti tal in zemljišč pred erozijo,
- prednostno *ohranjanje* in uporabljanje *kmetijskih zemljišč* na način, da se dolgoročno ohranja njihova trajna rodovitnost za pridelavo hrane in ohranjanje krajine,
- celovito urejanje kmetijskega prostora ob upoštevanju usmeritev za *ohranjanje krajinske prepoznavnosti,*
- prilagajanje kmetijske proizvodnje sodobnim načinom ob hkratnem *upoštevanju značilnosti kulturne krajine in ohranjanju najpomembnejših elementov prepoznavnosti,*
- za omejevanje zmanjševanja obsega kmetijskih zemljišč se preprečuje njihovo zaraščanje in ohranjanje produktivnost,
- *ohranjanje* zaplat gozdnih zemljišč in drugih krajinskih elementov na ravninskih območjih, ki so pomembni kot *elementi s krajinsko strukturno vrednostjo,*
- kmetijsko dejavnost se uskladi z morebitno večfunkcionalno vlogo kmetijskega prostora v zelenem sistemu regije in naselja,
- vključevanje gozda v zelene sisteme regij in mest,
- *ohranjanje sklenjenih gozdnih kompleksov* za varovanje izpostavljenih pobočij oziroma na ogroženih območjih,
- umestitev lesno – predelovalnih obratov za izvajanje gospodarske vloge gozdarstva,
- vodno infrastrukturo se umešča v skladu z naravno morfologijo na vidno manj izpostavljena mesta, pri čemer se praviloma uporablja take materiale, da je *negativni vizualni vpliv čim manjši,*

- pri rabi mineralnih surovin se stremi k postopnemu zapiranju manjših objektov in sanaciji nelegalnih kopov, s prednostno *sanacijo kopov v območjih krajinske prepoznavnosti*, varovanja narave ali kulturne dediščine,
- nove objekte za pridobivanje mineralnih surovin se odpira le v primerih, če gre za večje povečanje potreb v državi, ki jih ni mogoče zadostiti z že odprtimi objekti.

Razvoj podeželja lahko vpliva na krajinske in vidne značilnosti prostora, predvsem zaradi umeščanja novih objektov in infrastrukture v prostor, opuščanja ali prekomernega izvajanja dejavnosti, kot sta kmetijstvo in gozdarstvo, ter posledično zaraščanje površin in obsežni gozdni poseki. Vpliv se kaže v poslabšani kakovosti obstoječe krajinske slike in ogroženi celovitosti območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter spremembi njihovih lastnosti.

Vpliv urejanja in razvoja podeželskih naselij je podrobneje opisan v poglavju 1.1 Urejanje in razvoj naselij, kjer je vpliv usmeritev na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, ocenjen kot nebiten. Ocena temelji na prednostnem urejanju podeželskih naselij s prenovo in notranjim razvojem, ob upoštevanju zahtev glede varstva kulturne dediščine in okolja, prilagajanju regionalni in lokalni identiteti, prepoznavnosti naselij in krajine, ter prilagoditvi urejanja naselij in cestne infrastrukture značilnostim naselij in vasi tako, da se ohrani naselbinska in krajinska prepoznavnost.

Pozitiven vpliv ima urejanje odprtega prostora v podeželskih naseljih in skrb za prepoznavnost naselij in krajine. Ta se kaže v krepitvi vloge zelenih sistemov naselij ter ustrezni navezavi na zeleni sistem regije, ohranitvi krajinskih elementov v odprti krajini, celovitem urejanju kmetijskega prostora ob upoštevanju usmeritev za ohranjanje krajinske prepoznavnosti, ohranjanju in uporabljanju kmetijskih zemljišč na način, da se dolgoročno ohranja njihova trajna rodovitnost za pridelavo hrane in ohranjanje krajine, preprečevanju zaraščanja kmetijskih zemljišč in ohranjanju njihove produktivnosti, ohranjanju zaplat gozdnih zemljišč in drugih krajinskih elementov na ravninskih območjih, ki so pomembni kot elementi s krajinsko strukturno vrednostjo ter ohranjanju sklenjenih gozdnih kompleksov.

Vpliv na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike ima tudi gospodarjenje z naravnimi viri in razvoj dejavnosti na podeželju. Ta vpliv je pozitiven, saj morajo obstoječe in nove dejavnosti na podeželju prispevati k zmanjševanju ranljivosti in ogroženosti prostorskih struktur in prebivalstva, izboljševanju stanja okolja in kakovosti življenja prebivalcev ter ohranjanju prepoznavnosti naselij in krajine. Vpliv ima tudi raba naravnih virov, pri čemer ima večji vpliv umeščanje ustrezne infrastrukture v prostor. Predvideno je umeščanje vodne infrastrukture v skladu z naravno morfologijo na vidno manj izpostavljena mesta, pri čemer se praviloma uporablja take materiale, da je negativni vizualni vpliv čim manjši, ter krepitev rabe obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja in zagotovitev ustrezne spremljajoče infrastrukture, ob upoštevanju omejitev zaradi ohranjanja prostorske identitete, prepoznavnosti naselij in krajine. Pri rabi mineralnih surovin se stremi k postopnemu zapiranju manjših objektov in sanaciji nelegalnih kopov, s prednostno sanacijo kopov v območjih krajinske prepoznavnosti, varovanja narave ali kulturne dediščine, kar ohranja ali izboljša kakovost krajinske slike območja.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za razvoj podeželja na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, nebiten (ocena vpliva B).

1.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni neposredno ne naslavlja ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- z zelenim sistemom regije se zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, *prepoznavnost krajine*, prilagajanje na podnebne spremembe, naravno obnavljanje ekosistemov ter rekreacijo v odprtem prostoru,
- v okviru načrtovanja zelenega sistema regije se *opredeli obstoječe krajinske elemente, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve*,
- načrtovanje infrastrukture ali prostorskih ureditev se mora prilagajati zahtevam za ohranjanje ekološke povezljivosti v zelenem sistemu regije,
- *zeleni sistemi naselij vključujejo krajinske sestavine* in posamezne dele odprtega prostora na območju posameznega naselja, ki so neločljivo povezane z njegovo zgradbo in funkcioniranjem, podobo in identiteto, kakovostjo bivalnega okolja in prilagajanjem na podnebne spremembe (npr. park, otroška igrišča, zelenje v soseskah, urbani gozdovi, drevoredi, vodne in obvodne površine ter vegetacija, zelenice, posamezna drevesa),
- v zeleni sistem naselij so vključeni tudi *ločevalni zeleni pasovi* med naselji ter *zelene strehe*.

Zelena infrastruktura povezuje urbana in podeželska območja ter zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti, prilagajanje na podnebne spremembe, prepoznavnost krajine in rekreacijo v odprtem prostoru. Pozitiven vpliv ima opredelitev obstoječih krajinskih elementov in pogojev za njihovo ohranjanje v okviru zelenega sistema regije ter vključevanje krajinskih sestavin in posameznih delov odprtega prostora, ki so neločljivo povezani z zgradbo naselja in njegovim funkcioniranjem, podobo in identiteto, v zelene sisteme naselij.

Zaradi prednostnega ohranjanja prostorske identitete (regionalne, lokalne), krajinskih značilnosti in kvalitete krajinske slike ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, *pozitiven (ocena vpliva A)*.

1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

1.5.1 Usmeritve za razvoj morja in obale

Usmeritve za razvoj morja in obale neposredno ne naslavlajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj koprškega pristanišča in zaledne infrastrukture med drugim temelji na *ohranitvi odprtega nepozidanega prostora za zeleno infrastrukturo*, funkcionalno povezano z morskim in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije,
- krepitev medsebojnih funkcionalnih povezav obalnih mest v okviru širšega mestnega območja, ob hkratnem razvoju lastne prepoznavne, privlačne ter *sodobne identitete ob spoštovanju narave, tradicije in dediščine*,
- potrebna nadgradnja in vzpostavitev energetske infrastrukture, vključno s prenosnim plinovodnim omrežjem,
- omejevali je treba površine za dejavnosti, ki so obremenjujoče z okoljskih (izpusti odpadnih voda, olja, maziva), prostorskih vidikov (spreminjanje naravne obale ali obalne črte, onemogočajo neposreden dostop do morja) ali likovnih (zakrivanje *pogleda na morje* neposredno z obale),
- vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, v katerem gradnja ni dovoljena in je namenjen *varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine*, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe.

Obalno območje zaznamuje izjemna kulturna krajina s posebnimi arhitekturnimi značilnostmi, obsežna območja Nature 2000, zavarovana območja narave in soline, ter na drugi strani gosta naselitev ter močno urbanizirana območja.

Urbani razvoj obalnih mest lahko vpliva na krajinske in vidne značilnosti prostora, predvsem zaradi umeščanja novih objektov in infrastrukture v prostor ter izvajanje na morje in obalo vezanih dejavnosti. Usmeritve SPRS predvidevajo razvoj obale ob hkratni ohranitvi odprtega nepozidanega prostora za zeleno infrastrukturo, funkcionalno povezano z morskim in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije, kar zmanjšuje vpliv na krajinske in vidne značilnosti prostora. Prav tako je treba omejevati površine za dejavnosti, ki obremenjujejo morje in obalo z izpusti odpadnih voda, olji, mazivi, spreminjajo naravno obalo ali obalno črto ter zakrivajo pogled na morje neposredno iz obale, kar zmanjša negativne vplive na okoljski cilj.

Pozitiven vpliv ima vzpostavitev priobalnega pasu vzdolž celotne dolžine morske obale, v katerem gradnja ni dovoljena in je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem ter prilagajanju na podnebne spremembe in je del zelenega sistema obalnih mest in regije.

1.5.2 Usmeritve za turistična območja

Usmeritve za turistična območja neposredno ne naslavlajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, skrbeti mora za *ohranjeno prepoznavnost naselij in krajine*,
- podpira se trajnostni razvoj turizma, utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, *prepoznavnosti naselij in krajine*, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti,
- razvoj turizma ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali vododeficitarnih območjih,
- v varovanih območjih, to je naravnih parkih in drugih zavarovanih območjih ter območjih kulturne dediščine, se turistični programi in razvoj turizma uskladijo z varstvenimi cilji posameznega območja,
- na odmaknjenih (gorskih) in obmejnih območjih lahko turizem prispeva k ohranjanju poseljenosti, s tem pa posredno k *ohranjanju narave in kulturne krajine* ter gospodarjenja z gozdovi.

Slovenija je usmerjena v trajnostni razvoj turizma, ki temelji na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine in kulture, preudarne rabe okoljskih virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti.

Vpliv na ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike ima umeščanje turističnih objektov in spremljajoče infrastrukture v prostor. Usmeritve SPRS ne dopuščajo odpiranja novih območij za turizem, še posebej preprečujejo širitev v naravno ohranjena območja in osredotočajo razvoj turistične infrastrukture na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura, kar zmanjšuje negativen vpliv na okoljski cilj. Posreden negativen vpliv na ohranjanje kakovosti krajinske slike lahko povzroči povečan turistični obisk območij, ki se kaže v obliki onesnaženja, zaradi povečane količine proizvedenih odpadkov, prometa, potencialno lahko pride tudi do poškodovanja/uničenja prepoznavnih značilnosti območij.

Pozitiven vpliv ima usklajevanje turističnih programov in razvoj turizma v naravnih parkih in drugih zavarovanih območjih, z varstvenimi cilji posameznega območja, s čimer se zmanjšajo negativni vplivi načrtovanega razvoja na območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni.

1.5.3 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine

Usmeritve, ki vplivajo na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike:

- v strokovnih podlagah se za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni posebej *opredeli elemente prepoznavnosti*, ki se jih ohranja in tiste, ki so potrebni izboljšanja. Posebej se lahko *opredeli prepoznavna krajinska in naselbinska območja z usmeritvami*,
- prepoznavnost naselij se dosega z načrtnim urejanjem in prenovi, pri tem pa se upošteva regionalne urbanistične in arhitektonske značilnosti posameznih območij, ohranjeno in prepoznavno kulturo stavbarstva preteklih obdobj ter značilne arhitekturne stvaritve z veliko pričevalno vrednostjo,
- *pri oblikovanju naselij se spoštuje značilnosti prostora* in podedovane kulturne ter naravne vrednote, poudarja oblikovne vrednote naselja, prilagaja višinske gabarite obstoječi strukturi, varuje dominantne poglede in vedute, pazljivo obravnava stike naselij in odprte krajine ter ohranja nepozidan, odprti prostor med naselji,
- z načrtno prenovi se ohranja zgodovinska naselja oziroma njihove dele, zlasti tiste, ki so naselbinska dediščina,
- razvoj naselij se prilagaja geometriji reliefnih oblik, omrežju vodotokov, smerem komunikacij in regulacij ter smerem in konfiguraciji zidave,
- pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora se *ohranja ali na novo vzpostavlja elemente prepoznavnosti krajine*,
- podrobnejše usmeritve za *ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine* se določijo v okviru načrtovanja na regionalni in lokalni ravni, na regionalni ravni se določijo tudi območja prepoznavnosti.

Prepoznavnost prostora temelji na fizičnih, kulturnih in naravnih prvinah in je rezultat preudarnega urejanja naselij in krajine ter podedovanih vrednot družbe. Na krajinsko prepoznavnost negativno vplivajo zlasti nesanirani antropogeni posegi, kot so npr. površinski kopi mineralnih surovin na ravnini ali pobočju, razgaljene površine in spremenjeni vodotoki, vidno izpostavljene stavbe ali grajeni objekti neustreznih oblik, stanja ali umeščenosti ter neustrezna raba na robovih naselij ali zanemarjene površine, npr. zaradi odlaganja različnih zemljin. Usmeritve SPRS usmerjajo razvoj, urejanje, prenovi in oblikovanje naselij ter umeščanje prostorskih ureditev na način, da bodo doseženi varstveni cilji. Pozitiven vpliv ima predvsem opredelitev elementov prepoznavnosti krajine, ki se jih ohranja, na novo vzpostavlja in tiste, ki so potrebni izboljšanja. Pri oblikovanju naselij se spoštuje značilnosti prostora in podedovane ter naravne vrednote, poudarja oblikovne vrednote naselja, prilagaja višinske gabarite obstoječi strukturi, varuje dominantne poglede in vedute, pazljivo obravnava stike naselij in odprte krajine ter ohranja nepozidan, odprti prostor med naselji, kar tudi pozitivno vpliva na okoljski cilj.

1.5.4 Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- območja kulturne dediščine so pomemben in nedeljiv del prostora in dediščine Republike Slovenije in njenih regij, dopolnjujejo kakovost življenjskega okolja ter so neprecenljiva za *prepoznavnost krajine* in naselij,
- zavarovana območja narave ter območja kulturne dediščine predstavljajo dodano vrednost za regionalni in lokalni razvoj, saj ohranjena narava in kulturna dediščina nudita pomembne ekosistemske storitve in koristi, npr. ohranjenost življenjskih prostorov rastlinskih in živalskih vrst, obnavljanje vodnih virov, zagotavljanje čistega zraka, omogočanje telesne in duhovne sprostitve ljudi v naravnem okolju, prispevata h krepitvi *prepoznavnosti krajine*, izboljšanju kakovosti življenjskega okolja, vključno z izboljšanjem dostopnosti do kulturnih dobrin, ter ponujata potenciala za dodatne razvojne priložnosti,
- na zavarovanih območjih narave, zlasti *regijskih in krajinskih parkih*, in na območjih nepremične kulturne dediščine, zlasti arheološke, naselbinske in stavbne ter *krajinske*, mora izvajanje dejavnosti v zavarovanih območjih ter območjih kulturne dediščine, zlasti pa

razvojni načrti vseh ključnih sektorjev, *podpirati doseganje varstvenih ciljev* ohranjanja narave ter varstva kulturne dediščine,

- razvijanje širših zavarovanih območij narave in območij kulturne dediščine kot integralnih prostorskih kategorij v katerih se prostorsko uskladi izvajanje varstvenih ciljev narave in varstvenih ciljev kulturne dediščine, potrebe lokalnega razvoja in drugih dejavnosti.

Zavarovana območja so območja narave, ki jih med drugim opredeljuje tudi velika krajinska pestrost. Območja kulturne dediščine so na drugi strani neprecenljiva za prepoznavnost naselij in krajine. Izvajanje dejavnosti v zavarovanih območjih narave in območjih kulturne dediščine bo na podlagi usmeritev iz SPRS usmerjeno na način, da bodo doseženi varstveni cilji.

1.5.5 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo

Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- na območjih z dovolj velikim odjemom se spodbuja gradnja novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje,
- območja za proizvodnjo obnovljivih virov energije se določijo tam, kjer je izkoristljive potenciale možno izkoristiti na najbolj optimalen način, to je z *upoštevanjem prepoznavnih značilnosti naselij in krajine*.

S povečanjem energetske učinkovitosti se bo zmanjšal pritisk na območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni, saj se bo potreba po novih objektih za proizvodnjo električne energije zmanjšala. Vpliv ima lahko gradnja novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki se kaže v poslabšani kakovosti krajinske slike.

Celotna ocena usmeritev za posebna območja in področja na zagotavljanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine: usmeritve za *posebna območja in področja imajo pozitiven vpliv (ocena vpliva A) na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike.*

2. sklop usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – za razvoj / oblikovanje javnih politik

2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- razvoj prometne infrastrukture v povezavi z načrtovanim prostorskim razvojem po območjih (mestnih, odmaknjenih in gorskih, podeželskih, ...),
- spodbujanje intermodalnih povezav s pripadajočo intermodalno infrastrukturo in razvoj železniškega omrežja,
- krepitev trajnostne mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju posledic prometa na okolje,
- *prilagajanje* javne potniške infrastrukture *tipologiji in značilnostim prostora* z namenom, da se ohrani prepoznavne značilnosti naselij in krajine, *preprečuje fragmentacijo prostora*, zmanjšuje negativne vplive prometa na zdravje prebivalstva in okolje,
- izgradnja kolesarskega omrežja za dnevno migracijo na območju mest in drugih urbanih naselij ter na območju širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja,

- razvoj omrežja pešpoti v turističnih območjih v navezavi na kolesarsko omrežje, za zagotavljanje *povezovanja privlačnih krajskih območij* med seboj,
- načrtovanje prometne infrastrukture s prilagajanjem problematiki dostopnosti in povezanosti glede na značilnosti in potrebe raznovrstnih območij,
- dograditev regionalnih železniških povezav znotraj širših mestnih območij,
- zagotavljanje stalnega razvoja letališke infrastrukture in infrastrukture navigacijskih služb zračnega prometa,
- razvoj pristanišč Koper, Izola, Piran in rečnega pristanišča Brežice,
- razvoj žičniškega prometa kjer drugi prometni podsistemi zaradi reliefa tehnološko ne morejo opravljati prometne naloge oziroma tam, kjer je uporaba drugih prometnih podsistemov zaradi vremenskih in drugih razmer lahko začasno onemogočena ali motena.

Krajino najbolj obremenjujejo prometne povezave, ki posegajo v odprt prostor, v katerem so zaradi njegove večje ohranjenosti vplivi prometa opaznejši (trajen, ireverzibilen vpliv). Še posebej je vpliv velik v primeru izgradnje infrastrukturnega objekta po območju izjemne krajine ali krajskih območij prepoznavnih značilnosti ter krajinami z ohranjenimi naravnimi prvinami in izjemno uravnoteženimi kulturnimi prvinami, ki imajo velik simbolni pomen. Infrastrukturni objekti v prostoru postanejo prvina krajine in njen doživljajski prostor, zato mora biti njihova ureditev v skladu z obstoječimi tipi krajin. S sledenjem naravnim danostim in topografiji območja, kamor se posegi umeščajo, se manjša fragmentacija krajine.

Predviden razvoj javne prometne infrastrukture se prilagaja tipologiji in značilnostim prostora z namenom, da se ohrani prepoznavne značilnosti naselij in krajine, preprečuje fragmentacijo prostora ter zmanjšuje negativne vplive prometa na zdravje prebivalstva in okolje. Kljub temu lahko izgradnja infrastrukturnega objekta poseže v območje izjemne krajine in krajska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni, saj je na območju Slovenije opredeljenih kar 93 območij izjemnih krajin in 60 krajskih območij prepoznavnih značilnosti. Zaradi infrastrukturnih posegov prihaja do fragmentacije krajine in posledičnega izgubljanja regionalnih in lokalnih značilnosti krajin. Z umestitvijo prometne infrastrukture v prostor se poslabša tudi kakovost krajske slike območja, zaradi spremenjenega krajskega vzorca, objekta/ureditve, ki presega merilo prostorskih prvin, spremembe naravnega reliefa ali reliefne zgradbe kulturne krajine, odsotnosti vegetacijskih členitvenih prvin ter vidno izpostavljenih objektov/ureditev.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za razvoj prometne infrastrukture na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajske slike nebitven, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj prometne infrastrukture za doseganje cilja ohranjanja izjemnih krajin in krajskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajske slike:

Za zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajske slike je treba upoštevanje sledečih usmeritev:

- Infrastrukturni koridorji naj se prednostno ne umeščajo v območja izjemnih krajin in krajska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni.
- Z ustreznimi tehničnimi ukrepi je treba zagotavljati kakovostno krajsko sliko s sledenjem naravnim in kulturnim danostim in topografiji območja, še posebej v primeru ko se posega v naravno ohranjena in s kulturno dediščino bogate krajske enote.
- Pri umeščanju prometne infrastrukture v prostor ima nadgradnja v okviru obstoječega prometnega koridorja prednost pred novogradnjo.

Za usmerjanje in podrobnejšo določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini je na nižjih ravneh načrtovanja pomembna izdelava krajskih zasnov, ki vključujejo vrednotenje stanja in načrtovanja varstva ter razvoja elementov prepoznavnosti krajin.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (17) Ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

- **prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka:** na podlagi prenovljene metodologije v sklopu CRP bodo na novo opredeljene izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter njihovo število in obseg, ki bodo predmet Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

- **dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi:** z izbranim kazalnikom se ugotavlja spremembo dejanske rabe prostora na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi, na podlagi katere se ugotavlja trend spreminjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Avtorji Okoljskega poročila smo prepoznali manko referenčnega stanja kazalnika za spremljanje sprememb dejanske rabe na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi ter manko referenčnega stanja za spremljanje sprememb na ostalih krajinskih območjih. Kot ukrep predlagamo, da se njihovo referenčno stanje določi na podlagi rezultatov CRP »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje) v okviru Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

Vpliv na okoljski cilj ima predvsem umeščanje objektov za izkoriščanje obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter spremljajoče infrastrukture v prostor. Vpliv zmanjšuje prednostna nadgradnja obstoječih energetskih objektov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter zmanjšanja vplivov na okolje.

HIDROENERGIJA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavlajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih HE na Dravi, Savi in Soči,
- načrtovana veriga HE na srednji Savi od Jevnice do Suhadola in potencialno koriščenje hidroenergetskega potenciala na odseku med Brežicami in Mokricami,
- potencialna izgradnja črpalne elektrarne Drava – Kozjak,
- hidroenergetska raba posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi HE ob preveritvi izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko povezanost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.

Umestitev hidroelektrarn kot infrastrukturnih objektov velikega merila in izvedba vseh spremljajočih ureditev lahko povzroči velike spremembe krajinske zgradbe in prostorskih razmerij ter prvin prepoznavnosti prostora. Vplivi malih hidroelektrarn so manjšega merila, vendar je ob njihovem

znatnem številu in posledičnih številnih spremembah obvodnih krajin treba upoštevati njihov kumulativni vpliv. Med gradnjo do vplivov na krajino prihaja zaradi odstranitve obrežne vegetacije, obsežnih zemeljskih del (izkopov gradbenih jam, gradnje jezovnih zgradb in nasipov, ureditev zajezev in njihovih novih brežin, urejanja pritokov, začasnega odlaganja materiala v obvodnem prostoru ipd.) ter prisotnosti gradbišča in mehanizacije. Trajni vplivi na krajino so posledica umestitve pregrad in spremljajočih objektov ter zajezev, ki praviloma pomenijo bistveno razširitev obstoječih strug rek ter izrazito spremembo značaja teh rek. Zaradi dviga gladine prihaja do zalitja skalnega dna struge in brežin, tako da ni več vidnih značilnih krajinskih prvin - skal, brzic in prodišč. Vplivi na krajino so večji v primerih, kjer je predvidena izvedba dodatnih ureditev vzdolž zajezev - energetskih in vodnogospodarskih nasipov. Vodna telesa praviloma predstavljajo prvino, ki pozitivno vplivajo na kakovost krajinske slike. Zato je treba dopuščati tudi možnost, da zajezev poveča prepoznavnost krajine. H kakovosti krajinske slike lahko prispeva tudi kakovostna arhitektura pregrade. Umestitev hidroelektrarn kot infrastrukturnih objektov velikega merila in izvedba vseh spremljajočih ureditev povzročata velike spremembe krajinske zgradbe in prostorskih razmerij ter prvin prepoznavnosti prostora. Vplive⁹⁹ je možno omiliti s celovito krajinsko arhitekturno ureditvijo prostora vzdolž zajezev ter tako vzpostaviti novo prepoznavno krajino.

VETRNA ENERGIJA

Vpliv na okoljski cilj imata predvsem naslednji usmeritvi:

- postavitev mikro vetrnih, malih, srednje velikih ali velikih elektrarn ob upoštevanju vetrnega potenciala, ranljivosti narave in *prepoznavnih značilnosti krajine* ter oddaljenost od naselij,
- potencialna območja za postavitev srednjih, malih in mikro vetrnih elektrarn so: znotraj naselij, območja infrastrukturnih objektov in območja kmetijskih zemljišč, izven močno občutljivih območij za ptice ter območij, kjer se *ohranja prepoznavnost naselij in krajine*.

Najpomembnejši trajni vpliv na krajino zaradi prisotnosti vetrnih elektrarn je sprememba krajinske slike in posledično prostorskih razmerij, simbolnih vrednosti in kulturnosti prostora. Negativni vplivi umestitve vetrnic na krajinsko sliko so izrazitejši v naravno bolj ohranjenih krajinah, v krajinah z izrazito simbolno vrednostjo, širše krajinsko prepoznavnih območjih, v odprti (travnati, skaloviti) krajini oz. krajinsko manj pestrih območjih, kjer je stopnja vidne absorpcije manjša, na vidno izpostavljenih legah in če so vetrnice v večjem številu nameščene na neprekinjenem polju vetrnih elektrarn. Vpliv na spremembo krajinske slike imajo lahko posamične vetrnice, ki se jih v prostor umešča s podrobnimi občinskimi prostorskimi načrti, kakor tudi vetrne elektrarne z večjimi vetrnicami. Vpliv vetrnih elektrarn na krajino je moč omiliti z optimizacijo umestitve vetrnic v prostor in njihovim oblikovanjem.

GEOTERMALNA ENERGIJA IN TOPLOTA OKOLJA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- za koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami je primerno celotno območje Slovenije, predvsem stavbna zemljišča,
- raba vodnih površin za ta namen je možna le, v kolikor je okoljsko sprejemljiva.

⁹⁹ Opozorilo glede ocenjevanja vplivov velikih HE: Posamezni projekti izgradnje niso bili presojeni in jih bo treba presojati na naslednjem nivoju. Za nekatere projekte je možno, da bo vpliv ocenjen kot bistven in da se niti po izvedbi postopka prevlade druge javne koristi ne bodo izvedli ali se bodo izvedli v zmanjšanem obsegu. S sprejetjem SPRS prevlada druge javne koristi še ni dokazana, temveč se bo ugotavljala šele po izvedeni natančni presoji posameznih projektov izgradnje HE, upoštevajoč odsotnost drugih alternativnih rešitev in možnosti izvedbe ustreznih izravnalnih ukrepov.

BIOMASA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- prednostno spodbujanje rabe biomase v daljinskih energetskih sistemih na širših mestnih območjih in v večjih naseljih z visoko gostoto poselitve za daljinsko ogrevanje in območja gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih filtrov za varstvo zraka,
- načrtovanje decentraliziranih individualnih sistemov na lesno biomaso na območjih manjših naselij z nizko gostoto poselitve, izven območij ogroženih zaradi onesnaženosti s PM10 delci ali s slabšo prevetrenostjo ter na območjih gospodarskih con in proizvodnih območij,
- prednostno načrtovanje sistemov na bioplin na območjih, ki so namenjena kmetijski in živilski proizvodnji in območjih komunalne infrastrukture in jih je mogoče povezati neposredno z uporabniki.

Predpostavljamo, da bo raba gozdne biomase tudi v bodoče usklajena s stanjem lesnih zalog in s prirastkom lesne zaloge v gozdu in tako ne bo imela škodljivih vplivov na stanje gozda in njegove ekološke funkcije in posledično na značilnosti gozdne krajine. Predpostavljati je moč, da bo raba gozdne biomase usklajena s stanjem lesnih zalog in s prirastkom lesne zaloge v gozdu in tako ne bo imela škodljivih vplivov na stanje gozda in posledično na značilnosti gozdne krajine.

ENERGIJA SONCA

Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo neposredno ne naslavljajo ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, vendar je njihov vpliv izražen posredno z naslednjimi usmeritvami:

- Prednostna območja za rabo sončne energije so območja stavbnih zemljišč, zlasti strehe in fasade objektov, infrastrukturnih objektov, zlasti parkirišča, cestni in železniški koridorji ter javna razsvetljava in razvrednotena območja v okviru njihove sanacije, zlasti opuščena območja pridobivanja mineralnih surovin, odlagališča odpadkov, v kolikor je taka oblika sanacije sprejemljiva z varstva okolja in narave ter *ohranjanjem prepoznavnosti krajine*,
- Pri določitvi prednostnih območij za rabo sončne energije na stavbnih zemljiščih se upošteva varstvo naselbinske in arhitekturne prepoznavnosti.

Umestitev sončnih elektrarn in sončnih kolektorjev v krajino pomeni degradacijo krajinskih prvin in krajinske slike. Glede na možnosti umeščanja sončnih elektrarn in sončnih kolektorjev na objekte je ocenjeno, da umeščanje v krajino ni smiselno, v izjemnih in prepoznavnih krajinah pa nesprejemljivo. Izjema je lahko umeščanje v degradirana območja - kot sanacija odlagališč, odprtih kopov znotraj industrijskih območij, logističnih terminalov, vzdolž prometnih infrastrukturnih objektov (npr. v sočasni funkciji protihrupnih ograj), v kolikor niso ta območja naravovarstveno ali drugače pomembna, kar se ugotovi s podrobnejšo presojo. Ker je predvidena raba sončne energije na stavbnih zemljiščih, infrastrukturnih objektih in razvrednotenih območjih ob upoštevanju prepoznavnosti krajine, ni vpliva na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike nebitven, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov.

Vplivi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike so ocenjeni kot nebitveni pod pogoji (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo za doseganje cilja ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike:

Strateške usmeritve za umeščanje vetrnih elektrarn:

-Posamezne vetrne elektrarne naj se v okolje umešča tako, da ne bodo vplivale na krajinsko prepoznavna območja in izjemne krajine. Prav tako naj se pri izboru lokacije izogiba vidno izpostavljenim legam (predvsem če so vetrnice v "prvem planu" najbolj frekvenčnih gledišč), naravno ohranjenim krajinam in odprti krajini (travnati, skaloviti).

-Pri umeščanju posameznih stojišč vetrnic in ostale obvezne spremljajoče infrastrukture v potencialna območja za vetrne elektrarne je treba upoštevati: Na lokacijah, kjer so robni deli izjemnih krajin zajeti v potencialna območja za vetrne elektrarne, zaradi izkoriščanja prostora z ugodnimi vetrovnimi razmerami, je treba posebno pozornost nameniti podrobnejšemu umeščanju vetrnic v prostor. Ukrepi se nanašajo na optimizacijo umestitve posameznih objektov in naprav za izkoriščanje vetrne energije oz. spremljajoče infrastrukture znotraj posameznih potencialnih območij za postavitev vetrnih elektrarn v naslednjih fazah načrtovanja na način, da bodo v čim večji meri ohranjene prepoznavne krajinske značilnosti znotraj posameznih območij ter da bodo spremembe krajinske slike čim manjše oz. take, da bo krajinska podoba območij z vetrnimi elektrarnami čim bolj skladna.

Strateške usmeritve za umeščanje hidroelektrarn:

Prednostno se nove **male hidroelektrarne** umešča na obstoječe jezove, ki so objekti vodne infrastrukture, namenjeni zadrževanju ali usmerjanje vodnega toka, ob predhodni preveritvi energetskega potenciala vodotoka.

Velike hidroelektrarne: Za zmanjšanje vplivov na krajino in njen razvoj treba upoštevati predvsem sledeče usmeritve:

- aktivno načrtovanje robov zaježitve, ki omogočajo ohranjanje posameznih krajinskih prvin (npr. ohranjenih delov vodotokov, živic) in vzpostavljanje nadomestnih krajinskih prvin (npr. prodišč, obrežne vegetacije);
- oblikovanje brežin z upoštevanjem okoliških krajinskih značilnosti prostora in omogočanjem rekreacijske rabe prostora ob zaježitvah;
- sonaravno oblikovanje strug in obvodnega prostora pritokov;
- rekreacijske ureditve;
- vrhunsko arhitekturno oblikovanje hidroenergetskih objektov in njihovo vpetost v okoliško krajino in naselja;
- skrbno načrtovanje potekov tras spremljajočih daljnovodov in izvedba ukrepov za čim hitrejšo sanacijo razgaljenih površin na strminah, po možnosti z biološko inženirskimi ukrepi;

Strateške usmeritve za umeščanje sončnih elektrarn:

V prostorskih aktih je treba določiti (ne)dopustnost umeščanja sončnih elektrarn po posameznih enotah urejanja prostora oz. kategorijah namenske rabe prostora. Praviloma naj bo dopustno nameščati sončne elektrarne le na objekte ali na način, vključno s sončnimi koncentradorji, da to ne bo samostojna prostorska ureditev v krajini, temveč del celovite prostorske ureditve (npr. infrastrukturnega, industrijskega objekta, sanacije degradiranih območij).

Za usmerjanje in podrobnejšo določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini je na nižjih ravneh načrtovanja pomembna izdelava krajinskih zasnov, ki vključujejo vrednotenje stanja in načrtovanja varstva ter razvoja elementov prepoznavnosti krajin.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (17) Ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS 2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

- **prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka:** na podlagi prenovljene metodologije v sklopu CRP bodo na novo opredeljene izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter njihovo število in obseg, ki bodo predmet Akcijskega programa za izvajanje SPRS. - **dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi:** z izbranim kazalnikom se ugotavlja spremembo dejanske rabe prostora na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi, na podlagi katere se ugotavlja trend spreminjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Avtorji Okoljskega poročila smo prepoznali manko referenčnega stanja kazalnika za spremljanje sprememb dejanske rabe na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi ter manko referenčnega stanja za spremljanje sprememb na ostalih krajinskih območjih. Kot ukrep predlagamo, da se njihovo referenčno stanje določi na podlagi rezultatov CRP »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje) v okviru Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA

Umestitev daljnovoda, kablovoda ali RTP v območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni povzroči fragmentacijo krajine in posledično izgubljanje značilnosti krajine, njene drugačnosti, identitete, ter degradira krajinsko sliko.

Prilagoditve in nadaljnji razvoj prenosnih in distribucijskih omrežij bodo potekale praviloma po obstoječih trasah električnih in plinovodnih vodov, tako da tu večjega vpliva na krajino ne bo. Negativen vpliv bo imelo nadaljnje širjenje distribucijskih in prenosnih omrežij v regije, ki do sedaj še niso pokrite, saj se bodo vzpostavljale nove trase v odprtem prostoru.

Ocenjujemo, da je vpliv na zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, nebitven (ocena vpliva C).

Splošni omilitveni ukrepi usmeritev za razvoj energetskih omrežij za doseganje cilja ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike:

Za zagotovitev ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba upoštevanje sledečih usmeritev:

- Distribucijska in prenosna omrežja naj se ob širitvi načrtuje izven območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni.
- Prednostno načrtovanje omrežij znotraj obstoječih koridorjev električnih in toplovodnih vodov.
- Z ustreznimi tehničnimi ukrepi je treba zagotavljati kakovostno krajinsko sliko s sledenjem naravnim in kulturnim danostim in topografiji območja, še posebej v primeru ko se posega v naravno ohranjena in s kulturno dediščino bogate krajinske enote.

Za usmerjanje in podrobnejšo določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini je na nižjih ravneh načrtovanja pomembna izdelava krajinskih zasnov, ki vključujejo vrednotenje stanja in načrtovanja varstva ter razvoja elementov prepoznavnosti krajin.

Navedene splošne omilitvene ukrepe za doseganje cilja (17) Ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike je treba vključiti v predlog Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in jih upoštevati ob novelaciji SPRS

2050, za kar je zadolžen pripravljavec SPRS 2050 (Ministrstvo za okolje in prostor). Te ukrepe se upošteva predvsem v času izdelave plana (OPN, DPN, OPPN), pri projektiranju (IDP, PGD) in med obratovanjem. Za izvedbo teh ukrepov so odgovorni: naročnik/investitor plana, izdelovalec prostorske dokumentacije in izdelovalec projektne dokumentacije. Nadzor izvajajo varstveni resorji in MOP v času celovite presoje vplivov na okolje ali presoje vplivov na okolje in ob izdaji soglasij oziroma okoljskih dovoljenj za posamezen plan.

Kazalnika za spremljanje stanja:

- **prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka:** na podlagi prenovljene metodologije v sklopu CRP bodo na novo opredeljene izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter njihovo število in obseg, ki bodo predmet Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

- **dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi:** z izbranim kazalnikom se ugotavlja spremembo dejanske rabe prostora na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi, na podlagi katere se ugotavlja trend spreminjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Avtorji Okoljskega poročila smo prepoznali manko referenčnega stanja kazalnika za spremljanje sprememb dejanske rabe na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi ter manko referenčnega stanja za spremljanje sprememb na ostalih krajinskih območjih. Kot ukrep predlagamo, da se njihovo referenčno stanje določi na podlagi rezultatov CRP »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje) v okviru Akcijskega programa za izvajanje SPRS.

2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

Usmeritve SPRS predvidevajo postopno zapiranje manjših objektov in sanacijo nelegalnih kopov, s prednostno sanacijo kopov v območjih krajinske prepoznavnosti, varovanja narave ali kulturne dediščine, kar ohranja ali izboljša kakovost krajinske slike območja. Problematika obstoječih lokacij izkoriščanja mineralnih surovin se kaže v površinsko obsežnih in vizualno izpostavljenih spremembah reliefa ter spremljajočih objektih, deponijah in odlagališčih. Pričakovano je zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje mineralnih surovin za gradbene potrebe zaradi prednostne uporabe recikliranih gradbenih odpadkov, kar zmanjšuje možnosti poseganja v območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter na kakovost krajinske slike.

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami na krajino nebitven (ocena vpliva A).

2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Vpliv razvoja podeželja, kmetijstva in gozdarstva je podrobneje opisan v poglavju »1.3 Usmeritve za razvoj podeželja« v okviru »Sklopa 1 – Usmeritve za doseganje ciljev SPRS 2050 in izvajanje koncepta prostorskega razvoja – splošne usmeritve za prostorski razvoj«.

Skupen vpliv usmeritev za razvoj podeželja, kmetijstva, gozdarstva in ribištva na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike, ocenjujemo kot nebitven (ocena vpliva B).

2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

Usmeritve predvidevajo ohranjanje krajinskih značilnosti v okviru ohranjanja življenjskih prostorov vrst, kar pozitivno vpliva na okoljski cilj. Pozitiven vpliv ima tudi predvidena ustanovitev novih zavarovanih območij, znotraj katerih se bodo posledično varovale prepoznavne značilnosti krajine in krajinska slika območja. *Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za ohranjanje narave na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike pozitiven (ocena vpliva A).*

2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

Usmeritve SPRS 2050 za razvoj turizma se nanašajo na oblikovanje masterplanov za turistične makroregije, pri katerem se upoštevajo usmeritve za turistična območja iz poglavja 1.5.2. Avtorji Okoljskega poročila opozarjamo na manko obravnave krajinskih zasnov pri pripravi turističnih masterplanov v SPRS 2050. Ker ZUREP-2 ne predvideva izdelave krajinskih zasnov za turistične makroregije predlagamo dopolnitev SPRS 2050 z usmeritvijo, ki predvideva obvezno uskladitev turističnih masterplanov z resorjem prostora oz. uskladitev turističnih masterplanov z usmeritvami za krajinske zasnove, kot izhajajo iz regionalnih prostorskih planov (RPP) ali občinskih prostorskih planov (OPP).

Ocenjujemo, da je vpliv usmeritev za razvoj turizma na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike pozitiven (ocena vpliva A).

2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

Usmeritve SPRS predvidevajo prednostni razvoj obrambnih dejavnosti na območjih, ki že služijo obrambnemu namenu, prav tako je predvideno ohranjanje območij (praviloma v kmetijski ali gozdni rabi), ki imajo zaradi svojih lastnosti strateški pomen za obrambo države, kar pozitivno vpliva na ohranjanje celovitosti krajinskih območij in kakovostne krajinske slike. *Usmeritve za obrambne dejavnosti ne bodo imele vpliva na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike (ocena vpliva A).*

2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Pozitiven vpliv na ohranjanje krajinske slike ter prepoznavnih značilnosti območja ima načrtovanje dejavnosti, posegov in rab izven ogroženih območij. Vpliv imajo lahko potencialni ukrepi za varstvo pred potresi, plazovi, ipd., ki pa je ob upoštevanju predvidenih usmeritev nebitven. *Ocenjujemo, da usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami nimajo vpliva na zagotavljanje ohranjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike (ocena vpliva A).*

7.3 KUMULATIVNI VPLIVI

Kumulativni vplivi kot vsota vplivov, ki so vsak zase glede na merila vrednotenja zanemarljivi, imajo lahko učinke, ki glede na enaka merila vrednotenja niso več zanemarljivi. Ker so usmeritve za doseganje ciljev SPRS splošni, saj je SPRS dokument usmerjevalne narave in se ne opredeljuje do posameznih konkretnih projektov, tovrstnih kumulativnih vplivov ni možno ugotavljati. Sinergijski vplivi izvedbe plana so v celoti večji od vsote posameznih vplivov in jih v tem smislu prav tako ne ugotavljamo.

Kumulativni vplivi na okolje so v tem Okoljskem poročilu opredeljeni kot vzajemno vplivanje na okolje ob izvajanju ukrepov SPRS in hkratnem izvajanju ukrepov drugih dejavnosti (na primer: kumulativen vpliv na vodno okolje zaradi rabe vode v hidroelektrarnah in rabo vode v kmetijski proizvodnji). Pri ugotavljanju kumulativnosti so upoštevani sprejeti programi na državni ravni, kumulativnost s plani in posegi pa se bo presojala na hierarhično nižjih nivojih planiranja.

Kumulativni vplivi na okolje so v tem Okoljskem poročilu opredeljeni kot vsota vplivov izvedbe ukrepov SPRS na različne vidike okolja/okoljske cilje in vsota vplivov na okolje, ki jih povzroča izvedba ciljev skupaj z izvajanjem drugih programskih dokumentov RS.

Spodaj naštetih programskih dokumentov so pripravljene tako, da so v skladu z obstoječimi pravno veljavnimi dokumenti oziroma zakonskimi akti, obenem pa morajo biti usklajeni med seboj. Kadar je ob njihovem izvajanju pričakovati pomembne vplive na okolje, so (ali bodo), vsak posebej, ovrednoteni v postopku celovite presoje vplivov na okolje. Ocenjujemo, da so lahko skupni kumulativni vplivi izvajanja navedenih strateških dokumentov kvečjemu pozitivni, morebitni negativni vplivi pa se lahko izrazijo v nadaljnjih fazah na planskih oziroma izvedbenih ravneh.

- Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021, Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021 (oktober 2016) in Načrt upravljanja z morskim okoljem 2017–2021 (maj 2017),
- Operativni program doseganja nacionalnih zgornjih mej emisij onesnaževal zunanjega zraka (novela v pripravi),
- Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM₁₀,
- Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (novela v pripravi),
- Resolucija o nacionalnem gozdnem programu,
- Program upravljanja območij Natura 2000 2015–2020,
- Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja,
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2018–2025 (v pripravi),
- Strategija kulturne dediščine 2020 – 2023 ,
- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020,
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji,
- Strategija razvoja prometa v RS.

7.4 ČEZMEJNI VPLIVI

Usmeritve za doseganje ciljev SPRS so splošne, saj je Strategija prostorskega razvoja Slovenije dokument usmerjevalne narave in ne narekuje fizičnega umeščanja objektov v prostor, temveč zgolj nakazuje razvoj prostora v bodoče. SPRS se navezuje, upošteva in sprejema cilje ter načela prostorskega razvoja iz dokumentov, smernic in priporočil organov Organizacije združenih narodov, Sveta Evrope in Evropske unije, zato ne pričakujemo večjih čezmejnih vplivov, kot so že opredeljeni v trenutnih zakonodajnih dokumentih. Za plane, ki bi vendarle lahko pomembno vplivali na okolje v sosednjih državah, je treba v nadaljnjih fazah priprave projektne dokumentacije izvesti postopek čezmejne presoje vplivov na okolje.

8. ALTERNATIVE

V okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije iz leta 2004 (SPRS 2004) je bil pripravljen model prostorskega razvoja Slovenije 2050 (BF, november 2017), kot osnova za pripravo SPRS 2050. Na podlagi vizije in ciljev prostorskega razvoja 2050, projekcij razvoja ter izhodišč v ključnih strateških dokumentih sta bili na začetku pripravljeni dve različici modela prostorskega razvoja A in B. Predlagana modela sta bila osnova za širšo razpravo, katere ugotovitve so bile povzete v predlog modela C, ki je postal izhodišče in okvir za SPRS 2050. Različici modela A in B lahko smatramo kot alternativni prostorskemu razvoju, predvidenemu v SPRS 2050.

Model A je model koncentriranega policentričnega prostorskega razvoja, osnovan na treh središčih mednarodnega pomena, štirih središčih nacionalnega pomena ter petih središčih regionalnega pomena. Manjše število središč pomeni večjo koncentracijo prebivalstva in storitev v središčih višjega ranga, kar omogoča racionalnejšo organizacijo javnega prometa (trajnostne mobilnosti) in drugih storitev, predvsem znotraj širših mestnih območij.

Model B je model dekoncentriranega policentričnega prostorskega razvoja z večjim številom središč: poleg treh središč mednarodnega pomena ima devet središč nacionalnega pomena ter deset središč regionalnega pomena. Večje število središč zahteva dobro prometno povezanost med posameznimi središči in dobre medregionalne povezave v javnem prometu. Zaradi manjšega števila uporabnikov pomeni več težav pri učinkovitem zagotavljanju storitev, zlasti javnega potniškega prometa.

Za oba modela so bile ugotovljene tako prednosti kot slabosti z vidika ciljev in izzivov prostorskega razvoja, kot tudi z vidika okoljskih ciljev. Model A ima več prednosti, ki izhajajo iz koncentracije (stroškovna učinkovitost, večja učinkovitost in kakovost storitev, ki zahtevajo kritično maso) in je zato nekoliko boljši z vidika racionalnega prostorskega razvoja ter in konkurenčnosti mest, omogoča boljši odziv na izzive globalizacije in krepi vlogo mest v mednarodnem povezovanju. Večja koncentracija prebivalstva in storitev v središčih višjega ranga omogoča racionalnejšo organizacijo prometa in infrastrukture, s čimer se zmanjšajo možnosti poseganja v odprt prostor in naravno okolje. Po drugi strani pomeni odmik od enakomernega razvoja podeželja, ki je zagotovilo prostorske identitete in kakovosti življenja v teh območjih in ponuja manj rešitev za manjša središča in odmaknjena območja, prav tako ima več slabosti z vidika podnebnih sprememb. Prednosti modela B izhajajo zlasti z vidika racionalnosti in kakovosti posameznikovega vsakdanjega življenja in ohranjanja obstoječega omrežja, krepitve delovanja od spodaj navzgor ter ohranjanja identitete malih središč. Poleg težav z vidika zagotavljanja kritične mase za racionalno in kakovostno zagotavljanje storitev je negativna posledica razpršenosti tudi fragmentacija krajine zaradi večjega števila (manjših) ureditev in negativni vpliv na identiteto. Razpršenost središč pomeni tudi kompleksnejšo organizacijo medsebojnih povezav in infrastrukture, s čimer se povečajo pritiski na odprt prostor in naravno okolje. Razlika v rangi in številu središč torej pomeni razlike v razporeditvi, kakovosti, dostopnosti storitev, načinu njihovega zagotavljanja, za to potrebnih sredstvih, prostoru, naravnih virih, vplivih na prometne tokove in s tem povezane posledice ter vplivi na naravno okolje.

8.1 RAZVOJ STANJA BREZ IZVEDBE UKREPOV SPRS 2050

V primeru, da se Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 ne sprejme, usmerjanje prihodnjega prostorskega razvoja države temelji na prostorski strategiji, ki je bila sprejeta z Odlokom o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04). V nadaljevanju je predstavljen razvoj stanja v prostoru brez izvedbe usmeritev SPRS 2050 po posameznih področjih okolja.

8.1.1 NARAVNA VIRA: TLA IN GOZD

V Sloveniji opazno narašča pozidava tal kot posledica širjenja območij poselitve in povečane potrebe po zemljiščih, vključno z gozdnimi zemljišči, zaradi nekaterih sektorskih razvojnih programov. Tak trend prostorskega razvoja je povsem nesprejemljiv. Tla so namreč pomemben neobnovljiv naravni vir in opravljajo veliko funkcij in nalog, ki so odločilnega pomena za človeške dejavnosti in preživetje ekosistema. Tla so vir biološke raznovrstnosti, temelj večine človeških dejavnosti, skladišče ogljika in ne nazadnje arhiv geološke ter arheološke dediščine ter znatno vplivajo tudi na druga področja varstva okolja, kot so varstvo površinskih voda in podtalnice, zdravje ljudi, podnebne spremembe, varstvo narave in biološke raznovrstnosti ter varnost živil.

Brez doslednega izvajanja usmeritev SPRS 2050 ohranjanje vseh funkcij tal ni zagotovljeno in s tem posredno tudi ni zagotovljeno ohranjanje vseh funkcij gozda, čeprav je pritisk na ohranjenost in odpornost gozdov objektivno manjši. Usmeritve SPRS 2050 preprečujejo, da bi raba tal in gozdov potekala na način, ki ne zagotavlja trajnostnega razvoja, to je na način, ki ne ohranja sposobnosti tal in gozdov za izvajanje vseh ekosistemskih funkcij in preprečuje, da bi prihodnje generacije lahko zadovoljevale svoje potrebe. Usmeritve SPRS 2050 temeljijo namreč na ukrepih za ohranjanje funkcij tal, ukrepih preprečevanja degradacije tal ter blaženja učinkov degradacije tal in ukrepih sanacije že degradiranih tal, ter s tem posredno tudi na ukrepih za zmanjševanje ohranjenosti in odpornosti gozdov.

Brez upoštevanja usmeritev SPRS 2050 nadaljnja pozidava tal ne bo omejena, potreba po novi pozidavi tal pa se ne bo nadomeščala z obnavljanjem opuščenih območij ali z zgoščanjem poselitve v območjih obstoječe poselitve.

8.1.2 ZRAK

V skladu s politiko o kakovosti zraka v Evropski uniji je treba vzpostaviti boljšo povezavo med nadzorom virov onesnaževanja ter zgornjimi mejami in standardi kakovosti zunanjega zraka, kar pomeni, da je treba izboljšati usklajevanje med ukrepi iz Direktive o nacionalnih zgornjih mejah emisij (NEC Direktiva) in akcijskimi načrti iz Direktive 2008/50/ES o kakovosti zunanjega zraka. Boljše usklajevanje ukrepov iz obeh direktiv narekuje predvsem učinkovito ukrepanje za zmanjševanje emisij NO_x iz cestnega prometa ter zmanjševanje emisij delcev iz kurilnih naprav, kar bo bistveno prispevalo k zmanjšanju lokalne onesnaženosti zunanjega zraka. Usmeritve SPRS 2050 ključno pripomorejo k uspešnemu usklajevanju ukrepov iz obeh navedenih direktiv. Brez upoštevanja usmeritev SPRS 2050 bi bilo doseganje zmanjšanja lokalne onesnaženosti zraka oteženo, roki za doseganje ciljev obeh navedenih direktiv pa bi se podaljšali.

8.1.3 VODA

Usmeritve SPRS 2050, ki se nanašajo na razvoj poselitve v Sloveniji, v urbaniziranih območjih izrazito prispevajo k zmanjševanju pritiska *na ekološko in kemijsko stanje površinskih voda, količinsko in kemijsko stanje podzemnih voda ter na stanje morskega okolja*. Zaradi doseganja vseh ciljev teritorialne kohezije v Sloveniji pa SPRS 2050 podaja tudi usmeritve za nadaljnji razvoj *prometne infrastrukture* ter nadaljnji razvoj *energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo*. Pri umeščanju objektov teh dveh infrastruktur pa je potrebna določena previdnost, ker umeščanje take infrastrukture v okolje pomeni hkrati tveganje za doseganje ciljev dobrega stanja površinskih in podzemnih voda ter dobrega stanja morskega okolja.

Brez usmeritev SPRS 2050 bi bilo doseganje ciljev *preprečevanja poslabšanja stanja površinskih voda in doseganja dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih*

voda, dobrega količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda ter dobrega stanja morskega okolja, oteženo. Omilitveni ukrepi, ki jih je treba izvesti ob umeščanju prometne in energetske infrastrukture, bi bili prepuščeni naključnemu odločanju in neučinkoviti, ker jih ne bi usmerjala trajnostno naravnana politika prostorskega razvoja Slovenije, to je politika, ki jo izraža SPRS 2050 in v katero so uravnoteženo integrirani cilji *gospodarske, socialne in teritorialne kohezije* ob upoštevanju vseh dogovorjenih okoljskih in podnebno-energetskih ciljev Evropske unije.

8.1.4 NARAVA

Prostorska strategija, sprejeta z Odlokom o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04), je upoštevala zahteve po zagotavljanju in varstvu kakovosti okolja. Ohranjanje narave, varstvo prostorske identitete in kulturne dediščine ter varstvo in izboljšanje kvalitete bivalnega in delovnega okolja so bile temeljne razvojne zahteve, ki jih je sprejeta prostorska strategija vključevala kot sestavni del usmerjanja prostorskega razvoja. V okviru ohranjanja narave pa so bili cilji prostorskega razvoja spodbujanje ohranjanja biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in naravnih procesov kot bistvenih sestavin kakovostnega naravnega okolja, zagotavljanje ustrezne vključitve biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot v gospodarjenje z naravnimi viri in prostorom ter vzpostavitev omrežja posebnih varstvenih območij in zavarovanih območij. Obstoječa prostorska strategija je sicer ustrezno usmerjala razvoj in upoštevala varstvene cilje za ohranjanje narave, vendar nova strategija upošteva tudi spremembe na področju ohranjanja narave, ki so se na tem področju zgodile po letu 2004. Brez sprejetja nove strategije cilji prostorskega razvoja sčasoma ne bi več odražali dejanskega stanja v prostoru. Pritisk na okolje in posledično tudi na varovana območja bi se sčasoma povečeval.

8.1.5 PODNEBNE SPREMEMBE

Za doseg cilja podnebno-energetskega zakonodajnega okvira do leta 2030 bo Slovenija sprejela nacionalni načrt za podnebje in energije, v okviru katerega bodo opredeljeni tudi ukrepi za doseganje nacionalnega deleža obnovljive energije v končni porabi energije (delež trenutno še ni določen, pričakovati pa je, da ne bo manjši od 32 %). Na podlagi usmeritev iz SPRS 2050 se bo morala ob sprejemanju tega nacionalnega načrta razrešiti tudi dilema v zvezi s prevlado ene javne koristi nad drugimi javnimi koristmi, in sicer gre za prevlado javne koristi pridobivanja elektrike v hidroelektrarnah in vetrnih elektrarnah nad javnimi koristmi doseganja dobrega stanja voda in ohranjanja narave. Brez usmeritev iz SPRS 2050 bi bilo to usklajevanje javnih koristi za doseganje uravnoveženega trajnostnega razvoja oteženo.

Usmeritve SPRS 2050 tudi jasno opredelijo ključno vlogo mest in lokalnih skupnosti pri izvajanju ukrepov za spodbujanje rabe alternativne energije in vozil z nizkimi emisijami, aktivne mobilnosti (kolesarjenje in hoja), javnega prevoza in sistemov za izposojlo koles in souporabo avtomobilov z namenom zmanjšanja prometnih zastojev in onesnaževanja zunanjega zraka. Brez usmeritev SPRS 2050 bi bili ti ukrepi zagotavljanja trajnostne mobilnosti močno okleščeni ali pa vsaj časovno zamaknjeni.

Najpomembnejši pa so pristopi SPRS 2050, ki temeljijo na vzpostavitvi zelene infrastrukture. Ti pristopi štejejo med najširše uporabljana, ekonomsko vzdržna in učinkovita orodja za boj proti vplivom podnebnih sprememb, ker kot del celotne prilagoditvene strategije za pomoč ljudem pri prilagajanju ali blažitvi negativnih vplivov podnebnih sprememb uporabljajo biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve.

Vzpostavitev zelene infrastrukture, kot jo predvidevajo usmeritve SPRS 2050, je tudi način za doseganje manjšega ogljičnega odtisa prometnega in energetskega sektorja, ker blaži negativne vplive rabe in razdrobljenosti zemljišč ter ustvari priložnosti za boljšo vključitev rabe zemljišč, ekosistema in

biotske raznovrstnosti pri načrtovanju prometnega in energetskega sektorja. Rešitve z zeleno infrastrukturo so v skladu s SPRS 2050 bistven del politike za obvladovanje tveganj naravnih nesreč, kot so poplave, zemeljski in snežni plazovi, gozdni požari in neurja. Brez usmeritev SPRS 2050 rešitve z zeleno infrastrukturo ne bi imele tako pomembne vloge pri načrtovanju prostorskega razvoja.

8.1.6 ZDRAVJE LJUDI

8.1.6.1 Pitna voda

Iz javno dostopnih poročila izhaja, da je v Sloveniji pitna voda zdravstveno ustrezna, pa tudi iz kazalnika WEI za Slovenijo sledi, da kljub vplivom pričakovanih podnebnih sprememb tveganje, da se bistveno zmanjša razpoložljivost vode za namene zagotavljanja zadostnih količin zdravstveno ustrezne pitne vode, ni veliko. Ne glede na relativno ugodno sliko, ki jo daje za Slovenijo kazalnik WEI, pa je treba opozoriti, da se v Sloveniji pridobiva pitna voda pretežno iz podzemne vode, kar pomeni, da je za zanesljivo oskrbo s pitno vodo pomembnejša obnovljivost količin podzemne vode v plitvih vodonosnikih ter varovanje teh vodonosnikov pred onesnaževanjem.

Usmeritve SPRS 2050 z rešitvami zelene infrastrukture ponujajo stroškovno učinkovite možnosti za boljše izvajanje Direktive 98/83/ES o pitni vodi in Direktive 2006/118/ES o podzemni vodi. Rešitve zelene infrastrukture so zlasti pomembne v urbanih okoljih. Značilnosti zelene infrastrukture v mestih prinašajo koristi za zdravje, ki niso samo čisti zrak in zavetje pred vročinskim valom temveč tudi boljša kakovost vode, ki se uporablja za oskrbo prebivalstva s pitno vodo. Brez izvajanja usmeritev SPRS 2050 bi bila oskrba prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah ogrožena.

8.1.6.2 Kakovost zraka

V nekaterih območjih Slovenije je kakovost življenja čezmerno okrnjena zaradi izpostavljenosti onesnaženemu zraku, saj standardi kakovosti zunanega zraka v zvezi s koncentracijo delcev ter koncentracijo ozona v zraku še niso izpolnjeni. Stanje je v zvezi s čezmerno onesnaženostjo zunanega zraka z delci še posebej resno v območjih nekaterih mestnih občin in kotlinah v zimskem času zaradi slabe prevetrenosti ozračja in večje uporabe tehnološko neprimernih kurišč na biomaso.

Usmeritve SPRS 2050 za urejanje in razvoj naselij ustrezno opredeljujejo sklop ukrepov za reševanje mestnih izzivov pri zmanjšanju onesnaženosti zunanega zraka, pri čemer sta najpomembnejši usmeritvi v zvezi z uvajanjem trajnostne mobilnosti in prednostnega načrtovanja sistemov za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma CO₂ nevtralnimi energetskimi viri. Brez upoštevanja usmeritev SPRS 2050 bi bila učinkovitost ukrepov zmanjšanja onesnaženosti zunanega zraka v nekaterih pretežno urbanih območjih Slovenije močno oslABLJENA.

8.1.6.3 Obremenitev s hrupom

Glavni politični cilj Sedmega okoljskega akcijskega programa EU je znatno zmanjšati onesnaževanje s hrupom do leta 2020 in se približati priporočenim ravnom hrupa, ki ga priporoča Svetovna zdravstvena organizacija. SPRS 2050 se posredno približa ukrepom varstva okolja pred hrupom s splošnimi usmeritvami razvoja prometne infrastrukture, ki narekujejo zmanjšanje emisij hrupa s posodobitvijo voznega parka, cestne in železniške infrastrukture ter dodatnimi ukrepi za zmanjševanje obremenjenosti okolja s hrupom.

Pomembne so tudi usmeritve, ki posredno vplivajo na preusmeritev prometnih tokov na daljinskih tranzitnih prometnih koridorjih (prioritetno na železniško omrežje) ter v urbanem okolju (javni

promet). Vse splošne usmeritve, ki jih SPRS 2050 naslavlja na razvoj prometne infrastrukture, pozitivno vplivajo na zmanjšanje obremenjenosti okolja s hrupom cestnega in železniškega prometa.

Za zmanjšanje izpostavljenosti ljudi čezmernemu hrupu so potrebni tudi drugi ukrepi, kot je na primer ohranjanje tako imenovanih mirnih območij v mestih in na odprtem. V SPRS 2050 poudarjena vloga zelene infrastrukture ponuja stroškovno učinkovite možnosti za boljše izvajanje Direktive 2002/49/ES o okoljskem hrupu, ker so rešitve zelene infrastrukture pomembne za preprečevanje širjenja hrupa cestnega ali železniškega promet v urbanih okoljih. Brez usmeritev SPRS 2050 bi bilo izvajanje ukrepov za približevanje priporočenim ravnom hrupa predvsem v bližini prometne infrastrukture močno upočasnjeno.

8.1.6.4 Elektromagnetno sevanje in svetlobno onesnaževanje

Usmeritve SPRS 2050 naslavlajo vplive na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z elektromagnetnim sevanjem ter svetlobnim onesnaževanjem samo posredno, in sicer z usmeritvami za dvig kakovosti življenja v naseljih. Te usmeritve napovedujejo izboljšanje dostopnosti prebivalstva do storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena. Izboljšanje dostopnosti do navedenih storitev pa narekuje večjo opremljenost urbanega prostora z omrežji, ki so vir elektromagnetnega sevanja in svetlobnega onesnaževanja (elektroenergetska, prometna in telekomunikacijska omrežja).

Ob upoštevanju vseh predpisanih standardov in ob spodbujanju uporabe že uveljavljenih tehničnih rešitev na področju zmanjševanja vplivov elektromagnetnega sevanja in svetlobnega onesnaževanja, je upravičeno pričakovati, da bodo usmeritve SPRS 2050 pripomogle k zmanjševanju in preprečevanju škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika obremenjenosti okolja z elektromagnetnim sevanjem ter svetlobnim onesnaževanjem.

Na podlagi usmeritev SPRS 2050 pričakovana večja gostota omrežij, ki so vir elektromagnetnega sevanja in svetlobnega onesnaževanja v naseljih, ne sme pomeniti grožnjo zmanjševanju ali preprečevanju škodljivih vplivov na zdravje ljudi, če se le dosledno upoštevajo predpisani standardi in uporaba novih tehničnih rešitev za zmanjševanje vplivov, ki jih povzročajo ti viri.

8.1.7 PREBIVALSTVO IN MATERIALNE DOBRINE

Cilj teritorialne kohezije je zagotavljanje optimalne razporeditve dejavnosti in storitev v prostoru, kar omogoča, da se kar najbolj izkoristijo naravne danosti posameznega območja ter povežejo politike za doseganje gospodarske učinkovitosti, socialne kohezije in ekološkega ravnovesja ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja, ki ima osrednji pomen pri oblikovanju teh politik.

Usmeritve SPRS 2050 udeležujejo ukrepe za doseganje ciljev teritorialne kohezije na ozemlju Slovenije. Brez usmeritev SPRS 2050 prostorski razvoj na ozemlju Slovenije ne bi bil uravnotežen in trajnosten razvoj, ki omogoča enakomernjšo in bolj trajnostno uporabo sredstev, vključno z naravnimi viri kot so pitna voda, obnovljivi viri energije ali območja z bogato biotsko raznovrstnostjo in podobno.

Usmeritve SPRS 2050 naslavlajo tudi aktivnosti za zagotavljanje ohranjanja nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanja poplavne ogroženosti. Predvsem so pomembne usmeritve k zeleni infrastrukturi, ki zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, zlasti njegove ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora. V zvezi s poplavno ogroženostjo je posebej pomembna vloga zelene infrastrukture zaradi ohranjanja površin za razlivna/poplavna območja voda. Brez usmeritev SPRS 2050 bi bile aktivnosti za obvladovanje poplavne ogroženosti v Sloveniji manj učinkovite.

8.1.8 KULTURNA DEDIŠČINA

Cilja prostorskega razvoja Slovenije obstoječe prostorske strategije iz leta 2004 stremita k spodbujanju ohranjanja in razvoja kulturne raznovrstnosti kot osnove za kakovostno nacionalno prostorsko prepoznavnost, kvalitetno bivalno okolje in socialno vključenost ter zagotavljanju dostopnosti do dediščine in s tem povečanje identifikacijskih, vzgojnih in gospodarskih potencialov ter njene trajnostne rabe. Usmeritev za ohranjanje kulturne dediščine pri nadaljnjem razvoju je v obstoječi prostorski strategiji zelo malo in so precej splošne, kljub temu pa strategija ustrezno usmerja razvoj ob upoštevanju varstvenih ciljev. Nova strategija na drugi strani z usmeritvami bolj celovito naslavlja območja kulturne dediščine v okviru krepitev prostorske identitete, njihovo ohranjanje in prenovu ter upošteva spremembe na področju varstva kulturne dediščine, ki so se na tem področju zgodile v zadnjih petnajstih letih. Brez sprejetja nove strategije bi se pritisk nadaljnega razvoja na enote kulturne dediščine in njihova vplivna območja sčasoma povečeval, kar bi vodilo v trajne izgube posameznih objektov in območij kulturne dediščine oziroma njihovih dediščinskih lastnosti.

8.1.9 KRAJINA

V letu 2004 je Strategija prostorskega razvoja Slovenije v slovenski prostor vpeljala pojem prepoznavnosti krajin ter opredelila in določila prepoznavna območja krajin na nacionalni ravni, ki so postala podlaga za nadaljnje načrtovanje in oblikovanje varstvenih ukrepov. Podala je temeljne razvojne zahteve kot sestavni del usmerjanja prihodnjega prostorskega razvoja, ki temeljijo na ohranjanju prepoznavnosti Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine ter ohranjanju naravnih kakovosti krajine. Obstoječa prostorska strategija je torej postavila osnovo za razvoj, varstvo in upravljanje krajine, vendar so usmeritve presplošne, koncept prepoznavnosti pa ni podprt z instrumenti. Nova strategija območja krajinske prepoznavnosti opredeljuje kot del zelene infrastrukture, ki jo tvorijo tudi omrežja Nature 2000, zavarovana območja, naravne vrednote, zelene površine v urbanih območjih in druga zemljišča, pomembna za ekološko povezanost teh območij. V novi strategiji so sicer podane le splošne usmeritve kot del usmeritev za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine, na novo določena in ovrednotena območja izjemnih krajin in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi ter podrobneje opredeljene aktivnosti, nosilci, roki in sredstva pa bodo del Akcijskega programa za obdobje od 2020 do 2030. Brez sprejetja nove strategije bi se nadaljeval trend spreminjanja slovenskega krajine v smeri razvrednotenja območij in izgubljanja prepoznavnih, skladnih krajinskih struktur.

9. MONITORING

Okoljski kazalniki za spremljanje vpliva SPRS 2050 na okolje so predlagani na podlagi izsledkov okoljske presoje. Prednostno so opredeljeni kazalniki, ki so merljivi in je hkrati v Sloveniji že vzpostavljeno spremljanje njihovega stanja. To so tisti kazalniki za katere se rezultati na nivoju države sistematično zbirajo, obdelujejo in se o njih poroča. Pri izboru kazalnikov stanja smo se tako oprli na tiste, s katerimi se že meri stanje okolja v sklopu omrežja EIONET, ki je bilo vzpostavljeno zaradi poročevalskih obveznosti Slovenije do Evropske okoljske agencije in tiste, ki jih v svojih evidencah vodi SURS. V primeru, da se kazalnik že spremlja, je ob kazalniku zapisana njegova uradna zaporedna številka.

Dodatno smo okoljske kazalnike iskali tudi med podatki, ki jih zbirajo posamezna ministrstva, organizacije/institucije. Ti kazalniki nimajo zaporedne številke.

Okoljske kazalnike preverja pripravljavec SPRS 2050 - Ministrstvo za okolje in prostor. Podatke o stanju okoljskih kazalnikov se preveri po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

V tabeli spodaj je prikazana povezava med izbranimi okoljskimi cilji in predlaganimi okoljskimi kazalniki za spremljanje stanja.

Tabela 21: Okoljski kazalniki za spremljanje SPRS 2050

Okoljski cilj	Predlagani okoljski kazalniki
Okoljski cilj 1: Zagotoviti trajnostno upravljanje s tlemi in gozdovi	-Površina in delež površine umetnih zemljišč -Površina in delež površine kmetijskih zemljišč -Ravnanje z odpadki [OD07]
Okoljski cilj 2: Zagotoviti doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak	-Projekcije izpustov onesnaževal zraka [ZR14]
Okoljski cilj 3: Preprečevati poslabšanje stanja površinskih voda in zagotoviti doseganje dobrega ekološkega stanja/potenciala in dobrega kemijskega stanja površinskih voda	-Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda [VD12]
Okoljski cilj 4: Ohranjati oz. zagotavljati dobro količinsko in kemijsko stanje podzemne vode	-Količinsko obnavljanje podzemne vode [VD15] -Kakovost podzemne vode [VD11]
Okoljski cilj 5: Zagotoviti dobro stanje morskega okolja	Kazalniki, ki so v X. poglavju Načrta upravljanja z morskim okoljem 2017-2021 določeni za »Kazalnike za spremljanje učinkovitosti izvajanja programa ukrepov načrta«.
Okoljski cilj 6: Varovati in ohranjati biotsko raznovrstnost	-Sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS)
Okoljski cilj 7: Ohraniti celovitost območij z naravovarstvenim statusom z ohranitvijo lastnosti in procesov, zaradi katerih so varovana	- Sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS) - prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom
Okoljski cilj 8: Zmanjšati emisije toplogrednih plinov	-Izpusti toplogrednih plinov [PS03]
Okoljski cilj 9: Zmanjšati ranljivost infrastrukture in naselij na podnebne spremembe	-Ocenjena škoda po elementarnih nesrečah [PS01]
Okoljski cilj 10: Zagotoviti varno oskrbo prebivalstva z zdravstveno ustrezno pitno vodo v zadostnih količinah	-Dostop do pitne vode [ZD05] -Kakovost pitne vode [VD08] - Kazalnik neustreznega varstva pitne vode - število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah
Okoljski cilj 11: Zmanjšati izpostavljenost ljudi onesnaženemu zraku	-Kakovost zraka [ZR11] -Onesnaženost zraka z delci PM10 in PM2.5 [ZR08] -Onesnaženost zraka z ozonom [ZR07]
Okoljski cilj 12: Zmanjšati izpostavljenost ljudi čezmernemu hrupu	-Izpostavljenost ljudi hrupu zaradi prometa ter izpostavljenost ljudi hrupu na območju strnjenih poselitvenih območij (Ljubljana in Maribor) zaradi hrupa cestnega ter železniškega prometa ter pomembnejših industrijskih obratov in naprav [PR18]
Okoljski cilj 13: Preprečiti škodljive vplive na zdravje ljudi z vidika obremenitev z EMS in svetlobnim onesnaževanjem	- Letna poraba elektrike vseh svetilk, ki so na območju posameznega naselja vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunana na prebivalca
Okoljski cilj 14: Zagotoviti optimalno razporeditev dejavnosti in storitev v prostoru	-Indeks človekovega razvoja [SE03] -Razvoj in razporeditev turizma [TU01] -Bruto domači proizvod [SE01]
Okoljski cilj 15: Zagotoviti ohranjanje nizke poplavne ogroženosti ali zmanjševanje poplavne ogroženosti	- Delež prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih [ZD24]
Okoljski cilj 16: Zagotoviti celostno ohranjanje kulturne dediščine	- stanje območij in objektov kulturne dediščine

Okoljski cilj 17: Zagotoviti ohranjanje izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni ter kakovostne krajinske slike	- prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka. - dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi.

9.1 NARAVNA VIRA: TLA IN GOZD

Kazalnik: Površina in delež površine umetnih zemljišč, ločeno po pozidanih in nepozidanih umetnih zemljiščih – kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije

Podatki o rabi in pokrovnosti tal LUCAS se spremljajo na ravni Evropske unije, zagotavlja jih Evropski statistični urad Eurostat. Zbiranje podatkov poteka vsake tri leta. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Površina in delež površine gozdnih površin – kazalniki statističnega raziskovanja rabe in pokrovnosti tal (LUCAS) za območje Slovenije

Podatki o rabi in pokrovnosti tal LUCAS se spremljajo na ravni Evropske unije, zagotavlja jih Evropski statistični urad Eurostat. Zbiranje podatkov poteka vsake tri leta. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Ravnanje z odpadki [OD07]

Kazalnik prikazuje količine nastalih odpadkov v Sloveniji ter razmerje med predelanimi in odstranjenimi odpadki v posameznih letih. Ravnanje z odpadki spremlja Agencija RS za okolje, podatki se zbirajo letno. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.2 ZRAK

Kazalnik: Projekcije izpustov onesnaževal zraka [ZR14]

Kazalnik prikazuje podatke o dejanskih izpustih žveplovega dioksida (SO₂), dušikovih oksidov (NO_x), nemetanskih hlapnih organskih spojin (NMVOC), amoniaka (NH₃) in prašnih delcev (PM_{2.5}) ter projekcije teh onesnaževal. Za spremljanje stanja se uporabi baza podatkov državnega monitoringa kakovosti zunanjega zraka, zagotavlja jih Agencija RS za okolje. Podatki se zbirajo skladno z letnimi programi monitoringa stanja kakovosti zunanjega zraka (nadzorni in operativni monitoring), ocena čezmerne onesnaženosti zunanjega zraka pa se izvede po zaključku vsakega koledarskega leta. Pripravljavec SPRS 2050 glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveri podatke o stanju kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.3 VODA

Kazalnik: Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda [VD12]

Kazalnik predstavlja oceno kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda podano v skladu z merili vodne direktive (Direktiva 2000/60/ES). Ekološko in kemijsko stanje površinskih voda spremlja

Agencija RS za okolje, podatki se zbirajo skladno z letnimi programi monitoringa stanja površinskih voda (nadzorni in operativni monitoring), ocena kemijskega in ekološkega stanja pa se izvede enkrat v obdobju načrta upravljanja voda (praviloma šestletno obdobje). Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050 in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Kakovost podzemne vode [VD11]

Kazalnik podaja oceno kemijskega stanja podzemne vode v Sloveniji. Kakovost podzemne vode spremlja Agencija RS za okolje, podatki se zbirajo z nadzornim in operativnim spremljanjem stanja kakovosti podzemne vode. Nadzorno spremljanje stanja se izvede na vseh vodnih telesih, a le enkrat v obdobju izvajanja načrta upravljanja voda. Operativno spremljanje stanja pa se izvaja stalno, a le na vodnih telesih, za katera obstaja verjetnost, da ne bodo dosegla zastavljenih kakovostnih ciljev, na vodnih telesih, ki so pomembna za vodooskrbo večjega števila prebivalcev ter na vodnih telesih, kjer bi glede na rabo tal lahko prišlo do večjega onesnaženja podzemne vode. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050 in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: kazalniki, ki so v X. poglavju Načrta upravljanja z morskim okoljem 2017-2021 določeni za »Kazalnike za spremljanje učinkovitosti izvajanja programa ukrepov načrta«.

Stanje kazalnikov spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnikov po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.4 NARAVA

Spremljanje stanja narave in biotske raznovrstnosti se izvaja po treh kazalnikih:

- **Kazalnik: Sprememba stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov** iz Poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS)
- **Kazalnik: Sprememba ohranitvenega stanja vrst v SPA območjih in na ozemlju celotne Slovenije** iz Poročila po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)
- **Kazalnik: prostorski podatki (digitalni sloj) za območja z naravovarstvenim statusom**

Stanje vrst in habitatnih tipov se preveri na podlagi poročila po 17. členu Direktive o habitatih (92/43/EGS) in poročila 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS). Poročilo po 17. členu Direktive o habitatih izdelajo države članice vsakih šest let, poročilo po 12. členu Direktive o ohranjanju prosto živečih ptic pa vsake tri leta. Stanje kazalnikov spremlja pripravljavec SPRS 2050 in sicer je stanje kazalnikov glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 treba preveriti po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.5 PODNEBNI DEJAVNIKI

Kazalnik: Izpusti toplogrednih plinov [PS03]

Kazalnik prikazuje gibanje izpustov toplogrednih plinov v Sloveniji, glavne vire izpustov (po kategorijah in sektorjih) ter primerjavo z državami Evropske unije (EU-28). Izvorna baza podatkov oz. vir za oblikovanje kazalnika je Evidenca izpustov toplogrednih plinov, Arhiv TGP, Agencija RS za okolje. Skrbnik podatkov je Agencija RS za okolje. Podatki o izpustih toplogrednih plinov se osvežujejo letno. Zadnji podatki se nanašajo na obdobje izpred dveh let in so na voljo v mesecu aprilu tekočega leta. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Ocenjena škoda po elementarnih nesrečah [PS01]

Kazalnik prikazuje ocenjeno škodo po elementarnih nesrečah, ki jo ugotavlja državna ali občinska komisija z neposrednim vpogledom v vsako sredstvo ali drugo dobrino v zasebni in drugi lasti, ki ji je bila prizadejana kakršnakoli škoda. Izvorna baza podatkov oz. vir za oblikovanje kazalnika so podatki, objavljeni na podatkovnem portalu SI-STAT Statističnega urada RS. Podatke o oceni gmotne škode, ki so jo evidentirale komisije za ocenjevanje škode, prikazujejo občine za vsako elementarno nesrečo posebej. Zaradi nepopolnega poročanja in metodoloških težav podatki niso popolni. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050 in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.6 ZDRAVJE LJUDI**Kazalnik: Dostop do pitne vode [ZD05]**

Kazalnik predstavlja število in delež prebivalcev Slovenije, ki se oskrbujejo s pitno vodo na oskrbovalnih območjih, ki so bila vključena v monitoring pitne vode v obdobju 2004-2017 ter število in delež prebivalcev, pri katerih se monitoring pitne vode ni izvajal. Za potrebe kazalca so povzeti podatki letnih poročil o pitni vodi, ki jih objavlja Nacionalni inštitut za javno zdravje. Zbirka podatkov o sistemih za oskrbo s pitno vodo in o skladnosti pitne vode se, vsako koledarsko leto posebej, osvežuje in dopolnjuje sproti z rezultati preskusov odvzetih vzorcev v okviru državnega monitoringa v istem letu. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Kakovost pitne vode [VD08]

Kazalnik prikazuje delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi mikrobiološke in kemijske onesnaženosti, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij ter v primeru mikrobiološke onesnaženosti po statističnih regijah. Kakovost pitne vode spremlja Agencija RS za okolje. Podatki o sistemih za oskrbo s pitno vodo in oskrbovalnih območjih se posodobijo praviloma enkrat letno, podatki o kakovosti pitne vode pa se sproti vnašajo v zbirko podatkov in se prikažejo kot letna Zbirka podatkov o sistemih za oskrbo s pitno vodo in o skladnosti pitne vode. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik neustreznega varstva vira pitne vode: število in delež vodovarstvenih območij, na katerih varstva vira pitne vode ne ureja predpis, izdan na podlagi Zakona o vodah. Stanje kazalnika pripravi pripravljavec SPRS 2050 na podlagi podatkov, ki jih posredujejo služba Ministrstva za okolje in prostor, pristojna za pripravo predpisov o režimu varstva vira pitne vode na vodovarstvenih območjih, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Kakovost zraka [ZR11]

Kazalnik prikazuje preseganje mejnih vrednosti žveplovega dioksida (SO₂), delcev (PM₁₀), ozona (O₃) in dušikovega dioksida (NO₂). Podatki so povzeti iz Zbirke podatkov avtomatskih meritev državne ekološko-meteorološke mreže za spremljanje kakovosti zunanjega zraka Agencije Republike Slovenije za okolje. Ažuriranje zbirke na Agenciji Republike Slovenije za okolje poteka mesečno, podatki so dokončno na voljo javnosti po letnem pregledu. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Onesnaženost zraka z delci PM₁₀ in PM_{2.5} [ZR08]

Državno mrežo za spremljanje kakovosti zraka (DMKZ) vodi Agencija RS za okolje. Osveževanje podatkovne zbirke kakovosti zunanjega zraka poteka mesečno, podatki za tekoče leto pa so dokončno

na voljo šele po letnem pregledu. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Onesnaženost zraka z ozonom [ZR07]

Kazalnik prikazuje število dni s preseženo ciljno vrednostjo ozona in število ur s preseženo opozorilno vrednostjo ozona v koledarskem letu. Onesnaženost zraka z ozonom spremlja Agencija RS za okolje. Osveževanje podatkovne zbirke kakovosti zunanjega zraka poteka mesečno, podatki so dokončno na voljo po pregledu podatkov za preteklo leto. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Izpostavljenost hrupu zaradi prometa [PR18]

Kazalnik prikazuje izpostavljenost prebivalcev hrupu ob pomembnih cestah in železniških progah ter ločeno izpostavljenost na območju poselitvenih območij (Ljubljana in Maribor) zaradi hrupa cestnega ter železniškega prometa ter pomembnejših industrijskih obratov in naprav. Izvorna baza podatkov oz. vir so strateške karte hrupa za pomembne ceste, železniške proge, Mestne občine Ljubljana in območje Maribora. Strateške karte hrupa se morajo pripraviti vsakih 5 let. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.7 PREBIVALSTVO IN MATERIALNE DOBRINE

Kazalnik: Letna poraba elektrike vseh svetilk, ki so na območju posameznega naselja vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunana na prebivalca

Kazalnik prikazuje letno porabo elektrike vseh svetilk, ki so na območju, posameznega naselja vgrajene v razsvetljavo javnih površin, izračunana na prebivalca, pri čemer se ugotavlja in vrednoti poraba elektrike posebej za LED sijalke in posebej plinske sijalke. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Indeks človekovega razvoja [SE03]

Kazalnik prikazuje indeks človekovega razvoja, ki je pomemben kazalnik kompleksnosti povezanosti dohodka in blaginje ter prepletenosti in medsebojne povezanosti ekonomskih in socialnih politik. Skrbnik podatkov so Združeni narodi, program UNDP, razvojni program Združenih narodov izračunava indeks človekovega razvoja vsako leto. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Razvoj in razporeditev turizma [TU01]

Kazalnik prikazuje razvoj turizma v Sloveniji z gibanjem števila razpoložljivih ležišč in števila prenočitev turistov ter njihovo časovno razporeditev glede na tip turističnih krajev. Skrbnik podatkov je Statistični urad RS, izvorna baza podatkov oz. vir je podatkovna baza SI-STAT. Podatke o zmogljivosti nastanitvenih objektov (število sob in ležišč) ter o prihodih in prenočitvah turistov Statističnemu uradu RS vsak mesec sporočajo podjetja, družbe in druge organizacije, ki turistom ponujajo nastanitev ali jim to storitev samo posredujejo, pa tudi občani, ki oddajajo zasebne turistične sobe. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Bruto domači proizvod [SE01]

Kazalnik prikazuje bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči v Sloveniji in državah EU-27 v obdobju 1995-2008. Skrbnik podatkov je EUROSTAT, ki objavlja letne rezultate o BDP po kupni

moči oz. v paritetah kupne moči. Rezultati se nanašajo na 36 držav, katerih primerjavo vodi in koordinira Eurostat. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

Kazalnik: Delež prebivalcev, ki živijo na poplavno ogroženih območjih [ZD24]

Kazalnik prikazuje delež prebivalcev, ki živijo na območjih poplavljanja. Skrbnik podatkov je Inštitut za vode RS, vir podatkov je Poročilo o določitvi območij pomembnega vpliva poplav v Republiki Sloveniji in spremljanju aktivnosti obvladovanja poplavne ogroženosti na območjih pomembnega vpliva poplav (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, 2013). Podatki o deležu prebivalcev, ki živijo na območjih poplavljanja, vključno z določitvijo območij poplav, se osvežujejo vsakih 5 let. Podatki o izvajanju aktivnosti zmanjševanja poplavne ogroženosti na 61 območjih pomembnega vpliva poplav v RS se poročajo Vladi RS vsakih 12 mesecev. Stanje kazalnika spremlja pripravljavec SPRS 2050, in sicer je treba glede na izvedene usmeritve SPRS 2050 preveriti stanje kazalnika po zaključku leta 2020 in nato periodično vsakih pet let.

9.8 KULTURNA DEDIŠČINA

Kazalnik: stanje območij in objektov kulturne dediščine

Kazalnik poleg kvantitativnih podatkov o območjih in objektih kulturne dediščine vsebuje tudi ekspertno mnenje. Pri pripravi ekspertnega mnenja z interpretacijo podatkov sodeluje tudi Ministrstvo za kulturo. Navedeni kazalnik se uporablja do uveljavitve novega kazalnika »Ogroženost kulturne dediščine«, ki je še v pripravi in bo izdelan na osnovi podatkov ogroženosti za posamezne zvrsti oz. enote dediščine. Vsakih pet let je treba preveriti stanje kazalnika glede na izvedene usmeritve SPRS 2050. Monitoring v povezavi z izvajanjem posameznih usmeritev iz SPRS 2050 se določi v okviru postopka podrobnejšega umeščanja v prostor.

9.9 KRAJINA

Spremljanje stanja krajine se izvaja upoštevajoč kazalnika:

- **Kazalnik: prisotnost območij izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka**
- **Kazalnik: dejanska raba na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi**

Kazalnika prikazujeta območja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, vključno z njihovimi vrednostnimi značilnostmi, zaradi katerih so opredeljena kot taka, ter spremembo rabe prostora na območjih izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, na podlagi katere se ugotavlja trend spreminjanja izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Avtorji Okoljskega poročila smo prepoznali manko referenčnega stanja kazalnika za spremljanje sprememb dejanske rabe na območjih izjemnih krajin in krajinskih območjih s prepoznavnimi značilnostmi ter manko referenčnega stanja za spremljanje sprememb na ostalih krajinskih območjih. Njihovo referenčno stanje bo določeno na podlagi rezultatov CRP »Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajin« in nadgradnje Regionalne razdelitve krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje) v okviru Akcijskega programa za izvajanje SPRS. Na podlagi prenovljene metodologije v sklopu CRP bodo na novo opredeljene izjemne krajine in krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi, njihovo število in obseg ter dalje določeno njihovo referenčno stanje.

Stanje kazalnikov spremlja pripravljavec SPRS 2050 v sodelovanju s pristojno službo varstva in razvoja krajine, lahko v okviru siceršnjega spremljanja stanja krajine na ravni države. Vsakih pet let je

treba preveriti stanje kazalnikov glede na izvedene usmeritve SPRS 2050. Spremljanje stanja naj izvajajo usposobljeni strokovnjaki s področja varstva krajine. Monitoring v povezavi z izvajanjem posameznih usmeritev iz SPRS se določi v okviru postopka podrobnejšega umeščanja v prostor.

10. ZAKLJUČEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

V tabeli spodaj so podane ocene posledic izvedbe usmeritev SPRS 2050 na uresničevanje okoljskih ciljev. Tabela je izdelana na podlagi vrednotenja posledic izvedbe usmeritev SPRS 2050 na okoljske cilje, po posameznih področij okolja za vsako skupino usmeritev znotraj obeh sklopov usmeritev SPRS 2050, katerih vplivi na okolje so v tem okoljskem poročilu ocenjeni.

Tabela 22: Prikaz skladnosti z okoljskimi cilji po posameznih skupinah usmeritev za doseganje ciljev SPRS 2050.

Usmeritve SPRS 2050 /okoljski cilji	Tla in gozd	Zrak	Voda			Narava		Podnebni dejavniki		Zdravje ljudi				Prebivalstvo in materialne dobrine		Kulturna dediščina	Krajina
	OC 1	OC 2	OC 3	OC 4	OC 5	OC 6	OC 7	OC 8	OC 9	OC 10	OC 11	OC 12	OC 13	OC 14	OC 15	OC 16	OC 17
1. sklop usmeritev - splošne usmeritve za prostorski razvoj																	
1.1 USMERITVE ZA RAZVOJ NASELJI IN NJHOVO UREJANJE																	
1.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ																	
1.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA																	
1.4 USMERITVE ZA RAZVOJ ZELENE INFRASTRUKTURE																	
1.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA																	
2. sklop usmeritev - usmeritve za razvoj javnih politik																	
2.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE																	
2.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE																	
2.3 USMERITVE ZA ENERGETSKA OMREŽJA																	
2.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI																	
2.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO																	
2.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE																	
2.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA																	
2.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI																	
2.9 USMERITVE ZA PREVENTIVNO VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI																	

Legenda: **A** ni vpliva oz. je pozitiven vpliv, **B** vpliv je nebitven, **C** vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov, **D** vpliv je bistven, **E** vpliv je uničujoč

11. LITERATURA IN VIRI

Splošno

- ARSO, Kazalci okolja v Sloveniji, podatki za leto 2016, <http://kazalci.arso.gov.si/>, citirano maj 2017
- Bartol B., Miklavčič T., Peterlin M., Kosi A. 2011. Program Espon 2013: Kako lahko raziskave programa ESPON podprejo razvojno načrtovanje v Sloveniji. MOP.
- COM(2010) 2020 konč.; EVROPA 2020 Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast
- EIONET-SI. 2015. Kazalci za EEA na spletni strani: <http://nfp-si.eionet.europa.eu/>.
- Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, COM(2010) 2020
- Geoportal ARSO. 2016. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>
- Golobič M., Cof A., Kolarič Š., Radej B. 2016. Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050. Začetno poročilo. Biotehniška fakulteta UL, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Ljubljana.
- http://www.mop.gov.si/delovna_podrocja/prostorski_razvoj_na_nacionalni_ravni/prenova_strategije_prostorskega_razvoja_slovenije/poglobljena_tematska_obravnavna_morja_in_obale_v_procesu_prenove_sprs/ (21. nov. 2017)
- http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/gorska_obmejna_obmocja_zakljucki.pdf (21. nov. 2017)
- http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/nizkoogljicna_druzba_zakljucki.pdf (21. nov. 2017)
- Izhodišča za prenovu Strategije prostorskega razvoja Slovenije. 2015. MOP. (22. maj 2015) http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/izhodišca_prenova_sprs_gradivo_posvet_22maj2015.pdf (19. sept. 2016)
- Model prostorskega razvoja Slovenije 2050 – končno poročilo. Februar 2018. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; PNZ svetovanje projektiranje d.o.o.; Krajinska arhitektura Alenka Cof s.p.; Ljubljana.
- MOP 2019. Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 – preliminarni osnutek 14. 1. 2019
- MOP, september 2016. Poročilo o prostorskem razvoju Slovenije http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/proocilo_o_prostorskem_razvoju.pdf (3. okt. 2016)
- Poglobljena tematska obravnava morja in obale v procesu prenove SPRS. 2017. Ministrstvo za okolje in prostor
- Poročilo o stanju okolja v Sloveniji 2009. 2010. Ministrstvo za okolje in prostor.
- Sklep št. 1600/2002/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. julija 2002 o šestem okoljskem akcijskem programu Skupnosti.
- Slovenski prostor 2050 - Vizije prostorskega razvoja Slovenije. 2016. MOP (17. mar. 2016) http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/slovenski_prostor_2050.pdf (19. sept. 2016)
- SPRS. Poročilo o prostorskem razvoju. 2016. MOP. (14. sept. 2016)
- Statistični urad RS. 2009. Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060.
- Statistični urad RS. 2016. <http://www.stat.si/statweb> (10. okt. 2016)
- Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 – končno poročilo. Avgust 2019. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Podeželje in zelena infrastruktura, Končno poročilo. 2017. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/podezelje_zelena_infrastruktura_zakljucki.pdf (21. nov. 2017)

- Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Sklop 1, Funkcionalna urbana območja, Strokovne podlage za Strategijo prostorskega razvoja 2050, Končno poročilo. 2017. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/funkcionalna_urbana_obmocja_zakljucki.pdf (21. nov. 2017)
- Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Sklop 2, Prostorske možnosti za nizkoogljično družbo, Končno poročilo. 2017. Boson, trajnostno načrtovanje, d.o.o.
- Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Sklop 4, Gorska in obmejna območja, Zaključno poročilo. 2017. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo
- Territorial Agenda of the European Union 2020 »Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions« - EU Teritorialna agenda 2020; sprejeto na neformalnem sestanku ministrov, pristojnih za prostorski in teritorialni razvoj 19. maja 2011, Gödöllő, Madžarska
- Urbančič J. 2010. Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2009, št. 51101-38/2008. MOP.
- Urbančič J. s sod. 2010. Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2009, št. 51101-38/2008. MOP.
- VII. okoljski akcijski program Unije do leta 2020 »Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta« - General Union Environment Action Programme to 2020 »Living well, within the limits of our planet«, decision of the Council of 15 November 2013.
- Vizija in cilji prostorskega razvoja Slovenije. 2016. MOP. (17. mar. 2016)
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/3posvetovanje_gradivo.pdf (19. sept. 2016)
- Vlada RS, december 2017. Strategija razvoja Slovenije 2030.

Naravni viri

- Biotehniška fakulteta. 2006. Digitalna karta talnega števila.
- COM(2006) 232 konč.: predlog Direktive o varstvu tal in COM(2006)231 final.: Thematic Strategy for Soil Protection
- COM(2013) 249 final: Sporočilo Komisije »Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala«
- EEA, 2006: Urbano širjenje v Evropi – zapostavljeni izziv, poročilo Evropske agencije za okolje št. 10/2006
- EEA, 2010c: Evropsko okolje – stanje in napovedi 2010: mestno okolje, Evropska agencija za okolje, København
- Gozdnogopodarski in lovsko upravljalni načrti območij za obdobje 2011-2020. Povzetek za Slovenijo. 2012. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.
- Guček, M. 2010. Analiza stanja varovalnih gozdov in gozdov s poudarjeno zaščitno funkcijo. Seminarska naloga. Ljubljana, BF, Varstvo okolja.
- http://www.zrc-sazu.si/sites/default/files/komac_erozija_v_sloveniji.pdf
- KIS, 2013. Slovensko kmetijstvo v številkah.
- Kmetijski inštitut Slovenije, Center za tla in okolje. 2011. Preglednica: Kakovost tal urbaniziranih območij.
- MKGP. 2015. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani
<http://rkg.gov.si/GERK/>
- Načrt izvajanja Nove gozdarske strategije EU - SWD (2015) 164.
- Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor - COM (2013) 659.
- Piore A., Ravetz, J. in Tosics, I., Peri-urbanisation in Europe: Towards a European Policy to sustain Urban-Rural Futures, University of Copenhagen/Academic Books Life Sciences, 2011, 144 str., ISBN: 978- 87-7903-534-8.

- http://www.plurel.net/images/Peri_Urbanisation_in_Europe_printversion.pdf
- Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2017. 2018. Ljubljana, ZGS.
 - Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2017 (ZGS, 2018).
 - Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja nastajanja odpadkov (2016)
 - Resolucija Evropskega parlamenta z dne 12. decembra 2013 o zeleni infrastrukturi – izboljšanje evropskega naravnega kapitala (2013/2663(RSP)).
 - Screening template for Construction and Demolition Waste management in SLOVENIA– September 2015; Deloitte SA. Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited
 - Suhadolc M., Lobnik F., Turk I. 2005. Ocena izvajanja Konvencije o boju proti dezertifikaciji/degradaciji tal.
 - SURS, 2011. Drevo, gozd, les (publikacija na voljo na: www.stat.si/pub.asp)
 - SWD(2012) 101 final/2; Delovni dokument Komisije: Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali nadomestitev pozidave tal
 - Žiberna, I. 2013. Spreminjanje rabe tal v Sloveniji v obdobju 2000-2012 in prehranska varnost. Revija za geografijo - Journal for Geography, 8-1, str. 23-40.

Zrak

- Geoportal ARSO. 2015. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>.
- COM(2013) 918 final; program »Čisti zrak za Evropo«;
- Poročila, študije in pregledi, ki jih podpira gradivo COM(2013) 249 final Evropske komisije: <http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/studies.htm>
- SWD(2013) 532 final; delovni dokument Komisije: Povzetek ocene učinka programa »Čist zrak za Evropo«; <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/air-emissions-viewer-lrtap>.

Voda

- ARSO. 2003. Vodno bogastvo Slovenije.
- ARSO-KOS. Kazalci Okolja v Sloveniji. <http://kazalci.arso.gov.si/>, januar 2017
- ARSO-SOER. Poročilo o stanju okolja v Evropi 2010 – prispevki Slovenije. Internetna stran: <http://www.arso.gov.si/soer/>.
- Atlas voda, ARSO. 2016. <http://gis.arso.gov.si/evode/>.
- COM(2012) 673 final; Communication from the Commission; A Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources
- European Commission; Study on Water Efficiency Standards, final report, July 2009, Reference: 070307/2008/5208889/ETU/D2
- Geološki zavod Slovenije. 2014. Karta ranljivosti vodonosnikov Slovenije (opis in pregledna karta sta dostopna na povezavi: http://193.2.124.14/geonetwork/srv/sl/graphover.show?id=268&fname=k_ranjiv_wms.png&access=public, citirano julij 2014), aktivna grafika prejeta po e-pošti dne 9. 7. 2014.
- Geoportal ARSO. 2014. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>
- Predhodna ocena poplavne ogroženosti Republike Slovenije (2019), Ministrstvo za okolje in prostor, junij 2019
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/predhodna_ocena_poplavne_ogrozenosti/predhodna_ocena_poplavne_ogrozenosti_2019.pdf (julij 2019)
- Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 (NZPO SI); julij 2017
- NUMO, Načrt upravljanja z morskim okoljem 2017 – 2021. Ministrstvo za okolje in prostor RS. 2017.
- NUV I - Načrt upravljanja z vodami.

- NUV II, Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021. Vlada RS, oktober 2016.
- NUV II, Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021. Vlada RS, oktober 2016.
- Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS, december 2011
- Urbančič. J. s sod. 2010. Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2009, št. 51101-38/2008. MOP. (dostopno na: <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/poro%C4%8Dila/poro%C4%8Dila%20o%20stanju%20okolja%20v%20Sloveniji/>, citirano 18. 5. 2015)
- Water abstractions per sector for the period 1997-2005; (Eurostat, 2005).
- Water Performance of Buildings; Final report; European Commission, DG Environment; August 2012

Narava

- ARSO, 2019. Naravne vrednote v številkah. http://www.arso.gov.si/narava/naravne%20vrednote/v%20c5%a1tevilkah/nar_vred_stev.pdf (julij 2019)
- EEA in FOEN. 2011. Landscape fragmentation in europe. Copenhagen. Publication. (dostopno na: <http://www.eea.europa.eu/publications/landscape-fragmentation-in-europe> (18. junij 2014).
- EEA. 2014. <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/fragmentation-of-natural-and-semi-fragmentation-of-natural-and-semi>.
- Geoportal ARSO, <http://gis.arso.gov.si> (september 2014, julij 2015, april 2017).
- Geoportal ARSO, Spletna objektna storitev (WFS), Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page> (maj 2015, april 2017).
- Green Infrastructure, 2007, 'Towards a green infrastructure for Europe — Developing new concepts for integration of Natura 2000 network into a broader countryside', EC study ENV.B.2/SER/2007/0076. http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructure_integration.pdf (24. okt. 2016).
- Hanžel J. 2013. Redke vrste ptic v Sloveniji v letu 2012 – Poročilo Nacionalne komisije za redkosti. *Acrocephalus* 34 (156/157): 83–91
- Hlad B., Skoberne P. 2001. Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji. MOP, ARSO, Ljubljana.
- Jogan N. 2007. Poročilo o stanju ogroženih rastlinskih vrst, stanju invazivnih vrst ter vrstnega bogastva s komentarji. ARSO, Ljubljana.
- Splošne naravovarstvene smernice za urejanje prostora (verzija 1.3). 2016. Zavod za varstvo narave Slovenije.
- Veenvliet J. 2012. Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Končno poročilo. Zavod Symbiosis, Nova vas.
- Zavod za gozdove Slovenije, Splošni podatki in dejstva o gozdovih v Sloveniji, http://www.zgs.si/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html, julij 2019.

Podnebni dejavniki

- Državno poročilo in 3. Dveletno poročilo Slovenije v skladu z določili konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah, marec 2018 http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/podnebne_spremembe/podnebne_spremembe_7drzavno_porocilo_3dveletno_porocilo.pdf
- COM(2013) 216 final: Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam

- COM(2013) 249 final: Sporočilo Komisije »Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala«
- COM(2016) 501 final; Evropska strategija za mobilnost z nizkimi emisijami
- COM(2018) 738 final: Poročilo Komisije o izvajanju strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam
- COM(2018) 773 final: A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy
- Geoportal ARSO. 2015. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>.
- IJS-CEU, KIS. 2014. Predlog Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 s pogledom do leta 2030.
- IPCC - Medvladni odbor za podnebne spremembe; Prispevek prve delovne skupine k Petemu poročilu Medvladnega odbora za podnebne spremembe 2013: Fizikalna podlaga; Povzetek za oblikovalce politik.
- Klimatološki podatki RS za leto 2016. ARSO, Urad za meteorologijo. http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/podneb_30_tabele.html (november 2016)
- Osnutek Nacionalnega strateškega okvirja za prilagajanje podnebnim spremembam. 2016. MOP.
- Podlage za pripravo ocene tveganj in priložnosti, ki jih podnebne spremembe prinašajo za Slovenijo. Končno poročilo. 2014. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. (25. nov. 2014) http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/podnebne_spremembe/pripr_podl_prip_ocene_tveganj.pdf (1. sept. 2016)
- Podnebne spremembe v Sloveniji - Podnebne podlage za pripravo ocene tveganj in priložnosti, ki jih podnebne spremembe prinašajo za Slovenijo (1. poročilo, različica 2). 2014. MOP, ARSO. (19. jan. 2015)
- Sporočilo Komisije »načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050«, COM(2011)112.
- <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>.

Zdravje ljudi

- EEA Report No 14/2016; Quiet areas in Europe; The environment unaffected by noise pollution;
- Epi Spektrum d.o.o., PNZ d.o.o., A-projekt d.o.o. 2013. Obratovalni monitoring hrupa za ceste z več kot 3 milijone prevozov vozil letno v upravljanju DRSC, št. 2012-008/MONI.
- Epi Spektrum d.o.o., PNZ d.o.o., A-projekt d.o.o. 2014. Strateške karte hrupa za pomembne železniške proge v Republiki Sloveniji ter za ostale železniške proge na območjih Mestne občine Ljubljana in Mestne občine Maribor, št. 2013-033/IMS.
- European Commission; Health Effects of Artificial Light: http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/opinions_layman/artificial-light/en/index.htm.
- Geoportal ARSO. 2015. Digitalni prostorski podatki so dostopni na spletni strani <http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>.
- http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/noise/colwqelhq/envwqemwa/Povzetek_OPH_-_MOM.pdf
- Inštitut za neionizirna sevanja. 2014. Trajne meritve magnetnega polja v bližini 220 in 400 kV daljnovodov v Sloveniji s trenutnimi meritvami električnega polja.
- Ministrstvo za zdravje. 2013. Kriteriji za ugotavljanje sprejemljivosti planov s stališča pristojnosti varovanja zdravja ljudi pred vplivi iz okolja v postopkih celovite presoje vplivov na okolje.
- MOP, Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti (NZPO Si), PREDLOG – ver. 1.04 – december 2015 (dostopno na spletni strani MOP).

- MOP. Oktober 2016. Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja za obdobje 2015–2021.
- Operativni program varstva pred hrupom - Povzetek poglavja – Mesto Ljubljana http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/noise/colwqelhq/envwqemwa/Povzetek_OPH_-_MOL.pdf
- Operativni program varstva pred hrupom - Povzetek poglavja – Mesto Maribor
- PNZ d.o.o., Epi Spektrum d.o.o., A-projekt d.o.o. 2014. Izvedba obratovalnega monitoringa obremenitev s hrupom za omrežje cest, ki so v upravljanju DARS d.d., št. 12-1466.
- Resolucija 1815 Parlamentarne skupščine Sveta Evrope, maj 2011
- Urbančič.J. s sod. 2010. Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2009, št. 51101-38/2008. MOP.
- <https://svetlobnoonesnazevanje.wordpress.com/>
- EU zelena merila javnih naročil za cestno razsvetljavo in prometno signalizacijo - SWD(2018) 494 final.

Prebivalstvo in materialne dobrine

- COM(2008) 616 konč.; Sporočilo Komisije: Zelena knjiga o teritorialni koheziji
- MOP. 2004. Strategija prostorskega razvoja Slovenije.
- Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017–2021 (NZPO SI); julij 2017.
- Plan B za Slovenijo 4.0. Prispevek za Strategijo razvoja Slovenije 2014 - 2020. (dostopno na: <http://www.planbz slovenijo.si/upload/SRS/plan-b-zeleni-razvojni-preboj.pdf>).
- Poročilo o določitvi območij pomembnega vpliva poplav v Republiki Sloveniji, 2013 <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/delez-prebivalcev-ki-zivijo-na-poplavno-ogrozenih-obmocjih>
- Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS, december 2011

Kulturna dediščina

- Ministrstvo za kulturo, INDOK center. 2016. Digitalni podatki za enote kulturne dediščine.
- Register kulturne dediščine Ministrstva za kulturo. Podatki iz spletne strani: <http://giskds.situla.org/giskd/>
- MK, 2018. Predlog Zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe Republike Slovenije v kulturi, osnutek. Ministrstvo za kulturo, september 2018.
- ZVKDS, 2011. Ocena stanja nepremične kulturne dediščine v Sloveniji 2011. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Krajina

- Acer Novo mesto d.o.o., 2018. Varstvo in razvoj slovenske krajine: izhodišča za oblikovanje krajinske politike – Sklop 1: Analiza obstoječega sistema varstva, upravljanja in načrtovanja krajine v Sloveniji. Novo mesto.
- Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo. 2002. Krajina in prostorski razvoj Slovenije, zasnova. Raziskovalni projekt. Končno poročilo. Ljubljana.
- Evropska konvencija o krajini – izvajanje v Sloveniji. 2008. Ljubljana, MOP.
- Izhodišča za Krajinsko politiko Slovenije, <http://www.krajinskapolitika.si/> (julij 2019)
- Kante, P. 2018. Spremembe izjemnih krajin Slovenije v povezavi z načini njihovega upravljanja. Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- Marušič in sod. 1995. Značilni krajinski vzorci Slovenije. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana.
- Marušič, I. 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje.

- Ogrin in sod. 1996. Strategija varstva krajine v Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo.